

KODEKS SPÓŁEK HANDLOWYCH

Komentarz

Małgorzata Dumkiewicz

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

WYDANIE **2**

KODEKS SPÓŁEK HANDLOWYCH

Komentarz

Małgorzata Dumkiewicz

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

WYDANIE **2**

Stan prawny na 25 marca 2024 r.

Wydawca
Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący
Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne
Agata Czuj

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2024

ISBN 978-83-8358-047-0
2. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. +48 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	33
Przedmowa	37
Ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych.....	39
Tytuł I. Przepisy ogólne.....	41
Dział I. Przepisy wspólne	41
Art. 1. [Zakres regulacji, rodzaje spółek]	41
Art. 2. [Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu cywilnego]...	43
Art. 3. [Definicja spółki handlowej]	44
Art. 4. [Słowniczek].....	47
Art. 5. [Ogłaszanie dokumentów, organ publikacyjny].....	60
Art. 6. [Zawiadomienie o powstaniu stosunku dominacji]	63
Art. 7. (uchylony)	68
Art. 7 ¹ . [Zawarcie umowy spółki lub dokonanie innych czynności z wykorzystaniem wzorca udostępnionego w systemie teleinformatycznym]	68
Dział II. Spółki osobowe.....	69
Art. 8. [Zdolność prawna spółki osobowej]	69
Art. 9. [Zgoda wspólników na zmianę umowy].....	72
Art. 10. [Przejście ogółu praw i obowiązków]	73
Art. 10 ¹ . [Uproszczona rachunkowość spółki osobowej]	81
Dział III. Spółki kapitałowe	82
Art. 11. [Spółki kapitałowe w organizacji].....	82
Art. 12. [Osobowość prawna spółki kapitałowej]	84
Art. 13. [Zobowiązania spółki w organizacji]	85
Art. 14. [Przedmiot wkładu i jego wady].....	87
Art. 15. [Zgoda na zawarcie umowy z członkiem organu spółki]	92
Art. 16. [Zakaz rozporządzania udziałem albo akcją przed wpisem do rejestru].....	94
Art. 17. [Czynność spółki bez wymaganej uchwały].....	96
Art. 18. [Wymogi ogólne co do członków organów i likwidatorów spółki].....	97

Art. 19.	[Wyjątkowość podpisu całego składu zarządu]	100
Art. 20.	[Zasada równego traktowania]	100
Art. 21.	[Rozwiązanie spółki kapitałowej przez sąd rejestrowy].....	104
Dział IV. Grupa spółek		107
Art. 21 ¹ .	[Uczestnictwo w grupie spółek]	107
Art. 21 ² .	[Wiążące polecenia spółki dominującej]	110
Art. 21 ³ .	[Uchwała zarządu spółki zależnej o wykonaniu wiążącego polecenia]	112
Art. 21 ⁴ .	[Odmowa wykonania wiążącego polecenia]	113
Art. 21 ⁵ .	[Wyłączenie odpowiedzialności członka organu lub likwidatora spółki zależnej za szkodę wyrządzoną wykonaniem wiążącego polecenia]	116
Art. 21 ⁶ .	[Prawo kontroli spółki dominującej]	117
Art. 21 ⁷ .	[Nadzór nad realizacją interesu grupy spółek].....	119
Art. 21 ⁸ .	[Sprawozdanie o powiązaniach umownych spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek ze spółką dominującą]	121
Art. 21 ⁹ .	[Audyt w grupie spółek]	122
Art. 21 ¹⁰ .	[Przymusowy odkup udziałów lub akcji wspólników lub akcjonariuszy mniejszościowych spółki zależnej]	124
Art. 21 ¹¹ .	[Przymusowy wykup udziałów (akcji) wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych spółki zależnej przez spółkę dominującą].....	126
Art. 21 ¹² .	[Odpowiedzialność spółki dominującej za szkodę wyrządzoną spółce zależnej]	128
Art. 21 ¹³ .	[Odpowiedzialność spółki dominującej wobec wspólników lub akcjonariuszy spółki zależnej]	130
Art. 21 ¹⁴ .	[Odpowiedzialność spółki dominującej za szkodę wyrządzoną wierzycielowi spółki zależnej]	133
Art. 21 ¹⁵ .	[Ustanie uczestnictwa w grupie spółek]	135
Art. 21 ¹⁶ .	[Stosowanie przepisów o spółce zależnej do spółki powiązanej ze spółką dominującą].....	135
Tytuł II. Spółki osobowe		137
Dział I. Spółka jawna.....		137
Rozdział 1. Przepisy ogólne		137
Art. 22.	[Definicja spółki jawnej]	137
Art. 23.	[Forma pisemna umowy].....	140
Art. 23 ¹ .	[Zawarcie umowy przy wykorzystaniu wzorca umowy].....	141
Art. 24.	[Firma spółki jawnej]	142
Art. 25.	[Obowiązkowe elementy umowy spółki jawnej].....	143
Art. 25 ¹ .	[Wpis konstytutywny, odpowiedzialność zawiązujących]	144
Art. 26.	[Elementy zgłoszenia do sądu, przekształcenie spółki cywilnej].....	145
Art. 27.	[Wzmianka o umowie majątkowej]	149
Rozdział 2. Stosunek do osób trzecich.....		149
Art. 28.	[Majątek spółki].....	149
Art. 29.	[Zasada reprezentacji]	150

Art. 30.	[Pozbawienie prawa do reprezentacji].....	152
Art. 31.	[Egzekucja – zasada odpowiedzialności subsydiarnej wspólników].....	154
Art. 32.	[Odpowiedzialność nowego wspólnika]	157
Art. 33.	[Odpowiedzialność w razie umowy z przedsiębiorcą jednoosobowym]	158
Art. 34.	[Bezskuteczność odmiennych postanowień umownych]	159
Art. 35.	[Zarzuty wspólnika]	160
Art. 36.	[Zakaz potrącenia].....	167
Rozdział 3.	Stosunki wewnętrzne spółki	167
Art. 37.	[Względne obowiązywanie przepisów]	167
Art. 38.	[Przeglądanie dokumentów]	168
Art. 39.	[Prowadzenie spraw spółki].....	169
Art. 40.	[Powierzenie prowadzenia spraw spółki].....	170
Art. 40 ¹ .	[Wzorzec uchwały]	171
Art. 41.	[Powołanie prokurenta].....	172
Art. 42.	[Jednomyślność wspólników mających prawo prowadzenia spraw spółki]	173
Art. 43.	[Zgoda wszystkich wspólników]	173
Art. 44.	[Czynność nagła].....	175
Art. 45.	[Stosowanie przepisów o zleceniu i o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia]	176
Art. 46.	[Nieodpłatność prowadzenia spraw spółki].....	177
Art. 47.	[Sądowe wyłączenie od prowadzenia spraw spółki].....	177
Art. 48.	[Wkłady wspólnika]	180
Art. 49.	[Wkłady niepieniężne – odesłanie]	182
Art. 50.	[Udział kapitałowy]	182
Art. 51.	[Uczestnictwo w zyskach i stratach]	184
Art. 52.	[Podział i wypłata zysku]	185
Art. 53.	[Odsetki od udziału].....	187
Art. 54.	[Zmniejszenie udziału].....	188
Art. 55.	[Przeniesienie niektórych praw]	189
Art. 56.	[Działalność konkurencyjna]	190
Art. 57.	[Odszkodowanie za działalność konkurencyjną].....	191
Rozdział 4.	Rozwiązanie spółki i wystąpienie wspólnika	194
Art. 58.	[Przyczyny rozwiązania spółki]	194
Art. 59.	[Przedłużenie umowy]	197
Art. 60.	[Pełnomocnik spadkobierców]	197
Art. 61.	[Wypowiedzenie umowy spółki].....	200
Art. 62.	[Zajęcie praw przez wierzyciela]	201
Art. 63.	[Rozwiązanie spółki przez sąd].....	203
Art. 64.	[Kontynuacja spółki].....	206
Art. 65.	[Wypłata udziału po wystąpieniu wspólnika]	207
Art. 66.	[Przejęcie majątku spółki przez jednego wspólnika]	210
Rozdział 5.	Likwidacja.....	213
Art. 67.	[Likwidacja spółki].....	213
Art. 68.	[Odpowiednie stosowanie przepisów w czasie likwidacji]	215

Art. 69.	[Zakaz konkurencji w czasie likwidacji].....	216
Art. 70.	[Likwidatorzy].....	216
Art. 71.	[Ustanowienie likwidatorów przez sąd rejestrowy]	217
Art. 72.	[Odwołanie likwidatorów].....	218
Art. 73.	[Odwołanie likwidatorów przez sąd rejestrowy].....	218
Art. 74.	[Zgłoszenie likwidacji do sądu rejestrowego]	219
Art. 75.	[Sposób reprezentacji spółki przez likwidatorów]	220
Art. 76.	[Uchwała likwidatorów]	220
Art. 77.	[Czynności likwidacyjne].....	221
Art. 78.	[Kompetencje likwidatorów]	223
Art. 79.	[Wpływ likwidacji na prokurę].....	224
Art. 80.	[Odpowiedzialność spadkobierców]	225
Art. 81.	[Bilanse likwidacyjne]	226
Art. 82.	[Podział majątku]	227
Art. 83.	[Rozdzielenie niedoborów]	229
Art. 84.	[Wniosek o wykreślenie]	230
Art. 85.	[Ukończenie postępowania upadłościowego]	232
Dział II. Spółka partnerska		233
Rozdział 1. Przepisy ogólne		233
Art. 86.	[Definicja spółki partnerskiej]	233
Art. 87.	[Ogólne cechy partnerów].....	234
Art. 88.	[Dopuszczalne zawody partnerów]	235
Art. 89.	[Odpowiednie stosowanie przepisów o spółce jawnej]	235
Art. 90.	[Firma spółki partnerskiej]	235
Art. 91.	[Obowiązkowe elementy umowy spółki partnerskiej].....	236
Art. 92.	[Forma umowy].....	238
Art. 93.	[Elementy zgłoszenia spółki partnerskiej do rejestru]	239
Art. 94.	[Wpis konstytutywny].....	241
Rozdział 2. Stosunek do osób trzecich. Zarząd spółki		241
Art. 95.	[Odpowiedzialność partnera]	241
Art. 96.	[Sposób reprezentacji].....	244
Art. 97.	[Zarząd w spółce partnerskiej].....	245
Rozdział 3. Rozwiązanie spółki		247
Art. 98.	[Przyczyny rozwiązania].....	247
Art. 99.	[Przyczyny rozwiązania – odesłanie do spółki jawnej]	248
Art. 100.	[Utrata uprawnień zawodowych]	249
Art. 101.	[Wejście spadkobiercy partnera do spółki]	250
Dział III. Spółka komandytowa.....		251
Rozdział 1. Przepisy ogólne		251
Art. 102.	[Definicja spółki komandytowej]	251
Art. 103.	[Odpowiednie stosowanie przepisów o spółce jawnej]	253
Art. 104.	[Firma spółki komandytowej]	253
Art. 105.	[Obowiązkowe elementy umowy spółki komandytowej].....	255
Art. 106.	[Forma aktu notarialnego].....	257
Art. 106 ¹ .	[Zawarcie umowy przy wykorzystaniu wzorca umowy].....	258
Art. 107.	[Aport komandytariusza].....	259

Art. 108.	[Wartość wkładu komandytariusza a suma komandytowa]	261
Art. 109.	[Wpis konstytutywny]	262
Art. 110.	[Elementy zgłoszenia spółki komandytowej do sądu]	263
Rozdział 2.	Stosunek do osób trzecich	265
Art. 111.	[Ograniczona odpowiedzialność komandytariusza]	265
Art. 112.	[Wysokość zwolnienia komandytariusza z odpowiedzialności]	266
Art. 113.	[Obniżenie sumy komandytowej]	268
Art. 114.	[Wstąpienie nowego komandytariusza]	268
Art. 115.	[Wstąpienie nowego komplementariusza]	269
Art. 116.	[Odpowiedzialność komandytariusza w razie umowy z przedsiębiorcą]	271
Art. 117.	[Reprezentacja spółki]	273
Art. 118.	[Komandytariusz – pełnomocnik]	275
Art. 119.	[Bezskuteczność odmiennych postanowień umownych]	277
Rozdział 3.	Stosunki wewnętrzne spółki	277
Art. 120.	[Prawa komandytariusza]	277
Art. 121.	[Ograniczone prawa komandytariusza]	278
Art. 122.	[Skutki zbycia ogółu praw i obowiązków komandytariusza] ...	279
Art. 123.	[Udział komandytariusza w zyskach]	280
Art. 124.	[Skutki śmierci komandytariusza]	281
Dział IV.	Spółka komandytowo-akcyjna	282
Rozdział 1.	Przepisy ogólne	282
Art. 125.	[Definicja spółki komandytowo-akcyjnej]	282
Art. 126.	[Odpowiednie stosowanie przepisów; minimalny kapitał zakładowy spółki komandytowo-akcyjnej]	283
Art. 127.	[Firma spółki komandytowo-akcyjnej]	284
Art. 128.	[Obowiązki akcjonariusza]	287
Rozdział 2.	Powstanie spółki	287
Art. 129.	[Podpisy pod statutem]	287
Art. 130.	[Obowiązkowe elementy statutu spółki komandytowo-akcyjnej]	288
Art. 131.	[Forma statutu spółki komandytowo-akcyjnej]	291
Art. 132.	[Wkład komplementariusza]	291
Art. 133.	[Elementy zgłoszenia spółki komandytowo-akcyjnej do sądu]	292
Art. 134.	[Wpis konstytutywny]	295
Rozdział 3.	Stosunek do osób trzecich	296
Art. 135.	[Wyłączenie odpowiedzialności akcjonariusza]	296
Art. 136.	[Wstąpienie komplementariusza]	296
Art. 137.	[Reprezentacja spółki]	298
Art. 138.	[Akcjonariusz – pełnomocnik]	301
Art. 139.	[Bezskuteczność odmiennych postanowień statutu]	303
Rozdział 4.	Stosunki wewnętrzne spółki	303
Art. 140.	[Prowadzenie spraw spółki]	303
Art. 141.	[Ograniczenie uprawnień komplementariusza]	304

Art. 142.	[Ustanowienie rady nadzorczej]	305
Art. 143.	[Kompetencje rady nadzorczej]	307
Art. 144.	[Pełnomocnik w razie braku rady nadzorczej]	308
Art. 145.	[Walne zgromadzenie; prawo głosu]	309
Art. 146.	[Konieczność uchwały walnego zgromadzenia]	312
Art. 147.	[Uczestnictwo w zysku]	315
Rozdział 5. Rozwiązanie i likwidacja spółki. Wystąpienie wspólnika		317
Art. 148.	[Przyczyny rozwiązania spółki]	317
Art. 149.	[Wypowiedzenie umowy spółki i wystąpienie ze spółki komplementariusza]	319
Art. 150.	[Odesłanie do przepisów o likwidacji spółki akcyjnej]	320
Tytuł III. Spółki kapitałowe		321
Dział I. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością		321
Rozdział 1. Powstanie spółki		321
Art. 151.	[Definicja spółki z o.o.]	321
Art. 152.	[Wartość udziałów]	323
Art. 153.	[Liczba udziałów wspólnika]	324
Art. 154.	[Wysokość kapitału]	326
Art. 155.	[Oddziały zagranicznych spółek]	329
Art. 156.	[Uprawnienia jedynego wspólnika]	329
Art. 157.	[Obowiązkowe elementy umowy spółki z o.o.]	330
Art. 157 ¹ .	[Wzorzec umowy]	332
Art. 158.	[Określenie aportu]	333
Art. 159.	[Szczególne korzyści lub obowiązki]	337
Art. 160.	[Firma spółki z o.o.]	339
Art. 161.	[Spółka z o.o. w organizacji]	340
Art. 161 ¹ .	[Umożliwienie dokonywania rozliczeń z tytułu wpłat na udziały przy użyciu usługi płatniczej z wykorzystaniem połączenia z siecią Internet]	342
Art. 162.	[Reprezentacja jednoosobowej spółki z o.o. w organizacji]	342
Art. 163.	[Przesłanki powstania spółki z o.o.]	343
Art. 164.	[Zgłoszenie spółki do sądu rejestrowego, drobne uchybienia] ..	345
Art. 165.	[Braki zgłoszenia]	346
Art. 166.	[Elementy zgłoszenia spółki z o.o. do sądu]	347
Art. 167.	[Załączniki zgłoszenia]	349
Art. 168.	[Zmiana danych]	351
Art. 169.	[Rozwiązanie umowy z powodu upływu czasu bądź z mocy postanowienia sądu]	351
Art. 170.	[Likwidacja spółki w organizacji]	352
Art. 171.	(uchylony)	354
Art. 172.	[Postępowanie naprawcze]	354
Art. 173.	[Oświadczenia woli jedynego wspólnika]	354
Rozdział 2. Prawa i obowiązki wspólników		355
Art. 174.	[Zasada równych praw wspólników]	355
Art. 175.	[Przeszacowanie aportu]	358

Art. 176.	[Powtarzające się świadczenia].....	359
Art. 177.	[Dopłaty]	361
Art. 178.	[Określenie dopłat]	364
Art. 179.	[Zwrot dopłat]	365
Art. 180.	[Zbycie udziału]	366
Art. 181.	[Zbycie części udziału]	369
Art. 182.	[Zgoda spółki na zbycie udziału]	370
Art. 182 ¹ .	[Zakaz promocji i reklamy nabycia udziałów w spółce z o.o.]	373
Art. 183.	[Wejście do spółki spadkobierców]	374
Art. 183 ¹ .	[Wstąpienie współmałżonka]	376
Art. 184.	[Wykonanie praw udziałowych]	378
Art. 185.	[Egzekucyjna sprzedaż udziałów]	381
Art. 186.	[Odpowiedzialność nabywcy udziału]	382
Art. 187.	[Zawiadomienie spółki o przejściu udziału]	383
Art. 188.	[Księga udziałów, zgłoszenie listy wspólników do sądu]	385
Art. 189.	[Zakaz zwrotu wkładów]	387
Art. 190.	[Zakaz pobierania odsetek od wkładów]	389
Art. 191.	[Udział w zysku]	390
Art. 192.	[Kwota dywidendy]	394
Art. 193.	[Uprawnieni do dywidendy]	395
Art. 194.	[Zaliczka na poczet dywidendy]	396
Art. 195.	[Warunki wypłaty zaliczki; zwrot zaliczki]	397
Art. 196.	[Dywidenda na udział uprzywilejowany]	398
Art. 197.	[Okres wypłaty dywidendy uprzywilejowanej]	399
Art. 198.	[Nienależna dywidenda]	400
Art. 199.	[Umorzenie udziału]	402
Art. 200.	[Zakaz obejmowania własnych udziałów przez spółkę]	408
Rozdział 3. Organy spółki		409
Oddział 1. Zarząd		409
Art. 201.	[Zarząd spółki]	409
Art. 201 ¹ .	[Postępowanie kwalifikacyjne na stanowisko członka zarządu powoływanego przez radę nadzorczą]	414
Art. 202.	[Wygaśnięcie mandatu]	414
Art. 203.	[Odwołanie członka zarządu]	421
Art. 203 ¹ .	[Określenie wynagrodzenia członków zarządu]	424
Art. 204.	[Zakres uprawnień członka zarządu]	425
Art. 205.	[Sposób reprezentacji]	430
Art. 206.	[Oznaczanie pism spółki]	433
Art. 207.	[Wewnętrzne ograniczenia zarządu]	434
Art. 208.	[Prawa członków zarządu]	435
Art. 208 ¹ .	[Protokołowanie uchwał zarządu]	440
Art. 209.	[Sprzeczność interesów]	442
Art. 209 ¹ .	[Obowiązek lojalności członka zarządu wobec spółki]	444
Art. 210.	[Umowa między spółką a członkiem zarządu]	446
Art. 211.	[Działalność konkurencyjna]	453

Oddział 2. Nadzór	456
Art. 212. [Prawo kontroli przysługujące wspólnikowi]	456
Art. 213. [Ustanowienie rady nadzorczej bądź komisji rewizyjnej]	459
Art. 214. [Zakaz łączenia stanowisk]	460
Art. 214 ¹ . [Obowiązek lojalności członka rady nadzorczej wobec spółki]	461
Art. 215. [Minimalny skład rady nadzorczej]	462
Art. 216. [Kadencja rady nadzorczej]	462
Art. 217. [Skład komisji rewizyjnej]	463
Art. 218. [Wygaśnięcie mandatów]	463
Art. 219. [Działalność rady nadzorczej]	465
Art. 219 ¹ . [Komitety rady nadzorczej]	469
Art. 219 ² . [Doradca rady nadzorczej]	470
Art. 220. [Rozszerzone uprawnienia rady nadzorczej]	472
Art. 221. [Obowiązki komisji rewizyjnej]	473
Art. 221 ¹ . [Organizowanie prac rady nadzorczej]	475
Art. 222. [Uchwały rady nadzorczej]	477
Art. 222 ¹ . [Wynagrodzenie członków rady nadzorczej]	481
Art. 223. [Wybór firmy audytorskiej przez sąd]	482
Art. 224. [Uprawnienia biegłego rewidenta]	483
Art. 225. [Sprawozdanie biegłego rewidenta]	484
Art. 226. [Wynagrodzenie biegłego rewidenta]	484
Oddział 3. Zgromadzenie wspólników	485
Art. 227. [Uchwały zgromadzenia wspólników]	485
Art. 228. [Konieczność podjęcia uchwały przez zgromadzenie wspólników]	486
Art. 228 ¹ . [Określenie zasad rozporządzania składnikami aktywów trwałych lub dokonywania niektórych czynności prawnych]	492
Art. 229. [Umowy wymagające uchwały wspólników]	492
Art. 230. [Czynności przewyższające dwukrotną wysokość kapitału]	493
Art. 231. [Zwyczajne zgromadzenie wspólników – terminy, przedmiot obrad]	493
Art. 232. [Nadzwyczajne zgromadzenie wspólników]	497
Art. 233. [Uchwała o dalszym istnieniu spółki]	497
Art. 233 ¹ . [Obowiązek zwołania zgromadzenia wspólników w razie rezygnacji członka zarządu skutkującej nieobsadzeniem żadnego mandatu w zarządzie]	498
Art. 234. [Miejsce zgromadzenia wspólników]	499
Art. 234 ¹ . [Udział w zgromadzeniu wspólników przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej]	499
Art. 235. [Żądanie zwołania zgromadzenia wspólników]	501
Art. 236. [Żądanie zwołania zgromadzenia przez wspólników]	503
Art. 237. [Sądowe upoważnienie do zwołania zgromadzenia]	504
Art. 238. [Tryb zwołania zgromadzenia wspólników]	507
Art. 239. [Powzięcie uchwały nieobjętej porządkiem obrad]	510

Art. 240.	[Powzięcie uchwały bez formalnego zwołania zgromadzenia]	511
Art. 240 ¹ .	[Zawarcie uchwały przy wykorzystaniu wzorca uchwały]	513
Art. 241.	[Ważność zgromadzenia wspólników]	514
Art. 242.	[Liczba głosów na udział]	515
Art. 243.	[Pełnomocnicy wspólników]	516
Art. 244.	[Uchwały dotyczące odpowiedzialności osobistej wspólnika]	518
Art. 245.	[Bezwzględna większość głosów]	519
Art. 246.	[Uchwały wymagające szczególnej większości głosów]	519
Art. 247.	[Jawność bądź tajność głosowania]	524
Art. 248.	[Elementy protokołu zgromadzenia]	525
Art. 249.	[Powództwo o uchylenie uchwały]	527
Art. 250.	[Uprawnieni do wytoczenia powództwa o uchylenie uchwały]	538
Art. 251.	[Termin wniesienia powództwa o uchylenie]	546
Art. 252.	[Powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały]	547
Art. 253.	[Reprezentacja spółki w sporze o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwały]	558
Art. 254.	[Skutki wyroku sądu o uchyleniu uchwały]	560
Rozdział 4. Zmiana umowy spółki		562
Art. 255.	[Zmiana umowy spółki]	562
Art. 256.	[Zgłoszenie zmiany do sądu]	564
Art. 257.	[Podwyższenie kapitału zakładowego bez zmiany umowy] ..	566
Art. 257 ¹ .	[Zakaz promocji i reklamy objęcia nowych udziałów w spółce z o.o.]	568
Art. 258.	[Pierwszeństwo objęcia udziałów]	569
Art. 259.	[Oświadczenia nowego wspólnika]	574
Art. 259 ¹ .	[Podwyższenie kapitału w spółce zawartej przy pomocy wzorca]	575
Art. 260.	[Podwyższenie kapitału zakładowego ze środków spółki]	575
Art. 261.	[Odpowiednie stosowanie przepisów przy podwyższeniu kapitału zakładowego]	577
Art. 262.	[Elementy wniosku o podwyższenie kapitału zakładowego]	578
Art. 263.	[Obniżenie kapitału zakładowego]	579
Art. 264.	[Postępowanie konwokacyjne]	580
Art. 265.	[Elementy wniosku o obniżenie kapitału zakładowego]	584
Rozdział 5. Wyłączenie wspólnika		585
Art. 266.	[Wyłączenie wspólnika ze spółki z o.o. przez sąd]	585
Art. 267.	[Termin zapłaty, bezskuteczność wyłączenia]	590
Art. 268.	[Zawieszenie w wykonywaniu praw udziałowych]	591
Art. 269.	[Dzień wyłączenia wspólnika]	593
Rozdział 6. Rozwiązanie i likwidacja spółki		594
Art. 270.	[Przyczyny rozwiązania spółki]	594
Art. 271.	[Rozwiązanie spółki przez sąd rejestrowy]	596
Art. 272.	[Chwila rozwiązania]	599

Art. 273.	[Cofnięcie skutków rozwiązania]	601
Art. 274.	[Otwarcie likwidacji, firma w likwidacji]	602
Art. 275.	[Odpowiednie stosowanie przepisów w czasie likwidacji]	603
Art. 276.	[Likwidatorzy].....	605
Art. 277.	[Zgłoszenie likwidacji do sądu rejestrowego]	608
Art. 278.	[Uchylenie likwidacji].....	609
Art. 279.	[Wezwanie wierzycieli]	609
Art. 280.	[Odpowiednie stosowanie przepisów o zarządzie]	610
Art. 281.	[Bilanse likwidacyjne]	612
Art. 282.	[Czynności likwidacyjne].....	613
Art. 283.	[Kompetencje likwidatorów]	615
Art. 284.	[Wpływ likwidacji na prokurę].....	617
Art. 285.	[Złożenie kwot do depozytu sądowego]	617
Art. 286.	[Podział majątku]	618
Art. 287.	[Zaspokojenie nieujawnionych wierzycieli]	619
Art. 288.	[Wniosek o wykreślenie spółki z rejestru]	620
Art. 289.	[Ukończenie postępowania upadłościowego]	623
Art. 290.	[Zawiadomienie urzędu skarbowego o rozwiązaniu spółki] ...	624
Rozdział 7. Odpowiedzialność cywilnoprawna		624
Art. 291.	[Odpowiedzialność członków zarządu]	624
Art. 292.	[Szkoda przy tworzeniu spółki]	626
Art. 293.	[Odpowiedzialność członków organów za wyrządzoną szkodę].....	628
Art. 294.	[Solidarna odpowiedzialność za szkodę]	633
Art. 295.	[Pozew wspólnika o naprawienie szkody]	633
Art. 296.	[Skutki wytoczenia powództwa przez wspólnika bądź upadłości spółki].....	636
Art. 297.	[Przedawnienie roszczenia o naprawienie szkody]	637
Art. 298.	[Sąd właściwy miejscowo dla powództwa]	637
Art. 299.	[Bezskuteczność egzekucji przeciwko spółce].....	638
Art. 299 ¹ .	[Odpowiedzialność likwidatorów spółki].....	656
Art. 300.	[Naprawienie szkody na zasadach ogólnych]	656
Dział Ia. Prosta spółka akcyjna		657
Rozdział 1. Powstanie spółki.....		657
Art. 300 ¹ .	[Zawiązanie prostej spółki akcyjnej]	657
Art. 300 ² .	[Obejmowanie akcji prostej spółki akcyjnej]	659
Art. 300 ³ .	[Kapitał akcyjny].....	660
Art. 300 ⁴ .	[Przesłanki powstania prostej spółki akcyjnej]	661
Art. 300 ⁵ .	[Treść umowy prostej spółki akcyjnej].....	662
Art. 300 ⁶ .	[Forma umowy prostej spółki akcyjnej]	666
Art. 300 ⁷ .	[Zawarcie umowy prostej spółki akcyjnej przy wykorzystaniu wzorca umowy].....	667
Art. 300 ⁸ .	[Firma prostej spółki akcyjnej]	668
Art. 300 ⁹ .	[Wniesienie wkładów do prostej spółki akcyjnej].....	669
Art. 300 ¹⁰ .	[Znaczne zawyżenie wartości wkładu niepieniężnego do prostej spółki akcyjnej].....	671
Art. 300 ¹¹ .	[Prosta spółka akcyjna w organizacji]	673

Art. 300 ¹² .	[Zgłoszenie zawiązania prostej spółki akcyjnej do sądu].....	675
Art. 300 ¹³ .	[Wpis prostej spółki akcyjnej do rejestru – stosowanie innych przepisów]	679
Art. 300 ¹⁴ .	[Jednoosobowa prosta spółka akcyjna]	681
Rozdział 2. Prawa i obowiązki akcjonariuszy		682
Oddział 1. Akcje i uprawnienia indywidualne akcjonariusza		682
Art. 300 ¹⁵ .	[Prawa akcjonariusza prostej spółki akcyjnej]	682
Art. 300 ¹⁶ .	[Akcjonariusze uprawnieni do dywidendy; wypłata dywidendy]	686
Art. 300 ¹⁷ .	[Zaliczka na poczet dywidendy]	688
Art. 300 ¹⁸ .	[Wyrównanie z zysku]	689
Art. 300 ¹⁹ .	[Zasilenie kapitału akcyjnego na pokrycie strat]	690
Art. 300 ²⁰ .	[Przeznaczenie na kapitał akcyjny kwot przeznaczonych do podziału między akcjonariuszy]	691
Art. 300 ²¹ .	[Maksymalna wartość świadczeń na rzecz akcjonariuszy oraz podmiotów powiązanych z prostą spółką akcyjną]	692
Art. 300 ²² .	[Obowiązek zwrotu bezprawnie dokonanej wypłaty]	692
Art. 300 ²³ .	[Jeden głos na akcję; wykonywanie prawa głosu przez zastawnika i użytkownika akcji]	694
Art. 300 ²⁴ .	[Prawo kontroli prostej spółki akcyjnej]	695
Art. 300 ²⁵ .	[Akcje uprzywilejowane]	695
Art. 300 ²⁶ .	[Akcje założycielskie]	696
Art. 300 ²⁷ .	[Akcje nieme]	697
Art. 300 ²⁸ .	[Uprawnienia indywidualne akcjonariuszy]	698
Oddział 2. Forma akcji		699
Art. 300 ²⁹ .	[Forma akcji i innych dokumentów stanowiących tytuły uczestnictwa w dochodach lub podziale majątku prostej spółki akcyjnej]	699
Art. 300 ³⁰ .	[Wpis do rejestru akcjonariuszy]	699
Art. 300 ³¹ .	[Podmioty prowadzące rejestr akcjonariuszy]	700
Art. 300 ³² .	[Zawarcie i rozwiązanie umowy o prowadzenie rejestru akcjonariuszy]	702
Art. 300 ³³ .	[Elementy rejestru akcjonariuszy]	703
Art. 300 ³⁴ .	[Dokonanie wpisu w rejestrze akcjonariuszy]	705
Art. 300 ³⁵ .	[Jawność rejestru akcjonariuszy]	708
Oddział 3. Rozporządzanie akcją		709
Art. 300 ³⁶ .	[Zbywalność akcji prostej spółki akcyjnej – podstawowe zasady]	709
Art. 300 ³⁷ .	[Moment nabycia akcji lub ustanowienia na nich ograniczonego prawa rzeczowego]	710
Art. 300 ³⁸ .	[Uprawnieni i współuprawnieni z akcji]	711
Art. 300 ³⁹ .	[Ograniczenie w umowie spółki możliwości rozporządzenia akcją]	712
Art. 300 ⁴⁰ .	[Zbycie akcji nie w pełni pokrytej]	714
Art. 300 ⁴¹ .	[Wstąpienie do prostej spółki akcyjnej spadkobierców zmarłego akcjonariusza]	716

Art. 300 ⁴² . [Prawo pierwszeństwa innych akcjonariuszy przy zbywaniu akcji prostej spółki akcyjnej]	718
Art. 300 ⁴³ . [Ułamkowe części akcji – odpowiednie stosowanie przepisów oddziału]	720
Oddział 4. Umorzenie akcji i nabycie akcji własnych	721
Art. 300 ⁴⁴ . [Umorzenie akcji a zgoda akcjonariusza]	721
Art. 300 ⁴⁵ . [Umorzenie przymusowe akcji]	723
Art. 300 ⁴⁶ . [Umorzenie automatyczne akcji]	724
Art. 300 ⁴⁷ . [Nabycie akcji własnych]	725
Art. 300 ⁴⁸ . [Objęcie akcji własnych]	731
Oddział 5. Wyłączenie i ustąpienie akcjonariusza oraz unieważnienie akcji ...	732
Art. 300 ⁴⁹ . [Sądowe wyłączenie akcjonariusza ze spółki]	732
Art. 300 ⁵⁰ . [Orzeczenie ustąpienia akcjonariusza ze spółki]	735
Art. 300 ⁵¹ . [Sądowe unieważnienie akcji]	736
Rozdział 3. Organy spółki	738
Oddział 1. Przepisy ogólne	738
Art. 300 ⁵² . [Organy prostej spółki akcyjnej]	738
Art. 300 ⁵³ . [Wewnętrzne ograniczenia zarządu]	739
Art. 300 ⁵⁴ . [Obowiązek dołożenia należytej staranności przy wykonywaniu obowiązków przez członka organu prostej spółki akcyjnej]	740
Art. 300 ⁵⁵ . [Sprzeczność interesów]	740
Art. 300 ⁵⁶ . [Wygaśnięcie mandatu]	742
Art. 300 ⁵⁷ . [Organizacja prac organu wieloosobowego]	746
Art. 300 ⁵⁸ . [Podejmowanie uchwał przez organ prostej spółki akcyjnej]	747
Art. 300 ⁵⁹ . [Zwołanie posiedzenia rady nadzorczej lub rady dyrektorów albo podjęcie uchwały na żądanie członka rady nadzorczej, członka zarządu lub dyrektora]	750
Art. 300 ⁶⁰ . [Reprezentacja prostej spółki akcyjnej w umowie z firmą audytorską]	750
Art. 300 ⁶¹ . [Oznaczanie pism prostej spółki akcyjnej]	751
Oddział 2. Zarząd	753
Art. 300 ⁶² . [Zadania i skład zarządu]	753
Art. 300 ⁶³ . [Odwołanie członka zarządu]	754
Art. 300 ⁶⁴ . [Zarząd wieloosobowy; powołanie i odwołanie prokurenta]	754
Art. 300 ⁶⁵ . [Zakres uprawnień członka zarządu]	755
Art. 300 ⁶⁶ . [Składanie oświadczeń w imieniu prostej spółki akcyjnej w przypadku zarządu wieloosobowego]	755
Art. 300 ⁶⁷ . [Reprezentacja spółki w umowie z członkiem zarządu lub w sporze z nim; wynagrodzenie członków zarządu]	755
Oddział 3. Rada nadzorcza	758
Art. 300 ⁶⁸ . [Skład rady nadzorczej oraz powoływanie i odwoływanie jej członków]	758
Art. 300 ⁶⁹ . [Kompetencje rady nadzorczej]	759
Art. 300 ⁷⁰ . [Delegowanie do dokonywania czynności członków zarządu]	761
Art. 300 ⁷¹ . [Uprawnienia kontrolne rady nadzorczej]	762

Art. 300 ^{71a} . [Doradca rady nadzorczej].....	764
Art. 300 ⁷² . [Zakaz łączenia funkcji]	766
Oddział 4. Rada dyrektorów	767
Art. 300 ⁷³ . [Kompetencje i skład rady dyrektorów; powołanie i odwołanie dyrektorów oraz zawieszenie ich w czynnościach]	767
Art. 300 ⁷⁴ . [Odwołanie dyrektora]	768
Art. 300 ⁷⁵ . [Wieloosobowa rada dyrektorów]	769
Art. 300 ⁷⁶ . [Dyrektorzy wykonawczy i niewykonawczy]	770
Art. 300 ⁷⁷ . [Reprezentowanie spółki przez dyrektora].....	773
Art. 300 ⁷⁸ . [Zasady funkcjonowania wieloosobowej rady dyrektorów]....	774
Art. 300 ⁷⁹ . [Reprezentacja spółki w umowie z dyrektorem lub w sporze z nim; wynagrodzenie dyrektorów].....	774
Oddział 5. Walne zgromadzenie.....	777
Art. 300 ⁸⁰ . [Podejmowanie uchwał przez akcjonariuszy].....	777
Art. 300 ⁸¹ . [Konieczność podjęcia uchwały przez akcjonariuszy].....	778
Art. 300 ⁸² . [Zwyczajne walne zgromadzenie].....	778
Art. 300 ⁸³ . [Ochrona uprawnień akcjonariuszy mniejszościowych]	779
Art. 300 ⁸⁴ . [Zwołanie walnego zgromadzenia]	780
Art. 300 ⁸⁵ . [Nadzwyczajne walne zgromadzenie]	781
Art. 300 ⁸⁶ . [Żądanie umieszczenia spraw w porządku obrad walnego zgromadzenia]	784
Art. 300 ⁸⁷ . [Tryb zwołania walnego zgromadzenia]	785
Art. 300 ⁸⁸ . [Miejsce walnego zgromadzenia]	787
Art. 300 ⁸⁹ . [Powzięcie uchwały nieobjętej porządkiem obrad].....	788
Art. 300 ⁹⁰ . [Powzięcie uchwały bez formalnego zwołania walnego zgromadzenia]	788
Art. 300 ⁹¹ . [Uprawnieni do uczestnictwa w walnym zgromadzeniu]	789
Art. 300 ⁹² . [Udział w walnym zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej]	790
Art. 300 ⁹³ . [Lista uprawnionych].....	790
Art. 300 ⁹⁴ . [Ważność walnego zgromadzenia; przerwy w obradach; modyfikacje porządku obrad].....	791
Art. 300 ⁹⁵ . [Pełnomocnik akcjonariusza]	792
Art. 300 ⁹⁶ . [Uchwały dotyczące odpowiedzialności osobistej akcjonariusza]	793
Art. 300 ⁹⁷ . [Udzielanie informacji akcjonariuszowi podczas obrad walnego zgromadzenia].....	794
Art. 300 ⁹⁸ . [Bezwzględna lub kwalifikowana większość głosów]	794
Art. 300 ⁹⁹ . [Jawność głosowania; głosowanie tajne]	798
Art. 300 ¹⁰⁰ . [Protokół z walnego zgromadzenia].....	798
Art. 300 ¹⁰¹ . [Zaskarżanie uchwał walnego zgromadzenia – odpowiednie stosowanie przepisów o spółce akcyjnej].....	800
Rozdział 4. Zmiana umowy spółki i emisja akcji.....	801
Oddział 1. Zmiana umowy spółki i zwykła emisja akcji.....	801
Art. 300 ¹⁰² . [Zmiana umowy spółki]	801
Art. 300 ¹⁰³ . [Emisja akcji jako zmiana umowy spółki].....	802

Art. 300 ¹⁰⁴ . [Uchwała o emisji akcji]	803
Art. 300 ¹⁰⁵ . [Umowa objęcia akcji]	805
Art. 300 ¹⁰⁶ . [Prawo poboru]	806
Art. 300 ¹⁰⁷ . [Zgłoszenie emisji akcji do rejestru]	808
Art. 300 ¹⁰⁸ . [Emisja akcji na podstawie upoważnienia zarządu; warunkowa emisja akcji]	809
Art. 300 ¹⁰⁹ . [Udzielenie zarządowi upoważnienia do emisji akcji i warunkowa emisja akcji a kompetencje walnego zgromadzenia]	809
Oddział 2. Upoważnienie zarządu do emisji akcji	809
Art. 300 ¹¹⁰ . [Zakres upoważnienia zarządu do emisji akcji]	809
Art. 300 ¹¹¹ . [Obowiązek umotywowania uchwały upoważniającej zarząd do emisji akcji]	812
Art. 300 ¹¹² . [Uchwała upoważniająca zarząd do emisji akcji a uchwała walnego zgromadzenia o emisji akcji]	812
Art. 300 ¹¹³ . [Pozbawienie prawa poboru]	813
Oddział 3. Warunkowa emisja akcji	814
Art. 300 ¹¹⁴ . [Podjęcie uchwały o warunkowej emisji akcji]	814
Art. 300 ¹¹⁵ . [Elementy uchwały o warunkowej emisji akcji]	819
Art. 300 ¹¹⁶ . [Zgłoszenie warunkowej emisji akcji do rejestru]	822
Art. 300 ¹¹⁷ . [Oświadczenie o objęciu akcji objętych warunkową emisją]	823
Art. 300 ¹¹⁸ . [Nabycie praw z akcji; obowiązek zgłaszania do rejestru wykazu objętych akcji]	823
Art. 300 ¹¹⁹ . [Warranty subskrypcyjne]	824
Rozdział 5. Rozwiązanie i likwidacja spółki	827
Art. 300 ¹²⁰ . [Przyczyny rozwiązania prostej spółki akcyjnej]	827
Art. 300 ¹²¹ . [Ogłoszenie o rozwiązaniu spółki i otwarciu likwidacji; zbycie składników majątku spółki na rzecz byłego członka zarządu, rady nadzorczej lub biegłego rewidenta; podział majątku spółki między akcjonariuszy]	830
Art. 300 ¹²² . [Przejęcie całego majątku spółki przez akcjonariusza przejmującego]	833
Rozdział 6. Odpowiedzialność cywilnoprawna	836
Art. 300 ¹²³ . [Odpowiedzialność członków zarządu solidarnie z prostą spółką akcyjną]	836
Art. 300 ¹²⁴ . [Szkoda przy tworzeniu prostej spółki akcyjnej]	837
Art. 300 ¹²⁵ . [Odpowiedzialność członków organów za wyrządzoną szkodę]	837
Art. 300 ¹²⁶ . [Solidarna odpowiedzialność za szkodę]	838
Art. 300 ¹²⁷ . [Powództwo akcjonariusza o naprawienie szkody wyrządzonej spółce]	839
Art. 300 ¹²⁸ . [Skutki wytoczenia powództwa przez akcjonariusza bądź upadłości spółki]	839
Art. 300 ¹²⁹ . [Powództwo akcjonariusza o zwrot bezprawnie dokonanej wypłaty]	839
Art. 300 ¹³⁰ . [Przedawnienie roszczenia o naprawienie szkody]	840
Art. 300 ¹³¹ . [Sąd właściwy miejscowo dla powództwa]	840

Art. 300 ¹³² . [Bezskuteczność egzekucji przeciwko prostej spółce akcyjnej]	840
Art. 300 ¹³³ . [Odpowiedzialność likwidatorów prostej spółki akcyjnej].....	841
Art. 300 ¹³⁴ . [Naprawienie szkody na zasadach ogólnych]	841
Dział II. Spółka akcyjna	842
Rozdział 1. Powstanie spółki.....	842
Art. 301. [Zawiązanie spółki akcyjnej]	842
Art. 302. [Równa wartość nominalna akcji].....	845
Art. 303. [Uprawnienia jednego akcjonariusza].....	846
Art. 304. [Obowiązkowe elementy statutu spółki akcyjnej]	847
Art. 305. [Firma spółki akcyjnej]	855
Art. 306. [Przesłanki powstania spółki akcyjnej]	856
Art. 307. [Oddziały zagranicznych spółek]	857
Art. 308. [Wysokość kapitału]	857
Art. 309. [Wartość obejmowanych akcji].....	858
Art. 310. [Chwila zawiązania spółki]	860
Art. 311. [Aport przy powstaniu spółki, sprawozdanie założycieli]	862
Art. 312. [Badanie przez biegłego rewidenta sprawozdania założycieli].....	864
Art. 312 ¹ . [Odstąpienie od badania aportu]	867
Art. 313. [Zgoda na zawiązanie spółki i brzmienie statutu].....	873
Art. 314. [Poświadczenie zapoznania się akcjonariuszy ze sprawozdaniem i opinią].....	876
Art. 315. [Wpłata na akcje]	877
Art. 316. [Zgłoszenie zawiązania spółki do sądu rejestrowego]	878
Art. 317. [Braki zgłoszenia, drobne uchybienia]	878
Art. 318. [Elementy zgłoszenia spółki akcyjnej do sądu]	879
Art. 319. [Zgłoszenie jednoosobowej spółki].....	881
Art. 320. [Załączniki do zgłoszenia]	881
Art. 321. [Zmiana danych]	884
Art. 322. (uchylony)	884
Art. 323. [Chwila powstania spółki w organizacji]	884
Art. 324. (uchylony)	886
Art. 325. [Skutki niezarejestrowania spółki]	886
Art. 326. [Rozwiązanie spółki z powodu upływu czasu bądź z mocy postanowienia sądu]	888
Art. 327. [Postępowanie naprawcze].....	889
Rozdział 2. Prawa i obowiązki akcjonariuszy	890
Art. 328. [Dematerializacja akcji].....	890
Art. 328 ¹ . [Zarejestrowanie akcji w rejestrze akcjonariuszy].....	892
Art. 328 ² . [Zawarcie i rozwiązanie umowy o prowadzenie rejestru akcjonariuszy]	894
Art. 328 ³ . [Dane gromadzone w rejestrze akcjonariuszy]	895
Art. 328 ⁴ . [Dokonywanie wpisów w rejestrze akcjonariuszy]	898
Art. 328 ⁵ . [Dostęp do danych zawartych w rejestrze akcjonariuszy]	901
Art. 328 ⁶ . [Świadectwa rejestrowe]	902

Art. 328 ⁷ .	[Blokada akcji w rejestrze akcjonariuszy w związku z wystawieniem świadectwa rejestrowego].....	904
Art. 328 ⁸ .	[Utrata ważności świadectwa rejestrowego]	905
Art. 328 ⁹ .	[Charakter wpisu w rejestrze akcjonariuszy]	907
Art. 328 ¹⁰ .	[Wykonywanie zobowiązań pieniężnych wobec akcjonariuszy za pośrednictwem podmiotu prowadzącego rejestr akcjonariuszy]	909
Art. 328 ¹¹ .	[Zarejestrowanie w depozycie papierów wartościowych akcji spółki niebędącej spółką publiczną]	909
Art. 328 ¹² .	[Zasada jednego reżimu rejestrowego akcji zdematerializowanych]	911
Art. 328 ¹³ .	[Dostęp do danych zawartych w depozycie papierów wartościowych]	911
Art. 328 ¹⁴ .	[Stosowanie przepisów o spółce publicznej do spółki, której akcje są zarejestrowane w depozycie papierów wartościowych]	913
Art. 328 ¹⁵ .	[Stosowanie przepisów o spółce publicznej do spółki, której akcje są dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym innego państwa członkowskiego UE lub EOG].....	913
Art. 329.	[Wpłata na akcje]	914
Art. 330.	[Określenie terminów i wysokości wpłat na akcje].....	915
Art. 331.	[Unieważnienie akcji z powodu braku wpłaty]	917
Art. 331 ¹ .	[Wezwanie akcjonariusza do spełnienia świadczenia; dokonanie wykreślenia z rejestru akcjonariuszy]	920
Art. 331 ² .	[Sprzedaż praw udziałowych akcjonariusza wykreślonego z rejestru akcjonariuszy]	921
Art. 332–332 ¹ .	(uchylone)	923
Art. 333.	[Niepodzielność akcji].....	923
Art. 334.	[Rodzaje akcji]	924
Art. 335–336.	(uchylone)	925
Art. 337.	[Rozporządzanie akcjami].....	926
Art. 338.	[Czasowe ograniczenie rozporządzenia akcjami].....	930
Art. 339.	(uchylony)	931
Art. 340.	[Prawa zastawnika i użytkownika].....	931
Art. 341–342.	(uchylone)	933
Art. 343.	[Akcjonariusz].....	933
Art. 344.	[Zakaz zwrotu wpłat na akcje]	935
Art. 345.	[Finansowanie nabycia lub objęcia akcji własnych przez spółkę].....	937
Art. 346.	[Zakaz pobierania odsetek od wkładów i akcji]	944
Art. 347.	[Udział w zysku]	944
Art. 348.	[Kwota dywidendy]	949
Art. 349.	[Zaliczka na poczet dywidendy].....	954
Art. 350.	[Zwrot świadczenia nienależnego]	960
Art. 351.	[Akcje uprzywilejowane]	962
Art. 352.	[Liczba głosów na akcję]	967

Art. 353.	[Dywidenda na akcje uprzywilejowane]	970
Art. 354.	[Osobiste uprawnienia akcjonariusza]	973
Art. 355.	[Imienne świadectwa założycielskie]	976
Art. 356.	[Powtarzające się świadczenia niepieniężne]	979
Art. 357–358.	(uchylone)	981
Art. 359.	[Przesłanki umorzenia akcji]	981
Art. 360.	[Zasada obniżenia kapitału w wyniku umorzenia akcji]	989
Art. 361.	[Świadectwa użytkowe]	991
Art. 362.	[Zasada zakazu nabycia akcji własnych]	993
Art. 363.	[Nabycie własnych akcji]	1003
Art. 364.	[Skutki naruszenia zakazu nabycia akcji własnych]	1007
Art. 365.	[Nabycie akcji własnych spółki przez osobę trzecią na rachunek spółki]	1009
Art. 366.	[Zakaz objęcia własnych akcji]	1010
Art. 367.	[Odesłanie]	1012
Rozdział 3.	Organy spółki	1013
Oddział 1.	Zarząd	1013
Art. 368.	[Zarząd]	1013
Art. 368 ¹ .	[Postępowanie kwalifikacyjne na stanowisko członka zarządu powoływanego przez radę nadzorczą]	1017
Art. 369.	[Długość kadencji zarządu, wygaśnięcie mandatu]	1017
Art. 370.	[Odwołanie członka zarządu]	1023
Art. 371.	[Uchwały zarządu]	1026
Art. 372.	[Zakres uprawnień członka zarządu]	1031
Art. 373.	[Sposób reprezentacji]	1032
Art. 374.	[Oznaczanie pism spółki]	1032
Art. 375.	[Wewnętrzne ograniczenia zarządu]	1032
Art. 375 ¹ .	[Zakaz wydawania wiążących poleceń]	1033
Art. 376.	[Protokoły uchwał zarządu]	1034
Art. 377.	[Sprzeczność interesów]	1035
Art. 377 ¹ .	[Obowiązek lojalności członka zarządu wobec spółki]	1035
Art. 378.	[Wynagrodzenie członków zarządu]	1036
Art. 379.	[Reprezentacja przez radę nadzorczą]	1037
Art. 380.	[Działalność konkurencyjna]	1037
Art. 380 ¹ .	[Obowiązek informowania rady nadzorczej o aktualnej sytuacji spółki]	1038
Oddział 2.	Nadzór	1040
Art. 381.	[Rada nadzorcza]	1040
Art. 382.	[Działalność rady nadzorczej]	1041
Art. 382 ¹ .	[Doradca rady nadzorczej]	1045
Art. 383.	[Kompetencje rady nadzorczej]	1048
Art. 384.	[Rozszerzone uprawnienia rady nadzorczej]	1052
Art. 384 ¹ .	[Zgoda rady nadzorczej na zawarcie transakcji ze spółką dominującą, spółką zależną lub spółką powiązaną]	1053
Art. 385.	[Skład rady nadzorczej]	1055
Art. 386.	[Kadencja rady nadzorczej]	1066
Art. 387.	[Zakaz łączenia stanowisk]	1066

Art. 387 ¹ .	[Obowiązek lojalności członków rady nadzorczej]	1067
Art. 388.	[Wymogi podjęcia uchwały]	1067
Art. 389.	[Zwołanie rady]	1070
Art. 390.	[Delegowanie do czynności nadzorczych]	1073
Art. 390 ¹ .	[Delegowanie członków rady nadzorczej do samodzielnego pełnienia określonych czynności nadzorczych; komitet rady nadzorczej]	1075
Art. 391.	[Uchwały rady nadzorczej]	1077
Art. 392.	[Wynagrodzenie członków rady nadzorczej]	1078
Oddział 3. Walne zgromadzenie		1080
Art. 393.	[Konieczność podjęcia uchwały przez walne zgromadzenie]	1080
Art. 393 ¹ .	[Określenie zasad rozporządzania składnikami aktywów trwałych lub dokonywania niektórych czynności prawnych]	1087
Art. 394.	[Umowy o nabycie mienia]	1088
Art. 395.	[Zwyczajne walne zgromadzenie]	1090
Art. 396.	[Kapitał zapasowy na pokrycie straty]	1095
Art. 397.	[Uchwała o dalszym istnieniu spółki]	1097
Art. 397 ¹ .	[Obowiązek zwołania walnego zgromadzenia w razie rezygnacji członka zarządu skutkującej nieobsadzeniem żadnego mandatu w zarządzie]	1097
Art. 398.	[Nadzwyczajne walne zgromadzenie]	1098
Art. 399.	[Zwołanie walnego zgromadzenia]	1098
Art. 400.	[Żądanie zwołania zgromadzenia przez akcjonariuszy]	1100
Art. 401.	[Żądanie umieszczenia spraw w porządku obrad walnego zgromadzenia]	1103
Art. 402.	[Tryb zwołania zgromadzenia]	1106
Art. 402 ¹ .	[Tryb zwoływania zgromadzenia spółki publicznej]	1109
Art. 402 ² .	[Treść ogłoszenia]	1110
Art. 402 ³ .	[Obowiązek prowadzenia strony internetowej]	1111
Art. 402 ⁴ .	[Informacje publikowane przez doradcę akcjonariusza do spraw głosowania]	1113
Art. 402 ⁵ .	[Zasady etyki zawodowej doradcy akcjonariusza do spraw głosowania]	1115
Art. 402 ⁶ .	[Obowiązek informowania przez doradcę akcjonariusza do spraw głosowania o sprzecznościach interesów]	1116
Art. 403.	[Miejsce zgromadzenia]	1117
Art. 404.	[Powzięcie uchwały nieobjętej porządkiem obrad]	1118
Art. 405.	[Powzięcie uchwały bez formalnego zwołania zgromadzenia]	1118
Art. 406.	[Niektórzy uprawnieni do uczestnictwa w zgromadzeniu] ...	1119
Art. 406 ¹ .	[Akcjonariusze uprawnieni do uczestnictwa w zgromadzeniu spółki publicznej]	1121
Art. 406 ² .	[Niektórzy uprawnieni do uczestnictwa w zgromadzeniu spółki publicznej]	1122

Art. 406 ³ .	[Zaświadczenie o prawie uczestnictwa w walnym zgromadzeniu]	1122
Art. 406 ⁴ .	[Przenoszenie akcji]	1125
Art. 406 ⁵ .	[Udział w zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej]	1126
Art. 406 ⁶ .	[Prawo uczestnictwa członków zarządu i rady nadzorczej]....	1129
Art. 407.	[Lista uprawnionych]	1129
Art. 408.	[Ważność zgromadzenia]	1131
Art. 409.	[Otwarcie zgromadzenia]	1132
Art. 410.	[Lista obecności].....	1133
Art. 411.	[Prawo głosu].....	1134
Art. 411 ¹ .	[Głosowanie drogą korespondencyjną w spółce publicznej].....	1136
Art. 411 ² .	[Szczegółowe warunki głosowania korespondencyjnego]	1138
Art. 411 ³ .	[Głosowanie akcjonariusza posiadającego więcej niż jedną akcję]	1139
Art. 412.	[Pełnomocnik akcjonariusza]	1140
Art. 412 ¹ .	[Forma pełnomocnictwa]	1144
Art. 412 ² .	[Zakaz łączenia funkcji]	1145
Art. 413.	[Uchwały dotyczące odpowiedzialności osobistej akcjonariusza]	1146
Art. 414.	[Bezwzględna większość głosów]	1147
Art. 415.	[Uchwały wymagające kwalifikowanej większości głosów]....	1148
Art. 416.	[Istotna zmiana przedmiotu działalności, wykup akcji]	1149
Art. 417.	[Cena wykupu]	1151
Art. 418.	[Przymusowy wykup akcji – „wyciśnięcie ze spółki”]	1155
Art. 418 ¹ .	[Przymusowe odkupienie akcji]	1161
Art. 419.	[Głosowanie w grupach akcji]	1170
Art. 420.	[Jawność bądź tajność głosowania]	1176
Art. 421.	[Protokół ze zgromadzenia]	1178
Art. 422.	[Powództwo o uchylenie uchwały]	1179
Art. 423.	[Zaskarżenie uchwały a postępowanie rejestrowe].....	1180
Art. 424.	[Termin wniesienia powództwa]	1181
Art. 425.	[Powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały]	1181
Art. 426.	[Reprezentacja spółki w sporze o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwały].....	1182
Art. 427.	[Skutki wyroku sądu o uchylenie uchwały]	1183
Art. 428.	[Udzielenie informacji akcjonariuszowi]	1183
Art. 429.	[Sądowe zobowiązanie do udzielenia informacji].....	1186
Rozdział 4. Zmiana statutu i zwykłe podwyższenie kapitału zakładowego		1188
Oddział 1. Przepisy ogólne		1188
Art. 430.	[Zmiana statutu].....	1188
Art. 431.	[Podwyższenie kapitału]	1190
Art. 432.	[Elementy uchwały o podwyższeniu].....	1194
Art. 433.	[Prawo poboru].....	1199

Oddział 2. Subskrypcja akcji	1204
Art. 434. [Subskrypcja]	1204
Art. 435. [Drugi termin poboru]	1208
Art. 436. [Wykonanie prawa poboru w ramach oferty publicznej]	1212
Art. 437. [Zapis na akcje]	1214
Art. 438. [Termin do zapisu na akcje]	1218
Art. 439. [Zamknięcie subskrypcji]	1221
Art. 440. [Elementy wezwania do zapisu]	1224
Art. 441. [Zgłoszenie podwyższenia do sądu rejestrowego]	1225
Oddział 3. Podwyższenie kapitału zakładowego ze środków spółki	1227
Art. 442. [Podwyższenie kapitału ze środków własnych spółki]	1227
Art. 443. [Proporcjonalność przydziału akcji]	1232
Rozdział 5. Kapitał docelowy. Warunkowe podwyższenie kapitału zakładowego. Podwyższenie kapitału zakładowego w drodze zamiany obligacji kapitałowych na akcje	1236
Art. 444. [Kapitał docelowy]	1236
Art. 445. [Kwalifikowana większość głosów]	1242
Art. 446. [Uchwała zarządu o podwyższeniu kapitału]	1243
Art. 447. [Pozbawienie prawa poboru akcji]	1245
Art. 447 ¹ . [Ogłoszenia spółki w razie braku badania aportu]	1247
Art. 448. [Warunkowe podwyższenie kapitału zakładowego]	1248
Art. 449. [Elementy uchwały o warunkowym podwyższeniu kapitału]	1256
Art. 450. [Elementy zgłoszenia uchwały o warunkowym podwyższeniu kapitału]	1264
Art. 451. [Oświadczenie o objęciu akcji]	1266
Art. 452. [Przyznanie akcji, zgłoszenie do sądu wykazu objętych akcji]	1270
Art. 453. [Odpowiednie stosowanie przepisów]	1272
Art. 454. [Nienaruszalność kompetencji walnego zgromadzenia]	1276
Art. 454 ¹ . [Podwyższenie kapitału zakładowego w drodze zamiany obligacji kapitałowych na akcje]	1277
Art. 454 ² . [Wymagania w zakresie uchwały w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego w drodze zamiany obligacji kapitałowych na akcje]	1280
Art. 454 ³ . [Zgłoszenie do sądu rejestrowego podwyższenia kapitału zakładowego w drodze zamiany obligacji kapitałowych na akcje]	1281
Art. 454 ⁴ . [Przyznanie akcji]	1282
Art. 454 ⁵ . [Informacje przekazywane spółce przez uczestników depozytu papierów wartościowych w związku z przyznaniem akcji]	1283
Art. 454 ⁶ . [Uzupełniające stosowanie przepisów o zwykłym podwyższeniu kapitału zakładowego. Podwyższenie kapitału zakładowego w drodze zamiany obligacji kapitałowych na akcje a kompetencje walnego zgromadzenia do zwykłego podwyższenia kapitału zakładowego]	1284

Rozdział 6. Obniżenie kapitału zakładowego.....	1285
Art. 455. [Obniżenie kapitału zakładowego]	1285
Art. 456. [Postępowanie konwokacyjne]	1288
Art. 457. [Wyjątki od obowiązku wezwania wierzycieli].....	1293
Art. 458. [Elementy zgłoszenia obniżenia kapitału do sądu rejestrowego].....	1296
Rozdział 7. Rozwiązanie i likwidacja spółki.....	1297
Art. 459. [Przyczyny rozwiązania spółki]	1297
Art. 460. [Cofnięcie skutków rozwiązania]	1300
Art. 461. [Otwarcie likwidacji, firma w likwidacji]	1300
Art. 462. [Odpowiednie stosowanie przepisów w czasie likwidacji]	1301
Art. 463. [Likwidatorzy].....	1301
Art. 464. [Zgłoszenie likwidacji do sądu rejestrowego]	1304
Art. 465. [Wezwanie wierzycieli]	1305
Art. 466. [Odpowiednie stosowanie przepisów o zarządzie]	1306
Art. 467. [Bilanse likwidacyjne]	1306
Art. 468. [Czynności likwidacyjne].....	1306
Art. 469. [Kompetencje likwidatorów]	1307
Art. 470. [Wpływ likwidacji na prokurę]	1309
Art. 471. [Ściągnięcie wpłat od akcjonariuszy]	1309
Art. 472. [Ściągnięcie dalszych wpłat od akcjonariuszy].....	1310
Art. 473. [Złożenie kwot do depozytu sądowego]	1311
Art. 474. [Podział majątku]	1311
Art. 475. [Zaspokojenie nieujawnionych wierzycieli]	1313
Art. 476. [Wniosek o wykreślenie spółki z rejestru]	1313
Art. 477. [Ukończenie postępowania upadłościowego]	1313
Art. 478. [Chwila rozwiązania spółki].....	1315
Rozdział 8. Odpowiedzialność cywilnoprawna	1316
Art. 479. [Odpowiedzialność członków zarządu]	1316
Art. 480. [Szkoda przy tworzeniu spółki]	1316
Art. 481. [Niewspółmierne korzyści przy powstaniu spółki]	1317
Art. 482. [Szkoda w związku z badaniem sprawozdania finansowego]	1319
Art. 483. [Odpowiedzialność członków organów za wyrządzoną szkodę].....	1319
Art. 484. [Odpowiedzialność współdziałającego].....	1320
Art. 485. [Solidarna odpowiedzialność za szkodę]	1321
Art. 486. [Pozew akcjonariusza o naprawienie szkody]	1321
Art. 487. [Skutki wytoczenia powództwa przez akcjonariusza bądź upadłości spółki].....	1322
Art. 488. [Przedawnienie roszczenia o naprawienie szkody]	1322
Art. 489. [Sąd właściwy miejscowo dla powództwa]	1323
Art. 490. [Naprawienie szkody na zasadach ogólnych]	1323

Tytuł IV. Łączenie, podział i przekształcanie spółek.....	1324
Dział I. Łączenie się spółek.....	1324
Rozdział 1. Przepisy ogólne	1324
Art. 491. [Łączenie spółek].....	1324
Art. 492. [Rodzaje łączenia]	1326
Art. 493. [Rozwiązanie bez postępowania likwidacyjnego, dzień połączenia]	1328
Art. 494. [Sukcesja uniwersalna praw i obowiązków]	1330
Art. 495. [Oddzielne zarządzanie majątkiem].....	1337
Art. 496. [Pierwszeństwo wierzycieli i zabezpieczenie roszczeń]	1339
Art. 497. [Odpowiednie stosowanie przepisów o powstaniu spółki]...	1342
Rozdział 2. Łączenie się spółek kapitałowych	1344
Art. 498. [Uzgodnienie planu połączenia]	1344
Art. 499. [Elementy planu połączenia]	1345
Art. 500. [Zgłoszenie planu połączenia do sądu].....	1348
Art. 501. [Sprawozdanie zarządu].....	1350
Art. 502. [Badanie planu przez biegłego, wyznaczenie biegłego]	1351
Art. 503. [Opinia biegłego]	1352
Art. 503 ¹ . [Zwolnienie z obowiązku badania przez biegłego].....	1354
Art. 504. [Zawiadomienie wspólników].....	1355
Art. 505. [Przeglądanie dokumentów przez wspólników]	1356
Art. 506. [Uchwała o połączeniu].....	1358
Art. 507. [Zgłoszenie uchwały do sądu]	1361
Art. 508. [Ogłoszenie połączenia]	1362
Art. 509. [Powództwo o uchylenie bądź stwierdzenie nieważności uchwały o połączeniu]	1362
Art. 510. [Skutki wyroku, wykreślenie wpisów].....	1364
Art. 511. [Szczególne uprawnienia]	1365
Art. 512. [Solidarna odpowiedzialność członków organów]	1370
Art. 513. [Odpowiedzialność biegłego].....	1371
Art. 514. [Zakaz objęcia udziałów własnych]	1372
Art. 515. [Przyznanie udziałów lub akcji wspólnikom spółki przejmowanej]	1373
Art. 515 ¹ . [Przeprowadzenie połączenia bez przyznania udziałów albo akcji spółki przejmującej].....	1375
Art. 516. [Uproszczone połączenie].....	1376
Rozdział 2 ¹ . Transgraniczne łączenie się spółek kapitałowych i spółki komandytowo-akcyjnej	1384
Oddział 1. Transgraniczne łączenie się spółek kapitałowych.....	1384
Art. 516 ¹ . [Połączenie transgraniczne].....	1384
Art. 516 ² . [Zakaz uczestnictwa]	1385
Art. 516 ³ . [Elementy planu połączenia]	1386
Art. 516 ⁴ . [Złożenie do sądu planu połączenia transgranicznego spółek oraz zawiadomienia]	1389
Art. 516 ⁵ . [Sprawozdanie zarządu].....	1392
Art. 516 ⁶ . [Wyznaczenie biegłego]	1394

Art. 516 ^{6a} . [Zawiadomienie wspólników o zamiarze połączenia z inną spółką]	1396
Art. 516 ⁷ . [Prawo przeglądania dokumentów]	1397
Art. 516 ⁸ . [Skuteczność połączenia]	1400
Art. 516 ⁹ . [Zasady uczestnictwa]	1401
Art. 516 ¹⁰ . [Wyłączenie stosowania, zabezpieczenie wierzyciela]	1401
Art. 516 ¹¹ . [Odkup udziałów bądź akcji]	1403
Art. 516 ¹² . [Zaświadczenie o prawidłowości połączenia]	1409
Art. 516 ¹³ . [Zgłoszenie połączenia i jego elementy]	1415
Art. 516 ¹⁴ . [Zamienność udziałów lub akcji]	1416
Art. 516 ¹⁵ . [Wyłączenie stosowania]	1417
Art. 516 ¹⁶ . [Brak trybu]	1419
Art. 516 ¹⁷ . [Niedopuszczalność uchylecia lub stwierdzenia nieważności uchwały po połączeniu]	1419
Art. 516 ¹⁸ . [Postanowienie zezwalające na rejestrację połączenia]	1420
Oddział 2. Transgraniczne łączenie się spółki komandytowo-akcyjnej	1421
Art. 516 ¹⁹ . [Odpowiednie stosowanie]	1421
Rozdział 3. Łączenie się z udziałem spółek osobowych	1422
Art. 517. [Pisemne uzgodnienie planu]	1422
Art. 518. [Elementy planu połączenia]	1423
Art. 519. [Zgłoszenie planu połączenia do sądu]	1425
Art. 520. [Badanie planu połączenia przez biegłego]	1425
Art. 521. [Zawiadomienie wspólników]	1426
Art. 522. [Uchwała o połączeniu]	1429
Art. 523. [Zgłoszenie połączenia do sądu]	1431
Art. 524. [Ogłoszenie połączenia]	1432
Art. 525. [Odpowiedzialność wspólników]	1432
Art. 526. [Odpowiedzialność członków organów]	1433
Art. 527. [Odpowiedzialność biegłego]	1434
Dział II. Podział spółek	1435
Rozdział 1. Przepisy ogólne	1435
Art. 528. [Podział spółek]	1435
Art. 529. [Rodzaje podziałów]	1437
Art. 530. [Rozwiązanie spółki dzielonej bez likwidacji]	1441
Art. 531. [Sukcesja uniwersalna praw]	1443
Art. 532. [Odpowiednie stosowanie przepisów o powstaniu spółki]	1450
Rozdział 2. Podział spółek kapitałowych	1452
Art. 533. [Uzgodnienie planu podziału]	1452
Art. 534. [Elementy planu podziału]	1454
Art. 535. [Zgłoszenie planu podziału do sądu]	1458
Art. 536. [Pisemne sprawozdanie zarządu]	1460
Art. 537. [Badanie planu podziału przez biegłego]	1461
Art. 538. [Opinia biegłego]	1462
Art. 538 ¹ . [Zgoda wspólników na zwolnienie z obowiązku sporządzania dokumentów]	1463
Art. 539. [Zawiadomienie wspólników]	1465

Art. 540.	[Przeglądanie dokumentów przez wspólników]	1467
Art. 541.	[Uchwała o podziale]	1469
Art. 542.	[Zgłoszenie uchwały o podziale do sądu]	1475
Art. 543.	[Ogłoszenie podziału]	1478
Art. 544.	[Powództwo o uchylenie bądź stwierdzenie nieważności uchwały o podziale]	1479
Art. 545.	[Skutki wyroku, wykreślenie wpisów]	1480
Art. 546.	[Odpowiedzialność za zobowiązania]	1481
Art. 547.	[Osoby o szczególnych uprawnieniach]	1483
Art. 548.	[Odpowiedzialność członków organów]	1483
Art. 549.	[Odpowiedzialność biegłego]	1484
Art. 550.	[Zakaz objęcia własnych udziałów]	1485
Art. 550 ¹ .	[Podział w drodze rozdzielenia]	1486
Rozdział 3. Transgraniczny podział spółek kapitałowych i spółki komandytowo-akcyjnej		
		1487
Oddział 1. Transgraniczny podział spółek kapitałowych		
		1487
Art. 550 ² .	[Uzupełniające stosowanie przepisów o podziale spółek kapitałowych]	1487
Art. 550 ³ .	[Prawo właściwe w przypadku podziału transgranicznego] ...	1487
Art. 550 ⁴ .	[Spółka wyłączona z uczestnictwa w podziale transgranicznym]	1488
Art. 550 ⁵ .	[Sposób dokonania podziału transgranicznego]	1489
Art. 550 ⁶ .	[Plan podziału transgranicznego]	1490
Art. 550 ⁷ .	[Sprawozdanie zarządu spółki dzielonej]	1493
Art. 550 ⁸ .	[Opinia biegłego]	1494
Art. 550 ⁹ .	[Złożenie dokumentów do sądu rejestrowego]	1496
Art. 550 ¹⁰ .	[Zawiadomienie wspólników o zamiarze podziału spółki dzielonej]	1498
Art. 550 ¹¹ .	[Przeglądanie dokumentów przez wspólników i przedstawicieli pracowników]	1499
Art. 550 ¹² .	[Uchwała o podziale transgranicznym]	1502
Art. 550 ¹³ .	[Odkup udziałów lub akcji]	1503
Art. 550 ¹⁴ .	[Zabezpieczenie roszczeń wierzyciela spółki dzielonej]	1509
Art. 550 ¹⁵ .	[Zaświadczenie o zgodności podziału transgranicznego z prawem polskim]	1510
Art. 550 ¹⁶ .	[Zgłoszenie podziału transgranicznego do sądów rejestrowych właściwych dla spółek nowo zawiązanych]	1516
Art. 550 ¹⁷ .	[Wyłączenie stosowania wybranych przepisów w przypadku podziału przez wyodrębnienie]	1518
Art. 550 ¹⁸ .	[Składniki majątku spółki dzielonej nieprzypisane w planie podziału transgranicznego określonej spółce]	1518
Art. 550 ¹⁹ .	[Niedopuszczalność uchylenia lub stwierdzenia nieważności uchwały o podziale transgranicznym po dniu podziału]	1519
Art. 550 ²⁰ .	[Postanowienie zezwalające na rejestrację podziału transgranicznego]	1521

Oddział 2. Transgraniczny podział spółki komandytowo-akcyjnej	1522
Art. 550 ²¹ . [Przepisy stosowane do transgranicznego podziału spółki komandytowo-akcyjnej]	1522
Art. 550 ²² . [Podjęcie uchwały o transgranicznym podziale spółki komandytowo-akcyjnej]	1523
Rozdział 4. Podział spółki komandytowo-akcyjnej	1523
Art. 550 ²³ . [Przepisy stosowane do podziału spółki komandytowo-akcyjnej]	1523
Art. 550 ²⁴ . [Zawiadomienie wspólników o zamiarze podziału spółki] ...	1524
Art. 550 ²⁵ . [Plan podziału]	1524
Art. 550 ²⁶ . [Uchwała o podziale]	1525
Art. 550 ²⁷ . [Odpowiedzialność komplementariuszy]	1526
Art. 550 ²⁸ . [Odpowiedzialność wspólników prowadzących sprawę spółki komandytowo-akcyjnej uczestniczącej w podziale]....	1527
Dział III. Przekształcenia spółek	1528
Rozdział 1. Przepisy ogólne	1528
Art. 551. [Przekształcenie spółki]	1528
Art. 552. [Dzień przekształcenia, wykreślenie spółki przekształcanej] ...	1531
Art. 553. [Ciągłość podmiotowa spółki przekształcanej]	1532
Art. 554. [Obowiązek podawania dawnej firmy]	1537
Art. 555. [Odpowiednie stosowanie przepisów o powstaniu spółki]...	1538
Art. 556. [Wymogi przekształcenia]	1540
Art. 557. [Plan przekształcenia]	1541
Art. 558. [Elementy planu przekształcenia]	1542
Art. 559. [Poddanie badaniu biegłego planu przekształcenia]	1543
Art. 560. [Zawiadomienie wspólników]	1545
Art. 561. [Przeglądanie dokumentów przez wspólników]	1546
Art. 562. [Uchwała o przekształceniu]	1548
Art. 563. [Elementy uchwały o przekształceniu]	1548
Art. 564–566. (uchylone)	1550
Art. 567. [Powództwo o uchylenie bądź stwierdzenie nieważności uchwały o przekształceniu]	1550
Art. 568. [Odpowiedzialność za szkody]	1551
Art. 569. [Zgłoszenie wniosku o przekształcenie]	1552
Art. 570. [Ogłoszenie przekształcenia]	1553
Rozdział 2. Przekształcenie spółki osobowej w spółkę kapitałową	1554
Art. 571. [Przekształcenie spółki osobowej w kapitałową]	1554
Art. 572. [Uprozczone przekształcenie spółki jawnej]	1555
Art. 573. [Przekształcenie spółki komandytowo-akcyjnej w spółkę akcyjną]	1556
Art. 574. [Odpowiedzialność wspólników]	1556
Rozdział 3. Przekształcenie spółki kapitałowej w spółkę osobową	1558
Art. 575. [Przekształcenie spółki kapitałowej w osobową]	1558
Art. 576. [Przekształcenie w spółkę komandytową bądź komandytowo-akcyjną]	1559
Art. 576 ¹ . [Żądanie odkupu udziałów lub akcji w spółce przekształcanej]	1560

Rozdział 4. Przekształcenie spółki kapitałowej w inną spółkę kapitałową.....	1564
Art. 577. [Przekształcenie spółki kapitałowej w inną spółkę kapitałową]	1564
Art. 578. [uchylony]	1565
Art. 579. [Wygaśnięcie niektórych praw i obowiązków].....	1565
Art. 579 ¹ . [Ogłoszenie planu przekształcenia; zabezpieczenie roszczeń wierzyciela spółki akcyjnej]	1567
Art. 580. [Sytuacja obligatariuszy]	1568
Rozdział 4 ¹ . Transgraniczne przekształcenie spółek kapitałowych i spółki komandytowo-akcyjnej	1570
Oddział 1. Transgraniczne przekształcenie spółek kapitałowych.....	1570
Art. 580 ¹ . [Uzupełniające stosowanie przepisów o przekształceniu spółki kapitałowej w inną spółkę kapitałową]	1570
Art. 580 ² . [Prawo właściwe w przypadku transgranicznego przekształcenia spółek kapitałowych].....	1570
Art. 580 ³ . [Spółka wyłączona z udziału w przekształceniu transgranicznym]	1571
Art. 580 ⁴ . [Plan przekształcenia transgranicznego].....	1571
Art. 580 ⁵ . [Sprawozdanie zarządu spółki przekształcanej]	1574
Art. 580 ⁶ . [Opinia biegłego]	1576
Art. 580 ⁷ . [Złożenie dokumentów do sądu rejestrowego]	1578
Art. 580 ⁸ . [Zawiadomienie wspólników o zamiarze przekształcenia transgranicznego]	1580
Art. 580 ⁹ . [Przeglądanie dokumentów przez wspólników i przedstawicieli pracowników]	1581
Art. 580 ¹⁰ . [Uchwała o przekształceniu transgranicznym].....	1584
Art. 580 ¹¹ . [Odkup udziałów lub akcji w spółce przekształcanej]	1586
Art. 580 ¹² . [Zabezpieczenie roszczeń wierzyciela spółki przekształcanej].....	1590
Art. 580 ¹³ . [Zaświadczenie o zgodności przekształcenia transgranicznego z prawem polskim].....	1592
Art. 580 ¹⁴ . [Zgłoszenie przekształcenia transgranicznego do sądu rejestrowego właściwego dla spółki przekształcanej].....	1598
Art. 580 ¹⁵ . [Niedopuszczalność uchylenia lub stwierdzenia nieważności uchwały o przekształceniu transgranicznym po dniu przekształcenia]	1600
Art. 580 ¹⁶ . [Postanowienie zezwalające na rejestrację przekształcenia transgranicznego]	1601
Art. 580 ¹⁷ . [Odpowiedzialność biegłego wobec spółki i wspólników spółki przekształcanej]	1602
Oddział 2. Transgraniczne przekształcenie spółki komandytowo-akcyjnej	1603
Art. 580 ¹⁸ . [Przepisy stosowane do transgranicznego przekształcenia spółki komandytowo-akcyjnej]	1603
Art. 580 ¹⁹ . [Podjęcie uchwały o transgranicznym przekształceniu spółki komandytowo-akcyjnej]	1604

Rozdział 5. Przekształcenie spółki osobowej w inną spółkę osobową.....	1604
Art. 581. [Przekształcenie spółki osobowej w inną spółkę osobową]....	1604
Art. 582. [Uprozczone przekształcenie spółki jawnej bądź partnerskiej]	1605
Art. 583. [Żądanie przekształcenia przez spadkobiercę]	1605
Art. 584. [Odpowiedzialność wspólników]	1609
Rozdział 6. Przekształcenie przedsiębiorcy w spółkę kapitałową	1610
Art. 584 ¹ . [Dzień przekształcenia].....	1610
Art. 584 ² . [Prawa i obowiązki spółki przekształconej].....	1611
Art. 584 ³ . [Firma].....	1614
Art. 584 ⁴ . [Odpowiednie zastosowanie przepisów]	1615
Art. 584 ⁵ . [Elementy obligatoryjne do przekształcenia]	1615
Art. 584 ⁶ . [Forma planu przekształcenia].....	1617
Art. 584 ⁷ . [Plan przekształcenia].....	1617
Art. 584 ⁸ . [Zadania biegłego rewidenta]	1618
Art. 584 ⁹ . [Oświadczenie o przekształceniu przedsiębiorcy]	1619
Art. 584 ¹⁰ . [Odpowiedzialność].....	1620
Art. 584 ¹¹ . [Wpis przekształcenia do rejestru].....	1622
Art. 584 ¹² . [Ogłoszenie o przekształceniu].....	1622
Art. 584 ¹³ . [Zakres odpowiedzialności za zobowiązania przedsiębiorcy przekształconego].....	1622
Tytuł V. Przepisy karne	1624
Art. 585. (uchylony)	1624
Art. 586. [Niezgłoszenie upadłości].....	1624
Art. 587. [Ogłoszenie nieprawdziwych danych]	1625
Art. 587 ¹ . [Naruszenie obowiązków informacyjnych]	1626
Art. 587 ² . [Naruszenie obowiązków wobec doradcy rady nadzorczej]....	1627
Art. 588. [Dopuszczenie do nabycia własnych udziałów bądź akcji]	1628
Art. 589. [Wydanie dokumentów imiennych w spółce z o.o.]	1628
Art. 589 ¹ . [Dopuszczenie do wydania przez prostą spółkę akcyjną dokumentów będących tytułami uczestnictwa w dochodach lub podziale majątku spółki]	1629
Art. 589 ² . [Dopuszczenie do wydania przez spółkę akcyjną lub komandytowo-akcyjną dokumentów będących tytułami uczestnictwa w dochodach lub podziale majątku spółki].....	1629
Art. 590. [Umożliwienie bezprawnego głosowania].....	1630
Art. 591. [Bezprawne posługiwanie się dokumentem]	1631
Art. 592. [Bezprawne wydanie akcji lub dopuszczenie do zarejestrowania akcji w rejestrze akcjonariuszy].....	1631
Art. 593. [Właściwość rzeczowa sądów]	1633
Art. 594. [Delikty członków zarządu]	1633
Art. 595. [Wadliwe oznaczanie pism spółki].....	1634
Art. 595 ¹ . [Naruszenie zakazu promocji i reklamy nabycia udziałów w spółce z o.o.].....	1635
Art. 595 ² . [Naruszenie zakazu promocji i reklamy objęcia nowych udziałów w spółce z o.o.].....	1635

Tytuł VI. Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i przepisy końcowe.....	1637
Dział I. Zmiany w przepisach obowiązujących.....	1637
Art. 596–609. (pominięte).....	1637
Dział II. Przepisy przejściowe.....	1637
Art. 610. [Utrata mocy przepisów dotychczasowych]	1637
Art. 611. [Przepisy utrzymane w mocy].....	1637
Art. 612. [Stosowanie przepisów ustawy]	1638
Art. 613. [Uprawnienia nabyte].....	1638
Art. 614. [Odpowiednie stosowanie przepisów do świadectw założycielskich i akcji użytkowych]	1638
Art. 615. [Stosowanie nowej ustawy do obowiązków członków organów]	1638
Art. 616. [Stosowanie przepisów dotychczasowych w kwestii rejestracji]	1638
Art. 617. [Stosowanie przepisów dotychczasowych w sprawach o połączenie i przekształcenie]	1639
Art. 618. [Koncesje, zezwolenia i ulgi].....	1639
Art. 619. [Uchwały wspólników i organów spółek]	1639
Art. 620. [Ocena skutków zdarzeń zaistniałych]	1639
Art. 621. [Roszczenia sprzed wejścia w życie ustawy]	1639
Art. 622. [Wszczęte sprawy sądowe].....	1640
Art. 623. [Dostosowanie umów i statutów]	1640
Art. 624. [Dostosowanie wysokości kapitału].....	1640
Art. 625. [Uprzywilejowanie Skarbu Państwa]	1641
Art. 626–627. (uchylone)	1641
Art. 628. [Wątpliwości intertemporalne]	1641
Art. 629. [Nawiązanie do kodeksu handlowego].....	1641
Art. 630. [Przepisy o rejestrze handlowym, firmie i prokurze]	1641
Dział III. Przepisy końcowe	1642
Art. 631. [Utrata mocy obowiązującej].....	1642
Art. 632. (uchylony)	1642
Art. 633. [Wejście w życie ustawy]	1642
Bibliografia	1643

Wykaz skrótów

Akty prawne

dyrektywa 2017/1132	– dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1132 z 14.06.2017 r. w sprawie niektórych aspektów prawa spółek (Dz.Urz. UE L 169 z 30.06.2017 r., s. 46)
k.c.	– ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2023 r. poz. 1610 ze zm.)
k.h.	– rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.06.1934 r. – Kodeks handlowy (Dz.U. Nr 57, poz. 502 ze zm.)
k.k.	– ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2024 r. poz. 17 ze zm.)
k.k.w.	– ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2023 r. poz. 127 ze zm.)
Konstytucja RP	– Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm. i sprost.)
k.p.	– ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2023 r. poz. 1465)
k.p.c.	– ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2023 r. poz. 1550 ze zm.)
k.p.k.	– ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 37 ze zm.)
k.r.o.	– ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.)
k.s.h.	– ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2024 r. poz. 18 ze zm.)
pr. adw.	– ustawa z 26.05.1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2022 r. poz. 1184 ze zm.)
pr. bud.	– ustawa z 7.07.1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2023 r. poz. 682 ze zm.)
pr. farm.	– ustawa z 6.09.2001 r. – Prawo farmaceutyczne (Dz.U. z 2022 r. poz. 2301 ze zm.)

pr. poczt.	– ustawa z 23.11.2012 r. – Prawo pocztowe (Dz.U. z 2023 r. poz. 1640)
pr. przeds.	– ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2024 r. poz. 236)
pr. spółdz.	– ustawa z 16.09.1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2021 r. poz. 648 ze zm.)
pr. upad.	– ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 1520 ze zm.)
RODO	– rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz.Urz. UE L 119 z 4.05.2016 r., s. 1)
TFUE	– Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Dz.Urz. UE C 202 z 7.06.2016 r., s. 47)
TWE	– Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (wersja skonsolidowana Dz.Urz. UE C 321E z 29.12.2006 r., s. 37)
u.g.k.	– ustawa z 20.12.1996 r. o gospodarce komunalnej (Dz.U. z 2021 r. poz. 679)
u.g.n.	– ustawa z 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2023 r. poz. 344 ze zm.)
u.k.n.u.p.	– ustawa z 30.08.1996 r. o komercjalizacji i niektórych uprawnieniach pracowników (Dz.U. z 2023 r. poz. 343 ze zm.)
u.k.w.h.	– ustawa z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2023 r. poz. 1984 ze zm.)
u.o.	– ustawa z 15.01.2015 r. o obligacjach (Dz.U. z 2022 r. poz. 2244 ze zm.)
u.o.i.f.	– ustawa z 29.07.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2023 r. poz. 646 ze zm.)
u.o.k.k.	– ustawa z 16.02.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2023 r. poz. 1689 ze zm.)
u.o.p.	– ustawa z 29.07.2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 2554 ze zm.)
u.p.d.o.f.	– ustawa z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2024 r. poz. 226 ze zm.)
u.p.d.o.p.	– ustawa z 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 2805 ze zm.)
u.p.e.a.	– ustawa z 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2023 r. poz. 2505 ze zm.)

u.rach.	– ustawa z 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2023 r. poz. 120 ze zm.)
u.s.u.s.	– ustawa z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2024 r. poz. 497)
ustawa o KRS	– ustawa z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2023 r. poz. 685 ze zm.)
u.z.p.	– ustawa z 8.06.2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (Dz.U. z 2019 r. poz. 1026)
u.z.r.	– ustawa z 6.12.1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U. z 2018 r. poz. 2017)

Periodyki

Biul. SAKa	– Biuletyn Sądu Apelacyjnego w Katowicach
Biul. SN	– Biuletyn Sądu Najwyższego
KPP	– Kwartalnik Prawa Prywatnego
KSAG	– Kwartalnik Sądowy Apelacji Gdańskiej
Mon. Praw.	– Monitor Prawniczy
Mon. Pr. Hand.	– Monitor Prawa Handlowego
Mon. Pr. Pr.	– Monitor Prawa Pracy
ONSAiWSA	– Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNC-ZD	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSNKW	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
PiP	– Państwo i Prawo
POP	– Przegląd Orzecznictwa Podatkowego
POSAG	– Przegląd Orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
PPH	– Przegląd Prawa Handlowego
PPW	– Prawo Papierów Wartościowych
Pr. Bank.	– Prawo Bankowe
PS	– Przegląd Sądowy
St. Praw.	– Studia Prawnicze
TPP	– Transformacje Prawa Prywatnego
ZOTSiS	– Zbiór Orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji

Inne

NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
SA	– Sąd Apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– Sąd Okręgowy
WSA	– Wojewódzki Sąd Administracyjny

Przedmowa

Niniejsza publikacja zawiera omówienie przepisów kodeksu spółek handlowych, oparte przede wszystkim na bogatym, już przeszło dwudziestoletnim, dorobku judykatury. Podstawę formułowanych w tym komentarzu poglądów stanowi również niezwykle obszerna i wszechstronna literatura przedmiotu. Z uwagi jednak na przyjętą formułę jednotomowego opracowania odwołania do wypowiedzi przedstawicieli nauki prawa spółek handlowych musiały zostać ograniczone do zaprezentowania jedynie części z nich, bez zagłębiania się w toczony na gruncie komentowanych regulacji spory doktrynalne.

W niniejszym wydaniu uwzględnione zostały między innymi obszerne zmiany przepisów kodeksu spółek handlowych wprowadzone ustawą z 30.08.2019 r. (Dz.U. poz. 1798), ustawą z 9.02.2022 r. (Dz.U. poz. 807) oraz ustawą z 16.08.2023 r. (Dz.U. poz. 1705).

Lublin, 25 marca 2024 r.

dr hab. Małgorzata Dumkiewicz, prof. UMCS

Ustawa

z 15.09.2000 r.

Kodeks spółek handlowych¹

(Dz.U. z 2024 r. poz. 18; zm.: Dz.U. z 2024 r. poz. 96)

¹ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji transpozycji następujących dyrektyw Wspólnot Europejskich:

- 1) pierwszej dyrektywy Rady 68/151/EWG z 9 marca 1968 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit drugi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności w całej Wspólnocie, dla zapewnienia ochrony interesów zarówno wspólników jak i osób trzecich (Dz.Urz. WE L 65 z 14.03.1968, str. 8, ze zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 3, ze zm.);
- 2) drugiej dyrektywy Rady 77/91/EWG z 13 grudnia 1976 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit drugi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności, dla ochrony interesów zarówno wspólników, jak i osób trzecich w zakresie tworzenia spółki akcyjnej, jak również utrzymania i zmian jej kapitału (Dz.Urz. WE L 26 z 31.01.1977, str. 1, ze zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 8, ze zm.);
- 3) trzeciej dyrektywy Rady 78/855/EWG z 9 października 1978 r. wydanej na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g Traktatu, dotyczącej łączenia się spółek akcyjnych (Dz.Urz. WE L 295 z 20.10.1978, str. 36, ze zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 42, ze zm.);
- 4) szóstej dyrektywy Rady 82/891/EWG z 17 grudnia 1982 r. wydanej na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g Traktatu dotyczącej podziału spółek akcyjnych (Dz.Urz. WE L 378 z 31.12.1982, str. 47, ze zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 50, ze zm.);
- 5) jedenastej dyrektywy Rady 89/666/EWG z 21 grudnia 1989 r. dotyczącej wymogów ujawniania informacji odnośnie do oddziałów utworzonych w Państwie Członkowskim przez niektóre rodzaje spółek podlegających prawu innego państwa (Dz.Urz. WE L 395 z 30.12.1989, str. 36, ze zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 100, ze zm.);
- 6) dwunastej dyrektywy Rady 89/667/EWG w sprawie prawa spółek z dnia 21 grudnia 1989 r. dotyczącej jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (Dz.Urz. WE L 395 z 30.12.1989, str. 40, ze zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 104, ze zm.);
- 7) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/17/WE z 19 marca 2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji zakładów ubezpieczeń (Dz.Urz. WE L 110 z 20.04.2001, str. 28; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 6, t. 4, str. 3);
- 8) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/24/WE z 4 kwietnia 2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych (Dz.Urz. WE L 125 z 05.05.2001, str. 15; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 6, t. 4, str. 15).

TYTUŁ I

Przepisy ogólne

DZIAŁ I

Przepisy wspólne

Art. 1. [Zakres regulacji, rodzaje spółek]

§ 1. Ustawa reguluje tworzenie, organizację, funkcjonowanie, rozwiązywanie, łączenie, podział i przekształcanie spółek handlowych.

§ 2. Spółkami handlowymi są: spółka jawna, spółka partnerska, spółka komandytowa, spółka komandytowo-akcyjna, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, prosta spółka akcyjna i spółka akcyjna.

1. Artykuł 1 k.s.h. określa zakres regulacji całego aktu prawnego i jednocześnie odzwierciedla jego systematykę. Przepisy kodeksu spółek handlowych w sposób kompleksowy normują zasady działania spółek handlowych, poczynając od ich tworzenia oraz organizacji poprzez funkcjonowanie i rozwiązanie aż po procesy transformacyjne, którym mogą one ulegać. Z tym że w przypadku spółek osobowych zastosowano technikę odeśłań do całościowych w tym zakresie rozwiązań zawartych w przepisach o spółce jawnej. Natomiast spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i spółka akcyjna uregulowane zostały w sposób odrębny, mimo tego, że wiele rozwiązań jest w ich przypadku analogicznych. Z tego względu brak jest podstaw do odpowiedniego stosowania zarówno przepisów o spółce z ograniczoną odpowiedzialnością do spółki akcyjnej, jak i o spółce akcyjnej do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. W bardzo ostrożnym zakresie, w przypadku luki regulacyjnej w przepisach o spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, dopuszcza się natomiast w doktrynie stosowanie na zasadzie *analogii legis* przepisów o spółce akcyjnej (zob. m.in. A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, Warszawa 2019, s. 39–40; S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. I, *Komentarz do art. 1–150*, Warszawa 2006, s. 45; A. Opalski, A.W. Wiśniewski [w:] *Kodeks spółek handlowych*, t. IIIA, *Spółka akcyjna*,

Warszawa 2016, s. 94). Możliwość stosowania analogii w odwrotnym kierunku (tj. przepisów o spółce z o.o. do spółki akcyjnej) należy natomiast wykluczyć. Spółka akcyjna jest bowiem bardziej zaawansowaną od spółki z ograniczoną odpowiedzialnością postacią spółki kapitałowej, która w przepisach ustaw szczególnych wskazywana jest jako wyłączna forma spółki handlowej dla prowadzenia określonych rodzajów działalności (np. bankowej, ubezpieczeniowej, funduszy inwestycyjnych). Od 1.03.2020 r. katalog spółek handlowych uległ rozszerzeniu o nowy typ spółki kapitałowej – prostą spółkę akcyjną. Jak wskazano w uzasadnieniu do projektu ustawy wprowadzającej do kodeksu spółek handlowych przepisy o prostej spółce akcyjnej (druk sejmowy nr 3236, s. 8), ten typ spółki łączy w sobie cechy spółki osobowej ze spółką kapitałową, choć przeważają w niej cechy konstrukcyjne charakterystyczne dla spółek kapitałowych, co ostatecznie przesądziło o unormowaniu prostej spółki akcyjnej w ramach tytułu III kodeksu spółek handlowych. W przeciwieństwie jednak do pozostałych spółek kapitałowych, w regulacji dotyczącej prostej spółki zastosowano metodę odesłań do odpowiedniego stosowania, w kwestiach nieuregulowanych odrębnie, przepisów o spółce z ograniczoną odpowiedzialnością albo przepisów o spółce akcyjnej (zob. komentarz do art. 300¹ i n. k.s.h.).

2. Kompleksowość regulacji kodeksu spółek handlowych nie oznacza jednak, że jest to akt regulujący wszelkie aspekty funkcjonowania tych spółek w obrocie prawnym. Wśród ustaw, które znajdują zastosowanie do spółek handlowych, poza kodeksem cywilnym (szerzej zob. komentarz do art. 2 k.s.h.) wymienić należy przede wszystkim: ustawę o KRS (regulującą zasady wpisywania do rejestru podmiotów podlegających obowiązkowi rejestracyjnemu na podstawie przepisów szczególnych), ustawę – Prawo przedsiębiorców (w zakresie podejmowania i wykonywania przez spółki handlowe na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej działalności gospodarczej), ustawę o rachunkowości (w zakresie, w jakim spółki handlowe podlegają obowiązkowi wynikającym z tej ustawy), ustawę – Prawo upadłościowe i ustawę – Prawo restrukturyzacyjne (w zakresie podstaw i zasad prowadzenia postępowań upadłościowego i restrukturyzacyjnego spółek handlowych), ustawę o ofercie publicznej (w stosunku do spółek posiadających status spółek publicznych w rozumieniu tej ustawy), ustawę o obligacjach (w zakresie dopuszczalności i zasad emitowania przez spółki handlowe obligacji).
3. W § 2 art. 1 k.s.h. określony został zamknięty katalog spółek handlowych. Przepis ten w swoisty sposób, tj. poprzez enumeratywne wyliczenie, definiuje spółki handlowe. Poza tak ujętą definicją, a co za tym idzie – poza zakresem regulacji kodeksu spółek handlowych, pozostaje więc spółka cywilna (art. 860 i n. k.c.), a także spółka cicha, która była normowana przepisami kodeksu handlowego (art. 682–695 k.h.), a obecnie nie jest przedmiotem szczególnej regulacji (przyjmuje się, że zawieranie umowy spółki cichej możliwe jest *de lege lata* na zasadzie swobody umów – art. 353¹ k.c. – zob. m.in. T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, red. T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz, Warszawa 2011, s. 31).

Art. 2. [Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu cywilnego]

W sprawach określonych w art. 1 § 1 nieuregulowanych w ustawie stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego. Jeżeli wymaga tego właściwość (natura) stosunku prawnego spółki handlowej, przepisy Kodeksu cywilnego stosuje się odpowiednio.

1. Artykuł 2 k.s.h. podkreśla fakt, że prawo spółek nie stanowi odrębnej gałęzi prawa, lecz wyspecjalizowaną dziedzinę prawa cywilnego. Tym samym, mimo swej specyfiki, jest w nim głęboko osadzone. W doktrynie przyjmuje się, że w art. 2 k.s.h. przejawia się zasada jedności prawa cywilnego (zob. szerzej A. Kidyba, *Kodeks...*, t. I, 2019, s. 34; S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 36 i n.). Spółki handlowe, podobnie jak osoby je tworzące, podlegają bowiem analogicznym regułom jak każdy inny podmiot obrotu cywilnoprawnego. Określone aspekty ich działania uregulowane zostały w sposób szczególny, co nie wyłącza jednak potrzeby stosowania kodeksu cywilnego w pozostałym zakresie. W art. 2 k.s.h. (poprzez odesłanie do art. 1 k.s.h.) sprecyzowane zostało przy tym, co oznacza w omawianym przypadku „w pozostałym zakresie”. Chodzi mianowicie o nieuregulowane w kodeksie spółek handlowych kwestie dotyczące: tworzenia, organizacji, funkcjonowania, rozwiązywania, łączenia, podziału i przekształcania spółek handlowych. We wszystkich tych sprawach przepisy kodeksu spółek handlowych stanowią bowiem *lex specialis* wobec kodeksu cywilnego. Dopiero w przypadku, gdy brak jest w kodeksie spółek handlowych regulacji adekwatnej dla stanu faktycznego mieszczącego się w powyższym zakresie, podlega on ocenie według przepisów kodeksu cywilnego. Zasadą jest przy tym stosowanie tych przepisów wprost. Tylko wówczas, gdy jest to uzasadnione właściwością (naturą) stosunku prawnego spółki handlowej, może to mieć miejsce jedynie odpowiednio. Oznacza to, że w przypadku, gdy zastosowanie określonego przepisu kodeksu cywilnego wprost prowadziłoby do wypaczenia istoty stosunku spółki handlowej, dopuszczalna jest jego modyfikacja w taki sposób, aby zachować jednocześnie specyfikę stosunku spółki handlowej oraz istotę (ogólny sens) normy wynikającej z kodeksu cywilnego. Jeżeli zaś okaże się to niemożliwe, dopuszczalne jest niezastosowanie przepisu kodeksu cywilnego („odpowiedniość” stosowania zakłada bowiem również odstępienie od tego).
2. Jako przykład zastosowania przepisów kodeksu cywilnego do czynności związanej z tworzeniem spółki handlowej można wskazać wyrok Sądu Najwyższego z 7.08.2014 r. (II CSK 740/13, LEX nr 1506509). W orzeczeniu tym sąd przyjął, że czynność prawna zobowiązująca do przeniesienia prawa na rzecz spółki w organizacji może wywołać zarazem skutek rozporządzający, przy spełnieniu przesłanek z art. 155 § 1 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h. Zgodnie z art. 11 § 1 k.s.h. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji posiada zdolność prawną – co przekłada się między innymi na możliwość nabywania przez nią praw we własnym imieniu. Stanowisko to jest uzasadnione w świetle art. 2 k.s.h. O ile bowiem przepisy kodeksu spółek handlowych regulują kwestię formy i treści czynności prawnej, jaką jest wniesienie wkładów do spółki kapitałowej, o tyle nie zawierają regulacji dotyczącej jej skutków rzeczowych. Z tego względu

konieczne jest sięgnięcie do ogólnych rozwiązań w tym zakresie, tj. do art. 155 k.c. Zastosowanie tego przepisu wprost do czynności wniesienia wkładu do spółki kapitałowej w żaden sposób nie sprzeciwia się przy tym naturze (właściwości) tego stosunku prawnego.

Art. 3. [Definicja spółki handlowej]

Przez umowę spółki handlowej wspólnicy albo akcjonariusze zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu przez wniesienie wkładów oraz, jeżeli umowa albo statut spółki tak stanowi, przez współdziałanie w inny określony sposób.

1. Artykuł 3 k.s.h. definiuje umowę spółki handlowej w sposób ogólny, tj. w oderwaniu od poszczególnych typów spółek uregulowanych w kodeksie spółek handlowych. W sposobie sformułowania definicja ta nawiązuje do art. 860 k.c. (analogia w sposobie sformułowania definicji umowy spółki handlowej (art. 3 k.s.h.) i spółki cywilnej (art. 860 k.c.) jest często podkreślana w doktrynie; zob. m.in. A. Szajkowski, *Umowa spółki handlowej*, St. Praw. 2001/3–4, s. 319; T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, red. T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz, Warszawa 2010, s. 46; zob. również S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. III, *Komentarz do art. 301–490*, Warszawa 2008, s. 15–16, który w tym kontekście wskazuje nawet, że spółka akcyjna jest jednym z podtypów „spółki” w rozumieniu art. 860 § 1 k.c.). W przeciwieństwie jednak do umowy spółki cywilnej, w związku z zawarciem umowy spółki handlowej dochodzi do powstania odrębnego od wspólników podmiotu prawa, w ramach struktury którego realizowane są przysługujące im prawa i obowiązki. Mimo tego, że w treści art. 3 k.s.h. podkreślony jest przede wszystkim zobowiązujący charakter umowy spółki handlowej jako czynności prawnej, nie można pominąć jej szczególnej kreacyjnej funkcji, tj. tego, że prowadzi ona do powstania odrębnego od wspólników (akcjonariuszy) podmiotu prawa (posiadającego co najmniej zdolność prawną).
2. Z treści art. 3 k.s.h. wynika, że pojęcie „umowa spółki handlowej” używane jest w tym przepisie w dwóch znaczeniach (zob. również J. Frąckowiak, *Handlowe czynności kreujące*, PPH 2008/12, s. 4 i n.; A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, Warszawa 2014, s. 31–32; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, red. A. Kidyba, Warszawa 2007, s. 231; A. Szajkowski, *Umowa...*, s. 331 i n.). „Umowa spółki handlowej” jako termin definiowany w art. 3 k.s.h. („przez umowę spółki handlowej”) nie jest bowiem tożsama z „umową spółki” używaną w rozumieniu równorzędnym z pojęciem statutu („o ile umowa lub statut spółki tak stanowi”). Gdyby tak było, określenie „przez zawarcie umowy spółki” nie mogłoby się odnosić do wspólników spółek komandytowo-akcyjnych i akcyjnych, które działają w oparciu o statut. W pierwszym przypadku mamy do czynienia z umową spółki jako zobowiązującą czynnością prawną. Świadczy o tym sformułowanie „przez umowę spółki handlowej wspólnicy albo akcjonariusze zobowiązują się [...]”. Dlatego też pojęcie umowy spółki w tym

znaczeniu odnosi się *lege non distinguente* do wszystkich spółek handlowych, w tym również do spółki akcyjnej i komandytowo-akcyjnej, które działają w oparciu o statut. Tym samym, podobnie jak w przypadku umów uregulowanych w kodeksie cywilnym, określenie „umowa spółki handlowej” odnosi się również do stosunku prawnego, jaki zostaje wykreowany w związku z jej zawarciem. Potwierdzeniem tego są dalsze przepisy kodeksu spółek handlowych przewidujące możliwość wypowiedzenia umowy spółki (art. 61 oraz art. 149 k.s.h.).

W drugim znaczeniu „umowa spółki”, stanowiąc synonim statutu, rozumiana jest jako podstawowy „akt ustrojowy” właściwy dla danego typu spółki handlowej. Zawiera on regulację zasad dotyczących funkcjonowania struktury korporacyjnej przyobleczonej w odrębną podmiotowość prawną. Przy czym w przypadku spółek kapitałowych (posiadających osobowość prawną) zarówno umowa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, umowa prostej spółki akcyjnej, jak i statut spółki akcyjnej – niezależnie od konwencji językowej stosowanej przez ustawodawcę w przepisach kodeksu spółek handlowych – stanowią statut osoby prawnej w rozumieniu art. 38 k.c. (zob. K. Kopańczyńska-Pieczniak, *Spółka...*, red. A. Kidyba, s. 231).

3. Obydwa wskazane wyżej znaczenia umowy spółki przeplatają się ze sobą. Sporządzenie umowy spółki (statutu) jest bowiem elementem koniecznym do tego, aby doszło do zawarcia umowy spółki rozumianej jako czynność prawna, która wywołuje określone skutki, w tym zobowiązujące i kreacyjne. W świetle przepisów kodeksu spółek handlowych nie jest bowiem możliwe zawiązanie spółki bez wcześniejszego sformułowania i podpisania przez określone osoby umowy spółki (statutu) i to nawet wówczas, gdy osoby te nie będą stronami stosunku obligacyjnego, jaki powstanie w związku z zawarciem umowy spółki handlowej (założyciele spółki akcyjnej i komandytowo-akcyjnej nie stają się bowiem zobowiązani ani do wniesienia wkładów, ani do ewentualnych innych świadczeń określonych w statucie, który podpisują, jeśli nie obejmą akcji). Ponadto, umowa (statut) spółki może zawierać postanowienia określające treść zobowiązania, jakie zaciągają wspólnicy (akcjonariusze) przez umowę spółki handlowej (tj. postanowienia określające inne, poza obowiązkiem wniesienia wkładów, zobowiązania składające się na dążenie do osiągnięcia wspólnego celu), na co wyraźnie wskazuje brzmienie art. 3 k.s.h. Należy więc odróżnić *essentialia negotii* umowy spółki handlowej (określone w art. 3 k.s.h. – zobowiązanie każdego ze wspólników w zakresie dążenia do osiągnięcia wspólnego celu co najmniej przez wniesienie wkładów) od minimalnych postanowień umowy (statutu) danego typu spółki (określonych odrębnie w przepisach regulujących każdy z typów spółek – art. 25, 91, 105, 130, 157, 300⁵ i 304 k.s.h.).
4. Analiza umowy spółki handlowej jako zobowiązującej czynności prawnej nie może więc być oderwana od jej jednocześnie kreacyjnej funkcji. Właśnie bowiem взгляд na to, że zasadniczym celem zawarcia umowy spółki jest powstanie nowego podmiotu prawa (tj. spółki handlowej, działającej w oparciu o umowę/statut), determinuje podmiotowy zakres zobowiązań wynikających z tej specyficznej czynności prawnej. Z art. 3 k.s.h. nie

wynika wprawdzie jasno, że zobowiązanie w zakresie dążenia do osiągnięcia wspólnego celu, poprzez wniesienie wkładów (oraz jeżeli umowa lub statut spółki tak stanowi, przez współdziałanie w inny określony sposób), wspólnicy i akcjonariusze zaciągają wobec spółki, która nie jest przecież stroną zawieranej umowy. Wniosek taki jest jednak oczywisty w świetle pozostałych przepisów kodeksu spółek handlowych, jak też wynika z istoty jedyne wskazane w art. 3 k.s.h. obowiązku wspólników i akcjonariuszy w postaci wniesienia wkładów. Są to bowiem wkłady do spółki, a nie do wspólnego majątku wspólników, jak ma to miejsce w przypadku spółki cywilnej (zob. również T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz [w:] *Kodeks...*, t. I, red. T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz, 2003, s. 25, którzy podkreślają, że umowa spółki handlowej kreuje podmiot, który staje się stroną nawiązanych stosunków prawnych, w tym uprawniony do wkładów lub innych świadczeń, do których zobowiązali się wspólnicy). Wierzycielem w stosunku zobowiązaniowym jest – w świetle art. 353 § 1 k.c. – podmiot, który może żądać od dłużnika spełnienia świadczenia. Nie może więc być wątpliwości, że status ten przysługuje w strukturze zobowiązania – o którym mowa w art. 3 k.s.h. – spółce, a nie pozostałym wspólnikom. Skoro głównym, a zarazem wystarczającym obowiązkiem w ramach umowy spółki jest wniesienie wkładów do majątku spółki, to nie sposób uznać, że – zaciągając zobowiązanie, o którym mowa w art. 3 k.s.h. – wspólnicy (akcjonariusze) czynią wierzycielami pozostałych wspólników (akcjonariuszy), a nie spółkę. Tym bardziej że w doktrynie ugruntowany jest pogląd, że umowa spółki kapitałowej wywołuje w zakresie zobowiązania do wniesienia wkładów co do zasady podwójny skutek (art. 155 k.c.), tj. przenosi własność przedmiotu wkładu na spółkę (zob. m.in. A. Kidyba, *Kodeks...*, t. I, 2014, s. 687; G. Nita-Jagielski [w:] *System prawa prywatnego*, t. 17A, *Prawo spółek kapitałowych*, red. S. Sołtysiński, Warszawa 2010, s. 171; A. Rachwał [w:] *System prawa handlowego*, t. 2, *Prawo spółek handlowych*, red. S. Włodyka, Warszawa 2012, s. 727–728; A. Szajkowski, M. Tarska [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. II, *Komentarz do art. 151–300*, Warszawa 2005, s. 108 i n.; J.A. Strzępka, E. Zielińska [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. J.A. Strzępka, Warszawa 2012, s. 360; M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 240; Z. Jara [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. Z. Jara, Warszawa 2014, s. 566; J. Grykiel, *Wniesienie aportu do spółki z o.o.*, PPH 2014/4, s. 47 i n.). Wniosek co do tego, że wierzycielem w stosunku zobowiązaniowym, o którym mowa w art. 3 k.s.h., jest spółka (a nie pozostali wspólnicy albo akcjonariusze), znajduje ponadto oparcie w innych skorelowanych z tą regulacją przepisach kodeksu spółek handlowych. Z treści art. 159 k.s.h. wynika jednoznacznie, że wniesienie wkładów na pokrycie udziałów oraz ewentualne inne obowiązki wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością są obowiązkami wobec spółki (a nie pozostałych wspólników). Wniosek ten znajduje również potwierdzenie w przepisach dotyczących wad wkładów niepieniężnych do spółek kapitałowych (art. 14 § 2 k.s.h.). W przypadku wniesienia wkładu mającego wady, wspólnik (akcjonariusz) zobowiązany jest do wyrównania spółce (a nie pozostałym wspólnikom albo akcjonariuszom) różnicy między wartością wkładu określoną w umowie lub statucie a jego zbywcą wartością. Należy uznać, że w związku z zawarciem umowy spółki handlowej dochodzi do

nawiązania stosunków członkostwa, w ramach których każdy ze wspólników (akcjonariuszy) zaciąga własne zobowiązanie (którego przedmiotem jest co najmniej wniesienie wkładów) wobec spółki jako wierzyciela. Do powstania tego stosunku może ponadto dojść na późniejszym etapie (tj. gdy spółka już istnieje).

Art. 4. [Słowniczek]

§ 1. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) spółka osobowa – spółkę jawną, spółkę partnerską, spółkę komandytową i spółkę komandytowo-akcyjną;
- 2) spółka kapitałowa – spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, prostą spółkę akcyjną i spółkę akcyjną;
- 3) spółka jednoosobowa – spółkę kapitałową, której wszystkie udziały albo akcje należą do jednego wspólnika albo akcjonariusza;
- 4) spółka dominująca – spółkę handlową w przypadku, gdy:
 - a) dysponuje bezpośrednio lub pośrednio większością głosów na zgromadzeniu wspólników albo na walnym zgromadzeniu, także jako zastawnik albo użytkownik, bądź w zarządzie innej spółki kapitałowej (spółki zależnej), także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
 - b) jest uprawniona do powoływania lub odwoływania większości członków zarządu innej spółki kapitałowej (spółki zależnej) albo spółdzielni (spółdzielni zależnej), także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
 - c) jest uprawniona do powoływania lub odwoływania większości członków rady nadzorczej innej spółki kapitałowej (spółki zależnej) albo spółdzielni (spółdzielni zależnej), także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
 - d) członkowie jej zarządu stanowią więcej niż połowę członków zarządu innej spółki kapitałowej (spółki zależnej) albo spółdzielni (spółdzielni zależnej), lub
 - e) dysponuje bezpośrednio lub pośrednio większością głosów w spółce osobowej zależnej albo na walnym zgromadzeniu spółdzielni zależnej, także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
 - f) wywiera decydujący wpływ na działalność spółki kapitałowej zależnej albo spółdzielni zależnej, w szczególności przez zawarcie między spółką dominującą a spółką zależną umowy przewidującej zarządzanie spółką zależną lub przekazywanie zysku przez taką spółkę;
- 5) spółka powiązana – spółkę kapitałową, w której inna spółka handlowa albo spółdzielnia dysponuje bezpośrednio lub pośrednio co najmniej 20% głosów na zgromadzeniu wspólników albo na walnym zgromadzeniu, także jako zastawnik lub użytkownik, albo na podstawie porozumień z innymi osobami lub która posiada bezpośrednio co najmniej 20% udziałów albo akcji w innej spółce kapitałowej;
- 5¹) grupa spółek – spółkę dominującą i spółkę albo spółki zależne, będące spółkami kapitałowymi, kierujące się zgodnie z uchwałą o uczestnictwie w grupie spółek

- wspólną strategią w celu realizacji wspólnego interesu (interes grupy spółek), uzasadniającą sprawowanie przez spółkę dominującą jednolitego kierownictwa nad spółką zależną albo spółkami zależnymi;
- 6) spółka publiczna – spółkę publiczną w rozumieniu przepisów o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych;
 - 7) instytucja finansowa – bank, fundusz inwestycyjny, towarzystwo funduszy inwestycyjnych, alternatywną spółkę inwestycyjną zarządzaną przez zarządzającego ASI w rozumieniu przepisów o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, prowadzącego działalność na podstawie zezwolenia oraz takiego zarządzającego, zakład ubezpieczeń, zakład reasekuracji, towarzystwo emerytalne, fundusz emerytalny lub dom maklerski, mające siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej albo w państwie należącym do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD);
 - 8) rejestr – rejestr przedsiębiorców;
 - 9) głosy – głosy „za”, „przeciw” lub „wstrzymujące się” oddane podczas głosowania w sposób zgodny z ustawą, umową albo statutem spółki;
 - 10) bezwzględna większość głosów – więcej niż połowę głosów oddanych;
 - 11) sprawozdanie finansowe – sprawozdania finansowe w rozumieniu przepisów o rachunkowości;
 - 12) wzorzec umowy – wzorzec umowy spółki udostępniony w systemie teleinformatycznym;
 - 13) (uchylony)
 - 14) postanowienia zmienne umowy – postanowienia umowy spółki zawartej przy wykorzystaniu wzorca umowy, które zgodnie z wzorcem mogą być modyfikowane przez wybór odpowiednich wariantów poszczególnych postanowień albo przez wprowadzenie odpowiednich danych w określone pola wzorca, umożliwiające ich wprowadzenie;
 - 15) spółka, której umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy – spółkę, której umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy, z wyłączeniem spółki utworzonej przy wykorzystaniu wzorca, której umowa została zmieniona w inny sposób niż przy wykorzystaniu wzorca;
 - 16) doradca akcjonariusza do spraw głosowania – osobę prawną, która zawodowo i na zasadach komercyjnych zajmuje się analizowaniem informacji ujawnianych przez spółki publiczne lub pochodzących od spółek publicznych w celu ułatwienia akcjonariuszom tych spółek podejmowania decyzji dotyczących głosowania, przez przedstawianie badań, porad lub rekomendacji dotyczących głosowania związanych z wykonywaniem prawa głosu.

§ 2. Ilekroć w ustawie mowa jest o „umowie spółki”, należy przez to rozumieć także akt założycielski sporządzony przez jedynego wspólnika albo akcjonariusza spółki kapitałowej.

§ 2¹. Ilekroć w niniejszej ustawie, z wyłączeniem art. 300⁵²–300⁶⁷, albo odrębnej ustawie mowa jest o zarządzie lub członku zarządu spółki, w przypadku prostej

spółki akcyjnej, w której powołano radę dyrektorów, należy przez to rozumieć, odpowiednio, radę dyrektorów lub dyrektora.

§ 2². Ilekroć w niniejszej ustawie mowa jest o:

- 1) udziale akcjonariusza w kapitale zakładowym spółki – w przypadku prostej spółki akcyjnej należy przez to rozumieć stosunek liczby akcji przysługujących temu akcjonariuszowi do liczby wszystkich akcji wyemitowanych w tej spółce;
- 2) wpisie zmiany wysokości kapitału zakładowego do rejestru – w przypadku prostej spółki akcyjnej należy przez to rozumieć wpis zmiany liczby akcji do rejestru.

§ 3. W przypadku gdy dwie spółki handlowe dysponują wzajemnie większością głosów obliczoną zgodnie z § 1 pkt 4 lit. a, za spółkę dominującą uważa się spółkę handlową, która posiada większy procent głosów na zgromadzeniu wspólników albo walnym zgromadzeniu drugiej spółki (spółki zależnej). W przypadku gdy każda ze spółek handlowych posiada równy procent głosów na zgromadzeniu wspólników albo walnym zgromadzeniu drugiej spółki, za spółkę dominującą uważa się tę spółkę, która wywiera wpływ na spółkę zależną także na podstawie powiązania przewidzianego w § 1 pkt 4 lit. b–f.

§ 4. W przypadku gdy stosując kryteria przewidziane w § 3, nie można ustalić stosunku dominacji i zależności między dwiema spółkami handlowymi, za spółkę dominującą uważa się tę spółkę handlową, która może wywierać wpływ na inną spółkę na podstawie większej liczby powiązań, o których mowa w § 1 pkt 4 lit. b–f.

§ 5. W przypadku niemożności ustalenia na podstawie § 3 i 4, która ze spółek jest spółką dominującą, obie spółki są spółkami wzajemnie dominującymi i zależnymi.

1. Artykuł 4 k.s.h. zawiera ustawową definicję pojęć używanych w dalszych przepisach, co ma na celu usunięcie ewentualnych wątpliwości interpretacyjnych.
2. Zawarte w pkt 1 i 2 definicje spółki osobowej i kapitałowej nawiązują do art. 1 § 2 k.s.h., stanowiąc jego uzupełnienie. Polega ono na tym, że z enumeratywnego wyliczenia wszystkich spółek handlowych wyodrębnione zostały te, które w rozumieniu kodeksu spółek handlowych są spółkami osobowymi (tj. jawna, partnerska, komandytowa i komandytowo-akcyjna), oraz te, które mają status spółek kapitałowych (tj. spółka z o.o., prosta spółka akcyjna i spółka akcyjna). Każda z tych definicji (tj. zarówno definicja spółki handlowej, jak i definicje spółki osobowej oraz spółki kapitałowej) skonstruowana jest na zasadzie zamkniętego wyliczenia (*numerus clausus*). Poza zakresem regulacji kodeksu spółek handlowych pozostaje natomiast spółka europejska działająca, podobnie jak spółka akcyjna, w oparciu o kapitał zakładowy podzielony na akcje. Definicja spółki kapitałowej zawarta w art. 4 § 1 pkt 2 k.s.h. nie pozostawia jednak wątpliwości, że nie obejmuje ona spółki europejskiej.
3. Definicja spółki jednoosobowej, w przeciwieństwie do tych zawartych w art. 4 § 1 pkt 1 i 2 k.s.h., ma charakter opisowy. Wynika z niej, że jest to pojęcie zawężone wyłącznie do spółek kapitałowych, a zatem nie mieści się w nim sytuacja, o której mowa w art. 98

§ 2 k.s.h. (tj. gdy w spółce partnerskiej pozostaje tylko jeden partner). Spółką jednoosobową jest tylko taka spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, prosta spółka akcyjna albo spółka akcyjna, w której uprawnionym ze wszystkich udziałów (akcji) jest jeden podmiot (odpowiednio wspólnik albo akcjonariusz). Nie ma przy tym znaczenia, czy sytuacja taka ma miejsce od momentu powstania spółki (tj. wszystkie udziały/akcje objął jeden podmiot na etapie zawiązywania spółki), czy doszło do niej na skutek czynności mających miejsce w toku istnienia spółki (np. jeden ze wspólników nabył od pozostałych wszystkie przysługujące im dotychczas udziały bądź też doszło do umorzenia udziałów pozostałych wspólników). W zdefiniowanym w art. 4 § 1 pkt 3 k.s.h. pojęciu spółki jednoosobowej nie mieści się więc sytuacja, gdy wszystkie udziały (akcje) spółki kapitałowej przysługują jednemu wspólnikowi (akcjonariuszowi) i samej spółce, która to sytuacja w pewnych przypadkach traktowana jest jednak na równi ze spółką jednoosobową (zob. art. 173 § 1 i art. 303 § 2 k.s.h.).

4. Kodeks spółek handlowych w sposób szczególny definiuje pojęcie spółki dominującej, a przez to *a contrario* również spółki zależnej (M. Michalski [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. A. Kidyba, t. I, Warszawa 2017, s. 77). Zakres zastosowania tej definicji ograniczony jest jedynie do przepisów kodeksu spółek handlowych, a zatem nie koliduje ona z przyjętym na potrzeby innych regulacji rozumieniem pojęcia dominacji i zależności między podmiotami prawa (np. w art. 3 ust. 1 pkt 37 u.rach.). Status spółki dominującej w rozumieniu kodeksu spółek handlowych wyznaczany jest w oparciu o sześć niezależnych od siebie kryteriów. Wystąpienie jednej z sytuacji, o której mowa w art. 4 § 1 pkt 4 lit. a–f k.s.h., oznacza, że mamy do czynienia ze spółką dominującą, niezależnie od tego, czy jednocześnie spełnione jest którekolwiek z pozostałych kryteriów wskazanych w tym przepisie. Mimo że *prima facie* wydawać by się mogło, że tylko jeden podmiot może mieć w stosunku do innego pozycję dominującą, na gruncie art. 4 § 1 pkt 4 k.s.h. możliwa jest sytuacja, w której więcej niż jedna spółka handlowa uznana zostanie za dominującą w odniesieniu do tej samej spółki lub spółdzielni zależnej (np. gdy dominacja jednej spółki handlowej wynikała będzie z posiadania większości głosów na zgromadzeniu wspólników spółki zależnej, natomiast drugiej – z posiadania w tej samej spółce zależnej uprawnienia osobistego do powoływania większości członków jej zarządu). Co więcej, z art. 4 § 5 k.s.h. (zob. uwagi zawarte poniżej w pkt 18) wynika, że te same spółki mogą być jednocześnie względem siebie zarówno dominujące, jak i zależne.

Z treści art. 4 § 1 pkt 4 *in principio* k.s.h. wynika, że status spółki dominującej może przysługiwać każdej spółce handlowej, zarówno osobowej, jak i kapitałowej.

Pierwszym kryterium rzeczowym, które decyduje o uzyskaniu statusu spółki dominującej, jest dysponowanie większością głosów na zgromadzeniu wspólników lub walnym zgromadzeniu akcjonariuszy bądź w zarządzie innej spółki kapitałowej (spółki zależnej). Spójnik „bądź” użyty w art. 4 § 1 pkt 4 lit. a k.s.h. należy traktować jako synonim spójnika „lub”, a nie „albo”. Mamy tu do czynienia z alternatywą nierozłączną. Ozna-

cza to, że spółka handlowa będzie miała status dominującej, gdy wystąpi choćby jedna z tych sytuacji (tj. dysponowanie większością głosów na zgromadzeniu lub w zarządzie spółki zależnej). Na gruncie omawianego przepisu może rodzić się wątpliwość co do tego, czy we wskazany w nim sposób dominować można tylko nad spółką kapitałową czy również nad spółką komandytowo-akcyjną. W tej ostatniej także funkcjonuje walne zgromadzenie akcjonariuszy. Z uwagi jednak na to, że w treści art. 4 § 1 pkt 4 lit. a k.s.h. dookreślenie „spółka zależna” (wskazane w nawiasie) pojawia się w bezpośrednim nawiązaniu do spółki kapitałowej, należy uznać, że spółka komandytowo-akcyjna nie może być uznana za zależną w tym ujęciu. Dysponowanie większością głosów w spółce komandytowo-akcyjnej podlega natomiast uwzględnieniu w ramach kryterium, o którym mowa w art. 4 § 1 pkt 4 lit. e k.s.h.

Pojęcie dysponowania większością głosów zostało w art. 4 § 1 pkt 4 lit. a k.s.h. ujęte dosyć szeroko. Chodzi tu bowiem nie tylko o sytuacje, gdy prawo głosu przysługuje bezpośrednio samej spółce dominującej (w tym także jako zastawnikowi lub użytkownikowi udziałów/ akcji), lecz także te, gdy ma to miejsce jedynie w sposób pośredni, w tym również na podstawie porozumień z innymi osobami. Przy czym wobec niesprecyzowania tego ostatniego określenia (tj. porozumienia z innymi osobami) jego wykładnia może nastroczać problemów. W doktrynie wskazuje się w tym kontekście między innymi na przykład banku – kredytodawcy, który w celu dodatkowego zabezpieczenia kredytu zobowiązuje większościowych wspólników spółki – kredytobiorcy do wykonywania w określony sposób swoich praw korporacyjnych (zob. M. Rodzynkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 47). Za uzasadnioną w świetle *ratio* omawianego przepisu należy uznać taką wykładnię pojęcia „porozumienia z innymi osobami”, zgodnie z którą odnosi się ono tylko do tego rodzaju uzgodnień (w tym również nieformalnych) co do realizacji większości praw głosu w spółce kapitałowej, których celem jest przekazanie jednemu podmiotowi (spółce dominującej) możliwości decydowania o sprawach należących do kompetencji odpowiednio zgromadzenia wspólników (walnego zgromadzenia akcjonariuszy) lub zarządu spółki kapitałowej (zob. szerzej M. Michalski [w:] *Kodeks...*, t. I, red. A. Kidyba, 2017, s. 87–88, który podkreśla, że za każdym razem konieczna jest analiza *in casu* celu danego porozumienia, żeby dokonać jego odpowiedniej kwalifikacji).

Pojęcie większości głosów również nie jest w tym przepisie sprecyzowane, co przede wszystkim w kontekście zgromadzeń spółek kapitałowych, w ramach których w zależności od rozstrzyganej sprawy obowiązują różne rodzaje większości głosów, może wywoływać wątpliwości. Z uwagi na to, że status spółki dominującej nie jest oceniany oddzielnie w odniesieniu do poszczególnych uchwał podejmowanych na zgromadzeniu wspólników, większość głosów miarodajną dla jego ustalenia należy odnosić do tej, która obowiązuje w danej spółce jako zasadnicza (tj. właściwa dla podejmowania uchwał we wszystkich tych kwestiach, w których przepisy szczególne nie przewidują surowszej większości kwalifikowanej). W zależności od rozwiązań przyjętych w umowie (statucie) danej spółki może to być nie tylko większość bezwzględna, lecz także

zwykła (jeżeli wymogi kodeksowe zostały w tym zakresie złagodzone) bądź kwalifikowana (jeżeli w umowie/statucie zaostrzono wymóg większości bezwzględnej wynikający z dyspozytywnych przepisów kodeksu spółek handlowych).

Prawo powoływania lub odwoływania większości członków organu zarządzającego lub nadzorczego stanowią kolejne kryteria, przyjęte w art. 4 § 1 pkt 4 lit. b i c k.s.h., dla określania statusu spółki dominującej. W tych przypadkach dominacja wywierana może być przez spółkę handlową nie tylko na spółkę kapitałową, lecz także na spółdzielnię, które przyjmują pozycję podmiotu zależnego. Wystarczające jest przy tym posiadanie jednego z uprawnień wymienionych w tym przepisie, tj. w zakresie powoływania lub choćby odwoływania większości członków co najmniej jednego z organów (tj. zarządu lub rady nadzorczej). Obejmuje to również sytuację, gdy omawiane uprawnienia przysługują spółce dominującej na podstawie porozumień z innymi osobami. Chodzi tu o wszelkie uzgodnienia mające na celu przyznanie jednemu podmiotowi wpływu na obsadę więcej niż połowy członków organu zarządzającego lub nadzorczego spółki bądź spółdzielni zależnej, w tym w sposób pozytywny – prawo powoływania lub negatywny – prawo odwoływania.

Kryterium wskazane w art. 4 § 1 pkt 4 lit. d k.s.h. jest w porównaniu z pozostałymi najbardziej jednoznacznie i precyzyjnie sformułowane. Chodzi tu mianowicie o sytuację tzw. unii personalnej między spółką dominującą a spółką kapitałową albo spółdzielnią zależną. Polega ona na tym, że członkowie zarządu spółki dominującej stanowią jednocześnie więcej niż połowę członków zarządu spółki zależnej (spółdzielni zależnej). Istotny zatem jest sam ten fakt, natomiast żadnego znaczenia nie mają okoliczności faktyczne lub prawne, które do tego doprowadziły. Przepis ten precyzuje przy tym, że podmiotem zależnym może być w tym ujęciu wyłącznie spółka kapitałowa albo spółdzielnia. Nie dotyczy to więc spółki partnerskiej, w której ustanowiono zarząd. Jeżeli zaś chodzi o spółkę dominującą, to mimo że nie zostało to wskazane wprost, ze sformułowania „innej spółki kapitałowej” należy wnosić, że również spółką dominującą może być wyłącznie spółka kapitałowa.

Kolejnym kryterium dla wyznaczania pozycji dominującej na potrzeby przepisów kodeksu spółek handlowych jest dysponowanie bezpośrednio lub pośrednio większością głosów w spółce osobowej zależnej albo na walnym zgromadzeniu spółdzielni zależnej, także na podstawie porozumień z innymi osobami (art. 4 § 1 pkt 4 lit. e k.s.h.). W tym przypadku, w odróżnieniu od sytuacji wskazanej w art. 4 § 1 pkt 4 lit. a k.s.h., podmiotem zależnym jest spółka osobowa lub spółdzielnia. Z tym że jeśli chodzi o spółkę partnerską, ograniczenie kręgu partnerów wyłącznie do osób fizycznych wykonujących wolny zawód (art. 87 k.s.h.) w zasadzie wyklucza uzyskanie nad tą spółką dominacji, o której mowa w art. 4 § 1 pkt 4 lit. e k.s.h., poprzez bezpośrednie dysponowanie większością głosów. Spółka handlowa może natomiast stać się spółką dominującą wobec spółki partnerskiej w sposób pośredni, w tym na podstawie porozumień z innymi osobami.

Ustalanie większości głosów w spółkach osobowych jest jednak problematyczne, gdyż przepisy kodeksu spółek handlowych nie wyodrębniają w przypadku tego typu spółek (poza spółką komandytowo-akcyjną, w której funkcjonuje walne zgromadzenie akcjonariuszy) prawa głosu jako uprawnienia korporacyjnego poszczególnych wspólników, lecz określają (w sposób jedynie dyspozytywny) zasady prowadzenia spraw spółki w zależności od ich rangi (sprawy zwykłe, przekraczające zwykły zakres oraz czynności nagłe). Regułą jest przy tym, że w sprawach, które nie przekraczają zwykłego zakresu czynności spółki, każdy wspólnik ma prawo i obowiązek ich prowadzenia (art. 39 § 2 k.s.h.; przepis ten znajduje odpowiednie zastosowanie do spółki partnerskiej, w której nie ustanowiono zarządu – art. 39 § 2 w zw. z art. 89 k.s.h., jak też do komplementariuszy w spółce komandytowej oraz – z zastrzeżeniem art. 141 k.s.h. – w spółce komandytowo-akcyjnej – art. 39 § 2 w zw. z art. 103 § 1 k.s.h. oraz art. 39 § 2 w zw. z art. 126 § 1 pkt 1 k.s.h.). Z kolei w przypadku spraw przekraczających zwykły zakres czynności spółki, wymagana jest co do zasady zgoda wszystkich, a nie większości wspólników, w tym także wyłączonych od prowadzenia spraw spółki (art. 43 k.s.h., przepis ten znajduje odpowiednie zastosowanie do spółki partnerskiej, w której nie ustanowiono zarządu – art. 43 w zw. z art. 89 k.s.h., w przypadku spółki komandytowej – przepis ten na podstawie art. 103 § 1 k.s.h. znajduje odpowiednie zastosowanie do komplementariuszy, przy czym uzupełniony jest o art. 121 § 2 k.s.h. przewidujący wymóg zgody również komandytariuszy, chyba że umowa spółki stanowi inaczej). Na tym tle rodzi się pytanie, do czego odnosić większość głosów, o której mowa w art. 4 § 1 pkt 4 lit. e k.s.h. Z czysto logicznego punktu widzenia trudno zestawiać ją z prowadzeniem spraw, dla których przepisy przewidują samodzielne prawo każdego ze wspólników, niezależnie od ich liczby. Prowadziłoby to do wniosku, że każdy ze wspólników samodzielnie dysponuje większością głosów prowadzącą do uzyskania pozycji dominującej w rozumieniu art. 4 § 1 pkt 4 lit. e. Ponadto, w przypadku wieloosobowego zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, w której również jako zasada obowiązuje podejmowanie decyzji w sprawach zwykłych samodzielnie przez każdego członka zarządu (art. 208 § 3 k.s.h.), kryterium dominacji odnoszone jest mimo to do posiadania większości głosów w tym organie (art. 4 § 1 pkt 4 lit. a k.s.h.). Większość głosów na potrzeby ustalania stosunku dominacji powinna więc być odnoszona nie tyle do poszczególnych kategorii spraw, ile raczej do ogólnej liczby osób stanowiących gremium uprawnione do podejmowania w spółce decyzji. *Prima facie* wydawać by się mogło, że w przypadku spółek osobowych dotyczy to jedynie wspólników uprawnionych do prowadzenia spraw spółki. Jednakże wspólnicy wyłączeni od prowadzenia spraw spółki również brani są pod uwagę w procesie decyzyjnym i to w sprawach o największej wadze dla spółki (art. 43 i 121 § 2 k.s.h.). Z tego względu nie wydaje się uzasadnione pomijanie ich w kontekście ustalania większości głosów w rozumieniu art. 4 § 1 pkt 4 lit. e k.s.h. Należy zatem przyjąć, że większość głosów w spółce osobowej powinna być odnoszona do liczby głosów przysługujących łącznie wszystkim wspólnikom, którzy – w świetle rozwiązań wynikających z przepisów oraz umowy spółki (w tym zakresie, w jakim modyfikuje ona dyspozytywne regulacje kodeksu spółek handlowych) – biorą udział w podejmowaniu jakichkolwiek decyzji w spółce (niezależnie od tego, czy w sprawach zwykłych czy przekraczających zwykły zakres).

Odrębnie należy odnieść się do ustalania większości głosów w spółce komandytowo-akcyjnej, w której – obok prowadzących sprawy komplementariuszy – występuje walne zgromadzenie akcjonariuszy, włączone w prowadzenie spraw spółki na analogicznych zasadach jak organ osoby prawnej (w którym poszczególni akcjonariusze wykonują jedynie przysługujące im z akcji prawo głosu, a nie prawo prowadzenia spraw spółki, jak ma to miejsce w przypadku poszczególnych komplementariuszy). Pojawia się więc pytanie o to, czy na potrzeby zastosowania art. 4 § 1 pkt 4 lit. e k.s.h. bierzemy pod uwagę większość głosów jedynie na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy, czy też ustalamy tę większość, uwzględniając zarówno prawo głosu przysługujące akcjonariuszom, jak i komplementariuszom. Zważywszy na treść art. 146 k.s.h., dla uzyskania dominującej pozycji nad spółką komandytowo-akcyjną nie wydaje się wystarczające dysponowanie większością głosów jedynie na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy bądź też jedynie w grupie komplementariuszy. Większość głosów, o której mowa w art. 4 § 1 pkt 4 lit. e k.s.h., należy więc odnosić do obydwu kategorii współników; z tym że w przypadku komplementariuszy – na zasadach analogicznych do wskazanych wyżej – co do pozostałych spółek osobowych, natomiast w przypadku akcjonariuszy – ustalać ją na podstawie liczby głosów przysługujących im z posiadanych akcji. W tym ujęciu spółką dominującą nad spółką komandytowo-akcyjną w rozumieniu kodeksu spółek handlowych będzie więc taka spółka handlowa, która bezpośrednio lub pośrednio, w tym także na podstawie porozumień z innymi osobami, dysponować będzie większością głosów na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy oraz jednocześnie większością głosów wśród komplementariuszy.

Wątpliwości mogą pojawić się również w kontekście ustalania stosunku dominacji wobec spółki partnerskiej, w której ustanowiono zarząd. Można rozważyć przyjęcie stanowiska nawiązującego do rozwiązań obowiązujących na gruncie spółek kapitałowych (tj. w art. 4 § 1 pkt 4 lit. b oraz d k.s.h.). Oznaczałoby to, że dominację nad spółką partnerską, której sprawy prowadzi zarząd, posiadałaby zarówno spółka handlowa, która dysponuje (co do zasady jedynie pośrednio, w tym na podstawie porozumień z innymi osobami, choć nie można *a priori* wykluczyć możliwości przyznania w umowie spółki partnerskiej prawa powoływania lub odwoływania większości członków zarządu osobie trzeciej, w tym innej spółce handlowej) większością głosów przy powoływaniu lub odwoływaniu członków zarządu, jak i taka, której członkowie zarządu stanowią więcej niż połowę członków zarządu spółki partnerskiej. Jednakże, gdyby intencją ustawodawcy było odnoszenie kryteriów dominacji, o których mowa w art. 4 § 1 pkt 4 lit. b oraz d k.s.h., również do spółki partnerskiej, w której ustanowiono zarząd, to dałby on temu wyraz w brzmieniu tych przepisów. Mowa jest w nich natomiast wyłącznie o zarządzie spółki kapitałowej. Niezależnie więc od tego, czy w spółce partnerskiej występuje zarząd, czy też prowadzenie spraw należy do partnerów, dominacja powinna być ustalana w oparciu o kryterium większości głosów, o której mowa w art. 4 § 1 pkt 4 lit. e k.s.h., tj. odnoszonej do liczby głosów przysługujących łącznie wszystkim partnerom. Stanowisko to koresponduje z prezentowanym w doktrynie poglądem, zgodnie z którym nawet w przypadku powołania zarządu, prawo decydowania w sprawach

przekraczających zwykły zakres czynności spółki partnerskiej nadal przysługuje partnerom, a nie zarządowi (zob. m.in. T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz [w:] *Kodeks...*, t. I, red. T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz, 2011, s. 455; U. Promińska, *Spółka partnerska*, red. A. Kidyba, Warszawa 2013, s. 158 i n.).

Ostatnie kryterium, o którym mowa w art. 4 § 1 pkt 4 lit. f k.s.h., ma charakter swoiście dopełniający względem pozostałych przewidzianych w celu ustalenia dominacji nad spółkami kapitałowymi i spółdzielniami zależnymi. W zasadzie bowiem każde z kryteriów określonych w art. 4 § 1 pkt 4 lit. a–e k.s.h. oparte jest na założeniu, że jego spełnienie świadczy o wywieraniu decydującego wpływu na działalność spółki kapitałowej zależnej lub spółdzielni zależnej. W art. 4 § 1 pkt 4 lit. f k.s.h. chodzi więc o wszystkie te sytuacje, w których ma to miejsce, mimo że nie zaistniała żadna z okoliczności określonych w lit. a–e. Kryterium to ma przy tym charakter otwarty. Jedynie jako jego egzemplifikację wskazano istnienie porozumień przewidujących zarządzanie spółką zależną lub przekazywanie zysku przez taką spółkę. Takie jego ukształtowanie stwarza dosyć duże ryzyko dowolności ocen co do istnienia relacji dominacji i zależności i nie wydaje się uzasadnione, zważywszy na to, że w art. 4 § 1 pkt 4 lit. a, b, c i e k.s.h. mowa jest nie tylko o bezpośrednim dysponowaniu określoną większością czy też uprawnieniem, lecz także takim, które ma charakter jedynie pośredni bądź też wynika z zawartych z innymi osobami porozumień.

5. Podmiotowy zakres definicji spółki powiązanej zawężony został wyłącznie do spółek kapitałowych. Definicja spółki powiązanej opiera się na dwóch kryteriach. Jedno z nich ujmuje powiązanie od strony biernej, natomiast drugie – od strony czynnej. Przy czym kryteria te nie mają charakteru rozłącznego, tzn. obydwa z nich mogą wystąpić jednocześnie. Spółką powiązaną w sensie biernym jest taka spółka kapitałowa, na której zgromadzeniu inna spółka handlowa albo spółdzielnia dysponuje co najmniej 20% głosów. Z tym że możliwość wykonywania prawa głosu może mieć charakter bezpośredni (gdy wynika z faktu bycia współnikiem/akcjonariuszem lub zastawnikiem bądź użytkownikiem udziałów lub akcji, uprawnionym w świetle umowy/statutu spółki do wykonywania prawa głosu w spółce powiązanej) bądź choćby pośredni, w tym na podstawie porozumień z innymi osobami. Drugim kryterium, definiującym spółkę powiązaną od strony czynnej, jest posiadanie przez spółkę kapitałową (powiązaną) co najmniej 20% udziałów albo akcji w innej spółce kapitałowej. W tym przypadku chodzi już wyłącznie o bezpośrednią partycypację kapitałową spółki powiązanej w innej spółce kapitałowej. W najbardziej typowych przypadkach spełnienie tego kryterium wiąże się jednocześnie z wystąpieniem pierwszego, a co za tym idzie, każda z dwóch rozpatrywanych spółek kapitałowych uzyskuje status spółki powiązanej. Wyjawszy bowiem przypadki uprzywilejowania głosowego, posiadanie bezpośrednio przez jedną spółkę kapitałową co najmniej 20% udziałów lub akcji w innej spółce kapitałowej oznacza, że w stosunku do tej drugiej spółki spełnione zostaje bierne kryterium powiązania (tj. dysponowanie w niej przez inną spółkę handlową bezpośrednio co najmniej 20% głosów na zgromadzeniu). W doktrynie podkreśla się, że szczupłość i fragmentaryczność regu-

lacji odnoszących się do stanu powiązania prowadzi do wniosku, iż nie implikuje ono żadnych poważniejszych konsekwencji prawnych i w związku z tym – w przeciwieństwie do zależności – stan ten uznaje się za praktycznie indyferentny (tak M. Michalski [w:] *Kodeks...*, t. I, red. A. Kidyba, 2017, s. 76).

6. W związku z wprowadzeniem do kodeksu spółek handlowych regulacji tzw. prawa holdingowego (art. 21¹–21¹⁶ k.s.h.) w słowniczku ustawowym zdefiniowane zostało kluczowe dla tych przepisów pojęcie grupy spółek. „Grupa spółek” to kategoria odrębna od „zwykłego” stosunku dominacji i zależności zdefiniowanego w art. 4 § 1 pkt 4 k.s.h., ukształtowana przez ustawodawcę jako kwalifikowany stosunek dominacji i zależności. Z tego względu przepisy zawarte w dziale IV tytułu I kodeksu spółek handlowych nie znajdują zastosowania do stosunku dominacji i zależności zdefiniowanego w art. 4 § 1 pkt 4 k.s.h., lecz wyłącznie do „grup spółek” spełniających kryteria definicji z art. 4 § 1 pkt 5¹ k.s.h. Grupę spółek tworzą wyłącznie spółki kapitałowe, z których jedna ma status spółki dominującej (w rozumieniu art. 4 § 1 pkt 4 k.s.h.), a pozostałe spółki – są spółkami od niej zależnymi. Przy czym wystarczające dla istnienia grupy spółek jest uczestnictwo w niej jednej spółki dominującej oraz co najmniej jednej spółki zależnej. Tym, co odróżnia „grupę spółek” od zwykłego stosunku dominacji i zależności, jest podjęcie przez spółki tworzące grupę uchwały o uczestnictwie w grupie spółek, określającej wspólną strategię w celu realizacji wspólnego interesu (interes grupy spółek), uzasadniającą sprawowanie przez spółkę dominującą jednolitego kierownictwa nad spółką zależną albo spółkami zależnymi. Już z ustawowej definicji „grupy spółek”, akcentującej uchwałę o uczestnictwie w grupie spółek, wynika zatem, że udział spółek zależnych w grupie oparty został na modelu *opt-in*. Pojęcia „interesu grupy spółek” oraz „wspólnej strategii gospodarczej” są zwrotami nieostrymi, o niesprecyzowanym przez ustawodawcę znaczeniu, co niewątpliwie będzie wywoływać wątpliwości w kontekście weryfikacji ich rzeczywistego istnienia w konkretnym przypadku.
7. W kodeksie spółek handlowych nie wprowadzono odrębnej definicji spółki publicznej, lecz zawarto odesłanie do tej przyjętej na potrzeby przepisów ustawy z 29.07.2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 2554 ze zm.). Zgodnie z art. 4 pkt 20 u.o.p. przez spółkę publiczną rozumie się spółkę, której co najmniej jedna akcja jest dopuszczona do obrotu na rynku regulowanym lub wprowadzona do obrotu w alternatywnym systemie obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Pojęcia rynku regulowanego oraz alternatywnego systemu obrotu zostały zdefiniowane w ustawie o obrocie instrumentami finansowymi (art. 14 i art. 3 pkt 2 u.o.i.f.). Do definicji tych odsyła art. 4 pkt 1 i 2 u.o.p.
8. Definicja instytucji finansowej ma postać enumeratywnego wyliczenia podmiotów, które w rozumieniu przepisów kodeksu spółek handlowych posiadają taki status. Zasady dotyczące tworzenia i działania tych podmiotów określają natomiast odrębne przepisy. W przypadku banków są to ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U.

z 2023 r. poz. 2488 ze zm.) oraz ustawa z 7.12.2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (Dz.U. z 2022 r. poz. 1595 ze zm.); w przypadku towarzystw funduszy inwestycyjnych, alternatywnych spółek inwestycyjnych zarządzanych przez zarządzającego ASI prowadzącego działalność na podstawie zezwolenia oraz takiego zarządzającego – ustawa z 27.05.2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (Dz.U. z 2023 r. poz. 681 ze zm.); w przypadku zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji – ustawa z 11.09.2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. z 2023 r. poz. 656 ze zm.); w przypadku towarzystw emerytalnych, funduszy emerytalnych – ustawa z 28.08.1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 930 ze zm.); w przypadku domów maklerskich – ustawa z 29.07.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2023 r. poz. 646 ze zm.). Każdy z wymienionych wyżej podmiotów, mający siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej albo w państwie należącym do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), jest instytucją finansową w rozumieniu kodeksu spółek handlowych.

9. Ilekroć przepisy kodeksu spółek handlowych posługują się pojęciem rejestru, należy przez to rozumieć rejestr przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, a zatem rejestr, o którym mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1 oraz art. 36–48 ustawy o KRS. Wpisowi do tego rejestru podlegają wszystkie spółki handlowe, niezależnie od tego, czy w świetle innych przepisów (w szczególności ustawy – Prawo przedsiębiorców) mają status przedsiębiorcy.
10. Głosami w rozumieniu kodeksu spółek handlowych są zarówno głosy „za”, „przeciw”, jak i „wstrzymujące się”. Przy czym definicja ta zawężona została jedynie do głosów oddanych podczas danego głosowania, w sposób zgodny z ustawą, umową albo statutem spółki. Nie chodzi tu zatem o wszystkie prawa głosu, jakie – w świetle ustawy, umowy albo statutu spółki – przysługują uprawnionym w danej spółce osobom, a zatem potencjalnie mogą być wykonywane. Z tego względu definicja ta nie jest adekwatna w odniesieniu do pojęcia „głosów” użytego na przykład w art. 4 § 1 pkt 4 lit. a k.s.h.
11. Definicja bezwzględnej większości głosów odniesiona jest, podobnie jak definicja „głosów” z art. 4 § 1 pkt 9 k.s.h., jedynie do głosów oddanych w danym głosowaniu. W związku z powyższym, z bezwzględną większością mamy do czynienia wyłącznie wówczas, gdy wśród głosów oddanych tych „za” jest więcej niż łącznie głosów „przeciw” i „wstrzymujących się”.
12. Definicja sprawozdania finansowego skonstruowana jest na zasadzie odesłania do ustawy o rachunkowości. Chodzi tu zatem o sprawozdanie finansowe, o którym mowa w art. 45 u.rach., a zatem składające się z trzech elementów: bilansu, rachunku zysków i strat oraz informacji dodatkowej, obejmującej wprowadzenie do sprawozdania finansowego oraz dodatkowe informacje i objaśnienia.

13. W przypadku umowy spółki jawnej, komandytowej, z ograniczoną odpowiedzialnością oraz prostej spółki akcyjnej istnieje możliwość jej zawarcia przy wykorzystaniu wzorca umowy udostępnionego w systemie teleinformatycznym (art. 23¹, 106¹, 157¹ oraz 300⁷ k.s.h.). W celu uproszczenia redakcji przepisów przewidujących ten sposób zawarcia umowy spółki do słowniczka ustawowego wprowadzono pojęcie wzorca umowy, zdefiniowanego jako wzorzec umowy udostępniany w systemie teleinformatycznym (art. 4 § 1 pkt 12 k.s.h.). Definicja ta ma więc charakter czysto techniczny, a nie objaśniający. Dzięki niej w art. 23¹, 106¹, 157¹ oraz 300⁷ k.s.h. nie musi pojawiać się już całe wyrażenie „wzorzec umowy udostępniany w systemie teleinformatycznym”.
14. Pojęcie zmiennych postanowień umowy wiąże się z wzorcem umowy, o którym mowa w art. 4 § 1 pkt 12 k.s.h. Wśród postanowień umów spółek, które mogą zostać zawarte za pośrednictwem wzorca udostępnionego w systemie teleinformatycznym (tj. spółki jawnej, komandytowej, z o.o. i prostej spółki akcyjnej), znajdują się postanowienia podlegające modyfikacji. Może ona zostać dokonana na dwa sposoby, tj. albo poprzez wybór jednego ze wskazanych w systemie wariantów postanowienia, albo poprzez samodzielne wprowadzenie danych do systemu – w odpowiednie pole wzorca, w przypadku którego istnieje taka możliwość. Tego typu postanowienia umowy spółki określone są w art. 4 § 1 pkt 14 k.s.h. jako tzw. postanowienia zmienne umowy.
15. Definicja spółki, której umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy, nie ma na celu wyjaśnienia definiowanego pojęcia, lecz jedynie zawężenie jego zakresu. Jest to definicja oparta na tzw. błędnym kole w definiowaniu (*idem per idem*). Ma ona charakter jedynie eliminacyjny. Została wprowadzona po to, aby z zakresu pojęcia spółki zawartej przy wykorzystaniu wzorca umowy wyłączyć te spółki, których umowy zostały wprowadzone przy wykorzystaniu wzorca, ale następnie doszło do ich zmiany w „tradycyjny” sposób (tj. w inny sposób niż przy wykorzystaniu wzorca).
16. W związku z nowelizacją ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych, dokonaną ustawą z 16.10.2019 r. (Dz.U. poz. 2217), od 30.11.2019 r. do kodeksu spółek handlowych wprowadzona została nowa instytucja prawna – doradca akcjonariusza do spraw głosowania. Celem tej nowelizacji jest między innymi ustanowienie regulacji zachęcających akcjonariuszy spółek publicznych do długoterminowego zaangażowania i aktywnego wykonywania prawa głosu z akcji posiadanych w tych spółkach. Dodany z dniem 30.11.2019 r. do art. 4 § 1 k.s.h. pkt 16 zawiera ustawową definicję doradcy akcjonariusza do spraw głosowania (ang. *proxy advisor*). Status ten może uzyskać wyłącznie osoba prawna, która w sposób zawodowy i na zasadach komercyjnych zajmuje się analizowaniem informacji ujawnianych przez spółki publiczne lub pochodzących od spółek publicznych w celu ułatwienia akcjonariuszom tych spółek podejmowania decyzji dotyczących głosowania przez przedstawianie badań, porad lub rekomendacji dotyczących głosowania. Ze względu na zawężenie kryterium podmiotowego wyłącznie do osób prawnych, ani osoby fizyczne, ani jednostki organizacyjne

nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną (w tym spółki partnerskie, komandytowe lub komandytowo-akcyjne), nie mogą uzyskać statusu doradcy akcjonariusza do spraw głosowania w rozumieniu art. 4 § 1 pkt 16 k.s.h. Określenie „zawodowo i na zasadach komercyjnych” wskazuje na to, że chodzi o taki podmiot posiadający osobowość prawną, który w zakresie swojej profesjonalnej działalności świadczy, za wynagrodzeniem, usługi analizy i doradztwa dotyczącego sytuacji spółek publicznych, na rzecz osób trzecich dokonujących inwestycji w te spółki. Usługi te polegają na przedstawianiu badań oraz formułowaniu porad lub rekomendacji co do sposobu wykonywania prawa głosu z akcji spółek publicznych znajdujących się w portfelu inwestycyjnym usługobiorców – inwestorów, w tym tzw. inwestorów instytucjonalnych (zob. szerzej I. Prager, *Doradcy inwestorów do spraw głosowania (proxy advisors)*, Warszawa 2019, s. 36 i n.). Wskazane wyżej czynności osoba prawna będąca doradcą akcjonariusza do spraw głosowania wykonuje jednak za pośrednictwem zatrudnionych przez siebie osób fizycznych, posiadających stosowną wiedzę, kwalifikacje i doświadczenie. W związku z tym, w art. 402⁴ § 1 pkt 3 k.s.h. na doradców akcjonariuszy do spraw głosowania nałożony został obowiązek corocznego zamieszczania na swoich stronach internetowych informacji między innymi o procedurze stosowanej przez nich w celu zagwarantowania odpowiednich kwalifikacji pracowników zaangażowanych w proces przygotowania badań, porad i rekomendacji dotyczących głosowania.

17. Spółki kapitałowe mogą być tworzone przez jedną osobę. Nie mamy jednak wówczas do czynienia z zawarciem umowy spółki, lecz ze sporządzeniem przez jedynego wspólnika albo akcjonariusza aktu założycielskiego. To rozróżnienie terminologiczne, ukazujące specyfikę czynności prawnej zmierzającej do utworzenia spółki jednoosobowej – jako czynności niewymagającej konsensusu – nie oznacza jednak, że akt założycielski spółki jednoosobowej pełni inną rolę niż umowa spółki zawarta przez dwie lub więcej osób. W jednym i drugim przypadku są to bowiem czynności prawne kreujące, tj. zmierzające do utworzenia odrębnego podmiotu prawa i określenia ustrojowych podstaw jego przyszłego funkcjonowania. Z tego względu w art. 4 § 2 k.s.h. wprowadzono regułę interpretacyjną, zgodnie z którą pojęcie umowy spółki, którym posługują się dalsze przepisy kodeksu spółek handlowych, należy odnosić również do aktów założycielskich spółek jednoosobowych.
18. W związku z wprowadzeniem od 1.03.2020 r. do kodeksu spółek handlowych nowego typu spółki kapitałowej, do art. 4 k.s.h. dodane zostały dwie normy interpretacyjne dotyczące prostej spółki akcyjnej. Po pierwsze, z uwagi na to, że w przypadku prostej spółki akcyjnej istnieje możliwość wyboru między dualistycznym a monistycznym systemem organów, w art. 4 § 2¹ k.s.h. zawarty został nakaz obejmowania pojęciem zarządu oraz członków zarządu, występującym w przepisach kodeksu spółek handlowych albo w przepisach odrębnych ustaw, również rady dyrektorów oraz dyrektorów prostej spółki akcyjnej. Wyjątkiem są jedynie przepisy kodeksu spółek handlowych odnoszące się wprost do organów (art. 300⁵²–300⁶¹ k.s.h.) oraz zarządu (art. 300⁶²–300⁶⁷ k.s.h.) prostej spółki akcyjnej. Po drugie, w związku z tym, że w prostej spółce akcyjnej nie występuje

kapitał zakładowy, będący osią konstrukcyjną pozostałych spółek kapitałowych uregulowanych w przepisach kodeksu spółek handlowych, w przypadku tej spółki przez pojęcie udziału akcjonariusza w kapitale zakładowym występujące w przepisach kodeksu spółek handlowych, art. 4 § 2² pkt 1 k.s.h. nakazuje rozumieć stosunek liczby akcji przysługujących temu akcjonariuszowi do liczby wszystkich akcji wyemitowanych w prostej spółce akcyjnej. Z kolei wpis zmiany wysokości kapitału zakładowego do rejestru należy w przypadku prostej spółki akcyjnej utożsamiać z wpisem zmiany liczby akcji tej spółki do rejestru (art. 4 § 2² pkt 2 k.s.h.).

19. Artykuł 4 § 3–5 k.s.h. stanowi uzupełnienie art. 4 § 1 pkt 4 k.s.h. Ze swojej istoty dominacja nad jednym podmiotem powinna wykluczać jednoczesną zależność od niego. Zastosowanie kryterium określonego w art. 4 § 1 pkt 4 lit. a k.s.h. może jednak doprowadzić do konkluzji, że dwie spółki dysponują względem siebie wzajemnie większością głosów. W celu ustalenia, która z nich ma w takiej sytuacji status dominujący, należy więc przyjąć dodatkowe kryteria. Zostały one przewidziane w art. 4 § 3 i 4 k.s.h. w sposób kaskadowy, tj. każde następne wchodzi w grę wówczas, gdy zastosowanie poprzedniego nie doprowadziło do ustalenia spółki dominującej. Należy wyjść od porównania procentu głosów przysługujących każdej ze spółek na zgromadzeniu wspólników albo walnym zgromadzeniu drugiej spółki. Jeśli wartości te są równe, w dalszej kolejności bierze się pod uwagę występowanie pozostałych kryteriów dominacji, o których mowa w art. 4 § 1 pkt 4 lit. b–f. Spółką dominującą będzie ta, która wywiera wpływ na drugą spółkę również w inny sposób niż ten wskazany w art. 4 § 1 pkt 4 lit. a k.s.h. (tj. jeden ze sposobów określonych w art. 4 § 1 pkt 4 lit. b–f k.s.h.). Jeżeli jednak również to kryterium nie doprowadzi do wyłonienia spółki dominującej, porównuje się liczbę powiązań, o których mowa w art. 4 § 1 pkt 4 lit. b–f k.s.h., istniejących między rozpatrywanymi spółkami. Występowanie większej liczby powiązań pozwalających jednej spółce na wywieranie wpływu na drugą, stanowi o dominacji tej pierwszej. Jeżeli natomiast liczba tych powiązań między rozpatrywanymi spółkami jest identyczna, nie stosuje się już żadnych innych kryteriów, lecz przyjmuje, że każda ze spółek jest względem siebie zarówno dominująca, jak i zależna (art. 4 § 5 k.s.h.).

Art. 5. [Ogłaszanie dokumentów, organ publikacyjny]

§ 1. Dokumenty i informacje o spółce kapitałowej oraz spółce komandytowo-akcyjnej wymagają ogłoszenia lub złożenia dokumentu lub informacji do sądu rejestrowego, z uwzględnieniem przepisów o Krajowym Rejestrze Sądowym.

§ 2. Ogłoszeniu podlegają również informacje o osiągnięciu lub utracie przez spółkę handlową pozycji dominującej w spółce akcyjnej. Statut może przewidywać, że zamiast ogłoszenia wystarczy zawiadomić wszystkich akcjonariuszy listami poleconymi albo na adresy do doręczeń elektronicznych, o których mowa w art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 285 i 1860), zwane dalej „adresami do doręczeń elektronicznych”.

§ 3. Wymagane przez prawo ogłoszenia pochodzące od spółki są publikowane w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, chyba że ustawa stanowi inaczej. Umowa spółki albo statut może nałożyć obowiązek ogłoszenia również w inny sposób.

§ 4. Złożenie przez spółkę wniosku o ogłoszenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym o zdarzeniu podlegającym obowiązkowi publikacji zgodnie z § 2 powinno być dokonane w terminie dwóch tygodni od zajścia zdarzenia, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 5. Spółka akcyjna i spółka komandytowo-akcyjna prowadzą własne strony internetowe i zamieszczają także na tych stronach, w miejscach wydzielonych na komunikację z akcjonariuszami, wymagane przez prawo lub ich statuty ogłoszenia pochodzące od spółek.

1. Artykuł 5 § 1 k.s.h. wprowadza wymóg ogłaszania lub składania do sądu rejestrowego dokumentów i informacji o spółce kapitałowej oraz spółce komandytowo-akcyjnej. Nie precyzuje natomiast, do jakich dokumentów i informacji się on odnosi. Przepis ten należy więc traktować nie jako odrębny i samodzielny nakaz ogłaszania lub składania do sądu rejestrowego wszelkich dokumentów i informacji dotyczących wskazanych w nim spółek, lecz jako dopełnienie tych regulacji, które przewidują wymóg ogłoszenia określonej informacji bądź też złożenia wskazanego w nich dokumentu do sądu rejestrowego. Realizacja tych obowiązków odbywa się przy tym z uwzględnieniem przepisów ustawy o KRS. Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy o KRS wpisy do rejestru podlegają obowiązkowi ogłoszenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, chyba że ustawa stanowi inaczej. Zasadą jest zatem, że każda informacja, która podlega wpisowi do rejestru, objęta jest jednocześnie wymogiem ogłoszenia. Tylko wówczas, gdy istnieje ku temu szczególna podstawa, wpis nie podlega ogłoszeniu. W przypadku rejestru przedsiębiorców podstawę taką stanowi art. 42 ustawy o KRS, zgodnie z którym wpisy danych wymienionych w art. 41 tej ustawy nie podlegają obowiązkowi ogłoszenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Ponadto, art. 47a ustawy o KRS przewiduje w stosunku do spółek wymienionych w art. 5 § 1 k.s.h. możliwość dobrowolnego ogłaszania w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, w jakimkolwiek języku urzędowym Unii Europejskiej, informacji o wpisach do rejestru wraz z ich tłumaczeniem na język polski poświadczonym przez tłumacza przysięgłego.

Dokumenty stanowiące podstawę wpisu w rejestrze składane są do akt rejestrowych prowadzonych dla każdego podmiotu odrębnie (art. 9 ust. 1 ustawy o KRS). Do akt rejestrowych składa się również dokumenty zawierające dane, co do których przepis szczególnie nakazuje zgłoszenie sądowi rejestrowemu lub wpisanie do rejestru, a które według przepisów ustawy o KRS nie podlegają wpisowi do określonego działu rejestru (art. 9 ust. 2 ustawy o KRS). Spółki wymienione w art. 5 § 1 k.s.h. mogą ponadto składać do prowadzonych dla nich akt rejestrowych oraz ogłaszać w Monitorze Sądowym i Gospodarczym dokumenty wskazane w art. 8a ust. 1 ustawy o KRS, sporządzone w jakimkolwiek języku urzędowym Unii Europejskiej wraz z ich tłumaczeniem na język polski poświadczonym przez tłumacza przysięgłego (art. 47a ust. 2 i 3 ustawy o KRS).

2. Niezależnie od przewidzianych w innych przepisach obowiązków dokonywania ogłoszeń art. 5 § 2 k.s.h. wprowadza obowiązek ogłaszania informacji o osiągnięciu lub utracie przez spółkę handlową pozycji dominującej w spółce akcyjnej. Ogłoszenia te dokonywane są w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, chyba że statut spółki akcyjnej przewiduje zastąpienie ogłoszeń zawiadomieniem wszystkich akcjonariuszy listami poleconymi albo na adresy do doręczeń elektronicznych, o których mowa w art. 2 pkt 1 ustawy z 18.11.2020 r. o doręczeniach elektronicznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 285).
3. Ilekroć przepis przewiduje obowiązek ogłoszenia określonych informacji, nie precyzując miejsca publikacji, oznacza to, że ogłoszenie dokonywane jest w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Umowa albo statut spółki może wprowadzać obowiązek ogłoszenia w inny sposób, ale jedynie jako dodatkowy w stosunku do wymogu publikacji w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Ponadto, od 1.01.2020 r. w nowo dodanym do art. 5 k.s.h. § 5 na wszystkie spółki akcyjne oraz komandytowo-akcyjne nałożony został obowiązek prowadzenia własnych stron internetowych oraz zamieszczania także na tych stronach, w miejscach wydzielonych na komunikację z akcjonariuszami, wymaganych przez prawo lub statuty ogłoszeń pochodzących od tych spółek. Do 1.01.2020 r. obowiązek prowadzenia strony internetowej dotyczył wyłącznie spółek publicznych i odnosił się jedynie do informacji związanych ze zwoływaniem walnych zgromadzeń tych spółek (art. 402³ § 1 k.s.h. w brzmieniu obowiązującym do 1.01.2020 r.).
4. Artykuł 5 § 4 k.s.h. stanowi uzupełnienie regulacji zawartej w § 2 tego przepisu, przewidując dwutygodniowy termin na realizację przez spółkę handlową obowiązku ogłoszenia o osiągnięciu lub utracie pozycji dominującej w spółce akcyjnej. Termin ten liczony jest od zajścia zdarzenia, tj. odpowiednio od dnia uzyskania lub utraty pozycji dominującej. Zostaje on zachowany, gdy przed jego upływem spółka złoży wniosek o ogłoszenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, niezależnie od tego, kiedy nastąpi publikacja. Ponieważ mamy tu do czynienia z terminem oznaczonym w tygodniach (a nie dniach), to zgodnie z art. 112 k.c. (w zw. z art. 2 k.s.h.) kończy się on z upływem dnia, który nazwą odpowiada początkowemu dniowi terminu.

Artykuł 5 § 4 k.s.h. nie określa natomiast terminu, w jakim mają być wysłane zawiadomienia do wszystkich akcjonariuszy, jeżeli statut – na podstawie art. 5 § 2 zdanie drugie k.s.h. – przewiduje taki sposób ich informowania o uzyskaniu lub utracie pozycji dominującej nad spółką akcyjną. Z uwagi na to, że jest to zastępczy wobec ogłoszenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym sposób zawiadamiania akcjonariuszy, należy przyjąć, że termin dwutygodniowy, o którym mowa w art. 5 § 4 k.s.h., obowiązuje również w tym przypadku. Przy czym zachowanie tego terminu nastąpi, jeśli przed jego upływem zawiadomienia dotrą do akcjonariuszy w sposób umożliwiający zapoznanie się z ich treścią.

Art. 6. [Zawiadomienie o powstaniu stosunku dominacji]

§ 1. Spółka dominująca ma obowiązek zawiadomić spółkę kapitałową zależną o powstaniu stosunku dominacji w terminie dwóch tygodni od dnia powstania tego stosunku, pod rygorem zawieszenia wykonywania prawa głosu z akcji albo udziałów spółki dominującej reprezentujących więcej niż 33% kapitału zakładowego spółki zależnej.

§ 2. Nabycie lub wykonywanie praw z akcji albo udziałów przez spółkę albo spółdzielnię zależną uważa się za nabycie albo wykonywanie praw przez spółkę dominującą.

§ 3. Uchwała zgromadzenia wspólników albo walnego zgromadzenia, powzięta z naruszeniem § 1, jest nieważna, chyba że spełnia wymogi kworum oraz większości głosów bez uwzględnienia głosów nieważnych.

§ 4. Akcjonariusz, wspólnik, członek zarządu albo rady nadzorczej spółki kapitałowej może żądać, aby spółka handlowa, która jest wspólnikiem albo akcjonariuszem w tej spółce, udzieliła informacji, czy pozostaje ona w stosunku dominacji lub zależności wobec określonej spółki handlowej albo spółdzielni będącej wspólnikiem albo akcjonariuszem w tej samej spółce kapitałowej. Uprawniony może żądać również ujawnienia liczby akcji lub głosów albo liczby udziałów lub głosów, jakie spółka handlowa posiada w spółce kapitałowej, o której mowa w zdaniu pierwszym, w tym także jako zastawnik, użytkownik lub na podstawie porozumień z innymi osobami. Żądanie udzielenia informacji oraz odpowiedzi powinny być złożone na piśmie.

§ 5. Odpowiedzi na pytania określone w § 4 należy udzielić uprawnionemu oraz właściwej spółce kapitałowej w terminie dziesięciu dni od dnia otrzymania żądania. Jeżeli żądanie udzielenia odpowiedzi doszło do adresata później niż na dwa tygodnie przed dniem, na który zwołano zgromadzenie wspólników albo walne zgromadzenie, bieg terminu do jej udzielenia rozpoczyna się w dniu następującym po dniu, w którym zakończyło się zgromadzenie wspólników albo walne zgromadzenie. Od dnia rozpoczęcia biegu terminu udzielenia odpowiedzi do dnia jej udzielenia zobowiązana spółka handlowa nie może wykonywać praw z akcji albo udziałów w spółce kapitałowej, o której mowa w § 4 zdanie pierwsze.

§ 6. Przepisy § 1, 2, 4 i 5 stosuje się odpowiednio w razie ustania stosunku zależności. Obowiązki określone w tych przepisach spoczywają na spółce, która przestała być spółką dominującą.

§ 7. Przepisy § 1–6 nie naruszają przepisów odrębnych ustaw dotyczących obowiązku zawiadomienia o nabyciu akcji, udziałów lub o uzyskaniu pozycji dominującej w spółce handlowej albo spółdzielni. W razie zbiegu przepisów, które nie mogą być stosowane łącznie, stosuje się przepisy tej ustawy, która przewiduje surowsze obowiązki lub sankcje.

1. Uzyskanie statusu spółki dominującej, zdefiniowanej w art. 4 § 1 pkt 4 k.s.h., wiąże się z obowiązkiem zawiadomienia o tym fakcie spółki zależnej, jeżeli jest nią spółka kapitałowa. Obowiązek z art. 6 k.s.h. nie dotyczy więc spółki dominującej, która status ten

posiada z uwagi na okoliczność, o której mowa w art. 4 § 1 pkt 4 lit. e k.s.h. Mimo że budzi to zastrzeżenia w doktrynie (zob. m.in. M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks...*, 2018, s. 58), osiągnięcie dominacji nad spółką komandytowo-akcyjną nie jest zatem objęte obowiązkiem zawiadomienia określonym w art. 6 § 1 k.s.h.

Termin na wywiązanie się przez spółkę dominującą z obowiązku przewidzianego w art. 6 § 1 k.s.h. jest dwutygodniowy, licząc od dnia powstania stosunku dominacji. Kończy się więc z upływem dnia, który nazwą odpowiada początkowemu dniowi terminu (art. 112 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h.). Przepis nie precyzuje natomiast formy zawiadomienia, wobec czego w doktrynie przyjmuje się, że może nastąpić to w dowolny sposób, w tym również ustnie (zob. m.in. S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 126). W przypadku, gdy spółką zależną jest spółka akcyjna, informacja o uzyskaniu nad nią dominacji przez inną spółkę handlową podlega ponadto obowiązkowi ogłoszenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym (art. 5 § 2 k.s.h.) oraz – od 1.01.2020 r. – również na stronie internetowej spółki akcyjnej, w miejscu wydzielonym na komunikację z akcjonariuszami (art. 5 § 5 k.s.h.).

2. Sankcją za niewywiązanie się z obowiązku przewidzianego w art. 6 § 1 k.s.h. jest zawieszenie spółki dominującej w prawie wykonywania głosu z akcji lub udziałów spółki zależnej, reprezentujących więcej niż 33% kapitału zakładowego spółki zależnej (w przypadku, gdy spółką zależną jest prosta spółka akcyjna, należy to odnosić do prawa głosu z akcji reprezentujących więcej niż 33% liczby wszystkich akcji wyemitowanych w tej spółce – art. 4 § 2² pkt 1 k.s.h.). Co znamienne, próg 33% odnoszony jest nie do liczby głosów przysługujących ze wszystkich udziałów lub akcji spółki zależnej, lecz do jej kapitału zakładowego (a w przypadku prostej spółki akcyjnej – do liczby wszystkich akcji wyemitowanych w tej spółce – art. 4 § 2² pkt 1 k.s.h.). Może to wywoływać wątpliwości, w przypadku gdy część akcji (udziałów) przysługujących spółce dominującej jest uprzywilejowana co do głosu. Powstaje bowiem pytanie, z których udziałów albo akcji prawo głosu podlega wówczas zawieszeniu (zwykłych czy uprzywilejowanych) oraz kto ma o tym decydować (zob. szerzej M. Michalski, *Pośrednie nabycie akcji spółki w świetle ustawy o ofercie publicznej a regulacja pośredniego nabycia akcji przewidziana w KSH*, Mon. Praw. 2012/5, s. 235). Z uwagi na brak jakichkolwiek wskazań w tym zakresie w art. 6 § 1 k.s.h., w doktrynie przyjmuje się, że decyzja ta pozostaje w gestii podmiotu dominującego oraz podmiotów przez niego kontrolowanych (tak S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 129; zob. również A. Kidyba, *Kodeks...*, t. I, 2019, s. 78, który podkreśla, że brak ustawowych wskazówek w tym zakresie może prowadzić do wypaczenia celu regulacji zawartej w art. 6 k.s.h.). Powyższe wątpliwości byłyby wyeliminowane, gdyby zawieszenie, o którym mowa w art. 6 § 1 k.s.h., dotyczyło wykonywania przez spółkę dominującą prawa głosu z przysługujących jej udziałów albo akcji w zakresie większym niż 33% łącznej liczby głosów ze wszystkich udziałów lub akcji spółki zależnej. Rozwiązanie takie byłoby jednocześnie bardziej spójne z *ratio* art. 6 § 1 w zw. z art. 4 § 1 pkt 4 k.s.h. Podstawowym kryterium dominacji nad spółką kapitałową (art. 4 § 1 pkt 4 lit. a k.s.h.) jest bowiem

dysponowanie większością głosów na zgromadzeniu spółki zależnej, a nie większością udziałów albo akcji w jej kapitale zakładowym.

3. W celu „uszczelnienia” regulacji zawartej w art. 6 § 1 k.s.h., w § 2 tego przepisu nabywanie i wykonywanie praw z akcji albo udziałów przez spółkę albo spółdzielnię zależną zrównane zostało z dokonywaniem tego przez spółkę dominującą. „Posłużenie się” przez spółkę dominującą podmiotami zależnymi nie pozwoli więc na uniknięcie konsekwencji wynikających z art. 6 § 1 k.s.h., zarówno w zakresie samego obowiązku, jak i sankcji, o której mowa w art. 6 § 1 k.s.h.
4. Głosy oddane przez spółkę dominującą na zgromadzeniu spółki zależnej mimo zawieszenia, o którym mowa w art. 6 § 1 k.s.h., traktowane są jako nieważne. Wynika to z art. 6 § 3 *in fine* k.s.h. Nieważność tych głosów nie przekłada się jednak automatycznie na nieważność podjętej z ich udziałem uchwały. Jeśli bowiem uchwała o tej samej treści zostałaby w sposób ważny podjęta również bez uwzględnienia tych głosów, naruszenie art. 6 § 1 k.s.h. pozostaje bez wpływu na jej ważność. *A contrario*, jeśli bez głosów nieważnych nie doszłoby do podjęcia uchwały o takiej treści (z uwagi na brak kworum lub stosownej większości głosów), mamy do czynienia z nieważnością uchwały.

Odrębną kwestią jest to, czy konieczne jest stwierdzenie tej okoliczności wyrokiem wydanym na skutek powództwa, o którym mowa w art. 252 i 425 k.s.h. Brzmienie art. 6 § 3 k.s.h. wskazuje na to, że skutek nieważności występuje w omawianym przypadku *ex lege*. Nieważność jest tu niejako przesądzona przez samego ustawodawcę w treści przepisu. Ponadto, taka interpretacja bardziej koresponduje z sanacyjnym charakterem normy z art. 6 § 3 w zw. z § 1 k.s.h. Biorąc bowiem pod uwagę przyjmowany w orzecznictwie konstytutywny skutek orzeczeń stwierdzających nieważność uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych (zob. komentarz do art. 252 k.s.h.), stanowisko zakładające konieczność wcześniejszego stwierdzenia nieważności uchwały podjętej z naruszeniem art. 6 § 1 k.s.h. znacznie osłabiałoby praktyczne znaczenie sankcji, o której mowa w tym przepisie, a przez to również jej prewencyjną („odstraszącą”) funkcję.

5. W art. 6 § 4 k.s.h. przewidziane zostało szczególne uprawnienie do żądania informacji dotyczących istnienia relacji dominacji lub zależności w rozumieniu art. 4 § 1 pkt 4 k.s.h. oraz skorelowany z nim obowiązek ich udzielania. Uprawnionymi do żądania udzielania informacji są: akcjonariusz, wspólnik, członek zarządu oraz rady nadzorczej spółki kapitałowej. Natomiast adresatem tego uprawnienia, a tym samym zobowiązanym do udzielania informacji, jest każda spółka handlowa, która jest wspólnikiem albo akcjonariuszem tej samej spółki kapitałowej. Żądanie dotyczy natomiast udzielenia informacji o tym, czy adresat żądania (tj. spółka handlowa będąca wspólnikiem albo akcjonariuszem spółki kapitałowej) pozostaje w stosunku dominacji lub zależności wobec określonej spółki handlowej albo spółdzielni będącej wspólnikiem albo akcjonariuszem tej samej spółki kapitałowej. Żądanie może dotyczyć nie tylko udzielenia informacji o tym, czy istnieje stosunek dominacji lub zależności między adresatem pytania a innym

wspólnikiem albo akcjonariuszem tej samej spółki kapitałowej (będącym spółką handlową albo spółdzielnią), lecz także ujawnienia liczby akcji lub głosów albo udziałów lub głosów, jakie adresat pytania posiada w spółce kapitałowej, w tym również jako zastawnik, użytkownik lub na podstawie porozumień z innymi osobami. Obowiązek udzielenia odpowiedzi ciąży przy tym na spółce, do której zostało skierowane pytanie, pod rygorem, o którym mowa w art. 6 § 5 *in fine* k.s.h., niezależnie od tego, czy pozostaje ona w relacji dominacji, czy zależności. Korzystając z uprawnienia, o którym mowa w art. 6 § 4 k.s.h., wspólnicy (akcjonariusze) spółki kapitałowej mogą więc uzyskać szerszy zakres informacji niż ten określony w art. 6 § 1 k.s.h.

Z treści art. 6 § 4 k.s.h. wynika, że żądający udzielenia informacji powinien określić spółkę handlową albo spółdzielnię (będącą wspólnikiem albo akcjonariuszem w tej samej spółce kapitałowej, w której udziałowcem jest adresat pytania), z którą relacje dominacji lub zależności (bądź ich brak) mają zostać ujawnione przez obowiązującą do udzielenia informacji spółkę handlową (w przepisie mowa jest bowiem o „określonej spółce handlowej albo spółdzielni”). Nie będzie zatem spełniało tego wymogu pytanie o istnienie relacji dominacji lub zależności między spółką handlową, do której jest ono skierowane, a jakąkolwiek inną spółką handlową albo spółdzielnią będącą wspólnikiem (akcjonariuszem) w tej samej spółce kapitałowej, w której wspólnikiem (akcjonariuszem) jest adresat żądania. Uprawnieni mogą więc skorzystać z uprawnienia, o którym mowa w art. 6 § 4 k.s.h., tylko wówczas, gdy są w stanie określić inną spółkę handlową albo spółdzielnię (będącą wspólnikiem/akcjonariuszem tej samej spółki), z którą adresata żądania mogą łączyć relacje dominacji lub zależności, co może okazać się problematyczne w przypadku akcjonariuszy spółek akcyjnych, które wyemitowały akcje na okaziciela.

6. W art. 6 § 4 *in fine* k.s.h. określona została forma wymagana zarówno dla żądania udzielenia informacji, jak i dla odpowiedzi na nie. Jedno i drugie powinno zostać złożone na piśmie. Z tym że nie mamy tu do czynienia z formą pisemną, zastrzeżoną pod rygorem, o których mowa w art. 73 i n. k.c. Żądanie udzielenia informacji oraz odpowiedź na to żądanie nie są bowiem czynnościami prawnymi. Wskazanie formy w art. 6 § 4 *in fine* k.s.h. służy temu, aby określić, czy żądanie udzielenia informacji oraz odpowiedź na nie zostały złożone w sposób prawidłowy wyłącznie z punktu widzenia skutków, o jakich mowa w art. 6 § 4 i 5 k.s.h. Oznacza to, że dopóki żądanie udzielenia informacji nie zostanie złożone na piśmie, nie rozpocznie biegu wskazany w art. 6 § 5 k.s.h. termin na udzielenie odpowiedzi pod rygorem, o którym mowa w art. 6 § 5 zdanie trzecie k.s.h. Z kolei jeśli odpowiedź na prawidłowo złożone żądanie nie zostanie udzielona na piśmie, zastosowanie znajdzie sankcja, o której mowa w art. 6 § 5 zdanie trzecie k.s.h. Oznacza to bowiem, że adresat żądania nie wywiązał się w sposób prawidłowy z nałożonego na niego w art. 6 § 4 k.s.h. obowiązku.
7. Prawidłowo złożone żądanie udzielenia informacji kreuje po stronie jego adresata obowiązek udzielenia pisemnej odpowiedzi nie tylko uprawnionemu, który z nim wystą-

pił, lecz także spółce kapitałowej, w której uprawniony i zobowiązany są wspólnikami (akcjonariuszami). Termin na złożenie odpowiedzi wynosi 10 dni i liczony jest od dnia otrzymania żądania. Przy czym, zgodnie z art. 111 § 2 k.c., dnia otrzymania żądania nie uwzględnia się przy jego obliczaniu. Rozpoczęcie biegu powyższego terminu niesie ze sobą istotne konsekwencje. Od tego bowiem momentu aż do dnia udzielenia odpowiedzi zobowiązana spółka handlowa nie może wykonywać jakichkolwiek praw z udziałów albo akcji w spółce kapitałowej. Jest to zatem znacznie surowsza sankcja niż ta przewidziana w art. 6 § 1 k.s.h. Zakaz wykonywania praw nie odnosi się tu bowiem jedynie do części udziałów albo akcji posiadanych przez spółkę zobowiązaną do udzielenia odpowiedzi. Ponadto, obejmuje on wszystkie uprawnienia przysługujące z posiadanych udziałów (akcji), zarówno korporacyjne, jak i majątkowe (a nie jedynie prawo głosu). Ponieważ tak określona sankcja mogłaby zachęcać do wykorzystywania uprawnienia, o którym mowa w art. 6 § 4 k.s.h., w celu blokowania innych wspólników (akcjonariuszy) w wykonywaniu praw korporacyjnych na najbliższym zgromadzeniu spółki kapitałowej, w art. 6 § 5 k.s.h. przewidziano odsunięcie w czasie rozpoczęcia biegu terminu na udzielenie odpowiedzi, wyznaczającego jednocześnie początkową chwilę obowiązywania zakazu wykonywania praw z udziałów albo akcji, o którym mowa w art. 6 § 5 zdanie trzecie k.s.h. W przypadku bowiem, gdy żądanie udzielenia odpowiedzi doszło do adresata później niż na dwa tygodnie przed dniem, na który zwołano zgromadzenie wspólników albo walne zgromadzenie, bieg terminu do jej udzielenia rozpoczyna się dopiero w dniu następującym po dniu, w którym to zgromadzenie się zakończyło.

8. Regulacje zawarte w art. 6 § 1, 2, 4 i 5 k.s.h. znajdują odpowiednie zastosowanie w przypadku ustania stosunku zależności, a obowiązki określone w tych przepisach spoczywają na spółce, która utraciła status spółki dominującej. W przypadku obowiązku, o którym mowa w art. 6 § 1 k.s.h., odesłanie to oznacza, że spółka dotychczas dominująca, która utraciła ten status, ma obowiązek zawiadomić swoją dotychczasową spółkę kapitałową zależną o tym fakcie w terminie dwóch tygodni od jego zaistnienia. Jednakże sankcja z tytułu naruszenia tego obowiązku, o której mowa w art. 6 § 1 k.s.h., może znaleźć odpowiednie zastosowanie tylko wówczas, gdy mimo utraty pozycji dominującej spółka handlowa nadal dysponuje udziałami albo akcjami reprezentującymi ponad 33% kapitału zakładowego spółki dotychczas zależnej (tak S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 137). Z uwagi jednak na brak odesłania do odpowiedniego stosowania art. 6 § 3 k.s.h. wydaje się to kwestią czysto teoretyczną. Nawet bowiem, gdy spółka naruszająca obowiązek z art. 6 § 6 w zw. z art. 6 § 1 k.s.h. dysponuje akcjami lub udziałami przekraczającymi wymieniony wyżej próg procentowy, to – z uwagi na brak odesłania do odpowiedniego stosowania art. 6 § 3 k.s.h. – nie ma podstawy do uznania za nieważną uchwały podjętej w wyniku wykonania praw głosu z naruszeniem art. 6 § 6 w zw. z art. 6 § 1 k.s.h.

Jeszcze bardziej problematyczne jest określenie zakresu odesłania do odpowiedniego zastosowania art. 6 § 4 i 5 k.s.h. Obowiązki określone w tych przepisach aktualizują się bowiem dopiero wówczas, gdy z odpowiednim żądaniem wystąpi uprawniony pod-

miot. Informacje, których można żądać na podstawie art. 6 § 4 zdanie pierwsze k.s.h., pozwalają natomiast – nawet bez odesłania zawartego w art. 6 § 6 k.s.h. – na ustalenie, czy spółka zobowiązana do ich udzielenia jest spółką dominującą czy też nie (m.in. z uwagi na fakt, że status ten utraciła). W art. 6 § 4 zdanie pierwsze k.s.h. mowa jest bowiem o żądaniu udzielenia informacji, czy spółka handlowa będąca jego adresatem pozostaje w stosunku dominacji lub zależności wobec określonej spółki handlowej albo spółdzielni. Z kolei w zdaniu drugim art. 6 § 4 k.s.h. mowa jest o tym, że uprawniony może żądać ujawnienia liczby akcji lub głosów albo liczby udziałów lub głosów, jakie zobowiązana spółka handlowa posiada (w tym jako zastawnik, użytkownik lub na podstawie porozumień z innymi osobami) w spółce kapitałowej, w której uprawniony jest współnikiem (akcjonariuszem) czy też członkiem zarządu bądź rady nadzorczej. Informacja ta pozwala więc na ustalenie, że zobowiązany utracił pozycję dominującą, o której mowa w art. 4 § 1 pkt 4 lit. a k.s.h. Odesłanie do odpowiedniego stosowania art. 6 § 4 i 5 zawarte w art. 6 § 6 k.s.h. ma więc praktyczne znaczenie w takim zakresie, w jakim umożliwia żądanie udzielenia przez spółkę zobowiązaną informacji o utracie przez nią pozycji dominującej nad spółką kapitałową (której współnik (akcjonariusz) bądź członek organu wystosował żądanie), z uwagi na zmianę okoliczności, o których mowa w art. 4 § 1 pkt 4 lit. b, c, d i f k.s.h.

9. Niezależnie od regulacji zawartej w art. 6 k.s.h., szczególne obowiązki informacyjne (m.in. w zakresie zawiadomienia o nabyciu akcji, udziałów lub o uzyskaniu pozycji dominującej w spółce handlowej albo spółdzielni) mogą wynikać z przepisów odrębnych ustaw. Przykładem jest art. 69 i n. u.o.p. W takim przypadku zasadą jest stosowanie ich łącznie z obowiązkami wynikającymi z art. 6 § 1 k.s.h. Dopiero wówczas, gdy nie jest to możliwe, zastosowanie znajduje ta ustawa, która przewiduje surowsze obowiązki lub sankcje.

Art. 7. (uchylony)

Art. 7¹. [Zawarcie umowy spółki lub dokonanie innych czynności z wykorzystaniem wzorca udostępnionego w systemie teleinformatycznym]

§ 1. Jeżeli przepis ustawy tak stanowi, zawarcie umowy spółki lub wykonanie innej czynności dotyczącej spółki może nastąpić także przy wykorzystaniu wzorca umowy lub innych wzorców udostępnionych w systemie teleinformatycznym.

§ 2. Czynności, o których mowa w § 1, są wykonywane w systemie teleinformatycznym za pośrednictwem konta, o którym mowa w art. 53d ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 217, z późn. zm.).

1. Możliwość zawarcia umowy spółki lub wykonania innej czynności dotyczącej spółki przy wykorzystaniu wzorca umowy (zdefiniowanego w art. 4 § 1 pkt 12 k.s.h.) lub innych wzorców udostępnionych w systemie teleinformatycznym uzależniona jest od

istnienia ku temu wyraźnej podstawy prawnej (jest ona zawarta m.in. w art. 23¹, 40¹, 106¹, 157¹, 240¹ k.s.h.). Ponadto, dokonanie którejkolwiek z tych czynności możliwe jest jedynie za pośrednictwem konta, o którym mowa w art. 53d ustawy z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 334 ze zm.).

2. Przed 15.03.2018 r. tryb zakładania i udostępniania konta, za pośrednictwem którego czynności dotyczące spółek mogły być wykonywane, regulowany był w odrębnych rozporządzeniach dla każdej ze spółek (tj. odrębnie dla spółki jawnej, komandytowej i spółki z o.o.). Obecnie kwestię tę w sposób jednolity reguluje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 30.11.2021 r. w sprawie konta w systemie teleinformatycznym obsługującym postępowanie sądowe (Dz.U. poz. 2204 ze zm.).

DZIAŁ II

Spółki osobowe

Art. 8. [Zdolność prawna spółki osobowej]

§ 1. Spółka osobowa może we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywana.

§ 2. Spółka osobowa prowadzi przedsiębiorstwo pod własną firmą.

1. Artykuł 8 k.s.h., określając podstawowe atrybuty spółek osobowych, stanowi jednocześnie ich ustawową definicję. Paragraf 1 zawiera regulację nadającą spółkom osobowym status jednostki organizacyjnej, o której mowa w art. 33¹ § 1 k.c. Każda z tych spółek stanowi odrębny od wspólników podmiot prawa wyposażony we wszystkie wpisane w to atrybuty: zdolność prawną, zdolność do czynności prawnych, zdolność sądową i zdolność procesową. O ile w doktrynie i orzecznictwie nie budzi wątpliwości sam status spółek osobowych jako należących do trzeciej kategorii podmiotowej wyróżnionej w art. 33¹ § 1 k.c., o tyle wynikające z tego przepisu odesłanie do odpowiedniego stosowania do tych spółek (jako jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną) przepisów o osobach prawnych budzi już kontrowersje. W szczególności pojawiają się następujące pytania: jaki status prawny mają wspólnicy prowadzący sprawy i reprezentujący spółkę osobową oraz jaki status ma zarząd w spółce partnerskiej oraz walne zgromadzenie akcjonariuszy i rada nadzorcza w spółce komandytowo-akcyjnej.
2. Pierwsze pytanie sprowadza się do zagadnienia, która z teorii (tj. teoria przedstawicielstwa czy teoria organów) jest bardziej adekwatna do opisanego sytuacji prawnej wspólników spółek osobowych posiadających ustawowe prawo reprezentacji i prowadzenia spraw spółki. Odpowiednie stosowanie do spółek osobowych przepisów o osobach prawnych *prima facie* mogłoby prowadzić do uznania wspólników prowadzących

sprawy i reprezentujących spółkę za odpowiedniki organów osób prawnych realizujących te kompetencje. Należy jednak mieć na uwadze to, że w przypadku osób prawnych teoria organów nie wyklucza się z możliwością ich występowania w obrocie również za pośrednictwem przedstawicieli, w tym przedstawicieli ustawowych (np. likwidatorzy osoby prawnej). Konieczne jest zatem wskazanie różnicy między jedną a drugą konstrukcją. W najbardziej ogólnym ujęciu teoria organów przejawia się w ściślejszym powiązaniu działań reprezentantów z osobą prawną, niż ma to miejsce w przypadku teorii przedstawicielstwa. Teoria organów opiera się bowiem na fikcji pozwalającej na utożsamianie działań i zaniechań reprezentantów z działaniami i zaniechaniami samej osoby prawnej. W teorii przedstawicielstwa są to zaś działania i zaniechania przedstawicieli ze skutkiem w sferze prawnej reprezentowanego. Jest to subtelna, ale znacząca różnica.

Temu ściślejszemu powiązaniu służy właśnie konstrukcja organu jako elementu struktury osoby prawnej. W przeciwieństwie do przedstawiciela organ zostaje „wchłonięty” do wewnątrz struktury osoby prawnej, co pozwala na internalizację czynów podejmowanych przez osoby, które go tworzą, z pominięciem ich odrębności podmiotowej. Nie oznacza to jednak, że członkowie organu z chwilą ich powołania w jego skład przestają być podmiotami prawa. Z tego względu konieczna staje się dystynkcja pomiędzy organem a osobami wchodzącymi w jego skład. Nawet w przypadku organu jednoosobowego, jego jedyny członek jest zawsze odrębnym od osoby prawnej podmiotem prawa, posiadającym własną zdolność prawną. Organ natomiast jest immanentną częścią osoby prawnej, nieposiadającej odrębnej od tej osoby zdolności prawnej, lecz realizującą zdolność prawną przypisaną tej osobie prawnej (zob. m.in. S. Grzybowski [w:] *System prawa cywilnego*, t. I, *Część ogólna*, red. W. Czachórski, Ossolineum 1974, s. 363–365; A. Kidyba, *Prawo handlowe*, Warszawa 2018, s. 141 i n.). Jest to zatem konstrukcja myślowa, za pomocą której następuje oddzielenie osób pełniących funkcje członków organu od elementu strukturalnego osoby prawnej, po to aby kompetencje pozostały przy osobie prawnej, a nie – tak jak ma to miejsce przy przedstawicielstwie – zostały powierzone osobie trzeciej. W przypadku osób prawnych są one bowiem przypisane organowi jako części osoby prawnej, a nie bezpośrednio jego członkom jako odrębnym podmiotom (zob. m.in. art. 201 § 1 i art. 368 § 1 k.s.h., zgodnie z którymi zarząd prowadzi sprawy spółki i reprezentuje spółkę). Ci ostatni swoje prawo, a w przypadku prowadzenia spraw spółki – jednocześnie obowiązek, do realizowania kompetencji przypisanych organowi czerpią wyłącznie z faktu powołania ich w skład organu i posiadania tzw. mandatu (zob. komentarz do art. 201 k.s.h.). Właśnie dzięki konstrukcji powołania i mandatu następuje w stosunku do członka organu swoiste wyodrębnienie sfery, w której wtapia się on w strukturę osoby prawnej, co przejawia się w traktowaniu wszelkich jego działań lub zaniechań jako działań (zaniechań) samej osoby prawnej, od sfery prawnej, w której występuje on jako podmiot odrębny od tej osoby prawnej. W przypadku współników spółek osobowych mamy zaś do czynienia z ustawowym przypisaniem kompetencji bezpośrednio do osób będących odrębnymi od spółki podmiotami prawa i posiadających własną zdolność prawną (w art. 29 k.s.h. mowa jest o tym,

że każdy wspólnik ma prawo reprezentować spółkę). To zaś jest charakterystyczne dla konstrukcji przedstawicielstwa ustawowego. Tym samym każdy wspólnik spółki osobowej staje się jej ustawowym przedstawicielem, a nie odrębnym organem tej spółki (stanowisko takie przeważa w doktrynie – zob. m.in. A. Kidyba, *Prawo handlowe*, s. 152; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja prawna wspólnika spółki jawnej*, Warszawa 2013, s. 129–130; J.P. Naworski [w:] *Kodeks...*, t. I, red. T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz, 2011, s. 257; S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 391). Działa więc w imieniu i na rachunek spółki, tak jak typowy zastępca bezpośredni. Organ nie działa zaś w imieniu osoby prawnej, gdyż do tego, aby móc działać w cudzym imieniu, konieczne jest posiadanie możliwości działania we własnym imieniu, a zatem – własnej podmiotowości prawnej. Organ nie posiada natomiast odrębnej od osoby prawnej podmiotowości, tylko stanowi jej strukturalny element. Uznanie, że wspólnik spółki osobowej jest przedstawicielem ustawowym nie wyłącza jednak odpowiedniego stosowania (poprzez art. 33¹ k.c.) art. 416 k.c. do odpowiedzialności spółki za jego działania i zaniechania w ramach prowadzenia spraw spółki lub jej reprezentacji (zob. m.in. A. Kidyba, *Prawo handlowe*, s. 176; S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 391; J.P. Naworski [w:] *Kodeks...*, t. I, red. T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz, 2011, s. 257; zob. również wyrok SN z 22.04.2015 r., III CSK 229/14, LEX nr 1765987).

3. O ile teoria organów – z przyczyn określonych powyżej – nie wydaje się adekwatna do opisanego sytuacji prawnej wspólników spółek osobowych, o tyle można ją odpowiednio zastosować w odniesieniu do zarządu w spółce partnerskiej oraz do walnego zgromadzenia i rady nadzorczej w spółce komandytowo-akcyjnej. Z uwagi na odpowiednie jedynie stosowanie przepisów o organach osób prawnych do jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 33¹ § 1 k.c., w doktrynie podkreśla się, że zarząd w spółce partnerskiej oraz walne zgromadzenie akcjonariuszy w spółce komandytowo-akcyjnej nie są organami w ścisłym tego słowa znaczeniu (tak m.in. A. Kidyba, *Handlowe spółki osobowe*, Warszawa 2010, s. 220–221).
4. Artykuł 8 § 2 k.s.h., określając kolejny atrybut spółek osobowych (tj. prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną firmą), przesądza jednocześnie ich status jako przedsiębiorców. Zgodnie z art. 43¹ k.c. przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową. W art. 8 § 2 k.s.h. mowa jest o prowadzeniu przedsiębiorstwa, co kładzie nacisk na funkcjonalne ujęcie tego pojęcia. W tym znaczeniu przedsiębiorstwo oznacza w istocie działalność gospodarczą, która oczywiście wiąże się z pojęciem przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym, definiowanym poprzez przeznaczenie właśnie do prowadzenia działalności gospodarczej (art. 55¹ k.c.). Działalnością gospodarczą jest zaś – zgodnie z art. 3 pr. przeds. – zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły. Prowadzenie przez spółkę osobową przedsiębiorstwa pod własną firmą należy więc rozumieć jako prowadzenie przez nią działalności gospodarczej we własnym imieniu. Tym samym

w stosunku do spółek osobowych zawężony został, w porównaniu ze spółkami kapitałowymi, cel ich tworzenia. Zawierając umowę spółki osobowej, wspólnicy zmierzają do utworzenia nowego podmiotu prawa, który prowadził będzie we własnym imieniu (a nie w imieniu wspólników) działalność gospodarczą. Forma prawna spółki osobowej nie może być zaś wykorzystana do prowadzenia działalności niemającej takiego charakteru (np. do działalności niezarobkowej). Wówczas bowiem nie mielibyśmy do czynienia z podmiotem, o którym mowa w art. 8 § 2 k.s.h.

Art. 9. [Zgoda wspólników na zmianę umowy]

Zmiana postanowień umowy spółki wymaga zgody wszystkich wspólników, chyba że umowa stanowi inaczej.

1. Wprowadzanie zmian do umowy spółki osobowej wymaga zgody wszystkich wspólników. Chodzi tu oczywiście o osoby posiadające taki status w momencie dokonywania zmiany umowy, a nie te, które podpisały umowę spółki w momencie jej tworzenia. Zasada ta znajduje zastosowanie do spółki jawnej, partnerskiej i komandytowej. W przypadku spółki komandytowo-akcyjnej procedura zmiany statutu uregulowana została odrębnie (zob. art. 415 w zw. z art. 126 § 1 pkt 2, art. 146 § 2 pkt 8 oraz art. 137 § 2–5 k.s.h. i art. 140 § 3 k.s.h.).
2. Przepis art. 9 k.s.h. nie ma charakteru bezwzględnie obowiązującego. Umowa spółki może więc przewidywać inne rozwiązania oparte na zasadzie majoryzacji, wprowadzając wymóg zgody określonej większości wspólników. W doktrynie słusznie przyjmuje się, że rozwiązania zakładające możliwość zmiany umowy spółki przez jednego wspólnika lub przez mniejszość wspólników byłyby natomiast nieważne jako wykraczające poza granice zasady swobody umów określone w art. 353¹ k.c., tj. sprzeczne z naturą stosunku spółki osobowej (zob. szerzej A.J. Witosz [w:] *Kodeks...*, t. I, red. A. Kidyba, 2017, s. 145). Co istotne, w odniesieniu do spółek osobowych brak jest regulacji na wzór art. 246 § 3 k.s.h. Oznacza to, że postanowienie umowy spółki osobowej przewidujące dokonywanie jej zmiany większością głosów otwiera możliwość uszczuplenia praw wspólnika (np. pozbawienie go prawa reprezentacji lub prowadzenia spraw) lub zwiększenie jego świadczeń na rzecz spółki, bez zgody samego zainteresowanego. W przypadku zmiany polegającej na pozbawieniu wspólnika prawa reprezentacji lub prowadzenia spraw wbrew jego woli, większością głosów pozostałych wspólników, można rozważać zastosowanie art. 58 § 1 k.c. i uznanie tej czynności za nieważną z uwagi na jej dokonanie w celu obejścia art. 30 § 2 oraz art. 47 k.s.h. W innych przypadkach, na przykład gdy wbrew woli wspólnika zmienione zostaną na jego niekorzyść zasady uczestnictwa w zyskach i stratach spółki, zastosowanie znaleźć może art. 63 k.s.h. przewidujący prawo żądania rozwiązania spółki z ważnych powodów, bądź też wspólnik może ze spółki wystąpić, wypowiadając umowę (zob. m.in. A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, Warszawa 2018, s. 84). Ponadto, czynność prawna zmiany – bez zgody wspólnika – umowy spółki osobowej w zakresie, w jakim uszczupla to jego prawa

bądź zwiększa jego świadczenia względem pozostałych wspólników, może być uznana za sprzeczną z zasadami współzycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.).

3. Zmiana umowy spółki osobowej (z wyjątkiem zmiany statutu spółki komandytowo-akcyjnej, do której odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy o spółce akcyjnej) nie wymaga dla swojej ważności wpisu do rejestru. Ani art. 9 k.s.h., ani też przepisy regulujące spółkę jawną, partnerską i komandytową nie przewidują rozwiązania analogicznego do tych obowiązujących w przypadku spółek kapitałowych w art. 255 § 1 k.s.h. oraz w art. 430 § 1 k.s.h. Oznacza to, że nawet w przypadku zmiany umowy spółki osobowej w zakresie tych danych, które podlegają ujawnieniu w rejestrze (np. zmiany firmy lub siedziby spółki, czy też sposobu reprezentacji spółki bądź też wspólników do tego uprawnionych), wpis tych zmian (choć obligatoryjny – zob. art. 26 § 2, art. 93 § 3 i art. 110 § 2 k.s.h.) nie ma charakteru konstytutywnego.

Art. 10. [Przejście ogółu praw i obowiązków]

§ 1. Ogół praw i obowiązków wspólnika spółki osobowej może być przeniesiony na inną osobę tylko wówczas, gdy umowa spółki tak stanowi.

§ 2. Ogół praw i obowiązków wspólnika spółki osobowej może być przeniesiony na inną osobę tylko po uzyskaniu pisemnej zgody wszystkich pozostałych wspólników, chyba że umowa spółki stanowi inaczej.

§ 3. W przypadku przeniesienia ogółu praw i obowiązków wspólnika na inną osobę, za zobowiązania występującego wspólnika związane z uczestnictwem w spółce osobowej i zobowiązania tej spółki osobowej odpowiadają solidarnie występujący wspólnik oraz wspólnik przystępujący do spółki.

§ 4. Przeniesienie ogółu praw i obowiązków wspólnika spółki, której umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy, może nastąpić przy wykorzystaniu wzorca udostępnionego w systemie teleinformatycznym. Oświadczenia zbywcy i nabywcy wymagają w takiej sytuacji opatrzenia kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym.

§ 5. Oświadczenia woli złożone w sposób, o którym mowa w § 4, są równoważne z oświadczeniami woli złożonymi w formie pisemnej.

1. Członkostwo w spółce osobowej wyraża się w ogóle praw i obowiązków przysługujących danemu wspólnikowi, tworzących w swoim zespoleniu pewną nierozszczepialną całość (w doktrynie określa się tę cechę nierozszczepialnością uprawnień spółkowych, chronioną zakazem ich rozszczepiania – niem. *Abspaltungsverbot*; zob. m.in. S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 180). W spółkach kapitałowych każdy udział/akcja stanowi odrębnie taką nierozzerwalną wiązkę uprawnień (z ewentualnie związanymi z nimi obowiązkami), która samodzielnie może być przedmiotem obrotu, niezależnie od pozostałych, nawet jeśli przysługują one tej samej osobie. Jest to jedna z istotnych różnic między członkostwem w spółkach osobowych i kapitałowych. Członkostwo w spółce osobowej jest niezbywalne, chyba że wola

samych wspólników, wyrażona w stosownym postanowieniu umowy spółki, zasadę tę przełamuje. Jak słusznie przyjął Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z 26.10.2006 r. (VI ACa 394/06, Apel. W-wa 2007/3, poz. 27), brak w umowie spółki postanowienia zezwalającego na przeniesienie „udziału spółkowego” powoduje bezwzględną nieważność czynności prawnej dokonanej z naruszeniem tego przepisu (art. 58 k.c.).

2. Swoboda wspólników jest jednak w omawianym zakresie dosyć istotnie ograniczona naturą stosunku spółki osobowej oraz zasadami określonymi w art. 10 k.s.h. Przede wszystkim nie jest dopuszczalne wprowadzenie do umowy możliwości obrotu poszczególnymi uprawnieniami i obowiązkami, składającymi się na ogół, o którym mowa w art. 10 § 1 k.s.h. (np. prawem do prowadzenia spraw czy prawem reprezentacji spółki). Zupełnie odrębną kwestią jest natomiast możliwość przysługiwania więcej niż jednej osobie ogółu praw i obowiązków w spółce osobowej na zasadzie wspólności łącznej albo ułamkowej. Sytuacja taka nie może być traktowana w kategoriach sprzeczności z naturą stosunku spółki osobowej, skoro sam ustawodawca wyraźnie dopuszcza jej istnienie w przypadku śmierci wspólnika (zob. art. 60 k.s.h.). Mamy wówczas do czynienia ze szczególną kategorią wspólnika, z tzw. wspólnikiem zbiorowym. Z tego względu nie wydaje się wykluczona możliwość obrotu ułamkową częścią ogółu praw i obowiązków przez wspólnika spółki osobowej, jeśli oczywiście umowa spółki przewiduje zbywalność ogółu praw i obowiązków. Czynność taka zawsze prowadzi jednak do uzyskania przez współuprawnionych statusu wspólnika zbiorowego, a nie do podziału dotychczas jednolitego statusu wspólnika na odrębne części – mniejsze ogóły praw i obowiązków, wydzielone z wcześniejszego większego ogółu. Stosunek członkostwa nawiązany zostaje wówczas między spółką osobową a wszystkimi współuprawnionymi łącznie, a nie z każdym z nich z osobna. Pewnym problemem może być wówczas określenie zasad wykonywania przez „wspólnika zbiorowego” poszczególnych praw i obowiązków składających się na przysługujący im wspólnie ogół. W przypadku wspólności będącej następstwem śmierci wspólnika, art. 60 k.s.h. przewiduje, że jeśli umowa spółki nie zawiera w tym względzie szczególnych postanowień, spadkobiercy wspólnika powinni wskazać spółce jedną osobę do wykonywania swoich praw, a czynności dokonane przez pozostałych wspólników przed takim wskazaniem wiążą spadkobierców wspólnika. W braku innych regulacji kodeksu spółek handlowych dotyczących tej kwestii zasadę wyrażoną w art. 60 k.s.h. należy odnieść również do pozostałych przypadków wspólności ogółu praw i o obowiązków w spółce osobowej. Wyznaczony przez współuprawnionych przedstawiciel wykonywał będzie wówczas w ich imieniu wszelkie prawa w spółce, w tym prawo reprezentacji przysługujące wspólnikowi zbiorowemu. Powinno to zostać stosownie ujawnione w rejestrze. W rubryce, w której wskazuje się wspólnika uprawnionego do reprezentacji spółki, należy wówczas wpisać dane wspólnego przedstawiciela występującego w imieniu wszystkich współuprawnionych jako wspólnika zbiorowego. Żaden ze współuprawnionych osobno ani też samodzielnie ich wspólny przedstawiciel nie mają jednak statusu wspólnika uprawnionego do reprezentacji. Przysługuje on wspólnie wszystkim współuprawnionym, choć sposób realizacji wynikających z niego uprawnień jest jednoosobowy (poprzez wspólnego przedstawiciela).

3. Zasady zbywania ogółu praw i obowiązków określone w art. 10 § 3 k.s.h. nie dotyczą natomiast obrotu akcjami w spółce komandytowo-akcyjnej, do którego odpowiednie zastosowanie – z mocy art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h. – znajdują przepisy o spółce akcyjnej.
4. Z uwagi na to, że – w świetle art. 10 k.s.h. – przedmiotem obrotu (o ile umowa spółki tak stanowi) jest ogół praw i obowiązków wspólnika jako całość, należy przychylić się do tych przedstawicieli doktryny, którzy wykluczają możliwość jego obciążenia zastawem bądź użytkowaniem (tak m.in. A. Kidyba, *Handlowe spółki osobowe*, s. 79; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja...*, s. 386; G. Kozieł, *Zakres przedmiotowy i podmiotowy przeniesienia praw i obowiązków wspólnika handlowej spółki osobowej*, PPH 2003/12, s. 43–44; J. Widło, *Zastaw rejestrowy na prawach*, Warszawa 2008, s. 438–439). Przedmiotem zarówno zastawu, jak i użytkowania mogą być bowiem prawa (art. 265 i 327 k.c.), natomiast obowiązki nie mają zdolności zastawniczej (zob. J. Widło, *Zastaw...*, s. 438–439).
5. Dodatkowym warunkiem (poza postanowieniem umowy spółki przewidującym zbywalność członkostwa w spółce osobowej) skutecznego zbycia ogółu praw i obowiązków jest wyrażenie na to pisemnej zgody przez wszystkich pozostałych wspólników. Umowa spółki może jednak ten warunek łagodzić (np. przez wprowadzenie wymogu zgody większości wspólników) bądź nawet wyłączyć. Artykuł 10 § 2 k.s.h. ma bowiem charakter dyspozytywny. Zgoda pozostałych wspólników, o której mowa w tym przepisie, stanowi zgodę osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 k.c. (zob. również K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja...*, s. 390; M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks...*, 2018, s. 73; S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 178). Pozostali wspólnicy są bowiem osobami trzecimi względem stron czynności zbycia ogółu praw i obowiązków. Jednakże art. 10 § 2 k.s.h. w sposób szczególny określa formę oraz granice czasowe wyrażenia zgody, co stanowi w tym zakresie *lex specialis* wobec art. 63 k.s.h. (tak K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja...*, s. 390). Formą przewidzianą w art. 10 § 2 k.s.h. jest forma pisemna, bez rygору nieważności (a więc zastrzeżona jedynie dla celów dowodowych). Ponadto, z przepisu tego wynika, że wyrażenie zgody powinno mieć charakter uprzedni w stosunku do przeniesienia ogółu praw i obowiązków. Należy mieć jednak na uwadze, że przepis ten ma charakter dyspozytywny, co oznacza, że umowa spółki może przewidywać inne zasady wyrażania zgody przez pozostałych wspólników.
6. Warunek zgody pozostałych wspólników, o którym mowa w art. 10 § 2 k.s.h., traktowany jest w orzecznictwie jako argument przemawiający za niedopuszczalnością zawierania umów zlecenia dotyczących nabycia przez biorącego zlecenie i przeniesienia na zlecającego ogółu praw i obowiązków w spółce osobowej (tak SA w Białymstoku w wyroku z 16.03.2016 r., I ACA 958/15, LEX nr 2071282, który wskazał, że wywiązanie się przez zleceniobiorcę z umowy zlecenia w zakresie przeniesienia na dającego zlecenie uzyskanych praw i obowiązków wspólnika spółki jawnej byłoby uzależnione od zgody osoby lub osób trzecich, co przemawia za nieważnością takiej umowy zlecenia). Abstrahując od powyższego argumentu, konstrukcja nabycia ogółu praw i obowiązków w spółce

osobowej za pośrednictwem zleceniobiorcy budzi wątpliwości. Zakłada ona bowiem, że zleceniobiorca staje się współnikiem tylko w tym celu, aby przenieść ogół praw i obowiązków na zleceniodawcę. To zaś wyklucza istnienie po stronie zleceniobiorcy *affectio societatis*, które uznawane jest za podstawę stosunku członkostwa w spółce handlowej (zob. m.in. A. Herbet, *Obrót udziałami w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2002, s. 125; A. Kidyba, *Kodeks...*, t. I, 2018, s. 32; A. Szajkowski, *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 1995, s. 84).

7. Znamienne jest to, że w art. 10 k.s.h. nie została określona forma, w jakiej dokonywane jest przeniesienie ogółu praw i obowiązków współnika w przypadku spółki, której umowa nie została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy udostępnianego w systemie teleinformatycznym. Nie wydaje się uzasadnione wywodzenie formy pisemnej pośrednio z brzmienia art. 10 § 5 k.s.h. Został on bowiem dodany do art. 10 k.s.h. w związku z nowelizacją, polegającą na wprowadzeniu możliwości dokonywania niektórych czynności dotyczących spółek handlowych w sposób elektroniczny i obowiązuje dopiero od 7.10.2016 r. Nie może więc być pomocny dla określenia formy czynności prawnej, która przewidziana była od początku obowiązywania kodeksu spółek handlowych. Z drugiej jednak strony trudno przyjąć, że czynność prawna skutkująca zmianą osoby współnika spółki osobowej, podlegającą ujawnieniu w rejestrze, może być dokonana w dowolnej formie (w tym również w formie ustnej). Tym bardziej że nawet w przypadku zbycia udziałów przez współnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, co nie zawsze musi wiązać się z koniecznością zmiany wpisu w rejestrze (zgodnie bowiem z art. 38 pkt 8 lit. c ustawy o KRS, wpisywani do rejestru są jedynie współnicy posiadający co najmniej 10% udziałów w kapitale zakładowym spółki), przewidziana jest forma szczególna – pisemna z podpisami notarialnie poświadczonymi (art. 180 k.s.h.). Z punktu widzenia bezpieczeństwa i pewności obrotu prawnego zatrzymanie się na poziomie argumentacji, zgodnie z którą brak wyraźnej regulacji zastrzegającej określoną formę prawną dla czynności wywołującej tak doniosłe skutki, jak zmiana podmiotu odpowiedzialnego za zobowiązania spółki i posiadającego – co do zasady – ustawowe prawo jej reprezentacji, oznacza całkowitą swobodę stron w tym zakresie (tak m.in. S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 182), wydaje się podejściem nieco zbyt liberalnym. Również odwołanie się do formy czynności prawnej, na podstawie której dochodzi do zbycia ogółu praw i obowiązków współnika spółki osobowej, nie rozwiązuje problemu. Jeżeli bowiem weźmiemy pod uwagę, że najczęściej następuje to w drodze umowy sprzedaży, to nadal brak jest przepisu zastrzegającego formę, który moglibyśmy zastosować do omawianego przypadku. Wykorzystanie umowy darowizny wiązałoby się wprawdzie z koniecznością złożenia przez darczyńcę (zbywcę ogółu praw i obowiązków) oświadczenia woli w formie aktu notarialnego, niemniej umowa zawarta bez zachowania tej formy stawałaby się ważna z chwilą spełnienia przyrzeczonego świadczenia (art. 890 § 1 k.c.). Do odpowiedzi na pytanie o formę właściwą dla czynności zbycia ogółu praw i obowiązków w spółce osobowej konieczne jest spojrzenie na tę czynność z perspektywy umowy spółki, w ramach której jest dokonywana. Przekonujące jest w tym zakresie stanowisko uznające zbycie członko-

stwa w spółce osobowej za specyficzną wprowadzie, ale jednak, zmianę umowy spółki (tak K. Kopaczynska-Pieczniak, *Pozycja...*, s. 382–388). Zmienia się bowiem podmiot będący stroną umowy, a specyfika tej zmiany polega na tym, że możliwość jej dokonania przewidziana została w samej umowie przez jej dotychczasowe strony. Oznacza to, że o ile zbycie ogółu praw i obowiązków nie wymaga zachowania trybu, o którym mowa art. 9 k.s.h. (z uwagi na to, że umowa w dotychczasowym brzmieniu z góry zakłada możliwość zmian w składzie wspólników w trybie wskazanym w art. 10 k.s.h.), o tyle zastosowanie znajduje w tym przypadku art. 77 § 1 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h. Formą właściwą dla czynności zbycia ogółu praw i obowiązków w spółce osobowej będzie więc ta, którą ustawa przewiduje dla zawarcia umowy spółki.

8. Szczególną regulację w zakresie formy czynności zbycia ogółu praw i obowiązków zawiera art. 10 § 4 k.s.h., umożliwiający jej dokonanie przy użyciu wzorca udostępnianego w systemie teleinformatycznym, w przypadku gdy umowa danej spółki zawarta została z wykorzystaniem wzorca umowy zdefiniowanego w art. 4 § 1 pkt 12 k.s.h. (dotyczy to więc zbywania członkostwa w spółkach jawnych i komandytowych). Zastosowanie tej formy wymaga opatrzenia oświadczenia zarówno zbywcy, jak i nabywcy kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym. Nie do końca zrozumiałą jest natomiast sens zrównania – w art. 10 § 5 k.s.h. – oświadczeń złożonych przez zbywcę i nabywcę we wskazany w art. 10 § 4 k.s.h. sposób, z oświadczeniami złożonymi w formie pisemnej. Jak była o tym mowa wyżej, żaden przepis nie zastrzega bowiem takiej formy dla oświadczeń zbywcy i nabywcy ogółu praw i obowiązków w spółce osobowej. Niezależnie zatem od tego, jakie stanowisko przyjmujemy co do wynikających z tego braku skutków (tj. liberalne – opowiadające się za dowolnością formy, czy też bardziej restrykcyjne – zakładające stosowanie art. 77 § 1 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h.), sens art. 10 § 5 k.s.h. wydaje się wątpliwy.

Regulacja zawarta w art. 10 § 5 k.s.h. byłaby całkowicie zrozumiała, a nawet pożądana, gdyby art. 10 § 4 k.s.h. (do którego art. 10 § 5 k.s.h. się odwołuje) dotyczył składania oświadczeń pozostałych wspólników o wyrażeniu zgody na zbycie ogółu praw i obowiązków (art. 10 § 2 k.s.h.), a nie jedynie oświadczeń zbywcy i nabywcy. Niestety możliwości wyrażania zgody przez pozostałych wspólników za pośrednictwem wzorca udostępnianego w systemie teleinformatycznym (a więc analogicznej do tej, w jakiej może nastąpić samo zbycie ogółu praw i obowiązków w spółkach, które utworzone zostały przy wykorzystaniu wzorca) nie przewidziano.

9. Mimo że zbycie ogółu praw i obowiązków w spółce osobowej wiąże się ze zmianą w tym zakresie podmiotu uprawnionego i zobowiązanego, art. 10 § 3 k.s.h. przewiduje szczególnie rozwiązanie dotyczące odpowiedzialności zbywcy i nabywcy. Wprowadza mianowicie solidarną odpowiedzialność obydwu tych podmiotów za dwa rodzaje zobowiązań. Po pierwsze, za zobowiązania zbywcy (określonego w tym przepisie jako wspólnik występujący) związane z jego uczestnictwem w spółce. Po drugie zaś, za zobowiązania spółki. Co istotne, odpowiedzialność nabywcy nie została w tym zakresie ograni-

czona ani też uzależniona od jego wiedzy o istnieniu tych zobowiązań. Oznacza to, że nawet wówczas, gdy nabywca – mimo zachowania należytej staranności – nie mógł wiedzieć o istnieniu określonych zobowiązań spółki (bądź też zobowiązań zbywcy, związanych z jego uczestnictwem w spółce), ponosi za nie solidarną odpowiedzialność (zob. G. Kozieł, *Przeniesienie praw i obowiązków wspólników w handlowych spółkach osobowych. Uwagi na gruncie regulacji art. 10 k.s.h.*, Warszawa 2006, s. 236).

10. Do zobowiązań występującego wspólnika związanych z uczestnictwem w spółce, o których mowa w art. 10 § 3 k.s.h., należą w szczególności: zobowiązanie do dokonywania określonych świadczeń na rzecz spółki – jeżeli zostały przewidziane w umowie (art. 3 k.s.h.) oraz zobowiązanie do pokrycia strat spółki. Biorąc pod uwagę fakt, że warunkiem wpisu do rejestru spółek osobowych nie jest wniesienie przez wspólników wkładów do spółki, ale jedynie zobowiązanie się w umowie do ich wniesienia, w zakresie zobowiązań występującego wspólnika związanych z uczestnictwem w spółce, o których mowa w art. 10 § 3 k.s.h., mieścić będzie się również wynikające z umowy spółki zobowiązanie do wniesienia wkładu, o ile nie zostało wykonane przez występującego wspólnika przed zbyciem ogółu praw i obowiązków.
11. W doktrynie słusznie wskazuje się, że pojęcie zobowiązań występującego wspólnika związanych z uczestnictwem w spółce obejmuje wyłącznie tzw. zobowiązania wewnątrz-spółkowe, tj. wynikające ze stosunku członkostwa łączącego wspólnika występującego ze spółką (tak m.in. G. Kozieł, *Przeniesienie...*, s. 232; J.P. Naworski [w:] *Kodeks...*, t. I, red. T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz, 2011, s. 120). Nie mieszczą się więc w tym zakresie zobowiązania publicznoprawne występującego wspólnika, nawet jeśli były związane z jego uczestnictwem w spółce (np. zobowiązania za zaległości występującego wspólnika w zapłacie podatku dochodowego z tytułu dochodów uzyskanych przez niego w związku z uczestnictwem w spółce do momentu zbycia ogółu praw i obowiązków, czy też związane z uczestnictwem w spółce zaległości występującego wspólnika z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne). Zobowiązania te obciążają bowiem nadal wyłącznie wspólnika występującego, mimo zbycia przez niego ogółu praw i obowiązków.
12. Z kolei pojęcie „zobowiązania spółki”, o którym mowa w art. 10 § 3 k.s.h., odnosi się do relacji prawnych między spółką a jej wierzycielami. Chodzi tu więc o te zobowiązania, które spółka zaciągnęła wobec swoich wierzycieli. W tym zakresie art. 10 § 3 k.s.h. stanowi uzupełnienie ogólnych zasad odpowiedzialności obowiązujących w danym typie spółki osobowej. Oznacza to, że zbywca i nabywca odpowiadają solidarnie za zobowiązania spółki nie tylko ze sobą, lecz także ze spółką oraz pozostałymi wspólnikami (ponoszącymi odpowiedzialność na zasadach ogólnych), oraz że zastosowanie do odpowiedzialności zbywcy i nabywcy ogółu praw i obowiązków znajduje art. 31 k.s.h., przewidujący subsydiarność odpowiedzialności wspólników (zob. m.in. J.P. Naworski [w:] *Kodeks...*, t. I, red. T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz, 2011, s. 122). Nabywca ogółu praw i obowiązków, jako wstępujący do spółki na miejsce zbywcy, odpowiada na takich zasadach, jakie obowiązywały zbywcę. Jeżeli zatem zbywca był komandytariusz-

szem albo partnerem, również do odpowiedzialności nabywcy, o której mowa w art. 10 § 3 k.s.h., zastosowanie znajdą ograniczenia wynikające odpowiednio z art. 95 § 1 oraz art. 111 k.s.h.

13. Solidarna odpowiedzialność wspólnika występującego i przystępującego, o której mowa w art. 10 § 3 k.s.h., dotyczy tylko tych zobowiązań spółki, które powstały do momentu przejścia ogółu praw i obowiązków ze zbywcy na nabywcę. Oznacza to, że zbywca nie będzie ponosił odpowiedzialności za zobowiązania spółki powstałe już po jego wystąpieniu. Z kolei odpowiedzialność nabywcy za te zobowiązania wynikać będzie z ogólnych zasad dotyczących odpowiedzialności wspólników spółek osobowych (zob. m.in. art. 22 w zw. z art. 31 k.s.h.). Rozgraniczenie to nie zawsze będzie jednak proste w przypadku zobowiązań, które mają swoje źródło w stosunkach prawnych nawiązanych przez spółkę przed zbyciem ogółu praw i obowiązków przez wspólnika. Przykładem mogą być umowy ramowe zawarte przez spółkę, z których wynika zobowiązanie do zawierania w przyszłości umów jednostkowych (wykonawczych), na przykład sprzedaży czy dostawy. W tym przypadku należy uznać, że odpowiedzialność, o której mowa w art. 10 § 3 k.s.h., nie będzie obejmowała zobowiązań wynikających z umów wykonawczych zawartych (na warunkach wskazanych w umowie ramowej) już po zbyciu ogółu praw i obowiązków przez występującego wspólnika. Każda tego rodzaju umowa stanowi bowiem z cywilnoprawnego punktu widzenia odrębne zobowiązanie, a nie jedynie konkretyzację już istniejącego. Bardziej problematyczne są natomiast zobowiązania ciągłe (trwałe) powstałe przed zbyciem ogółu praw i obowiązków przez wspólnika. Są to zobowiązania, w których świadczeniem przynajmniej jednej ze stron jest świadczenie ciągłe lub okresowe (T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System prawa prywatnego*, t. 5, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. E. Łętowska, Warszawa 2006, s. 204). W doktrynie przyjmuje się, że z uwagi na ochronny względem wierzycieli charakter regulacji art. 10 § 3 k.s.h., zobowiązania takie powinny być traktowane jako jedna całość, bez względu na fakt występowania w nim wielości świadczeń, co oznacza, że odpowiedzialność występującego wspólnika rozciąga się również na wszystkie świadczenia należne za okres po jego wystąpieniu ze spółki (tak m.in. G. Koziół, *Przeniesienie...*, s. 241). Ze stanowiskiem tym można jednak polemizować. Jego przyjęcie oznacza bowiem, że w przypadku gdy spółka zawarła na przykład bezterminową lub długoletnią umowę dzierżawy, to wspólnik występujący ze spółki ponosił będzie odpowiedzialność wobec wydzierżawiającego za zapłatę czynszu za poszczególne okresy przypadające nawet na kilkanaście albo kilkadziesiąt lat po swoim wystąpieniu ze spółki. Wykładnia art. 10 § 3 k.s.h. w zgodzie z jego ochronną wobec wierzycieli funkcją nie powinna prowadzić do wypaczenia sensu i istoty czynności zbycia ogółu praw i obowiązków, zakładającej przecież wystąpienie zbywcy ze spółki i przystąpienie do niej nabywcy. Trudno to pogodzić z utrzymującą się, w zasadzie bez żadnej granicy czasowej (w przypadku zobowiązań bezterminowych ze świadczeniem okresowym lub ciągłym), odpowiedzialnością występującego wspólnika, mimo braku jakiegokolwiek jego wpływu na prowadzenie spraw i reprezentację spółki.

W kontekście odpowiedzialności, o której mowa w art. 10 § 3 k.s.h., należy więc oddzielić zawarte przez spółkę przed wystąpieniem wspólnika umowy ze świadczeniem jednorazowym podzielonym w czasie (np. umowy leasingu, sprzedaży na raty) od umów przewidujących świadczenia okresowe (np. najem, dzierżawa) lub ciągłe. Tylko bowiem w przypadku tych pierwszych upływ czasu nie wywiera żadnego wpływu na rozmiar świadczenia, lecz służy jedynie do oznaczenia sposobu jego wykonania – art. 455–458 k.c. (T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System prawa prywatnego*, t. 5, 2006, s. 198). W pełni uzasadnione jest więc traktowanie tych stosunków obligacyjnych jako całości z punktu widzenia odpowiedzialności z art. 10 § 3 k.s.h. Z kolei w przypadku świadczeń okresowych i ciągłych czynnik czasu jest współwyznacznikiem rozmiaru należnego świadczenia lub liczby należnych powtarzających się okresowo świadczeń i w rezultacie wpływa na globalny rozmiar sumy świadczeń (T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System prawa prywatnego*, t. 5, 2006, s. 198). Ta szczególna cecha omawianych świadczeń daje asumpt do tego, aby zobowiązań, z których one wynikają, nie traktować jako jednolitej całości na gruncie art. 10 § 3 k.s.h. i w konsekwencji przyjąć, że zbywca ogółu praw i obowiązków ponosił będzie odpowiedzialność za te zobowiązania tylko w tej części, w jakiej dotyczą one czasu przed jego wystąpieniem ze spółki (np. czynszu należnego za okresy, kiedy był on wspólnikiem spółki).

Wątpliwości mogą jednak pojawiać się w przypadku umów, które przewidują zarówno świadczenia jednorazowe (w tym podzielone w czasie), jak i świadczenia okresowe (np. umowa kredytu czy pożyczki, która poza obowiązkiem zwrotu kwoty kapitału kredytu/pożyczki przewiduje również obowiązek zapłaty odsetek od tego kapitału). W tego typu przypadkach, dla zastosowania na potrzeby regulacji art. 10 § 3 k.s.h. powyższego podziału na umowy przewidujące świadczenia okresowe i ciągłe oraz umowy przewidujące świadczenie jednorazowe podzielone w czasie, miarodajne powinno być główne, najbardziej charakterystyczne świadczenie. W przypadku umowy kredytu i pożyczki głównym zobowiązaniem kredytobiorcy (pożyczkobiorcy) jest zwrot kwoty udzielonego kredytu pożyczki (podstawowe i charakterystyczne świadczenie ma zatem charakter jednorazowy bądź jednorazowy podzielony w czasie – w przypadku zwrotu w ustalonych ratach), natomiast zobowiązanie do zapłaty odsetek ma charakter dodatkowy i ściśle powiązany z głównym obowiązkiem zwrotu kapitału. Konkludując, zobowiązanie z tytułu umowy kredytu lub pożyczki zawartej przez spółkę osobową przed wystąpieniem z niej wspólnika – zbywcy ogółu praw i obowiązków objęte jest solidarną odpowiedzialnością, o której mowa w art. 10 § 3 k.s.h.

14. Odpowiedzialność z art. 10 § 3 k.s.h. nie obejmuje zobowiązań z tytułu zaległości podatkowych spółki, a to z uwagi na istnienie w tym zakresie szczególnej regulacji w art. 115 § 2 ustawy z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2023 r. poz. 2383 ze zm.) (tak m.in. J.P. Naworski [w:] *Kodeks...*, t. I, red. T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz, 2011, s. 120–121).

Art. 10¹. [Uproszczona rachunkowość spółki osobowej]

Jeżeli spółka osobowa nie jest obowiązana do prowadzenia ksiąg rachunkowych na podstawie ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2023 r. poz. 120, 295 i 1598) przepisy kodeksu, które przewidują konieczność sporządzania sprawozdania finansowego, wykonuje się w oparciu o podsumowanie zapisów w podatkowej księdze przychodów i rozchodów oraz innych ewidencji prowadzonych przez spółkę dla celów podatkowych, spis z natury, a także inne dokumenty pozwalające na sporządzanie tego sprawozdania.

Z uwagi na to, że nie wszystkie spółki osobowe zobowiązane są na podstawie ustawy o rachunkowości do prowadzenia ksiąg rachunkowych, art. 10¹ k.s.h. przewiduje swoją regułę interpretacyjną – objaśnia bowiem, jak do tego typu spółek należy stosować te przepisy kodeksu spółek handlowych, które przewidują konieczność sporządzenia sprawozdania finansowego. W doktrynie słusznie wskazuje się, że interpretacja art. 10¹ k.s.h. nie powinna zawężać się do jego literalnego brzmienia (T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz [w:] *Kodeks...*, t. I, red. T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz, 2011, s. 127). Znajduje on bowiem zastosowanie również do tych wszystkich przypadków, w których przepis kodeksu spółek handlowych nie przewiduje wprost konieczności sporządzenia sprawozdania finansowego, ale odnosi się do wartości lub danych ustalanych na podstawie poszczególnych części sprawozdania finansowego, tj. bilansu czy też rachunku zysków i strat (np. art. 65 k.s.h.). Te dane i wartości, w przypadku spółek osobowych, które nie są zobowiązane do sporządzania sprawozdania finansowego na podstawie przepisów o rachunkowości, ustala się w oparciu o: podsumowanie zapisów w podatkowej księdze przychodów i rozchodów oraz inne ewidencje prowadzone przez spółkę dla celów podatkowych, spis z natury, a także inne dokumenty pozwalające na sporządzanie sprawozdania finansowego. Wymienione dokumenty finansowo-księgowe stanowią więc swoisty surogat sprawozdania finansowego, którym w zakresie określonym w art. 10¹ k.s.h. mogą posługiwać się wyłącznie te spółki osobowe, na których nie ciąży obowiązek prowadzenia tzw. pełnej rachunkowości. Chodzi tu więc wyłącznie o spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy były niższe niż równowartość w walucie polskiej 2 000 000 euro (*argumentum a contrario* z art. 2 ust. 1 pkt 2 u.rach.). Jednakże, zgodnie z art. 2 ust. 2 u.rach., spółki te mogą stosować zasady rachunkowości określone ustawą, mimo że nie ciąży na nich taki obowiązek; w takim przypadku wspólnicy przed rozpoczęciem roku obrotowego obowiązani są do zawiadomienia o tym urzędu skarbowego, właściwego w sprawach opodatkowania podatkiem dochodowym. Biorąc pod uwagę *ratio* art. 10¹ k.s.h., należy przyjąć, że nie znajduje on zastosowania do spółek osobowych, które – nie będąc wprawdzie ustawowo zobowiązane do sporządzania sprawozdań finansowych – korzystają z możliwości przewidzianej w art. 2 ust. 2 u.rach. Skoro bowiem spółki te zdecydowały się na prowadzenie pełnej rachunkowości i w związku z tym sporządzają sprawozdania finansowe, regulacja wynikająca z art. 10¹ k.s.h. jest w stosunku do nich bezprzedmiotowa.

DZIAŁ III

Spółki kapitałowe

Art. 11. [Spółki kapitałowe w organizacji]

§ 1. Spółki kapitałowe w organizacji, o których mowa w art. 161, art. 300¹¹ i art. 323, mogą we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywane.

§ 2. Do spółki kapitałowej w organizacji w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące danej formy prawnej spółki po jej wpisie do rejestru.

§ 3. Firma spółki kapitałowej w organizacji powinna zawierać dodatkowe oznaczenie „w organizacji”.

1. Artykuł 11 § 1 k.s.h. jest przepisem nadającym spółkom kapitałowym w organizacji (które nie są jeszcze osobami prawnymi) podmiotowość prawną, wyrażającą się w posiadaniu: zdolności prawnej, zdolności do czynności prawnych, zdolności sądowej i procesowej. Tym samym mamy w tym przypadku do czynienia z jednostką organizacyjną, o której mowa w art. 33¹ k.c. Ponadto, zgodnie z art. 17 ust. 3 pr. przeds., spółka kapitałowa w organizacji może podjąć działalność gospodarczą, co jest ustawowym wyjątkiem od zasady wyrażonej w art. 17 ust. 1 pr. przeds.
2. Chwila powstania spółki w organizacji określona jest odrębnie dla spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 161 § 1 k.s.h.) oraz dla spółki akcyjnej (art. 323 § 1 k.s.h.). Jest ona wyznaczona przez zawiązanie spółki, które w przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością pokrywa się z zawarciem umowy spółki, natomiast w przypadku spółki akcyjnej – zgodnie z art. 310 § 1 k.s.h. – następuje w momencie objęcia wszystkich akcji (z zastrzeżeniem art. 310 § 2 k.s.h. przewidującym możliwość widełkowego określenia wysokości kapitału zakładowego – zob. komentarz do tego przepisu). W związku z rozbudowaniem od 1.03.2020 r. katalogu spółek kapitałowych konstrukcja spółki w organizacji odnosi się również do prostej spółki akcyjnej. Zgodnie z art. 300¹¹ § 1 k.s.h. z chwilą zawarcia umowy prostej spółki akcyjnej powstaje prosta spółka akcyjna w organizacji.

Okres funkcjonowania spółki w organizacji zamyka natomiast jedna z dwóch okoliczności:

- 1) wpis spółki do rejestru (jako że z tą chwilą spółka w organizacji staje się tzw. spółką właściwą (tj. spółką z o.o., prostą spółką akcyjną albo spółką akcyjną posiadającą osobowość prawną) – art. 12 k.s.h. albo
– w przypadku gdy nie doszło do jej wpisu do rejestru w terminie sześciu miesięcy od dnia zawarcia umowy spółki (sporządzenia statutu – w przypadku spółki akcyjnej w organizacji) bądź jeżeli postanowienie sądu odmawiające zarejestrowania stało się prawomocne (art. 169, 300¹³ § 1 i art. 325 k.s.h.) –

2) rozwiązanie spółki w organizacji – które następuje w sposób określony w art. 170 k.s.h. (dla spółki z o.o. w organizacji oraz – z uwagi na odesłanie z art. 300¹³ § 1 k.s.h. – dla prostej spółki akcyjnej w organizacji) i w art. 325–326 k.s.h. (dla spółki akcyjnej w organizacji).

3. Przyznana spółkom w organizacji (w art. 11 § 1 k.s.h.) podmiotowość prawna traktowana jest w orzecznictwie jako podstawowy argument dla uznania umowy (aktu założycielskiego) spółki kapitałowej za tzw. czynność prawną o podwójnym skutku, tj. zobowiązująco-rozporządzającym (art. 155 § 1 k.c.). W wyroku z 7.08.2014 r. (II CSK 740/13, LEX nr 1506509) Sąd Najwyższy słusznie uznał, że umowa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, w której pokryciem udziałów wspólników jest wniesienie przez nich wkładu niepieniężnego w postaci współwłasności należącej do nich nieruchomości, stanowi co do zasady czynność prawną zobowiązująco-rozporządzającą, a więc zobowiązuje do przeniesienia i jednocześnie przenosi własność tej nieruchomości na powstałą spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji (co wynika z art. 155 § 1 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h.). Jak podkreślił Sąd Najwyższy, zgodnie z art. 11 § 1 k.s.h. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji posiada zdolność prawną – co przekłada się między innymi na możliwość nabywania przez nią praw we własnym imieniu. Analogiczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w kontekście wierzytelności jako wkładu niepieniężnego do spółki kapitałowej, uznając w wyroku z 6.04.2016 r. (IV CSK 403/15, LEX nr 2044487), że zdarzeniem prawnym stanowiącym podstawę cesji może być umowa (akt założycielski) spółki kapitałowej, gdy przedmiotem aportu wspólnika są wierzytelności. Jak słusznie przyjął Sąd Najwyższy, art. 510 § 1 k.c. ma zastosowanie do umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, której zawarcie prowadzi do powstania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji jako podmiotu prawa – jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną (art. 11 w zw. z art. 161 k.s.h.).

4. Wobec fragmentarycznej jedynie regulacji spółek kapitałowych w organizacji, w art. 11 § 2 k.s.h. zawarte zostało odesłanie do odpowiedniego stosowania do tych spółek, w sprawach nieuregulowanych, przepisów dotyczących danego typu spółki po jej wpisie do rejestru. Odrębnie uregulowane w przepisach kodeksu spółek handlowych w odniesieniu do spółek kapitałowych w organizacji są następujące kwestie: zakres podmiotowy prawa reprezentacji (art. 161 § 2, art. 162, 300¹¹ § 2 i art. 323 § 2 k.s.h.) oraz zasady odpowiedzialności za zobowiązania spółki wobec jej wierzycieli, jak też zasady odpowiedzialności osób reprezentujących spółkę wobec spółki (art. 13, 161 § 3, art. 300¹¹ § 3, art. 323 § 3 k.s.h.). Oznacza to, że pole dla korzystania z odesłania zawartego w art. 11 § 2 k.s.h. jest dosyć szerokie. W orzecznictwie na tym tle wyłonił się problem sposobu zmiany umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przed jej wpisem do rejestru. Powstała bowiem wątpliwość, czy należało w tym zakresie stosować odpowiednio art. 255 § 1 k.s.h., czy też powinno odbywać się to w drodze umowy zawartej przez wszystkich wspólników (czyli na takich zasadach jak w przypadku wprowadzania zmian do umowy cywilnoprawnej). W postanowieniu z 25.02.2009 r. (II CSK 489/08,

OSNC 2010/2, poz. 29) Sąd Najwyższy opowiedział się za tym drugim rozwiązaniem, argumentując to tym, że przewidziana w art. 255 § 1 k.s.h. zmiana umowy spółki w drodze uchwały jest odstępstwem od cywilnoprawnych zasad ogólnych dotyczących zmiany treści łączącego strony stosunku prawnego, w związku z czym nie należy tego trybu rozszerzać na czas poprzedzający moment wpisu spółki do rejestru. Kwestię tę ostatecznie rozstrzygnął ustawodawca, wprowadzając z dniem 1.03.2019 r. do art. 161 k.s.h. § 4, zgodnie z którym zmiana umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji wymaga zawarcia umowy przez wspólników. Przy czym przepis ten nie znajduje zastosowania do umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością zawartej przy wykorzystaniu wzorca umowy. Identyczne rozwiązanie przewidziane zostało w art. 300¹¹ § 4 k.s.h. (który zaczął obowiązywać od 1.03.2020 r.) w stosunku do zmiany umowy prostej spółki akcyjnej w organizacji.

5. W świetle odesłania zawartego w art. 11 § 2 k.s.h. w pełni uzasadnione jest stanowisko Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie wyrażone w wyroku z 24.05.2004 r. (FSK 53/04, LEX nr 129977), w którym przyjęto, że brak jest podstaw do uznania, iż nie jest prawnie skuteczna uchwała zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ustanawiająca pełnomocników do czynności prawnych między spółką a członkami jej zarządu, w tym do zawarcia umów o pracę, podjęta w okresie pomiędzy zawiązaniem spółki a nabyciem przez nią osobowości prawnej na skutek wpisu do rejestru sądowego.
6. Możliwość występowania spółki kapitałowej w organizacji w obrocie prawnym, w tym gospodarczym, wiąże się z potrzebą jej właściwej identyfikacji. Artykuł 11 § 3 k.s.h. przewiduje obligatoryjny dodatek do firmy spółki kapitałowej, wskazujący na to, że znajduje się ona w szczególnej (wstępnej) fazie swojego istnienia (gdy nie jest jeszcze ujawniona w rejestrze). Jest to dla osób trzecich sygnałem do tego, aby większą uwagę przykładac do weryfikacji statusu prawnego osób reprezentujących spółkę. Brak jest bowiem na tym etapie ochrony wynikającej z domniemań prawnych związanych z wpisem do rejestru.

Art. 12. [Osobowość prawna spółki kapitałowej]

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji, prosta spółka akcyjna w organizacji albo spółka akcyjna w organizacji z chwilą wpisu do rejestru staje się spółką z ograniczoną odpowiedzialnością, prostą spółką akcyjną albo spółką akcyjną i uzyskuje osobowość prawną. Z tą chwilą staje się ona podmiotem praw i obowiązków spółki w organizacji.

Artykuł 12 k.s.h. reguluje dwie istotne kwestie dotyczące funkcjonowania spółek kapitałowych. Po pierwsze, wyznacza granicę między dwiema fazami ich istnienia, wyrażającymi się w odmiennym statusie prawnym (tj. jednostki organizacyjnej, o której mowa w art. 33¹ k.c. – spółka kapitałowa w organizacji, oraz osoby prawnej – spółka kapitałowa

właściwa). Granicą tą jest wpis do rejestru, który ma charakter konstytutywny, z tym że nie w kontekście powstania spółki kapitałowej jako podmiotu prawa, lecz w odniesieniu do uzyskania przez nią osobowości prawnej. Po drugie, art. 12 k.s.h. wprowadza zasadę ciągłości między spółką w organizacji i spółką właściwą w zakresie praw i obowiązków. Zasada ta wyrażona jest w nieco inny sposób niż zasada kontynuacji obowiązująca przy przekształceniu spółek, gdzie mowa jest o tym, że spółce przekształconej przysługują wszystkie prawa i obowiązki spółki przekształcanej (art. 553 § 1 k.s.h.). W art. 12 k.s.h. ustawodawca posłużył się sformułowaniem „staje się podmiotem praw i obowiązków spółki w organizacji”. Nie może być jednak wątpliwości, że nie mamy tu do czynienia z sukcesją uniwersalną – tj. przejściem ogółu praw i obowiązków z jednego podmiotu na inny (tak słusznie WSA we Wrocławiu w wyroku z 29.02.2012 r., I SA/Wr 1708/11, LEX nr 1143489). Nie dochodzi tu bowiem do następstwa prawnego, gdyż spółka właściwa nie jest podmiotem odrębnym od spółki w organizacji. Nie mamy tu nawet do czynienia ze zmianą formy prawnej jednej spółki handlowej na inną (co ma miejsce w przypadku przekształceń), lecz jedynie ze zmianą statusu prawnego (wynikającą z przejścia spółki ze wstępnej fazy jej istnienia w fazę docelową) w ramach tej samej formy prawnej (tj. spółki z o.o., prostej spółki akcyjnej albo spółki akcyjnej). Jest to zatem zasada kontynuacji w najpełniejszej postaci, niepodlegającej żadnym ograniczeniom, które pojawiają się z kolei w przypadku kontynuacji związanej z przekształceniem spółek (zob. art. 553 § 2 *in fine* k.s.h.).

Art. 13. [Zobowiązania spółki w organizacji]

§ 1. Za zobowiązania spółki kapitałowej w organizacji odpowiadają solidarnie spółka i osoby, które działały w jej imieniu.

§ 2. Wspólnik albo akcjonariusz spółki kapitałowej w organizacji odpowiada solidarnie z podmiotami, o których mowa w § 1, za jej zobowiązania do wartości niewniesionego wkładu na pokrycie objętych udziałów lub akcji.

1. Artykuł 13 k.s.h. przewiduje odpowiedzialność za zobowiązania spółki kapitałowej w organizacji, stanowiąc tym samym *lex specialis* wobec art. 33¹ § 2 k.c. Przepis ten stanowił implementację art. 7 pierwszej dyrektywy Rady (dyrektywa 68/151/EWG), który powtórzony został również w art. 7 obecnie obowiązującej dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1132. Zgodnie z art. 7 ust. 2 dyrektywy 2017/1132, jeżeli w imieniu spółki będącej w trakcie tworzenia się, przed uzyskaniem przez nią osobowości prawnej, podjęto działania i jeśli spółka nie wypełnia zobowiązań wynikających ze wspomnianych działań, osoby, które podjęły te działania, są za nie bez ograniczeń odpowiedzialne solidarnie, chyba że umowa przewiduje inaczej. Przepis art. 7 pierwszej dyrektywy różnił się jedynie tym, że wskazując na odpowiedzialność solidarną, nie zawierał dodatkowego określenia „bez ograniczeń”. Z uwagi na to, że w art. 13 § 1 k.s.h. w stosunku do osób działających w imieniu spółki nie przewidziano żadnych ograniczeń ich solidarnej odpowiedzialności, przepis ten pozostaje zgodny z art. 7 ust. 2 obecnie obowiązującej dyrektywy 2017/1132. Ograniczeniem takim nie jest również

art. 161 § 3, art. 300¹¹ § 3 i art. 323 § 3 k.s.h. Przepisy te regulują bowiem kwestię ustania odpowiedzialności reprezentantów spółki w organizacji wyłącznie wobec spółki, a nie jej wierzycieli.

2. Solidarną odpowiedzialność za zobowiązania spółki w organizacji ponoszą: spółka oraz osoby, które działały w jej imieniu. Brzmienie art. 13 § 1 k.s.h. nie pozostawia wątpliwości, że w przypadku osób działających w imieniu spółki jest to odpowiedzialność za cudzy dług. Mowa jest tu bowiem o odpowiedzialności za zobowiązania spółki. Artykuł 13 k.s.h. znajduje więc zastosowanie tylko w takim zakresie, w jakim zobowiązanie zostało zaciągnięte w imieniu spółki w organizacji, a więc przez właściwie reprezentowany podmiot. Zasady reprezentacji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, prostej spółki akcyjnej i akcyjnej w organizacji określają natomiast art. 161 § 2, art. 300¹¹ § 2 i art. 323 § 2 k.s.h. W przypadku, gdy działania na etapie tworzenia spółki podejmuje osoba niemająca umocowania do jej reprezentacji, art. 13 k.s.h. nie będzie miał zastosowania. Spółka w organizacji nie staje się bowiem w takim przypadku podmiotem zaciągniętych zobowiązań. Jest to przy tym rozwiązanie zgodne z interpretacją art. 7 pierwszej dyrektywy, dokonaną przez Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z 20.09.1988 r. (136/87, LEX nr 128567). Trybunał Sprawiedliwości podkreślił w tym wyroku, że prawo krajowe powinno przewidywać, zgodnie z art. 7 pierwszej dyrektywy, iż osoby, które wykonują czynności w imieniu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, która nie została jeszcze zarejestrowana, są odpowiedzialne solidarnie, w zakresie, w jakim czynności te uznawane są przez właściwe prawo krajowe za wykonane w imieniu spółki będącej w trakcie tworzenia.
3. Odpowiedzialność spółki i osób działających w jej imieniu jest solidarna i ma charakter pierwszorzędny (*primar*). Brak jest bowiem przepisu przewidującego jej subsydiarność. Jest to przy tym, jak była o tym mowa w pkt 1 powyżej, odpowiedzialność nieograniczona zarówno kwotowo, jak i czasowo. Oznacza to, że dopóki istnieje zobowiązanie spółki w organizacji, dopóty w identycznym zakresie odpowiedzialność za nie ponoszą spółka i osoby, które zaciągnęły to zobowiązanie, działając w jej imieniu. Odpowiedzialność ta nie ustaje ani nie zmienia się z chwilą wpisu spółki do rejestru (J. Frąckowiak [w:] *Kodeks...*, t. I, red. A. Kidyba, 2017, s. 177).
4. Solidarną odpowiedzialność ze spółką oraz osobami działającymi w jej imieniu ponoszą również wspólnicy i akcjonariusze. Z tym że w ich przypadku jest ona ograniczona. Górną granicę odpowiedzialności wspólników (akcjonariuszy) wyznacza bowiem wartość wniesionego przez nich do spółki wkładu. Oznacza to, że nie zawsze się ona zaktualizuje. Jeżeli bowiem wspólnik (akcjonariusz) wniesie do spółki cały zadeklarowany wkład już w chwili jej zawiązania, to od samego początku nie będzie ponosił odpowiedzialności za zobowiązania spółki w organizacji (o ile oczywiście nie będzie osobą działającą w imieniu spółki, o której mowa w art. 13 § 1 k.s.h.). Z uwagi na to, że art. 13 § 2 k.s.h. jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 33¹ § 2 k.c., w stosunku do wspólników i akcjonariuszy spółki w organizacji nie znajduje zastosowania subsy-

diarność odpowiedzialności przewidziana w art. 33¹ § 2 k.c. Wspólnicy i akcjonariusze odpowiadają więc na podstawie art. 13 § 2 k.s.h., podobnie jak osoby działające w imieniu spółki, w sposób pierwszorzędny.

Art. 14. [Przedmiot wkładu i jego wady]

§ 1. Przedmiotem wkładu niepieniężnego do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki akcyjnej albo przeznaczonego na kapitał akcyjny prostej spółki akcyjnej nie może być prawo niezbywalne lub świadczenie pracy bądź usług.

§ 2. W przypadku gdy wspólnik albo akcjonariusz wniósł wkład niepieniężny mający wady, jest on zobowiązany do wyrównania spółce kapitałowej różnicy między wartością przyjętą w umowie albo statucie spółki a zbywcą wartością wkładu. Umowa albo statut spółki może przewidywać, że spółce przysługują wówczas także inne uprawnienia.

§ 3. (uchylony)

§ 4. Wspólnik i akcjonariusz nie może potrącać swoich wierzytelności wobec spółki kapitałowej z wierzytelnością spółki względem wspólnika z tytułu należnej wpłaty na poczet udziałów albo akcji. Nie wyłącza to potrącenia umownego.

1. Artykuł 14 § 1 k.s.h. określa od strony negatywnej przedmiot wkładu do spółki kapitałowej. Przepis ten znajduje również zastosowanie – poprzez odesłanie z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h. – do wkładów akcjonariuszy do spółki komandytowo-akcyjnej. Na gruncie art. 14 § 1 k.s.h. wykluczona jest zdolność wkładowa praw niezbywalnych oraz świadczenia pracy bądź usług na rzecz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i akcyjnej. Wspólnik albo akcjonariusz tych spółek (oraz poprzez art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h. również akcjonariusz spółki komandytowo-akcyjnej) nie może więc tytułem swojego wkładu obciążyć należącej do niego rzeczy prawem użytkowania (art. 252 i n. k.c.) ani też zastrzec na rzecz spółki prawa odkupu (art. 593 i n. k.c.) czy pierwokupu (art. 596 i n. k.c.). Ponadto, świadczenie przez niego na rzecz spółki jakichkolwiek świadczeń bądź pracy również nie może zostać uznane za wkład na poczet udziałów albo akcji w kapitale zakładowym. W przypadku prostej spółki akcyjnej art. 14 § 1 k.s.h. znajduje natomiast zastosowanie jedynie do tych wkładów niepieniężnych akcjonariuszy, które przeznaczone są na kapitał akcyjny tej spółki. Przewidziane w tym przepisie ograniczenie nie znajduje natomiast zastosowania do wkładów niepieniężnych wnoszonych przez akcjonariuszy prostej spółki akcyjnej, które nie podlegają zaliczeniu na kapitał akcyjny tej spółki (zob. komentarz do art. 300² k.s.h.).
2. Na podstawie art. 14 § 1 k.s.h. w orzecznictwie wykluczono zdolność wkładową między innymi: weksła własnego wystawionego przez wspólnika (akcjonariusza) na rzecz spółki (tak SN w uchwale 7 sędziów z 2.03.1993 r., III CZP 123/92, OSNC 1993/10, poz. 167) oraz zaświadczenia potwierdzającego zgłoszenie przez przedsiębiorcę prowadzenia przewozów drogowych jako działalności pomocniczej w stosunku do jego podstawowej działalności gospodarczej (o którym mowa w art. 33 ustawy z 6.09.2001 r.

o transporcie drogowym, Dz.U. z 2022 r. poz. 2201 ze zm.). W wyroku z 21.06.2005 r. (VI SA/Wa 1981/04, LEX nr 167130) Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie wskazał, że zaświadczenie to związane jest z osobą konkretnego przedsiębiorcy i jako niezbywalne nie może być przedmiotem wkładu do spółki kapitałowej.

3. W doktrynie wskazuje się, że przedmiotem wkładu mogą natomiast być (zob. szerzej A. Szumański, *Wkłady niepieniężne do spółek kapitałowych*, Warszawa 1997, s. 127 i n.; P. Pinior [w:] *Wkłady niepieniężne w spółkach handlowych*, red. W. Popiołek, Warszawa 2014, s. 96 i n.; W.P. Matysiak [w:] *Wkłady niepieniężne do spółek handlowych*, red. U. Promińska, Warszawa 2017, s. 129 i n.):

- 1) rzeczy ruchome oraz nieruchomości (w tym udział we współwłasności);
- 2) przedsiębiorstwo (w tym zorganizowana część przedsiębiorstwa); w takim przypadku zastosowanie znajduje art. 55² k.c., z tym że – jak podkreślił Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie w wyroku z 11.01.2010 r. (II SA/Kr 1664/09, LEX nr 600144) – jeśli w skład przedsiębiorstwa wchodzi zezwolenie udzielone w drodze decyzji administracyjnej, nie zawsze oznacza to, że wynikające z niego uprawnienia przejdą na nabywcę przedsiębiorstwa; art. 55² k.c. przewiduje bowiem, że z uwagi na przepis szczególny czynność prawna mająca za przedmiot przedsiębiorstwo może nie obejmować wszystkich jego składników, a przepisem takim jest w szczególności art. 40 pr. bud. dotyczący pozwolenia na budowę;
- 3) prawa majątkowe na dobrach niematerialnych, między innymi: patent, prawo do patentu, prawo ochronne na wzór użytkowy, prawo do wzoru przemysłowego, prawo do znaku towarowego, majątkowe prawa autorskie, prawo do *know-how* (zob. szerzej A. Niewęglowski [w:] *System prawa prywatnego*, t. 14C, *Prawo własności przemysłowej*, red. R. Skubisz, Warszawa 2017, s. 865 i n., oraz U. Promińska [w:] *Wkłady niepieniężne do spółek handlowych*, red. U. Promińska, Warszawa 2017, s. 187 i n.);
- 4) prawa udziałowe;
- 5) obligacje;
- 6) wierzytelności – w odniesieniu do wnoszenia do spółek kapitałowych jako wkładu wierzytelności wspólnika (akcjonariusza) względem osób trzecich, w orzecznictwie wyrażono stanowisko, zgodnie z którym spółka – jako nabywca wierzytelności – korzysta z ochrony przewidzianej w art. 514 k.c. (tak SA w Warszawie w wyroku z 7.09.2012 r., VI ACa 513/12, LEX nr 1220719, który podkreślił, że brak jest uzasadnienia, by ochrona spółki przy wnoszeniu wkładu niepieniężnego była mniejsza niż ochrona nabywcy wierzytelności w obrocie powszechnym).

4. Wśród majątkowych praw zbywalnych w praktyce dużą rolę jako wkłady do spółek kapitałowych odgrywają te, które mają postać korzystania z rzeczy lub innego dobra majątkowego. Mogą być one wnoszone do spółki na dwa sposoby – translatywny i konstytutywny. Pierwszy polega na przeniesieniu na spółkę przysługującego wspólnikowi (akcjonariuszowi) prawa do korzystania z cudzej rzeczy. Drugi – na ustanowieniu przez wspólnika (akcjonariusza) takiego prawa na rzecz spółki. Możliwość konstytutywnego

wnoszenia do spółki kapitałowej wkładów w postaci prawa do używania dóbr majątkowych jest akceptowana w orzecznictwie i doktrynie, oczywiście o ile prawa te mają charakter zbywalny (zob. uzasadnienie uchwały 7 sędziów SN z 2.03.1993 r., III CZP 123/92, OSNC 1993/10, poz. 167, oraz A. Szumański, *Wkłady...*, s. 165; zob. również wyrok SN z 10.03.2017 r., III CSK 77/16, LEX nr 2298269, w którym przyjęto, że z uwagi na zbywalny charakter prawa użytkowania wieczystego nie jest wykluczone wniesienie tego prawa jako aportu do spółki kapitałowej, w ten sposób, że właściciel gruntu ustanawia na rzecz spółki użytkowanie wieczyste i przenosi związaną z tym prawem własność budynków i innych urządzeń, znajdujących się na gruncie; jednocześnie sąd wskazał, że w takiej sytuacji spółka nie jest zobowiązana do uiszczania opłat z tytułu użytkowania wieczystego, jako że ich ekwiwalentem są akcje, które objął w spółce właściciel gruntu; zwolnienie z tego obowiązku nie przysługuje już jednak kolejnemu nabywcy, gdy spółka dokona zbycia przedmiotu wkładu). Wątpliwości budzi natomiast możliwość przeniesienia przez wspólnika (akcjonariusza) na spółkę prawa korzystania z rzeczy przysługującego mu jako najemcy bądź dzierżawcy (tzw. translatywne wniesienie prawa najmu lub dzierżawy tytułem wkładu do spółki). Sąd Najwyższy w uchwale z 26.03.1993 r. (III CZP 21/93, LEX nr 5697) przyjął, że przysługujące najemcy prawo najmu lokalu użytkowego może być przedmiotem wkładu niepieniężnego, którym wspólnik pokrywa swój udział w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością. Jednocześnie jednak Sąd Najwyższy zastrzegł, że jeżeli najemca czyni przedmiotem wkładu zespół swoich uprawnień wynikających z najmu, obowiązany jest uzyskać zgodę wynajmującego (art. 519 k.c.), gdyż w takim przypadku następuje przeniesienie na spółkę prawa najmu, a więc nierozdzielnie ze sobą związanych praw i obowiązków (podobnie w kontekście translatywnego wniesienia do spółki praw z umowy dzierżawy – SA w Warszawie w wyroku z 14.06.2012 r., I ACa 1382/11, LEX nr 1216423). To zastrzeżenie budzi uzasadnione wątpliwości (zob. szerzej A. Szumański, *Wkłady...*, s. 200, oraz A. Niewęglowski [w:] *System prawa prywatnego*, t. 14C, 2017, s. 986–987), ponieważ oznacza, że wraz z prawem używania rzeczy na spółkę przechodzi również między innymi obowiązek zapłaty czynszu. Oprócz tego, że – w zamian za tego typu wkład – spółka wydawałaby wspólnikowi (akcjonariuszowi) udziały (akcje) o wartości nominalnej równej co najmniej jego rynkowej wartości, zobowiązana byłaby do zapłaty czynszu na rzecz wynajmującego, który w typowej sytuacji ustalony jest według stawki rynkowej, a więc odpowiada wartości wnoszonego do spółki prawa. Między innymi z powyższych względów w doktrynie sceptycznie podchodzi się do translatywnego wnoszenia prawa najmu i dzierżawy tytułem wkładu do spółki kapitałowej (zob. szerzej A. Szumański, *Wkłady...*, s. 200–201; P. Pinior [w:] *Wkłady...*, red. W. Popiołek, s. 113).

5. Artykuł 14 § 2 k.s.h. dotyczy wad wkładów niepieniężnych wniesionych do spółki. Regulacja ta nie ma jednak charakteru kompletnego. Przede wszystkim nie precyzuje samego pojęcia wady. W związku z tym słusznie przyjmuje się konieczność posługiwania się w tym zakresie pojęciem wady zdefiniowanym w kodeksie cywilnym (art. 556 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h.), co oznacza, że art. 14 § 2 k.s.h. odnosi się zarówno do wad fizycznych, jak i wad prawnych aportów (tak m.in. S. Sołtysiński [w:] *System prawa*

prywatnego, t. 17B, *Prawo spółek kapitałowych*, red. S. Sołtysiński, Warszawa 2010, s. 63; E. Zielińska [w:] *Wkłady...*, red. W. Popiołek, s. 439; J.P. Naworski [w:] *Kodeks...*, t. I, red. T. Siemiątkowski, R. Potrzebacz, 2011, s. 150). W sposób szczególny art. 14 § 2 k.s.h. określa natomiast skutki wniesienia do spółki wadliwego wkładu, przewidując tzw. odpowiedzialność wyrównawczą wspólnika (akcjonariusza). Obowiązek wyrównania spółce różnicy między wartością przyjętą w umowie spółki (statucie) a zbywcą wartość wkładu jest niezależna od winy wspólnika ani też od jego dobrej bądź złej wiary. Ponadto, z art. 14 § 2 zdanie drugie k.s.h. wynika, że nie można jej ograniczyć ani wyłączyć w umowie (statucie). Możliwe jest bowiem jedynie umowne (statutowe) rozszerzenie uprawnień spółki w przypadku wniesienia wadliwego aportu. W orzecznictwie podkreśla się, że nie jest to odpowiedzialność za szkodę (tak m.in. SA w Warszawie w uzasadnieniu wyroku z 9.06.2010 r., I ACa 21/10, LEX nr 1120088, oraz SN w uchwale z 29.10.2009 r., III CZP 61/09, OSNC 2010/7–8, poz. 99), a zatem jest ona niezależna od tego, czy wniesienie wadliwego aportu spowodowało szkodę po stronie spółki, oraz od tego, jaka była wysokość ewentualnej szkody spółki. Roszczenie wyrównawcze spółki odpowiada zawsze różnicy między wartością wkładu przyjętą w umowie albo statucie a zbywcą wartością wkładu. Wprawdzie art. 14 § 2 k.s.h. nie precyzuje chwili, według której określa się zbywcą wartość wkładu. Nie może być jednak wątpliwości, że chodzi tu o moment wniesienia wadliwego wkładu do spółki. Jest on bowiem miarodajny dla oceny należytego wywiązania się przez wspólnika (akcjonariusza) z zobowiązania do wniesienia wkładu. W skrajnych przypadkach, na przykład gdy wspólnik (akcjonariusz) wniósł do spółki rzecz lub prawo należące do osoby trzeciej (wada prawna), w związku z czym spółka nie mogła stać się właścicielem rzeczy (nabyć prawa), roszczenie wyrównawcze obejmować będzie całą wartość wkładu określoną w umowie (statucie). Wyjątkiem będzie sytuacja, gdy spółka, z chwilą wniesienia przez wspólnika (akcjonariusza) rzeczy obciążonej wadą prawną, uzyska jednak własność na podstawie art. 169 § 1 k.c. Bardziej problematyczna jest natomiast sytuacja, w której do spółki wniesiona zostanie tytułem wkładu rzecz skradziona, a spółka uzyska jej własność dopiero z upływem trzyletniego terminu, o którym mowa w art. 169 § 2 k.s.h. Nie ulega wątpliwości, że jeżeli w chwili wykonania zobowiązania do wniesienia wkładu posiadał on wadę prawną, aktualizuje się odpowiedzialność wyrównawcza wspólnika (akcjonariusza) z art. 14 § 2 k.s.h., niezależnie od tego, czy spółka po upływie trzyletniego terminu z art. 169 § 2 k.c. nabędzie własność. Niemniej dochodzenie przez spółkę roszczenia wyrównawczego już po definitywnym nabyciu własności wadliwego wkładu może być, w okolicznościach konkretnego przypadku, uznane za nadużycie prawa podmiotowego (art. 5 k.c.).

6. Wobec tego, że przepisy kodeksu spółek handlowych nie przewidują odrębnej regulacji terminu przedawnienia roszczenia wyrównawczego, o którym mowa w art. 14 § 2 k.s.h., zastosowana powinna być reguła ogólna z art. 118 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h. Jak słusznie przyjął Sąd Najwyższy w uchwale z 29.10.2009 r. (III CZP 61/09, OSNC 2010/7–8, poz. 99), nie mamy tu do czynienia z roszczeniem związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej, a zatem nie jest uzasadniony trzyletni termin przedawnienia.

Oznacza to, że roszczenie wyrównawcze podlega obecnie sześcioletniemu terminowi przedawnienia z art. 118 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h. (przed nowelizacją art. 118 k.c. obowiązującą od dnia 9.07.2018 r. był to termin dziesięcioletni). Ponadto, Sąd Najwyższy przyjął w powołanej wyżej uchwale, że początkiem biegu terminu przedawnienia roszczenia wyrównawczego jest chwila wniesienia wkładu, a nie wykrycia wady prawnej tego wkładu.

7. Artykuł 14 § 4 k.s.h. przewiduje zakaz dokonywania przez wspólnika (akcjonariusza) potrąceń swoich wierzytelności wobec spółki z wierzytelnością spółki z tytułu należnej wpłaty na poczet udziałów albo akcji. Przepis ten ma charakter wyjątku w stosunku do art. 498 k.c. i dlatego podlega ścisłej wykładni (*interpretatio restrictiva*). Jak słusznie podkreślił Sąd Najwyższy w uchwale z 12.01.2010 r. (III CZP 117/09, OSNC 2010/7–8, poz. 103), hipoteza art. 14 § 4 k.s.h. nie obejmuje wierzytelności spółki z tytułu dopłat, jest w nim bowiem mowa o wpłacie na poczet udziałów, czyli o wpłacie na kapitał zakładowy. Jak skonstruował Sąd Najwyższy, nie ma więc przeszkód, aby wspólnik (akcjonariusz) dokonał jednostronnego potrącenia swojej wierzytelności wobec spółki z wierzytelnością spółki względem niego z tytułu dopłat. Ponadto, art. 14 § 4 k.s.h. nie zakazuje dokonywania jednostronnych potrąceń przez spółkę (zakaz adresowany jest wyłącznie do wspólników/akcjonariuszy) ani też potrąceń umownych (co wynika wprost z art. 14 § 4 zdanie drugie k.s.h.).
8. W związku z tym, że dokonywanie potrąceń wierzytelności przysługującej wspólnikowi (akcjonariuszowi) wobec spółki z wierzytelnością spółki względem wspólnika (akcjonariusza) z tytułu należnej wpłaty na poczet udziałów albo akcji jest dopuszczalne w dwóch wariantach (tj. w ramach potrącenia umownego albo jednostronnego potrącenia dokonanego przez spółkę), konieczne jest odróżnienie tej konstrukcji (tj. potrącenia) od wniesienia tytułem wkładu wierzytelności w ramach tzw. konwersji długu na kapitał zakładowy. W pierwszym przypadku mamy bowiem do czynienia z wkładem pieniężnym wspólnika, w drugim – z aportem (tj. wkładem w postaci wierzytelności wspólnika wobec spółki). Jak słusznie podkreślił Wojewódzki Sąd Administracyjny w Rzeszowie w wyroku z 20.02.2018 r. (I SA/Rz 15/18, LEX nr 2453284), brak jest podstaw, aby wkład pieniężny traktować jak aport z tego tylko względu, że zamiast zapłaty gotówką lub pieniądzem bankowym zastosowane zostanie potrącenie wierzytelności pieniężnych, dopuszczalne w świetle przepisów kodeksu spółek handlowych. Instytucja potrącenia stanowi jedną z form wykonania zobowiązania i zaliczana jest do kategorii zdarzeń powodujących wygaśnięcie zobowiązania. O tym zaś, czy konwersja wierzytelności przysługującej wspólnikowi wobec spółki na udziały przybierze postać wkładu pieniężnego czy niepieniężnego, decyduje treść uchwały o podwyższeniu kapitału zakładowego (tak NSA w wyroku z 14.12.2004 r., FSK 1408/04, LEX nr 147669; stanowisko to podzielił WSA w Rzeszowie w wyroku z 20.02.2018 r., I SA/Rz 15/18, LEX nr 2453284). Potrącenie wierzytelności wspólnika (akcjonariusza) wobec spółki z wierzytelnością spółki z tytułu wpłaty na udziały (akcje) możliwe jest jedynie wówczas, gdy wspólnik zobowiązał się wnieść do spółki wkład pieniężny. Warunkiem potrącenia określonym

w art. 498 k.c. jest bowiem to, aby przedmiotem obu wierzytelności były pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku.

9. Kwalifikacja wkładu jako pieniężnego albo niepieniężnego jest istotna na gruncie przepisów podatkowych. W przypadku wniesienia do spółki wkładu niepieniężnego jego wartość określona w statucie lub umowie spółki stanowi bowiem przychód, o którym mowa w art. 17 ust. 1 pkt 9 u.p.d.o.f. i art. 12 ust. 1 pkt 7 u.p.d.o.p. Jak słusznie stwierdził Wojewódzki Sąd Administracyjny w Rzeszowie w wyroku z 20.02.2018 r. (I SA/Rz 15/18, LEX nr 2453284), umowne potrącenie wierzytelności wspólnika (akcjonariusza) spółki kapitałowej z wierzytelnością tej spółki wobec wspólnika (akcjonariusza) o wniesienie wkładów na pokrycie udziałów (akcji) nie może być utożsamione z aportem wierzytelności (odmiennie jednak WSA w Gdańsku w wyroku z 15.05.2018 r., I SA/Gd 293/18, LEX nr 2502348, który przyjął, że konwersja wierzytelności spółki kapitałowej na udziały (akcje) w podwyższonym kapitale zakładowym spółki – dłużnika tej wierzytelności, niezależnie od jej kwalifikacji na gruncie prawa cywilnego, to jest uznania jej za potrącenie, nowację, przelew wierzytelności czy zwolnienie z długu, prowadzi do wniesienia do tej spółki wkładu niepieniężnego, a nie wkładu pieniężnego).

Art. 15. [Zgoda na zawarcie umowy z członkiem organu spółki]

§ 1. Zawarcie przez spółkę kapitałową umowy kredytu, pożyczki, poręczenia lub innej podobnej umowy z członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, prokurentem, likwidatorem albo na rzecz którejkolwiek z tych osób, wymaga zgody zgromadzenia wspólników albo walnego zgromadzenia, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 2. Zawarcie przez spółkę zależną umowy wymienionej w § 1 z członkiem zarządu, prokurentem lub likwidatorem spółki dominującej wymaga zgody zgromadzenia wspólników albo walnego zgromadzenia spółki dominującej. Do wyrażenia zgody i skutków braku zgody stosuje się przepisy art. 17 § 1 i 2.

1. W celu ochrony interesu spółki kapitałowej art. 15 k.s.h. przewiduje ustawowy wymóg zgody zgromadzenia wspólników albo walnego zgromadzenia na dokonanie przez spółkę czynności prawnych, z którymi potencjalnie związane jest szczególnie wysokie ryzyko nadużyć ze strony członków jej organów, reprezentantów i przedstawicieli. Specyfika czynności objętych zakresem zastosowania art. 15 k.s.h. wyznaczona jest za pomocą dwóch kryteriów – podmiotowego i przedmiotowego. Wystąpienie obydwu tych kryteriów łącznie oznacza, że – o ile z przepisu szczególnego nie wynika inaczej – mamy do czynienia z czynnością prawną spółki, która dla swojej ważności wymaga zgody zgromadzenia wspólników albo walnego zgromadzenia (art. 15 w zw. z art. 17 § 1 i 2 k.s.h.).
2. Artykuł 15 k.s.h. dotyczy czynności prawnych dokonywanych pomiędzy spółką kapitałową a członkiem jej zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, prokurentem i likwi-

datorem albo na rzecz którejkolwiek z tych osób (kryterium podmiotowe). Zakres zastosowania tego przepisu obejmuje zatem zarówno sytuacje, w których wyżej wymienione osoby są stroną umowy zawieranej ze spółką, jak i takie, w których występują jako tzw. rzeczywisty beneficjent, czyli podmiot czerpiący korzyści z dokonania przez inną osobę czynności prawnej ze spółką (zob. m.in. M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks...*, 2018, s. 85). Rozróżnienie to jest istotne zwłaszcza w przypadku umów tego rodzaju jak umowa poręczenia (art. 876 k.c.). Stroną umowy jest bowiem poręczyciel i wierzyciel, ale korzyści z tytułu zawarcia tej umowy czerpie nie tylko ten ostatni, lecz także dłużnik, za którego udzielono poręczenia.

3. Kryterium podmiotowe zostało zawężone przez wyliczenie umów, których zawarcie z osobami (bądź na ich rzecz) wymienionymi w art. 15 § 1 k.s.h. wymaga zgody (kryterium przedmiotowe). Są to: umowa kredytu, pożyczki, poręczenia lub inna podobna umowa. Wyliczenie to nie ma charakteru enumeratywnego. Pojęcie „innej podobnej umowy” wywołuje jednak wątpliwości interpretacyjne. Powstaje pytanie, czy „podobieństwo”, o którym mowa w art. 15 § 1 k.s.h., odnosi się do jurydycznej konstrukcji umowy, czy też należy je odnosić do związanego z danym typem umowy ryzyka nadużyć ze strony funkcjonariuszy spółki, analogicznego do tego, jakie występuje w umowach pożyczki, kredytu czy poręczenia. W orzecznictwie przyjmuje się, że pojęcie „inna podobna umowa” obejmuje wszelkie umowy, do których istoty należy transfer środków ze spółki do majątku osób należących do podmiotowego kręgu wyznaczonego treścią art. 15 § 1 k.s.h., na ich rzecz, albo udzielania im zabezpieczeń (z wyjątkiem zabezpieczeń rzeczowych); każdorazowo jednak umowa musi wywierać przynajmniej pośrednio jednostronnie korzystne skutki prawne dla wskazanych piastunów organów lub funkcjonariuszy spółki, zatem muszą być oni jej rzeczywistymi beneficjentami (tak SN w wyroku z 7.03.2017 r., II CSK 349/16, OSNC 2018/1, poz. 9, który w uzasadnieniu wskazał jako przykłady tego typu podobnych umów: umowę o przejęcie długu – art. 519 k.c., umowę z dłużnikiem o zwolnienie z obowiązku świadczenia – art. 392 k.c., umowę o świadczenie na rzecz osoby trzeciej – art. 393 k.c., oraz umowy gwarancji). Biorąc pod uwagę zastosowaną w powołanym wyroku funkcjonalną wykładnię art. 15 § 1 k.s.h., dziwić może jednoczesne wyłączenie przez Sąd Najwyższy z kategorii „umów podobnych” udzielania na rzecz członków organów spółki, prokurentów i likwidatorów zabezpieczeń rzeczowych (np. ustanowienia na nieruchomości spółki kapitałowej zabezpieczenia wierzytelności przysługującej osobie trzeciej wobec członka jej zarządu, czy też przewłaszczenia składników majątku spółki kapitałowej na zabezpieczenie wierzytelności osoby trzeciej w stosunku do członka jej zarządu). Przejawem funkcjonalnej wykładni pojęcia „inna podobna umowa”, oderwanej od konstrukcyjnego podobieństwa do umów wymienionych w art. 15 k.s.h., jest uchwała Sądu Najwyższego z 22.10.2010 r. (III CZP 69/10, OSNC 2011/5, poz. 54), w której przyjęto, że umowa sprzedaży prawa użytkowania wieczystego gruntu i własności wzniesionych na nim budynków zawarta między spółką kapitałową i jej prokurentem jako kupującym, w której znacznie zniżono cenę sprzedaży, jest inną podobną umową w rozumieniu art. 15 § 1 k.s.h. Ponadto, w orzecznictwie przyjmuje się, że poręczenie w art. 15 § 1 k.s.h. oznacza nie tylko porę-

czenie uregulowane w art. 876 i n. k.c., ale i poręczenie wekslowe (art. 30 i n. prawa wekslowego) oraz czekowe (art. 25 i n. prawa czekowego) – tak Sąd Najwyższy w wyroku z 5.02.2009 r. (I CSK 297/08, LEX nr 494004).

4. W art. 15 § 2 k.s.h. wymóg uzyskania zgody rozciągnięty został również na zawieranie umów, o których mowa w § 1, pomiędzy spółką zależną a członkiem zarządu, prokurentem lub likwidatorem spółki dominującej (ale już nie z członkiem rady nadzorczej czy komisji rewizyjnej spółki dominującej). Zawarcie umowy kredytu, pożyczki, poręczenia albo innej podobnej umowy w takiej konfiguracji podmiotowej wymaga zgody zgromadzenia wspólników albo walnego zgromadzenia spółki dominującej.
5. Wymóg zgody zgromadzenia wspólników albo walnego zgromadzenia przewidziany w art. 15 § 1 i 2 k.s.h. podlega dyspozycji art. 17 § 1 i 2 k.s.h. Oznacza to, że czynność prawna dokonana bez tej zgody jest nieważna. Z tym że zgoda może być wyrażona zarówno przed złożeniem oświadczenia woli przez spółkę, jak i w ciągu dwóch miesięcy od jego złożenia (przyjmując postać potwierdzenia czynności dokonanej przez spółkę, mającego moc wsteczną od chwili dokonania czynności prawnej).
6. Stosowanie art. 15 § 1 k.s.h. nie zostało wyłączone w przypadku, gdy funkcjonariusz spółki, z którym (bądź na rzecz którego) zawiera ona umowę, jest jednocześnie jej jedynym wspólnikiem albo akcjonariuszem (co zostało poddane słusznej krytyce w doktrynie – zob. M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks...*, 2018, s. 86). W orzecznictwie wyłonił się problem wyrażania w takim przypadku zgody, o której mowa w art. 15 § 1 k.s.h., w sposób dorozumiany. Sąd Najwyższy uznał, że do uchwały podjętej przez wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, wykonującego uprawnienia zgromadzenia wspólników, wyrażającej zgodę, o której mowa w art. 15 § 1 k.s.h., nie ma zastosowania art. 173 § 1 k.s.h., lecz art. 248 § 1 w zw. z art. 156 k.s.h., ze skutkiem wynikającym z art. 17 § 1 i 2 k.s.h. Wymaganie przewidziane w art. 248 § 1 k.s.h. ma zaś na celu zabezpieczenie dowodu na okoliczność podjęcia uchwały. W konkluzji Sąd Najwyższy uznał za błędną wykładnię, zgodnie z którą w celu wykazania istnienia takiej uchwały wystarczy powołać umowę, na której zawarcie była ona wymagana.

Art. 16. [Zakaz rozporządzania udziałem albo akcją przed wpisem do rejestru]

Rozporządzenie udziałem albo akcją dokonane przed wpisem spółki kapitałowej do rejestru albo przed zarejestrowaniem podwyższenia kapitału zakładowego albo emisji nowych akcji bez wartości nominalnej jest nieważne.

1. Artykuł 16 k.s.h. zawiera ustawowy zakaz rozporządzania udziałami albo akcjami przed wpisem spółki kapitałowej do rejestru albo przed zarejestrowaniem podwyższenia kapitału zakładowego w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością albo akcyjnej (oraz poprzez odesłanie z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h. w spółce komandytowo-akcyjnej). W przypadku prostej spółki akcyjnej, w której nie występuje kapitał zakładowy, zakaz

ten obejmuje natomiast rozporządzanie akcją przed zarejestrowaniem emisji nowych akcji beznominałowych, co jest odpowiednikiem zarejestrowania podwyższenia kapitału zakładowego w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością albo akcyjnej.

2. Mimo zrównania w tym przepisie udziałów (akcji) przed wpisem spółki do rejestru, z udziałami (akcjami) w podwyższonym kapitale zakładowym przed zarejestrowaniem podwyższenia, istnieje między nimi zasadnicza różnica. W przypadku spółki w organizacji, między innymi z uwagi na odesłanie zawarte w art. 11 § 2 k.s.h., należy uznać, że udziały (akcje) objęte przez poszczególnych wspólników (akcjonariuszy) na etapie zawiązywania spółki istnieją jako prawa, które potencjalnie mogą być przedmiotem obrotu, jeszcze przed wpisem spółki do rejestru. Mając zaś na uwadze, co do zasady, konstytutywny charakter wpisu do rejestru podwyższenia kapitału zakładowego (art. 262 § 4 i art. 441 § 4 k.s.h.), udziały (akcje) w podwyższonym kapitale zakładowym nie istnieją przed zarejestrowaniem podwyższenia, co czyni bezprzedmiotowym zakaz rozporządzania nimi. Nie można bowiem rozporządzić nieistniejącym prawem majątkowym.
3. Zakaz wynikający z art. 16 k.s.h. należy wyklądać ściśle (*interpretatio restrictiva*). Oznacza to, że dopuszczalne są czynności zobowiązujące do dokonania rozporządzenia udziałem (akcją) w przyszłości, tj. po wpisie do rejestru spółki (zarejestrowania podwyższenia kapitału zakładowego albo nowej emisji akcji beznominałowych w prostej spółce akcyjnej). Zakaz dotyczy bowiem wyłącznie czynności rozporządzających (zob. A. Szajkowski, M. Tarska [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 274–275). W wyroku z 6.02.2012 r. (I ACz 198/12, LEX nr 1109994) Sąd Apelacyjny we Wrocławiu przyjął, że zajęcie akcji na mocy postanowienia o zabezpieczeniu w żadnym razie nie może być utożsamiane ze zbyciem akcji, o jakim mowa w art. 16 k.s.h. Sama wspomniana teza jest prawidłowa, należy jednak mieć na uwadze, że w przypadku akcji w podwyższonym kapitale zakładowym, z uwagi na konstytutywność wpisu podwyższenia do rejestru (z wyjątkiem podwyższenia warunkowego), akcje nie istnieją jako prawa majątkowe przed rejestracją.
4. W przypadku, gdy podwyższenie kapitału zakładowego następuje w drodze zwiększenia wartości nominalnej dotychczasowych udziałów (akcji), w orzecznictwie i doktrynie uznaje się za dopuszczalny obrót dotychczas istniejącymi udziałami (akcjami) przed zarejestrowaniem podwyższonego w ten sposób kapitału zakładowego (tak NSA w Warszawie w wyroku z 27.02.2013 r., I FSK 416/12, LEX nr 1311047, oraz w wyroku z 25.09.2007 r., II FSK 1021/06, LEX nr 389721; zob. również A. Szajkowski [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. II, 2002, s. 633, który wskazuje, że jakkolwiek teoretycznie biorąc, zasada wyrażona w art. 16 k.s.h. wydaje się prowadzić do przyjęcia tezy o niedopuszczalności rozporządzania udziałami o powiększonej wartości nominalnej przed zarejestrowaniem podwyższenia kapitału zakładowego, to jednak w odniesieniu do dotychczasowych udziałów – trzeba opowiedzieć się za poglądem przeciwnym, ponieważ inaczej dochodziłoby do naruszenia ogólniejszej zasady rozporządzalności udziałami w spółce z o.o.).

Art. 17. [Czynność spółki bez wymaganej uchwały]

§ 1. Jeżeli do dokonania czynności prawnej przez spółkę ustawa wymaga uchwały wspólników albo walnego zgromadzenia bądź rady nadzorczej, czynność prawna dokonana bez wymaganej uchwały jest nieważna.

§ 2. Zgoda może być wyrażona przed złożeniem oświadczenia przez spółkę albo po jego złożeniu, nie później jednak niż w terminie dwóch miesięcy od dnia złożenia oświadczenia przez spółkę. Potwierdzenie wyrażone po złożeniu oświadczenia ma moc wsteczną od chwili dokonania czynności prawnej.

§ 3. Czynność prawna dokonana bez zgody właściwego organu spółki, wymaganej wyłącznie przez umowę spółki albo statut, jest ważna, jednakże nie wyklucza to odpowiedzialności członków zarządu wobec spółki z tytułu naruszenia umowy spółki albo statutu.

1. Artykuł 17 k.s.h. reguluje konsekwencje dokonania przez spółkę czynności prawnej bez wymaganej do tego uchwały wspólników albo walnego zgromadzenia bądź rady nadzorczej. Skutki te są różne w zależności od tego, czy wymóg podjęcia uchwały wynikał z ustawy, czy jedynie z umowy albo statutu. Pierwszej sytuacji dotyczą art. 17 § 1 i 2 k.s.h., natomiast drugiej – § 3 tego przepisu. Rozróżnienie to jest zgodne z art. 9 ust. 2 dyrektywy 2017/1132. Zgodnie z tym przepisem nie można powoływać się wobec osób trzecich na wiążący charakter ograniczeń kompetencji organów spółki wynikających ze statutu lub z decyzji właściwych organów, nawet jeśli zostały ujawnione. Z tego względu, jedynie w tych przypadkach, w których wymóg podjęcia uchwały wynika z ustawy, dokonanie czynności prawnej z naruszeniem tego wymogu powoduje jej nieważność (art. 17 § 1 k.s.h.). Jeśli zaś uchwała wymagana jest jedynie na podstawie postanowień umownych (statutowych), jej brak nie pociąga za sobą nieważności czynności prawnej dokonanej przez spółkę (art. 17 § 3 k.s.h.). Członkowie zarządu, którzy dokonali czynności prawnej bez wymaganej do tego uchwały innego organu spółki, przewidzianej w umowie (statucie), mogą jednak zostać pociągnięci przez spółkę do odpowiedzialności z tytułu naruszenia umowy albo statutu. Podstawę tej odpowiedzialności stanowią przede wszystkim art. 293 i 483 k.s.h. (a w przypadku prostej spółki akcyjnej – art. 300¹²⁵ k.s.h.).
2. Wymagana ustawowo uchwała wspólników, walnego zgromadzenia bądź rady nadzorczej wyrażająca zgodę na dokonanie czynności prawnej może zostać podjęta przed złożeniem oświadczenia woli przez spółkę, jak również przyjąć postać potwierdzenia. Potwierdzenie musi jednak nastąpić najpóźniej w terminie dwóch miesięcy od dnia złożenia oświadczenia przez spółkę, co wywiera skutek wsteczny od chwili dokonania czynności prawnej. Dopiero po bezskutecznym upływie dwumiesięcznego terminu, o którym mowa w art. 17 § 2 k.s.h., nieważność dokonanej przez spółkę czynności prawnej ma charakter definitywny. Z tego względu w orzecznictwie przyjmuje się, że termin „nieważność” użyty w art. 17 § 1 k.s.h. odnosi się, analogicznie jak termin „nieważność” użyty w art. 17 k.c., do konsekwencji braku potwierdzenia czynności

prawnej w odpowiednim terminie, a nie do – podlegających jedynie uwzględnieniu przy rozstrzyganiu o rodzaju sankcji – konsekwencji wadliwości czynności prawnej występujących już w chwili dokonania czynności prawnej (tak SN m.in. w wyroku z 17.04.2009 r., III CSK 304/08, LEX nr 511002; w postanowieniu z 27.10.2016 r., V CSK 70/16, LEX nr 2198218; w postanowieniu z 14.06.2017 r., IV CSK 657/16, LEX nr 2397615). Podkreśla się, że przepis art. 17 § 2 k.s.h. nie służy sanowaniu nieważnej czynności prawnej, lecz zawiesza jej ważność przez czas ściśle oznaczony w ustawie, z góry i definitywnie określając sankcję bezskutecznego upływu terminu do wyrażenia zgody na czynność przez organ spółki (SN w wyroku z 2.03.2017 r., V CSK 450/16, LEX nr 2298310). Podobna konstrukcja przewidziana jest również w art. 63 k.c. Jednakże specyfika bezskuteczności zawieszonej wynikającej z art. 17 § 2 k.s.h. przejawia się w tym, że uchwały, do których odnosi się ten przepis, nie stanowią zgody osoby trzeciej względem spółki, lecz zgodę jednego z jej organów (co słusznie podkreślił SN w postanowieniu z 27.10.2016 r., V CSK 70/16, LEX nr 2198218). Ponadto w art. 17 § 2 k.s.h., w przeciwieństwie do art. 63 k.c., z góry i jednoznacznie określono termin na podjęcie uchwały zatwierdzającej czynność prawną spółki. Z uwagi na szczególną regulację zawartą w art. 17 k.s.h. nie jest więc dopuszczalne stosowanie art. 39 k.c. do czynności prawnych spółki kapitałowej dokonanych bez wymaganej ustawowo zgody jednego z jej organów, o których mowa w art. 17 § 1 k.s.h. Wskazanie w art. 17 § 2 k.s.h. maksymalnego dwumiesięcznego terminu na potwierdzenie czynności prawnej spółki służyło zwiększeniu bezpieczeństwa obrotu. W ten sposób ograniczono bowiem czas, w którym występuje stan niepewności co do ważności dokonanej czynności prawnej. Dopuszczenie możliwości potwierdzania czynności spółki z pominięciem maksymalnego terminu z art. 17 § 2 k.s.h., poprzez zastosowanie art. 39 k.c., byłoby sprzeczne z istotą i celem szczególnej regulacji zawartej w art. 17 § 1 i 2 k.s.h.

3. Termin dwumiesięczny na podjęcie uchwały potwierdzającej czynność prawną spółki należy obliczać stosownie do zasad określonych w art. 112 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h.

Art. 18. [Wymogi ogólne co do członków organów i likwidatorów spółki]

§ 1. Członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej albo likwidatorem może być tylko osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych.

§ 2. Nie może być członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, likwidatorem albo prokurentem osoba, która została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo określone w art. 587–587², art. 590 i art. 591 ustawy oraz art. 228–231 i rozdziałach XXXIII–XXXVII ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1138, z późn. zm.).

§ 3. Zakaz, o którym mowa w § 2, ustaje z upływem piątego roku od dnia uprawomocnienia się wyroku skazującego, chyba że wcześniej nastąpiło zatarcie skazania.

§ 4. W terminie trzech miesięcy od dnia uprawomocnienia się wyroku, o którym mowa w § 2, skazany może złożyć wniosek do sądu, który wydał wyrok, o zwolnienie go z zakazu pełnienia funkcji w spółce handlowej lub o skrócenie czasu obowiązy-

wania zakazu. Nie dotyczy to przestępstw popełnionych umyślnie. Sąd rozstrzyga o wniosku, wydając postanowienie.

§ 5. Przepisy § 1–4 stosuje się do członka zarządu spółki partnerskiej oraz członka rady nadzorczej spółki komandytowo-akcyjnej.

1. W art. 18 § 1 i 2 k.s.h. określone zostały wymogi w odniesieniu do członków organów, likwidatorów oraz prokurentów spółek kapitałowych. W § 1 ujęte są one od strony pozytywnej, natomiast w § 2 – od negatywnej. Z tym że zakres podmiotowy § 2 jest szerszy, gdyż obejmuje również prokurentów. Z uwagi bowiem na regulację art. 109² § 2 k.c. nie było konieczności ujmowania ich w dyspozycji art. 18 § 1 k.s.h. Piastunem organu, likwidatorem oraz prokurentem spółki kapitałowej może być więc osoba, która spełnia pozytywne kryteria wynikające z art. 18 § 1 k.s.h. (a w przypadku prokurentów – z art. 109² § 2 k.c.) i jednocześnie w stosunku do której nie zachodzi żadna z okoliczności negatywnych wymienionych w art. 18 § 2 k.s.h.
2. W art. 18 § 1 k.s.h. przewidziano dwa pozytywne wymogi w stosunku do członków zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz likwidatorów spółek kapitałowych. Mogą być nimi wyłącznie osoby fizyczne posiadające pełną zdolność do czynności prawnych. Analogiczny wymóg co do prokurentów wynika z art. 109² § 2 k.c. Mimo że w art. 202 § 4, art. 300⁵⁶ § 4 i art. 369 § 5 k.s.h. nie przewidziano wyraźnie utraty pełnej zdolności do czynności prawnych jako przyczyny wygaśnięcia mandatu członka organu spółki kapitałowej, skutek taki należy wywodzić z art. 18 § 1 k.s.h. (*argumentum a contrario*).
3. Negatywną przesłanką pełnienia funkcji członka organu, likwidatora i prokurenta spółki kapitałowej jest skazanie prawomocnym wyrokiem za choćby jedno z przestępstw wymienionych enumeratywnie w art. 18 § 2 k.s.h. (tj. za przestępstwo określone w art. 587–587³, 590 i 591 k.s.h. oraz w art. 228–231 i rozdziałach XXXIII–XXXVII kodeksu karnego).
4. Osoba skazana prawomocnym wyrokiem nie może zostać powołana w skład organu spółki kapitałowej ani też ustanowiona jej likwidatorem. Spółka kapitałowa nie może jej również udzielić prokury. Nawet gdyby do tego doszło, to z uwagi na bezwzględny charakter normy z art. 18 § 2 k.s.h., czynności te nie wywołają skutku. Oznacza to, że osobie powołanej wbrew zakazowi z art. 18 § 2 k.s.h. nie będzie przysługiwał mandat członka organu, kompetencja likwidatora czy też umocowanie do działania w charakterze prokurenta (zob. wyrok SA w Katowicach z 25.04.2013 r., V ACa 600/12, LEX nr 1369338). Z tego względu wątpliwe jest stanowisko Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Kielcach, zajęte w wyroku z 23.10.2015 r. (I SA/Ke 419/15, LEX nr 1917109). Wojewódzki Sąd Administracyjny uznał bowiem, że mimo podjęcia przez zgromadzenie wspólników uchwały powołującej członka zarządu wbrew zakazowi z art. 18 § 2 k.s.h., nie można uznać jej za nieważną, jeśli nie wytoczono przeciwko tej uchwale powództwa, o którym mowa w art. 252 § 1 k.s.h. Jak słusznie podniesiono w doktrynie

(tak A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, Warszawa 2017, s. 133), przy takim założeniu regulacja art. 18 § 2 k.s.h. miałaby swoisty dyspozytywny charakter; jeśli bowiem nikt nie zaskarżyłby uchwały w przedmiocie powołania skazanej prawomocnym wyrokiem osoby, przysługiwałby jej mandat do pełnienia funkcji przez cały okres, na jaki została powołana, co *de facto* uchylałoby zakaz z art. 18 § 2 k.s.h.

5. Jeżeli natomiast skazanie nastąpi po powołaniu w skład organu, ustanowieniu likwidatorem bądź udzieleniu prokury, dojdzie do wygaśnięcia mandatu (umocowania) tych osób z mocy prawa (*ex lege*), a zatem automatycznie, bez potrzeby dokonywania jakichkolwiek dodatkowych czynności, w tym wykreślenia skazanego piastuna organu, likwidatora czy prokurenta z rejestru – zob. m.in. S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 300; wyrok SN z 17.02.2016 r. (III CSK 107/15, LEX nr 2048971; wyrok SA w Gdańsku z 19.09.2014 r., I ACa 51/14, LEX nr 1526954). Wprawdzie sąd rejestrowy może w tym zakresie działać z urzędu (co wynika z art. 12 ust. 3 i art. 24 ust. 6 ustawy o KRS), jednakże wykreślenie będzie miało charakter wyłącznie deklaratoryjny.
6. Z uwagi na wskazany wyżej charakter zakazu z art. 18 § 2 k.s.h., w orzecznictwie przyjmuje się, że czynności podejmowane przez skazanego prawomocnym wyrokiem członka zarządu spółki nie mogą wywierać jakichkolwiek skutków. W wyroku z 10.01.2008 r. (IV CSK 356/07, OSNC 2009/3, poz. 43) Sąd Najwyższy przyjął, że ustanowienie pełnomocnika procesowego przez prezesa jednoosobowego zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, w stosunku do którego orzeczono zakaz pełnienia tej funkcji (art. 18 § 2 k.s.h.), jest nieskuteczne. Podobnie, Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z 17.01.2012 r. (III AUa 915/11, OSAB 2012/1, poz. 69–78) uznał, że prezes zarządu spółki, który został skazany prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne przeciwko mieniu – nie mógł skutecznie wykonywać czynności pracowniczych jako członek zarządu spółki i podlegać pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu w okresie pięciu lat od uprawomocnienia się wyroku skazującego (art. 18 § 2 k.s.h.); okresu takiego nie można zaliczyć do okresów składkowych uprawniających do nabycia emerytury.
7. Zakaz wynikający z art. 18 § 2 k.s.h. ma charakter czasowy. Ustaje z upływem piątego roku od dnia uprawomocnienia się wyroku skazującego albo w związku z zatarciem skazania (jeśli nastąpiło ono wcześniej). Ponadto, skazany może skorzystać z możliwości przewidzianej w art. 18 § 4 k.s.h. i złożyć do sądu, który wydał wyrok skazujący, wniosek o zwolnienie go z zakazu pełnienia funkcji w spółce handlowej albo o skrócenie czasu jego obowiązywania. Nie jest to jednak dopuszczalne w przypadku, gdy skazanie nastąpiło za przestępstwo popełnione umyślnie. Wniosek można złożyć w terminie trzech miesięcy od dnia uprawomocnienia się wyroku skazującego (w orzecznictwie przyjmuje się, że termin ten jest terminem prawa materialnego, a nie terminem procesowym, który podlegałby przywróceniu – tak SA we Wrocławiu w postanowieniu z 30.10.2013 r., II AKz 522/13, LEX nr 1616892). Sąd rozstrzyga ten wniosek postanowieniem. Jak przyjął Sąd Najwyższy w postanowieniu z 25.10.2007 r. (I KZP 33/07,

OSNKW 2007/12, poz. 90), postanowienie sądu wydane w przedmiocie wniosku złożonego na podstawie art. 18 § 4 k.s.h. podlega zaskarżeniu na podstawie art. 6 § 1 k.k.w., zgodnie ze standardami konstytucyjnymi, wynikającymi z art. 45 ust. 1, art. 78 i 176 ust. 1 Konstytucji RP.

8. Dodany do art. 18 k.s.h., z dniem 1.10.2018 r., § 5 rozszerza zakres zastosowania przepisów § 1–4 na członków zarządu spółki partnerskiej oraz członków rady nadzorczej spółki komandytowo-akcyjnej. Poza zakresem tego odesłania pozostawiono natomiast prokurentów i likwidatorów spółek osobowych.

Art. 19. [Wyjątkowość podpisu całego składu zarządu]

Złożenie podpisów przez wszystkich członków zarządu pod dokumentem wystawionym przez spółkę jest wymagane tylko w przypadku, gdy ustawa tak stanowi.

Artykuł 19 k.s.h. ma na celu usunięcie wątpliwości co do realizacji sposobu reprezentacji spółki kapitałowej w przypadku wieloosobowego zarządu. Przepis ten należy odnosić również do wieloosobowej rady dyrektorów prostej spółki akcyjnej (art. 4 § 2¹ k.s.h.). Zgodnie z art. 205 § 1 k.s.h. oraz art. 373 § 1 k.s.h., jeżeli zarząd jest wieloosobowy, sposób reprezentowania określa umowa (statut) spółki. W braku postanowień umownych (statutowych) w tym zakresie, do składania oświadczeń w imieniu spółki wymagane jest współdziałanie dwóch członków zarządu albo jednego członka zarządu łącznie z prokurentem. Analogiczne zasady dla wieloosobowego zarządu albo rady dyrektorów w prostej spółce akcyjnej przewidziane są w art. 300⁶⁶ § 1 i art. 300⁷⁸ § 1 k.s.h. Co do zasady nie ma więc konieczności podpisywania dokumentów wystawianych przez spółkę przez wszystkich członków wieloosobowego zarządu (wieloosobowej rady dyrektorów w prostej spółce akcyjnej). Dopiero wówczas, gdy wyraźnie przewidziane jest to w przepisie ustawy, wymóg taki obowiązuje. Ma to miejsce w art. 164 § 1 zdanie drugie k.s.h., art. 300¹² § 1 zdanie drugie i art. 316 § 1 zdanie drugie k.s.h. (przewidujących konieczność podpisania wniosku o wpis spółki do rejestru przez wszystkich członków zarządu) oraz w art. 167 § 2 i art. 300¹² § 4 k.s.h. (przewidującym wymóg podpisania przez wszystkich członków zarządu spółki z o.o. oraz prostej spółki akcyjnej odpowiednio listy wspólników albo listy akcjonariuszy, składanej do sądu rejestrowego). Ponadto, art. 167 § 1 pkt 3, art. 262 § 2 pkt 3, art. 300¹² § 3 pkt 2 i 3, art. 300¹⁰⁷ § 2 pkt 3 i 4 k.s.h. oraz art. 441 § 2 pkt 5 k.s.h. wprowadzają wymóg złożenia określonych w tych przepisach oświadczeń przez wszystkich członków zarządu.

Art. 20. [Zasada równego traktowania]

Wspólnicy albo akcjonariusze spółki kapitałowej powinni być traktowani jednakowo w takich samych okolicznościach.

1. Konstrukcja spółek kapitałowych oparta jest na zasadzie prymatu kapitału nad osobą. W praktyce oznacza ona, że wspólnik (akcjonariusz) ma tym większy wpływ na funkcjonowanie spółki, im większą liczbą udziałów (akcji) dysponuje. Zasada ta nie ma jednak charakteru bezwzględnego. Kodeks spółek handlowych przewiduje rozwiązania pozwalające zarówno na zwiększenie (uprzywilejowanie udziałów/akcji, uprzywilejowanie osobiste wspólników/akcjonariuszy), jak i zmniejszenie (ograniczenie prawa głosów akcjonariuszy – art. 411 § 3 k.s.h.) zakresu uprawnień wspólników (akcjonariuszy) w stosunku do ich zaangażowania kapitałowego. Odstępstwa te nie mogą jednak wykraczać poza pewne granice, które w części przypadków wynikają wprost z przepisów (np. z art. 174 § 3, art. 352 i 353 k.s.h. – przewidujących limity uprzywilejowania głosowego i dywidendowego udziałów/akcji), w pozostałych zaś – wyznaczone są przez istotę i konstrukcję spółki kapitałowej. Wynikający z art. 20 k.s.h. nakaz równego traktowania wspólników albo akcjonariuszy znajdujących się w tych samych okolicznościach jest normą ogólną, stanowiącą jednocześnie punkt odniesienia dla interpretacji pozostałych przepisów dotyczących spółek kapitałowych (zob. wyrok SN z 20.06.2007 r., V CSK 154/07, LEX nr 274565, w którym przyjęto, że ograniczenia przewidziane w statucie, o których mowa w art. 411 k.s.h., nie mogą prowadzić do pozbawienia akcjonariusza prawa głosu w ogóle bądź też do całkowitego oderwania liczby przysługujących mu głosów od liczby i rodzaju posiadanych akcji; wprowadzenie tego rodzaju ograniczeń nie dałoby się pogodzić z wyrażoną w art. 20 k.s.h. zasadą równego traktowania wszystkich akcjonariuszy, odpowiedniego do wniesionego wkładu).
2. Adresatem nakazu z art. 20 k.s.h. jest spółka, a ściślej rzecz biorąc – jej wszystkie organy i ich członkowie (S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szumański, A. Szajkowski, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 307; zob. również J. Frąckowiak [w:] *Kodeks...*, t. I, red. A. Kidyba, 2017, s. 202, który wskazuje, że nakaz ten skierowany jest również do wspólników decydujących o umowie spółki oraz założycieli spółki akcyjnej tworzących jej statut). W świetle tego nakazu powinni oni mieć na uwadze, aby przy wykonywaniu przez nich ustawowych kompetencji nie doszło do nieuzasadnionej (arbitralnej) dyskryminacji poszczególnych wspólników (akcjonariuszy) znajdujących się w analogicznej sytuacji. Istotne jest jednak to, że nakaz równego traktowania z art. 20 k.s.h. zawiera w sobie jednocześnie relatywizację, odnosząc się jedynie do wspólników (akcjonariuszy) znajdujących się w tych samych okolicznościach. W nakaz ten wpisane jest więc zróżnicowane traktowanie wynikające z odmiennej sytuacji poszczególnych wspólników (akcjonariuszy). Stwierdzenie naruszenia art. 20 k.s.h. możliwe jest więc dopiero po uprzednim ustaleniu, że odmiennie potraktowani wspólnicy (akcjonariusze) znajdowali się w tych samych okolicznościach. Przepis ten nie precyzuje, co oznacza pojęcie „tych samych okoliczności”. Należy przyjąć, że chodzi tu o zespół dających się obiektywnie stwierdzić czynników istniejących w danej sytuacji, w której doszło do odmiennego potraktowania poszczególnych wspólników (akcjonariuszy). Jeżeli w tej sytuacji nie wystąpił choćby jeden obiektywnie stwierdzalny czynnik uzasadniający zróżnicowane traktowanie, to znaczy, że wspólnicy znajdowali się w tych samych okolicznościach, a co za tym idzie – powinni zostać potraktowani analogicznie.

3. W praktyce problem naruszenia art. 20 k.s.h. wyłania się najczęściej w związku z podejmowaniem uchwał przez zgromadzenie wspólników (walne zgromadzenie), zwłaszcza tych zwiększających lub uszczuplających uprawnienia niektórych wspólników (akcjonariuszy). W przypadku, gdy stanowi to zmianę umowy spółki (statutu), zastosowanie znajdują art. 246 § 3 i art. 415 § 3 k.s.h., co w istotny sposób ogranicza ryzyko arbitralnej dyskryminacji wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych. W innych przypadkach pozostaje natomiast możliwość zaskarżenia uchwały w jednym z przewidzianych do tego trybów (art. 249 i 252 oraz 422 i 425 k.s.h.). Z kolei jeśli naruszenie art. 20 k.s.h. następuje w związku z uchwałami podejmowanymi przez zarząd bądź radę nadzorczą, możliwe jest ich kwestionowanie w ramach powództwa, o którym mowa w art. 189 k.p.c. w zw. z art. 58 k.c. (zob. uchwałę 7 sędziów SN z 18.09.2013 r., III CZP 13/13, OSNC 2014/3, poz. 23).
4. W kontekście regulacji art. 20 k.s.h. wiele kontrowersji wywołuje problem tzw. złotej akcji. Przez pojęcie to rozumie się wynikające z umowy spółki (statutu) uprawnienia zapewniające wspólnikowi (akcjonariuszowi) istotny wpływ na niektóre lub wszystkie uchwały organów spółki, które nie wynikają z posiadanego udziału w kapitale zakładowym (S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szumański, A. Szajkowski, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 310). Katalog przywilejów akcyjnych, jak również osobistych, które mogą zostać wprowadzone do umowy (statutu) spółki, jest wprawdzie otwarty. Ustawowe limity wprowadzone zostały zaś jedynie w odniesieniu do przywilejów dywidendowych i głosowych (art. 174 § 3, art. 352 i 353 k.s.h.), co mogłoby prowadzić do wniosku, że w przypadku innych przywilejów obowiązuje całkowita swoboda umowna (statutowa). Jednakże barierą dla zbyt dużej dowolności w kreowaniu szczególnych uprawnień zarówno akcyjnych, jak i osobistych jest natura spółki kapitałowej oraz będący jej emanacją nakaz z art. 20 k.s.h. (zob. szerzej Ł. Gasiński, *Granice swobody kształtowania treści statutu spółki akcyjnej*, Warszawa 2014, s. 153 i n.; M. Tarska, *Zakres swobody umów w spółkach handlowych*, Warszawa 2012, s. 91 i n.). Jak przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z 30.09.2004 r. (IV CK 713/03, OSNC 2005/9, poz. 160), postanowienie statutu spółki akcyjnej uzależniające ważność uchwał od uczestnictwa w walnym zgromadzeniu reprezentanta Skarbu Państwa dysponującego jedną imienną, uprzywilejowaną akcją jest – jako sprzeczne z art. 20 k.s.h. – nieważne. Jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy, przywilej taki w zasadzie uniemożliwia normalne funkcjonowanie spółki oraz jakiegokolwiek ustawowe i statutowe działania innych akcjonariuszy i realizowanie ich interesów, oddając Skarbowi Państwa pełną i całkowitą władzę, wykonywaną przez sam fakt uczestniczenia lub nieuczestniczenia, także bez żadnych powodów, w walnych zgromadzeniach. Takie uprzywilejowanie jednej akcji Skarbu Państwa sprzeczne jest z istotą spółki akcyjnej, w której możliwość wpływu na jej działalność powinni mieć wszyscy akcjonariusze stosownie do posiadanej wielkości kapitału, a ograniczenia tej zasady powinny mieścić się w określonych ramach.
5. Konstrukcja „złotej akcji” budzi wątpliwości również z punktu widzenia zasady swobody przepływu kapitału wyrażonej w art. 63 TFUE (dawniej art. 56 TWE). Trybu-

nał Sprawiedliwości niejednokrotnie wypowiadał się w tej kwestii, uznając szczególne uprawnienia, jakie państwa członkowskie przyznają sobie (lub podmiotom publicznym) w spółkach kapitałowych ze swoim udziałem, za naruszające zasadę swobody przepływu kapitału. W wyroku z 10.11.2011 r. (C-212/09, ZOTSiS 2011/11A/I-10889-10922) Trybunał Sprawiedliwości przyjął, że państwo członkowskie uchybia zobowiązaniom ciążącym na nim na mocy art. 56 WE, utrzymując w spółce akcyjnej szczególne uprawnienia przewidziane na rzecz państwa i podmiotów publicznych, przyznane w związku z należącymi do tego państwa akcjami uprzywilejowanymi (*golden shares*) w kapitale zakładowym tej spółki, związane w szczególności z wyborem prezesa zarządu i przyznające mu prawo weta w odniesieniu do powoływania członków zarządu w liczbie nie wyższej niż jedna trzecia wszystkich członków, jak również w odniesieniu do uchwał o zmianie statutu spółki mającym na celu zezwolenie na zawarcie umów utworzenia grupy o charakterze równorzędnym lub podporządkowanym oraz umów, które mogą w jakikolwiek sposób zagrażać zaopatrzeniu kraju w ropę, gaz lub w produkty pochodne. Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że prawo weta, w zakresie, w którym wiąże się z przyznaniem państwu wpływu na zarządzanie spółką i sprawowanie nad nią kontroli w stopniu nieuzasadnionym wielkością udziału posiadanego w tej spółce, może zniechęcić podmioty gospodarcze z innych państw członkowskich do dokonywania inwestycji bezpośrednich w kapitał zakładowy tej spółki, ponieważ nie mogłyby one współuczestniczyć w zarządzaniu spółką i w sprawowaniu nad nią kontroli proporcjonalnie do wartości ich udziału (podobnie TS w wyroku z 11.11.2010 r., C-543/08, ZOTSiS 2010/11A/I-11241-11284). W wyroku z 8.07.2010 r. (C-171/08, ZOTSiS 2010/7A/I-6817-6868) Trybunał Sprawiedliwości podkreślił, że uprawnienia interwencyjne państwa członkowskiego, takie jak uprawnienie do sprzeciwu, które nie podlegają żadnemu kryterium z wyjątkiem odwołania do ochrony interesów krajowych sformułowanych w sposób ogólny i bez dokładnego określenia szczególnych i obiektywnych okoliczności, w jakich są wykonywane, stanowią poważne naruszenie swobody przepływu kapitału. W tym względzie nawet jeśli sporne kryteria odnoszą się do różnych typów interesów ogólnych dotyczących w szczególności minimalnego zaopatrzenia w zasoby energetyczne i towary niezbędne dla społeczności, ciągłości usług użyteczności publicznej, bezpieczeństwa instalacji wykorzystywanych w ramach istotnych usług użyteczności publicznej, obrony narodowej, ochrony porządku publicznego i bezpieczeństwa publicznego, jak i nagłych przypadków zagrożeń sanitarnych, to są one sformułowane w sposób powierzchowny i niedokładny. Ponadto brak związku między tymi kryteriami i szczególnymi uprawnieniami, których dotyczą, zwiększa niepewność co do okoliczności, w jakich te uprawnienia mogą być wykonywane, i przyznaje tym uprawnieniom charakter dyskrejonalny ze względu na zakres uznania, jakim dysponują władze krajowe w celu ich realizacji. Taki zakres uznania jest zaś nieproporcjonalny w odniesieniu do zamierzonych celów (podobnie TS w wyroku z 26.03.2009 r., C-326/07, ZOTSiS 2009/3B/I-2291). Trybunał Sprawiedliwości nie wyklucza więc samej możliwości wprowadzania przepisów gwarantujących państwom członkowskim szczególne uprawnienia w spółkach o strategicznym dla interesu publicznego znaczeniu, ale wskazuje jednocześnie warunki, jakie muszą zostać spełnione, aby nie było to sprzeczne z podstawowymi zasadami UE. Rozwiąza-

nia te nie mogą pozostawiać pola dla arbitralnych decyzji i muszą być proporcjonalne w stosunku do skonkretyzowanego celu, jakiemu służą. Przykładem regulacji ustawowej przewidującej szczególne uprawnienia Skarbu Państwa w spółkach kapitałowych jest polska ustawa z 18.03.2010 r. o szczególnych uprawnieniach ministra właściwego do spraw energii oraz ich wykonywaniu w niektórych spółkach kapitałowych lub grupach kapitałowych prowadzących działalność w sektorach energii elektrycznej, ropy naftowej oraz paliw gazowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 2173 ze zm.).

Art. 21. [Rozwiązanie spółki kapitałowej przez sąd rejestrowy]

§ 1. Sąd rejestrowy może orzec o rozwiązaniu wpisanej do rejestru spółki kapitałowej w przypadku, gdy:

- 1) nie zawarto umowy spółki;**
- 2) określony w umowie albo statucie przedmiot działalności spółki jest spreczny z prawem;**
- 3) umowa albo statut spółki nie zawiera postanowień dotyczących firmy, przedmiotu działalności spółki, wkładów lub – z wyłączeniem prostej spółki akcyjnej – kapitału zakładowego;**
- 4) wszystkie osoby zawierające umowę spółki albo podpisujące statut nie miały zdolności do czynności prawnych w chwili ich dokonywania.**

§ 2. W przypadkach określonych w § 1, jeżeli braki nie zostaną usunięte w terminie wyznaczonym przez sąd rejestrowy, sąd ten może, po wezwaniu zarządu spółki do złożenia oświadczenia, wydać postanowienie o rozwiązaniu spółki.

§ 3. Jeżeli braki, o których mowa w § 1, nie mogą być usunięte, sąd rejestrowy orzeka o rozwiązaniu spółki.

§ 4. Z powodu braków, o których mowa w § 1, spółka nie może być rozwiązana, jeżeli od jej wpisu do rejestru upłynęło pięć lat.

§ 5. O rozwiązaniu spółki sąd rejestrowy orzeka na wniosek osoby mającej interes prawny albo z urzędu, po przeprowadzeniu rozprawy.

§ 6. Orzeczenie o rozwiązaniu spółki nie wpływa na ważność czynności prawnych zarejestrowanej spółki.

1. Regulacja art. 21 k.s.h. służy wzmocnieniu bezpieczeństwa obrotu. Przepis ten istotnie ogranicza możliwość wykreślenia z rejestru spółek kapitałowych, które zostały do niego wpisane pomimo wystąpienia najpoważniejszych wadliwości na etapie zawiązania. Mimo że art. 21 k.s.h. nie wskazuje wprost na nieważność umowy spółki, rozwiązanie to koresponduje z art. 11 dyrektywy 2017/1132, który wskazuje warunki umożliwiające wprowadzanie przez państwa członkowskie systemu unieważniania umowy spółki kapitałowej. Pierwszym warunkiem jest konieczność stwierdzenia nieważności orzeczeniem sądowym. Drugim zaś – wystąpienie jednej z enumeratywnie wymienionych przyczyn nieważności umowy. Przyczyny wskazane w art. 21 k.s.h. nie wykraczają poza zamknięty katalog określony w art. 11 lit. b dyrektywy 2017/1132. Okoliczność niezawarcia umowy spółki (art. 21 § 1 pkt 1 k.s.h.) stanowi odpowiednik braku

aktu założycielskiego wskazanego w art. 11 lit. b (i) dyrektywy 2017/1132. Chodzi tu o przypadek, w którym nie doszło do zawarcia umowy spółki w rozumieniu art. 3 k.s.h., określany w doktrynie jako *negotium non existens* (zob. m.in. A. Kidyba [w:] *Kodeks...*, t. I, red. A. Kidyba, s. 204; S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szumański, A. Szajkowski, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 315). Kolejną przyczyną wymienioną w art. 21 § 1 pkt 2 k.s.h. jest sprzeczność z prawem określonego w umowie albo statucie przedmiotu działalności spółki, co stanowi odpowiednik art. 11 lit. b (ii) dyrektywy 2017/1132. Dotyczy to sytuacji, w której w umowie albo statucie wskazano w ramach przedmiotu działalności spółki taką, która w świetle obowiązującego porządku prawnego nie może być w ogóle legalnie wykonywana. Nie będzie to natomiast dotyczyć sytuacji braku po stronie spółki koncesji czy zezwolenia na wykonywanie działalności wskazanej w umowie albo statucie, czy też wskazanie działalności nieujętej w Polskiej Klasyfikacji Działalności, która nie jest jednak zabroniona (tak S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szumański, A. Szajkowski, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 316). Kolejny przypadek wymieniony w art. 21 § 1 pkt 3 k.s.h. i jednocześnie w art. 11 lit. b (iii) dyrektywy 2017/1132 to braki w zakresie obligatoryjnych postanowień umowy (statutu) spółki, czyli dotyczących firmy spółki, przedmiotu jej działalności, kapitału zakładowego (z wyjątkiem prostej spółki akcyjnej, w której kapitał zakładowy nie występuje) oraz wkładów. Przy czym chodzi tu o sytuację niezawarcia w umowie (statucie) postanowień dotyczących tych kwestii, a nie o ich niezgodność z obowiązującymi przepisami. Ostatni przypadek wymieniony w art. 21 § 1 pkt 4 k.s.h. (będący odpowiednikiem art. 11 lit. b (v) dyrektywy 2017/1132) to brak zdolności do czynności prawnych po stronie wszystkich osób zawierających umowę spółki albo podpisujących statut. Okoliczność ta brana jest pod uwagę na chwilę składania podpisów przez poszczególne osoby. Jeżeli więc podpisując umowę spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, prostej spółki akcyjnej albo statut spółki akcyjnej, żaden ze współników albo założycieli nie posiadał w tym zakresie zdolności do czynności prawnych, istnieje możliwość rozwiązania spółki przewidziana w art. 21 k.s.h.

2. Poza przypadkami zawartymi w art. 21 § 1 pkt 1–4 k.s.h., art. 11 dyrektywy 2017/1132 wymienia jeszcze niezachowanie właściwej formy aktu założycielskiego, nieprzestrzeganie przepisów prawa krajowego dotyczących minimalnej kwoty kapitału, która ma zostać wpłacona, oraz fakt, że wbrew prawu krajowemu regulującemu spółkę liczba założycieli jest mniejsza niż dwóch. Ostatnia z wymienionych okoliczności nie dotyczy polskiego porządku prawnego, ponieważ przepisy kodeksu spółek handlowych dopuszczają możliwość tworzenia jednoosobowych spółek kapitałowych. Mając jednak na uwadze dwie pozostałe przyczyny, rodzi się pytanie o konsekwencje zawężenia w art. 21 § 1 k.s.h. katalogu przesłanek rozwiązania spółki w stosunku do tych, które przewiduje art. 11 lit. b dyrektywy 2017/1132. Skoro polski ustawodawca nie wskazał w art. 21 k.s.h. niezachowania właściwej formy umowy spółki (statutu) oraz sprzeczności z przepisami dotyczącymi minimalnej kwoty kapitału zakładowego, to znaczy, że okoliczności te nie stanowią przyczyny rozwiązania przez sąd rejestrowy wpisanej do rejestru spółki kapitałowej. W doktrynie podnosi się jednak, że przypadki nieobjęte

dyspozycją art. 21 § 1 k.s.h. (w tym w szczególności brak zachowania formy aktu notarialnego przy zawiązywaniu spółki kapitałowej) mogą być podstawą ustalenia nieistnienia spółki w trybie powództwa z art. 189 k.p.c. w każdym czasie, nawet po upływie terminu z art. 21 § 4 k.s.h. (tak M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks...*, 2018, s. 102). Dyrektywa 2017/1132 pozostawia wprawdzie państwom członkowskim możliwość wprowadzania systemu unieważniania umowy spółki kapitałowej między innymi w przypadku niezachowania właściwej formy aktu założycielskiego oraz nieprzestrzegania przepisów prawa krajowego dotyczących minimalnej wysokości kapitału zakładowego (art. 11 dyrektywy 2017/1132). Niemniej dopuszczenie możliwości ustalania nieważności umowy spółki z tych powodów w oparciu o art. 189 k.p.c. (a więc w sposób wyzwolony z rygorów zawartych w art. 21 § 2–6 k.s.h.) prowadziłoby do sytuacji, w której brak zachowania formy umowy (statutu) spółki wywoływałby dalej idącą sankcję niż brak zawarcia umowy spółki. Ten pierwszy nie podlegałby bowiem sanowaniu z upływem pięcioletniego okresu przewidzianego w art. 21 § 4 k.s.h. (paradoks ten podkreśla M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks...*, 2018, s. 102). Kierując się wykładnią funkcjonalną przepisu art. 21 k.s.h., należy uznać, że możliwość rozwiązania wpisanej do rejestru spółki kapitałowej przez sąd rejestrowy może mieć miejsce jedynie z przyczyn enumeratywnie wymienionych w art. 21 § 1 k.s.h. i z zachowaniem zasad określonych w art. 21 § 2–6 k.s.h. Żadne inne uchybienia mające miejsce na etapie zawierania umowy spółki kapitałowej nie mogą zaś stanowić podstawy do jej wykreślenia z rejestru, niezależnie od tego, w jakim czasie od wpisu zostały ujawnione. Wykładnia ta jest przy tym zgodna z celem dyrektywy 2017/1132, która w art. 11 przewiduje maksymalny zakres przyczyn unieważnienia umowy spółki kapitałowej, stanowiąc jednocześnie, że poza wymienionymi w tym przepisie okolicznościami, nie można powoływać się na żadną podstawę nieistnienia, nieważności bezwzględnej, względnej lub unieważnienia.

3. Sposób postępowania w przypadku ujawnienia się braków, o których mowa w art. 21 § 1 k.s.h., po wpisie spółki kapitałowej do rejestru zależy od tego, czy mają one charakter usuwalny czy też nieusuwalny. W przypadku braków usuwalnych sąd rejestrowy w pierwszej kolejności wzywa do ich usunięcia w wyznaczonym do tego terminie (art. 21 § 2 k.s.h.). Usunięcie braków w określonym przez sąd terminie (np. uzupełnienie umowy lub statutu o brakujące postanowienia, o których mowa w art. 21 § 1 pkt 3 k.s.h.) powoduje bezprzedmiotowość orzekania o rozwiązaniu spółki. Jeśli natomiast braki nie zostaną usunięte, sąd może wydać postanowienie o rozwiązaniu spółki, jednakże jedynie po wcześniejszym wezwaniu zarządu spółki do złożenia oświadczenia. Sąd nie jest więc zobligowany do orzeczenia o rozwiązaniu spółki, ale jedynie może skorzystać z takiego uprawnienia. Inaczej przedstawia się to w przypadku braków nieusuwalnych, których ujawnienie się powoduje, że sąd rejestrowy orzeka o rozwiązaniu spółki (art. 21 § 3 k.s.h.). Wprawdzie w doktrynie wskazuje się na pewną nie-spójność między § 1 i § 3 art. 21 k.s.h., gdyż art. 21 § 1 k.s.h. jest sformułowany tak, jak gdyby rozwiązanie spółki przez sąd było fakultatywne we wszystkich przypadkach (zob. M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks...*, 2018, s. 103). Jednakże ze sformułowania „sąd rejestrowy może orzec o rozwiązaniu wpisanej do rejestru spółki kapitałowej” zawartego

w art. 21 § 1 k.s.h. nie można wywodzić wniosków co do fakultatywności czy obligatoryjności działania sądu w przypadku ich ujawnienia. Przepis ten określa jedynie katalog przyczyn, w których w ogóle możliwe jest zastosowanie konstrukcji rozwiązania spółki orzeczeniem sądu rejestrowego. Sposobu działania sądu w poszczególnych przypadkach dotyczy natomiast art. 21 § 2–3 k.s.h. Brzmienie tych przepisów jest więc miarodajne dla ustalenia fakultatywności bądź obligatoryjności orzekania przez sąd o rozwiązaniu spółki.

4. Upływ pięcioletniego okresu od wpisu spółki do rejestru wyłącza możliwość jej rozwiązania z przyczyn wymienionych w art. 21 § 1 k.s.h., niezależnie od tego, czy brak ma charakter usuwalny czy też nieusuwalny. W ten sposób dochodzi więc do sanowania braków, jakie miały miejsce na etapie zawiązywania spółki kapitałowej.
5. W każdym przypadku (tj. niezależnie od tego, czy braki miały charakter usuwalny czy też nieusuwalny) orzeczenie o rozwiązaniu spółki może nastąpić albo z urzędu, albo na wniosek osoby mającej interes prawny, po przeprowadzeniu rozprawy przez sąd rejestrowy (art. 21 § 5 k.s.h.). Orzeczenie to pozostaje jednak bez wpływu na ważność czynności dokonanych przez wpisaną do rejestru spółkę kapitałową. Artykuł 21 § 6 k.s.h. jest zatem zgodny z art. 12 ust. 3 dyrektywy 2017/1132, zgodnie z którym bez uszczerbku dla skutków likwidacji spółki nieważność nie narusza ważności zobowiązań spółki lub zobowiązań podjętych wobec niej.
6. Orzeczenie sądu rejestrowego o rozwiązaniu spółki kapitałowej z przyczyn wymienionych w art. 21 § 1 k.s.h. nie wywołuje żadnych automatycznych skutków. Przede wszystkim jego wydanie nie powoduje, że spółka znika z obrotu prawnego. Pozostaje bowiem wpisana w rejestrze do czasu przeprowadzenia jej likwidacji i wykreślenia z rejestru w trybie wskazanym w art. 270–290, 300¹²⁰–300¹²¹ i 459–478 k.s.h. Rozwiązanie spółki na podstawie art. 21 k.s.h. stanowi bowiem inną przyczynę przewidzianą prawem, o której mowa w art. 270 pkt 4, art. 300¹²⁰ § 1 pkt 5 k.s.h. i art. 459 pkt 4 k.s.h. (zob. m.in. A. Kidyba, *Kodeks...*, t. I, 2017, s. 1332; S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szumański, A. Szajkowski, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 318). Na konieczność przeprowadzenia likwidacji spółki kapitałowej również w przypadku sądowego stwierdzenia nieważności umowy spółki wskazuje art. 12 ust. 2 dyrektywy 2017/1132.

DZIAŁ IV

Grupa spółek

Art. 21¹. [Uczestnictwo w grupie spółek]

§ 1. Spółka dominująca oraz spółka zależna, które uczestniczą w grupie spółek, kierują się obok interesu spółki interesem grupy spółek, o ile nie zmierza to do

pokrzywdzenia wierzycieli lub współników mniejszościowych albo akcjonariuszy mniejszościowych spółki zależnej.

§ 2. Zgromadzenie współników albo walne zgromadzenie spółki zależnej podejmuje większością trzech czwartych głosów uchwałę o uczestnictwie w grupie spółek ze wskazaniem spółki dominującej.

§ 3. Spółka dominująca i spółka zależna ujawniają w rejestrze uczestnictwo w grupie spółek. Ujawnienie uczestnictwa w grupie spółek następuje przez wpisanie wzmianki do rejestru. Przepisów art. 21²–21⁴, art. 21⁶, art. 21⁷, art. 21¹⁰–21¹⁴ nie stosuje się przed ujawnieniem uczestnictwa w grupie spółek. Jeżeli spółka dominująca posiada siedzibę za granicą, uczestnictwo w grupie spółek wystarczy ujawnić w rejestrze spółki zależnej.

§ 4. Członek zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, prokurent oraz likwidator spółki uczestniczącej w grupie spółek może powoływać się na działanie lub zaniechanie w określonym interesie grupy spółek, jeżeli spółka ujawniła uczestnictwo w grupie spółek.

1. Wprowadzony do tytułu I kodeksu spółek handlowych dział IV stanowi regulację tzw. prawa holdingowego (prawa grup spółek). Regulacja ta ogranicza się do prywatnoprawnych relacji między spółką dominującą i spółkami zależnymi. W uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy IX.1515) podkreślono, że przyjęta koncepcja ograniczonej regulacji prawa holdingowego z założenia powoduje brak ingerencji w obszar prawa podatkowego, w szczególności w zakresie podmiotów powiązanych, cen transferowych i zasady ceny rynkowej. Brak ingerencji projektowanych przepisów w prawo podatkowe oznacza w szczególności, że nie zwalniają one podmiotów powiązanych, w rozumieniu przepisów o cenach transferowych, z obowiązków podatkowych, w tym ze stosowania zasady ceny rynkowej (*arm's length principle*) oraz innych obowiązków wynikających z przepisów o cenach transferowych. Nie doznają także uszczerbku jakiegokolwiek przepisy ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych w zakresie zasad rozpoznawania przychodów i kosztów (druk sejmowy IX.1515).
2. „Grupa spółek” ukształtowana została przez ustawodawcę jako „kwalifikowany” stosunek dominacji i zależności między spółkami tworzącymi grupę, jako że spółki te kierują się wspólną strategią gospodarczą, umożliwiającą spółce dominującej sprawowanie jednolitego kierownictwa nad spółką albo spółkami zależnymi. Regulacja prawa holdingowego oparta została na modelu *opt-in*, co oznacza, że przepisy zawarte w art. 21¹ i n. k.s.h. znajdują zastosowanie wyłącznie do takich spółek pozostających w relacji zależności wobec spółki dominującej, które podjęły decyzję o uczestnictwie w grupie spółek. Decyzja ta wymaga zachowania sformalizowanego trybu, tj. podjęcia uchwały przez zgromadzenie współników albo walne zgromadzenie spółki zależnej. Mimo że przyjęta przez ustawodawcę koncepcja prawa holdingowego nie oznacza powstania sformalizowanej struktury organizacyjnej posiadającej własną nazwę, quasi-organy czy regulamin (druk sejmowy IX.1515), to jednak „grupa spółek” posiada –

w założeniu ustawodawcy – odrębny od jej uczestników „interes”, uzasadniający sprawowanie przez spółkę dominującą jednolitego kierownictwa nad wszystkimi spółkami uczestniczącymi w grupie.

Choć „grupa spółek” stanowi kategorię odrębną od stosunku dominacji i zależności między spółkami, zdefiniowanego w art. 4 § 1 pkt 4 k.s.h., decyzji o uczestnictwie w grupie nie mogą podejmować dowolne spółki kapitałowe, lecz jedynie takie, które pozostają w jednej z relacji, o których mowa w art. 4 § 1 pkt 4 k.s.h. Istnienie tej relacji otwiera możliwość uczestnictwa w grupie spółek, do czego konieczne jest podjęcie przez spółkę (spółki) zależną (zależne) stosownej uchwały.

3. Uchwała o uczestnictwie w grupie spółek podejmowana jest przez zgromadzenie wspólników albo walne zgromadzenie spółki zależnej większością kwalifikowaną 3/4 głosów. Przepisy nie wymagają natomiast, aby w spółce dominującej podejmowana była w tym zakresie jakakolwiek uchwała. Choć w sensie formalnym inicjatorem uczestnictwa w grupie spółek jest zawsze spółka zależna, to z racji pozycji spółki dominującej i wywieranego przez nią wpływu na spółkę zależną decyzja o utworzeniu grupy spółek podejmowana jest *de facto* z poziomu spółki dominującej. Uchwała o uczestnictwie w grupie spółek powinna wskazywać spółkę dominującą oraz określać wspólną dla całej grupy spółek strategię w celu realizacji wspólnego interesu – interesu grupy spółek (art. 21¹ § 2 w zw. z art. 4 § 1 pkt 5¹ k.s.h.). W doktrynie słusznie zauważa się, że z uwagi na to, iż żaden przepis nie wymaga określonego poziomu precyzji czy konkretyzacji przy formułowaniu w uchwale o uczestnictwie w grupie spółek „wspólnej strategii” czy „wspólnego interesu”, nawet bardzo ogólnikowe bądź jedynie fasadowe ich wskazanie może zostać uznane za wystarczające, co utrudni wspólnikom (akcjonariuszom) mniejszościowym skuteczne zaskarżenie tej uchwały (zob. A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do kodeksu spółek handlowych*, t. I, LEX 2023, komentarz do art. 21¹).
4. Konsekwencją uczestnictwa w grupie spółek jest ciężący na członkach organów każdej ze spółek należących do grupy, tj. zarówno spółki dominującej, jak i spółek zależnych, obowiązek uwzględniania „interesu grupy spółek” obok interesu własnego każdej z tych spółek. Przy wykonywaniu swoich obowiązków interes spółki, w której organach zasiadają, powinni oni zestawiać z interesem grupy spółek. Dyrektywa kierowania się interesem grupy spółek obowiązuje tylko pod warunkiem, że uwzględnienie tego interesu, obok interesu danej spółki uczestniczącej w grupie, nie zmierza do pokrzywdzenia wierzycieli lub wspólników mniejszościowych albo akcjonariuszy mniejszościowych spółki zależnej. Wierzyciele ani wspólnicy (akcjonariusze) mniejszościowi spółki dominującej nie zostali natomiast uwzględnieni w art. 21¹ § 1 k.s.h. Oznacza to, że członkowie organów spółki dominującej zawsze mają obowiązek kierowania się interesem grupy spółek, obok interesu własnej spółki, a więc nawet wówczas, gdyby zmierzało to do pokrzywdzenia jej wierzycieli lub wspólników albo akcjonariuszy mniejszościowych, oraz że mogą w takim przypadku skorzystać z możliwości przewidzianej w art. 21¹ § 4 k.s.h. (A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany...*, t. I, LEX 2023, komentarz do art. 21¹), tj. powołać się

na działanie lub zaniechanie w określonym interesie grupy spółek, jeżeli uczestnictwo spółki w grupie spółek zostało ujawnione w rejestrze.

5. Podjęcie przez spółkę zależną uchwały o uczestnictwie w grupie spółek aktualizuje obowiązek ujawnienia tego faktu w rejestrze. Obowiązek ten ciąży zarówno na spółce zależnej, która podjęła uchwałę, jak i na spółce dominującej wskazanej w tej uchwale. Jeżeli jednak spółka dominująca ma siedzibę za granicą, wystarczające jest ujawnienie uczestnictwa w grupie jedynie w rejestrze spółki zależnej. Przepisy kodeksu spółek handlowych nie określają terminu na realizację wymienionego wyżej obowiązku, co oznacza, że zastosowanie znajduje art. 22 ustawy o KRS, przewidujący termin siedmiodniowy, który w omawianym zakresie powinien być liczony od dnia podjęcia uchwały o uczestnictwie w grupie spółek. Ujawnienie uczestnictwa w grupie spółek polega na wpisaniu do rejestru wzmianki. Wpis ten nie tworzy nowego stanu prawnego w postaci utworzenia „grupy spółek”, tj. ma w tym zakresie jedynie skutek deklaratoryjny, a nie konstytutywny. Jednakże od ujawnienia w rejestrze uczestnictwa w grupie spółek uzależniona jest możliwość stosowania przepisów art. 212–214, 216, 217, 21¹⁰–21¹⁴ k.s.h., jak też powoływania się przez członków organów spółki uczestniczącej w grupie na działanie lub zaniechanie w określonym interesie grupy spółek. Możliwość powoływania się na działanie lub zaniechanie w interesie grupy spółek ma istotne znaczenie w kontekście odpowiedzialności członków organów spółki na zasadach ogólnych. Przepis art. 21¹ § 4 k.s.h. stanowi regulację chroniącą w tym kontekście członków organów spółek należących do grupy spółek. Poza członkami organów spółek uczestniczących w grupie z możliwości przewidzianej w tym przepisie mogą skorzystać również prokurenci i likwidatorzy tych spółek. Powołanie się na działanie lub zaniechanie w określonym interesie grupy spółek nie będzie jednak skuteczne, jeśli zmierzało to do pokrzywdzenia wierzycieli lub współników mniejszościowych albo akcjonariuszy mniejszościowych spółki zależnej.

Art. 21². [Wiążące polecenia spółki dominującej]

§ 1. Spółka dominująca może wydać spółce zależnej uczestniczącej w grupie spółek wiążące polecenie dotyczące prowadzenia spraw spółki (wiążące polecenie), jeżeli jest to uzasadnione interesem grupy spółek oraz przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

§ 2. Spółka dominująca wydaje wiążące polecenie w formie pisemnej lub elektronicznej pod rygorem nieważności.

§ 3. Wiążące polecenie wskazuje co najmniej:

- 1) oczekiwane przez spółkę dominującą zachowanie spółki zależnej w związku z wykonaniem wiążącego polecenia;
- 2) interes grupy spółek, który uzasadnia wykonanie przez spółkę zależną wiążącego polecenia;
- 3) spodziewane korzyści lub szkody spółki zależnej, które będą następstwem wykonania wiążącego polecenia, o ile występują;

4) przewidywany sposób i termin naprawienia spółce zależnej szkody poniesionej w wyniku wykonania wiążącego polecenia.

1. Instytucja wiążących poleceń uregulowana w art. 21² k.s.h. jest jedną z tych, które w uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy IX.1515) zaliczone zostały do ułatwiających sprawne „zarządzanie” grupą spółek przez spółkę dominującą, w związku z realizacją wspólnej strategii gospodarczej grupy. Rozwiązanie to zapewnia spółce dominującej możliwość bezpośredniego ingerowania w sferę prowadzenia spraw każdej ze spółek zależnych, na zasadzie odstępstwa od zakazów wydawania wiążących poleceń członkom zarządu spółek kapitałowych, wynikających z art. 219 § 2 i art. 375¹ k.s.h. Przepisy szczególne mogą jednak przewidywać ograniczenie lub wyłączenie możliwości wydawania wiążących poleceń. Przykładem takiej regulacji, wskazanym w uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy IX.1515), są art. 9c–9d ustawy z 10.04.1997 r. – Prawo energetyczne (Dz.U. z 2024 r. poz. 266 ze zm.), w zakresie gwarantującym niezależność operatora systemu przesyłowego, dystrybucyjnego, magazynowania paliw gazowych i skraplania gazu ziemnego w relacji do wytwórcy energii.
2. W uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej wskazano, że pod względem prawnym wiążące polecenia należy uznać za czynności prawne dwustronne, gdyż do pełnego ukształtowania stosunku prawnego potrzebne jest wydanie wiążącego polecenia oraz jego przyjęcie przez spółkę zależną (druk sejmowy IX.1515). Taka kwalifikacja wiążących poleceń wywołuje następujące, wskazane w uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej, konsekwencje: po pierwsze – przesądza o tym, że wiążące polecenie może wydać zarząd, a także prokurent i pełnomocnicy spółki, w zakresie przysługującego im umocowania (a więc w sposób właściwy dla reprezentacji spółki dominującej), z kolei nie może ich wydawać rada nadzorcza spółki dominującej; po drugie – do wiążących poleceń należy stosować teorię doręczenia; po trzecie – wiążące polecenia, tak jak inne czynności prawne, będą mogły być przedmiotem weryfikacji przez pryzmat art. 58 k.c. czy też badania w zakresie dotknięcia wadami prawnymi.
3. Formą przewidzianą pod rygorem nieważności dla wiążących poleceń wydawanych przez spółkę dominującą jest forma pisemna lub elektroniczna. Do minimalnych i obligatoryjnych elementów treści wiążącego polecenia należą:
 - 1) określenie oczekiwanego przez spółkę dominującą zachowania spółki zależnej w związku z wykonaniem wiążącego polecenia;
 - 2) wskazanie interesu grupy spółek, który uzasadnia wykonanie przez spółkę zależną wiążącego polecenia;
 - 3) wskazanie spodziewanych korzyści lub szkody spółki zależnej, które będą następstwem wykonania wiążącego polecenia, o ile występują;
 - 4) określenie przewidywanego sposobu i terminu naprawienia spółce zależnej szkody poniesionej w wyniku wykonania wiążącego polecenia.

Wszystkie powyższe elementy treści wiążącego polecenia powinny zostać wskazane w uchwale zarządu spółki zależnej o przyjęciu wiążącego polecenia do wykonania (art. 213 § 2 k.s.h.).

Art. 21³. [Uchwała zarządu spółki zależnej o wykonaniu wiążącego polecenia]

§ 1. Wykonanie wiążącego polecenia przez spółkę zależną uczestniczącą w grupie spółek wymaga uprzedniej uchwały zarządu spółki zależnej.

§ 2. Uchwała zawiera co najmniej elementy treści wiążącego polecenia, o których mowa w art. 21² § 3.

§ 3. Uchwała o wykonaniu wiążącego polecenia jest podejmowana, o ile nie wystąpiły przesłanki określone w art. 21⁴ § 1–3.

§ 4. Spółka zależna uczestnicząca w grupie spółek informuje spółkę dominującą o podjęciu uchwały o wykonaniu wiążącego polecenia albo uchwały o odmowie wykonania wiążącego polecenia.

1. Wydanie spółce zależnej wiążącego polecenia przez spółkę dominującą obliguje zarząd spółki zależnej do podjęcia uchwały o wykonaniu wiążącego polecenia albo uchwały o odmowie wykonania wiążącego polecenia. Jednakże podjęcie uchwały odmownej wymaga istnienia jednej z okoliczności wskazanych w art. 21⁴ k.s.h. (zob. komentarz do tego przepisu). W przypadku, gdy żadna z tych okoliczności nie występuje, zarząd spółki zależnej jest zobligowany do podjęcia uchwały o wykonaniu wiążącego polecenia. Wynika to z kategorycznego brzmienia art. 21³ § 3 k.s.h. – „uchwała o wykonaniu wiążącego polecenia jest podejmowana [...]”. Uchwała ta ma charakter uprzedni w stosunku do realizacji wiążącego polecenia, tj. powinna poprzedzać wykonanie polecenia, a nie jedynie zatwierdzać wykonane już czynności. Minimalna, a zarazem obligatoryjna treść tej uchwały obejmuje elementy treści wiążącego polecenia, o których mowa w art. 21² § 3 k.s.h. Sformalizowanie procesu wykonywania przez spółkę zależną wiążących poleceń wydanych jej przez spółkę dominującą uzasadniane jest ochroną zarządców spółki zależnej, poprzez ułatwienie im możliwości skorzystania z wyłączenia ich odpowiedzialności cywilnej, wynikającego z art. 21⁵ k.s.h.; natomiast w odniesieniu do ewentualnej odpowiedzialności karnej ma to umożliwić wykazanie braku bezprawności czynu (uzasadnienie projektu ustawy nowelizującej – druk sejmowy IX.1515). Wykonanie wiążącego polecenia przez organy spółki zależnej, mimo braku uprzedniej uchwały zarządu w tym przedmiocie, nie powoduje więc nieważności ewentualnych czynności prawnych dokonanych przez spółkę zależną w ramach wykonania wiążącego polecenia, lecz wywołuje negatywne konsekwencje w zakresie wykazania okoliczności zwalniających ich z odpowiedzialności przewidzianej w art. 21⁵ k.s.h.
2. Niezależnie od obowiązku podjęcia uchwały o wykonaniu albo odmowie wykonania wiążącego polecenia przez spółkę zależną na spółce tej ciąży obowiązek informacyjny względem spółki dominującej wynikający z art. 21³ § 4 k.s.h. Ani forma, ani termin

wykonania tego obowiązku nie zostały jednak sprecyzowane przez ustawodawcę. Nie została również określona sankcja za uchybienie temu obowiązkowi.

Art. 21⁴. [Odmowa wykonania wiążącego polecenia]

§ 1. Spółka zależna uczestnicząca w grupie spółek podejmuje uchwałę o odmowie wykonania wiążącego polecenia, jeżeli jego wykonanie doprowadziłoby do niewypłacalności albo zagrożenia niewypłacalnością tej spółki.

§ 2. Spółka zależna uczestnicząca w grupie spółek niebędąca spółką jednoosobową podejmuje uchwałę o odmowie wykonania wiążącego polecenia, jeżeli istnieje uzasadniona obawa, że jest ono sprzeczne z interesem tej spółki i wyrządzi jej szkodę, która nie będzie naprawiona przez spółkę dominującą lub inną spółkę zależną uczestniczącą w grupie spółek w okresie dwóch lat, licząc od dnia, w którym nastąpi zdarzenie wyrządzające szkodę, chyba że umowa albo statut spółki stanowi inaczej. W określeniu wysokości szkody spółka zależna uwzględnia korzyści uzyskane przez tę spółkę w związku z uczestnictwem w grupie spółek w okresie ostatnich dwóch lat obrotowych.

§ 3. Umowa albo statut spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek może przewidywać dodatkowe przesłanki odmowy wykonania wiążącego polecenia.

§ 4. Skuteczność uchwały o zmianie umowy albo statutu spółki zależnej wprowadzającej przesłanki, o których mowa w § 3, zależy od odkupienia przez spółkę dominującą udziałów albo akcji tych współników albo akcjonariuszy spółki zależnej, którzy nie zgadzają się na zmianę. Wspólnicy albo akcjonariusze, obecni na zgromadzeniu współników albo walnym zgromadzeniu, zgłaszają żądanie odkupienia ich udziałów albo akcji, w terminie dwóch dni od dnia zakończenia zgromadzenia. Nieobecni wspólnicy zgłaszają żądanie odkupienia ich udziałów w terminie miesiąca od dnia zakończenia zgromadzenia współników, na którym podjęto uchwałę o zmianie umowy, a nieobecni akcjonariusze zgłaszają żądanie odkupienia ich akcji w terminie miesiąca od dnia ogłoszenia uchwały o zmianie statutu spółki zależnej. Wspólników albo akcjonariuszy, którzy nie zgłoszą żądania odkupienia ich udziałów albo akcji w terminie, uważa się za zgadzających się na zmianę. Przepisy art. 417 § 1–3 stosuje się odpowiednio.

§ 5. Odmowa wykonania wiążącego polecenia, o której mowa w § 1 lub 2, wymaga uprzedniej uchwały zarządu spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek. Uchwała zawiera uzasadnienie.

1. Spółka zależna uczestnicząca w grupie spółek może odmówić wykonania wiążącego polecenia jedynie wówczas, gdy istnieją ku temu przesłanki ustawowe lub umowne (statutowe). Bezwzględną, ustawową przesłanką odmowy wykonania wiążącego polecenia, w przypadku każdej spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek, jest ta określona w art. 21⁴ § 1 k.s.h. Przepis ten obliuguje spółkę zależną do odmowy wykonania wiążącego polecenia w każdym przypadku, gdy jego uwzględnienie doprowadziłoby do nie-

wypłacalności albo zagrożenia niewypłacalnością tej spółki. Nie jest możliwe wyłączenie tej przesłanki w statucie (umowie) spółki zależnej.

2. Z kolei przesłanka ustawowa przewidziana w art. 21⁴ § 2 k.s.h. ma charakter względnie obowiązujący i znajduje zastosowanie jedynie w odniesieniu do tych spółek zależnych uczestniczących w grupie spółek, które nie są spółkami jednoosobowymi. Tym samym jednoosobowa spółka zależna uczestnicząca w grupie ma obowiązek wykonania wiążącego polecenia, nawet jeśli istnieje uzasadniona obawa, że jest ono sprzeczne z interesem tej spółki i wyrządzi jej szkodę, która nie zostanie naprawiona w perspektywie dwuletniej, o ile wykonanie tego polecenia nie doprowadzi do niewypłacalności albo zagrożenia niewypłacalnością tej spółki. W przypadku spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek, niebędącej spółką jednoosobową, o ile statut albo umowa tej spółki nie stanowi inaczej, samo istnienie uzasadnionej obawy, że wykonanie wiążącego polecenia jest sprzeczne z interesem tej spółki i wyrządzi jej szkodę, która nie zostanie naprawiona ani przez spółkę dominującą, ani przez inną spółkę zależną uczestniczącą w grupie spółek w dwuletnim horyzoncie czasowym, obliguje tę spółkę do odmowy wykonania wiążącego polecenia, niezależnie od tego, czy jego wykonanie zagrażałoby wypłacalności tej spółki. Wskazane w art. 21⁴ § 2 k.s.h. okoliczności uzasadniające odmowę wykonania wiążącego polecenia muszą wystąpić łącznie. Sama sprzeczność polecenia z interesem spółki zależnej nie jest wystarczająca, jeśli jednocześnie nie zachodzi uzasadniona obawa wyrządzenia tej spółce szkody, która w okresie dwóch lat, licząc od dnia, w którym nastąpi zdarzenie wyrządzające szkodę, nie zostanie naprawiona przez spółkę dominującą lub inną spółkę zależną uczestniczącą w grupie. Określając wysokość tej szkody, spółka zależna ma obowiązek uwzględnienia korzyści uzyskanych przez nią w związku z uczestnictwem w grupie spółek w ciągu ostatnich dwóch lat obrotowych. Jeśli korzyści te przewyższają albo wyrównują wartość przewidywanej szkody, którą spółka zależna poniesie, wykonując wiążące polecenie, nie może odmówić wykonania polecenia, o ile oczywiście nie doprowadzi to do jej niewypłacalności albo zagrożenia niewypłacalnością. Z art. 21⁴ § 2 k.s.h. wynika, że nawet jeśli szkoda przewidywana w związku z wykonaniem sprzecznego z interesem spółki zależnej wiążącego polecenia jest znaczna, ale zostanie naprawiona w okresie dwóch lat, licząc od dnia, w którym nastąpi zdarzenie ją wyrządzające, to brak jest uzasadnienia dla odmowy wykonania wiążącego polecenia (o ile nie zagrazi to wypłacalności spółki zależnej). Wątpliwości budzi to, czy zarząd spółki zależnej może w omawianym zakresie opierać się wyłącznie na treści wiążącego polecenia spółki dominującej, wskazującego przewidywany sposób i termin naprawienia szkody (art. 21² § 3 pkt 4 k.s.h.), czy też powinien dokonać weryfikacji wiarygodności tej prognozy. Z jednej strony, znajdujący zastosowanie do członków zarządu podwyższony miernik należytej staranności (art. 209¹ § 1, art. 300⁵⁴, 377¹ § 1 k.s.h.) przemawiałby za tym, aby zarządcy spółki zależnej nie poprzestawali na samej zawartej w treści polecenia deklaracji co do przewidywanego sposobu naprawienia szkody. Z drugiej jednak strony, członkowie zarządu spółki zależnej nie dysponują instrumentami prawnymi ani w stosunku do spółki dominującej, ani innych spółek zależnych uczestniczących w grupie, umożliwiającymi im zweryfikowanie wska-

zanego w treści wiążącego polecenia sposobu i terminu naprawienia szkody. Jedynie spółce dominującej przyznane zostało w art. 21⁶ k.s.h. prawo do informacji w stosunku do spółek zależnych. Należy więc uznać, że jeśli członkowie zarządu spółki zależnej, opierając się wyłącznie na treści wiążącego polecenia, wykonają je, z założeniem, że szkoda wyrządzona spółce zależnej zostanie naprawiona w sposób przewidziany w treści tego polecenia, to nawet jeśli tak się nie stanie, będą mogli skorzystać ze zwolnienia z odpowiedzialności przewidzianego w art. 21⁵ k.s.h. Tym bardziej że w takim przypadku spółka dominująca ponosić będzie odpowiedzialność względem spółki zależnej na podstawie art. 21¹² k.s.h.

3. Umowa albo statut spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek może rozszerzać katalog przesłanek odmowy wykonania wiążącego polecenia. Dotyczy to wszystkich spółek zależnych, bez względu na ich strukturę właścicielską. Jednakże zmiana umowy albo statutu spółki zależnej polegająca na wprowadzeniu takich dodatkowych przesłanek wymaga dla swojej skuteczności odkupienia przez spółkę dominującą udziałów albo akcji należących do wspólników albo akcjonariuszy niezgadzających się na tę zmianę (*sell-out*). Za wspólnika (akcjonariusza) niezgadzającego się na zmianę uznawany jest tylko taki, który zgłosił żądanie odkupienia jego udziałów (akcji) w stosownym terminie. Termin ten wynosi dwa dni od dnia zakończenia zgromadzenia, na którym podjęto uchwałę o zmianie – dla wspólników (akcjonariuszy), którzy byli obecni na tym zgromadzeniu. Co znamienne, art. 21⁴ § 4 k.s.h. nie wymaga dla uznania za wspólnika (akcjonariusza) niezgadzającego się na zmianę umowy spółki (statutu) głosowania przeciw uchwale. Oznacza to, że nawet wspólnika (akcjonariusza) głosującego za tą uchwałą uznaje się – w świetle art. 21⁴ § 4 k.s.h. – za niezgadzającego się na zmianę, jeśli w ciągu dwóch dni od dnia zakończenia zgromadzenia zgłosił żądanie odkupienia jego udziałów (akcji). Nieobecnych na zgromadzeniu obowiązuje termin miesięczny na zgłoszenie żądania odkupu, przy czym w stosunku do nieobecnych wspólników termin ten liczony jest od dnia zakończenia zgromadzenia, na którym podjęto uchwałę o zmianie umowy spółki, a w stosunku do nieobecnych akcjonariuszy – od dnia ogłoszenia uchwały o zmianie statutu spółki zależnej. Złożenie żądania odkupu nie wymaga zachowania żadnej szczególnej formy. Może więc ono zostać złożone w każdy sposób zapewniający spółce możliwość zapoznania się z jego treścią. Do procedury odkupu udziałów albo akcji, o której mowa w art. 21⁴ § 4 k.s.h., w pozostałym nieuregulowanym zakresie odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy art. 417 § 1–3 k.s.h. (zob. komentarz do tych przepisów).
4. W odniesieniu do odmowy wykonania wiążącego polecenia, o której mowa w art. 21⁴ § 1 lub 2, a więc z uwagi na ustawowo określone przesłanki, przewidziany został wymóg podjęcia przez zarząd uprzedniej uchwały zawierającej stosowne uzasadnienie. Z uwagi na brak odniesienia w art. 21⁴ § 5 k.s.h. do § 3 tego przepisu, należy uznać, że odmowa wykonania wiążącego polecenia z przyczyn, które wskazane zostały wyłącznie w umowie albo statucie spółki zależnej, nie jest konieczne zachowanie sformalizowanego trybu, tj. podjęcie przez zarząd uchwały, a co za tym idzie, wykonanie obowiązku infor-

macyjnego względem spółki dominującej, wynikającego z art. 21³ § 4 k.s.h. (A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany...*, t. I, LEX 2023, komentarz do art. 21⁴).

Art. 21⁵. [Wyłączenie odpowiedzialności członka organu lub likwidatora spółki zależnej za szkodę wyrządzoną wykonaniem wiążącego polecenia]

§ 1. Członek zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz likwidator spółki zależnej nie ponosi odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną wykonaniem wiążącego polecenia, w tym na podstawie art. 293, art. 300¹²⁵ i art. 483.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do członka zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej i likwidatora spółki dominującej działających w interesie grupy spółek.

1. Sformalizowanie trybu wydawania wiążących poleceń przez spółkę dominującą oraz ich wykonywania przez spółkę zależną uczestniczącą w grupie spółek (art. 21² i 21³ k.s.h.) związane jest przede wszystkim z przewidzianym w art. 21⁵ k.s.h. zwolnieniem z odpowiedzialności odszkodowawczej z tego tytułu. Zwolnienie to obejmuje od strony podmiotowej członków organów (zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, a także dyrektorów prostej spółki akcyjnej – art. 21⁵ § 1 w zw. z art. 4 § 2¹ k.s.h.) oraz likwidatorów spółki zależnej. W przypadku gdy wymienione wyżej osoby wykonują wiążące polecenie wydane przez spółkę dominującą w trybie przewidzianym w art. 21² k.s.h., wyłączona jest ich odpowiedzialność za szkody wyrządzone takim działaniem lub zaniechaniem, zarówno spółce zależnej, jej wspólnikom (akcjonariuszom), jak i pozostałym spółkom uczestniczącym w grupie oraz wspólnikom (akcjonariuszom) tych spółek. Chodzi zatem o wszelkie szkody pozostające w adekwatnym związku przyczynowym z wykonaniem wiążącego polecenia. Wyłączenie to nie znajdzie jednak zastosowania, jeśli wiążące polecenie zostało wykonane, pomimo występowania przesłanek do odmowy jego wykonania (zob. komentarz do art. 21⁴ k.s.h.).
2. Wynikające z art. 21⁵ k.s.h. zwolnienie nie zostało ograniczone do odpowiedzialności ponoszonej na podstawie art. 293, 300¹²⁵ i 483 k.s.h. Przepisy te wskazane zostały jedynie w ramach niewyczerpującego wyliczenia zawartego w art. 21⁵ § 1 k.s.h. Omawiane zwolnienie odnosi się więc również do odpowiedzialności odszkodowawczej członków organów oraz likwidatorów spółek uczestniczących w grupie spółek, wynikającej z innych podstaw, w tym z art. 415 i 471 k.c. (zob. również A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany...*, t. I, LEX 2023, komentarz do art. 21⁵, oraz M. Chomiuk [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. Z. Jara, Warszawa 2022, Legalis, komentarz do art. 21⁵, nb 1). Natomiast, jak wskazano w uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy IX.1515), poza zakresem zwolnienia przewidzianego w art. 21⁵ k.s.h. pozostaje odpowiedzialność administracyjnoprawna członków organów spółek i likwidatorów.
3. Działanie lub zaniechanie w wykonaniu wiążącego polecenia spółki dominującej, przy zachowaniu wszystkich wymogów wynikających z art. 21²–21⁴ k.s.h., uchyla bezpraw-

ność czynu i nie pozostaje bez znaczenia dla jego prawnokarnej oceny. Jak wskazano w uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy IX.1515), w wypadku na przykład czynu stypizowanego w art. 296 k.k., nie sposób będzie mówić o niedopełnieniu przez osobę wykonującą polecenie ciężących na niej obowiązków, czy też o przekroczeniu przez nią uprawnień, w zakresie, w jakim działania te wynikały z wiążącego polecenia; tym samym nie będzie możliwości przypisania jej odpowiedzialności karnej.

Ponadto, członkowie organów i likwidatorzy spółek uczestniczących w grupie spółek mogą zawsze – na podstawie art. 21¹ § 4 k.s.h. – powoływać się na działanie lub zaniechanie w określonym interesie grupy spółek (zob. uzasadnienie do projektu ustawy nowelizującej, druk sejmowy IX.1515) oraz zachowują możliwość powoływania się na inne okoliczności wyłączające brak ich winy (zob. M. Chomiuk [w:] *Kodeks...*, red. Z. Jara, 2022, Legalis, komentarz do art. 21⁵, nb 6).

4. Zwolnienie z odpowiedzialności przewidziane w art. 21⁵ § 1 k.s.h. wobec członków organów oraz likwidatorów spółki zależnej, w związku z odesłaniem zawartym w § 2 tego przepisu, znajduje odpowiednie zastosowanie do członków organów oraz likwidatorów spółki dominującej działających w interesie grupy spółek. Ciężar dowodu w tym zakresie, tj. w zakresie wykazania działania w interesie grupy spółek, spoczywa na powołującym się na tę okoliczność członku organu lub likwidatorze spółki dominującej.

Art. 21⁶. [Prawo kontroli spółki dominującej]

§ 1. Spółka dominująca może w każdym czasie przeglądać księgi i dokumenty spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek oraz żądać od niej udzielenia informacji, z uwzględnieniem przepisów szczególnych.

§ 2. Przepisów art. 212, art. 300⁹⁷ i art. 428 nie stosuje się.

§ 3. Spółka dominująca, której nie udostępniono ksiąg i dokumentów lub nie udzielono informacji, może złożyć wniosek do sądu rejestrowego o zobowiązanie zarządu spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek do udostępnienia ksiąg i dokumentów lub udzielenia informacji.

1. Prawo kontroli przyznane spółce dominującej w art. 21⁶ k.s.h. jest istotnym rozwiązaniem zapewniającym jej możliwość sprawowania jednolitego kierownictwa grupą spółek. Przysługuje ono spółce dominującej *ex lege* w każdej ze spółek zależnych uczestniczących w grupie spółek, bez względu na typ danej spółki kapitałowej. Niezależnie więc od tego, czy spółką zależną jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, spółka akcyjna czy prosta spółka akcyjna, spółka dominująca może w każdym czasie przeglądać księgi i dokumenty spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek oraz żądać od niej udzielenia informacji. Jest to uprawnienie o istotnie szerszym zakresie w porównaniu nie tylko z uprawnieniami informacyjnymi akcjonariuszy spółki akcyjnej, lecz także z prawem osobistej kontroli wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wynikającym z art. 212 k.s.h. W przypadku prawa kontroli uregulowanego w art. 21⁶ k.s.h. nie prze-

widziano bowiem możliwości odmowy udzielenia informacji, z uwagi na uzasadnioną obawę, że zostanie ona wykorzystana w sposób sprzeczny z interesem spółki zależnej i przez to wyrządzi jej znaczną szkodę. Ograniczenia prawa kontroli spółki dominującej mogą wynikać jedynie z przepisów szczególnych. W uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy IX.1515) wskazano, że uwzględnienie przepisów szczególnych przy określaniu zakresu dostępu spółki dominującej do informacji o spółce zależnej uczestniczącej w grupie spółek pozwala na dostosowanie się do specyfiki niektórych spółek zależnych, to jest potrzeby zachowania tajemnicy przez spółkę zależną wynikającą z takich przepisów. Jednakże wyłączenie z zakresu podmiotowego prawa grupy spółek takich spółek zależnych, które są spółkami publicznymi, oraz spółek objętych nadzorem nad rynkiem finansowym (art. 21¹⁶ § 2 projektowanego k.s.h.), eliminuje wątpliwości prawne wynikające z kolizji art. 21⁶ projektowanego k.s.h. z przepisami prawa rynku kapitałowego o jednakowym dostępie do informacji o spółce publicznej dla jej akcjonariuszy, jak też z przepisami dotyczącymi tajemnicy bankowej.

2. Jako podmiot uprawniony w art. 21⁶ k.s.h. wskazana została spółka dominująca. Zasada domniemania kompetencji zarządu oznacza, że to ten organ spółki dominującej realizował będzie prawo kontroli w spółkach zależnych uczestniczących w grupie. W doktrynie przyjmuje się, że powinno odbywać się to zgodnie z zasadami reprezentacji obowiązującymi w spółce dominującej (tak M. Chomiuk [w:] *Kodeks...*, red. Z. Jara, 2022, Legalis, komentarz do art. 21⁶, nb 6, oraz F. Ostrowski [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do zmian (tzw. prawo holdingowe)*, red. A. Szumański, R.L. Kwaśnicki, F. Ostrowski, Warszawa 2022, Legalis, komentarz do art. 21⁶, nb 2). Stanowisko to zostało jednak słusznie podane w wątpliwość z uwagi na fakt, że realizacja prawa kontroli sprowadza się do wykonywania czynności faktycznych, a nie prawnych (tak A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany...*, t. I, LEX 2023, komentarz do art. 21⁶, który za bardziej uzasadnione uznaje w związku z tym stanowisko zakładające możliwość wykonywania prawa kontroli jednoosobowo przez każdego z członków zarządu spółki dominującej).
3. Wynikające z art. 21⁶ § 2 k.s.h. wyłączenie stosowania do prawa kontroli przysługującego spółce dominującej przepisów art. 212, 300⁹⁷ i 428 k.s.h. akcentuje odrębność i autonomiczność uprawnienia przewidzianego w art. 21⁶ k.s.h. w stosunku do uprawnień wspólników (akcjonariuszy) wynikających z tych przepisów. Oznacza to jednocześnie, że do realizacji uprawnień kontrolnych przez spółkę dominującą w spółkach zależnych należących do grupy nie znajdują zastosowania zasady i ograniczenia prawa kontroli oraz prawa do informacji wynikające z art. 212, 300⁹⁷ i 428 k.s.h.
4. Prawo kontroli przyznane spółce dominującej wzmocnione zostało przez przewidzianą w art. 21⁶ § 3 k.s.h. procedurę odwoławczą przed sądem rejestrowym, na wypadek nieudostępnienia ksiąg i dokumentów lub nieudzielenia żądanej informacji. Spółka dominująca może w takim przypadku, bez ograniczeń czasowych i bez konieczności uprzedniego skorzystania z tzw. postępowania „wewnątrzspółkowego”, złożyć do sądu rejestrowego wniosek o zobowiązanie zarządu spółki zależnej uczestniczącej w grupie

spółek do udostępnienia ksiąg i dokumentów lub udzielenia informacji. Postępowanie w tym przedmiocie jest postępowaniem nieprocesowym, toczącym się z udziałem spółki dominującej jako wnioskodawcy i spółki zależnej jako uczestnika, a nie postępowaniem rejestrowym *sensu stricto* (zob. A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany...*, t. I, LEX 2023, komentarz do art. 21⁶).

Art. 21⁷. [Nadzór nad realizacją interesu grupy spółek]

§ 1. Rada nadzorcza spółki dominującej sprawuje stały nadzór nad realizacją interesu grupy spółek przez spółkę zależną uczestniczącą w grupie spółek, chyba że umowa albo statut spółki dominującej lub spółki zależnej przewiduje inaczej.

§ 2. Rada nadzorcza spółki dominującej może, z uwzględnieniem przepisów szczególnych, żądać od zarządu spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek udostępnienia ksiąg i dokumentów oraz udzielenia informacji w celu sprawowania nadzoru, o którym mowa w § 1.

§ 3. Członek rady nadzorczej spółki dominującej nie może ujawnić tajemnic spółki zależnej także po wygaśnięciu mandatu.

§ 4. Jeżeli umowa spółki dominującej nie przewiduje ustanowienia rady nadzorczej, kompetencje rady nadzorczej, o których mowa w § 1, wykonuje zarząd spółki dominującej.

1. Rozwiązanie wynikające z art. 21⁷ k.s.h. stanowi dodatkowy i niezależny wobec prawa kontroli z art. 21⁶ k.s.h. mechanizm służący zapewnieniu spółce dominującej sprawnego zarządzania grupą spółek. Przepis ten przewiduje przysługujące *ex lege* radzie nadzorczej spółki dominującej prawo do wykonywania stałego nadzoru nad realizacją interesu grupy spółek przez spółkę zależną uczestniczącą w tej grupie. Oznacza to, że z mocy art. 21⁷ k.s.h. organ nadzorczy jednej spółki (tj. rada nadzorcza spółki dominującej) może bezpośrednio ingerować w funkcjonowanie odrębnej spółki, posiadającej własne organy, w tym organy nadzoru. Jak wskazano w uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej, wprowadzenie tego przepisu było konieczne, gdyż w razie jego braku tego rodzaju nadzór czy dostęp do informacji byłby prawnie niedopuszczalny (druk sejmowy IX.1515). Jest to zatem przepis o charakterze wyjątku, który należy interpretować ściśle (*interpretatio restrictiva*). Zakres przedmiotowy prawa nadzoru przewidzianego w tym przepisie ogranicza się wyłącznie do realizacji interesu grupy spółek. Rada nadzorcza spółki dominującej nie może więc wykonywać prawa nadzoru nad działalnością spółek zależnych należących do grupy we wszystkich dziedzinach ich działalności. Tym samym nadzór rady nadzorczej spółki dominującej nad spółkami zależnymi nie wyklucza ani nie ogranicza nadzoru wykonywanego przez organy nadzorcze poszczególnych spółek zależnych. Z art. 21⁷ § 1 *in fine* k.s.h. wynika, że przepis ten ma dyspozytywny charakter. Umowa albo statut spółki dominującej lub spółki zależnej może bowiem przewidywać odmienne postanowienia. Istnieje więc możliwość umownego (statutowego) wyłączenia lub ograniczenia prawa nadzoru nad realizacją interesu grupy spółek przyznanego radzie nadzorczej spółki dominującej w stosunku do spółek zależnych (zob. A. Kidyba,

Komentarz aktualizowany..., t. I, LEX 2023, komentarz do art. 21⁷). Przy czym może to nastąpić zarówno z poziomu umowy (statutu) spółki dominującej, jak i z poziomu umowy (statutu) spółki zależnej. Mimo że brzmienie art. 21⁷ § 1 *in fine* k.s.h. sugerowałoby w pełni dyspozytywny charakter tego przepisu, nie należy z tego wywodzić dopuszczalności umownego (statutowego) rozszerzania prawa nadzoru przyznanego radzie nadzorczej spółki dominującej w stosunku do spółki zależnej. Jak była o tym mowa wyżej, rozwiązanie przewidziane w art. 21⁷ k.s.h. jest ustawowo przewidzianym wyjątkiem pozwalającym na bezpośrednią ingerencję organu jednej spółki w działalność innej. Stanowi to przełamanie teorii organów, zgodnie z którą spółka kapitałowa jako osoba prawna działa przez swoje organy, a nie organy innej spółki. Z uwagi na to, że wprowadzenie tej wyjątkowej regulacji uzasadnione jest faktem uczestnictwa spółek zależnych w grupie spółek, nie jest dopuszczalne umowne (statutowe) zniesienie ograniczenia zakresu przedmiotowego prawa nadzoru uregulowanego w art. 21⁷ § 1 k.s.h., tj. jego rozszerzenie w stosunku do ram, jakie zostały wyznaczone w tym przepisie odniesieniem do realizacji interesu grupy spółek przez spółki zależne.

2. W ramach prawa nadzoru uregulowanego w art. 21⁷ k.s.h. rada nadzorcza spółki dominującej może żądać udostępnienia jej ksiąg i dokumentów oraz udzielenia informacji przez spółkę zależną. Organem spółki zależnej, do którego należy kierować te żądania, jest zarząd. Zakres uprawnień, o których mowa w tym przepisie, jest ograniczony do zakresu prawa nadzoru określonego w art. 21⁷ § 1 k.s.h., tj. do nadzoru nad realizacją interesu grupy spółek. Ponadto, dalsze ograniczenia mogą wynikać z przepisów szczególnych. W art. 21⁷ k.s.h. nie został przewidziany szczególny tryb dochodzenia przez radę nadzorczą spełnienia przysługujących jej uprawnień. W związku z tym w doktrynie wskazuje się, że dochodzenie wykonania zobowiązania spółki zależnej w omawianym zakresie może być zabezpieczone albo odpowiedzialnością przewidzianą w art. 594 k.s.h., albo na zasadach przewidzianych dla egzekucji świadczeń niepieniężnych (tak F. Ostrowski [w:] *Kodeks...*, red. A. Szumański, R.L. Kwaśnicki, F. Ostrowski, Legalis, komentarz do art. 21⁷, nb 12).
3. W art. 21⁷ § 2 k.s.h. mowa jest o radzie nadzorczej spółki dominującej, co może nasuwać pytanie o sposób wykonywania wskazanych w tym przepisie czynności nadzorczych, tj. czy zawsze wymagane jest kolektywne działanie rady nadzorczej, czy też możliwe jest indywidualne wykonywanie czynności nadzorczych w przypadku, gdy spółką dominującą jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (a więc w sposób przewidziany dla wykonywania czynności nadzorczych przez radę nadzorczą w spółce z o.o.). W doktrynie to drugie stanowisko uznano za właściwe, z tym uzasadnieniem, że gdyby zamiarem ustawodawcy było wyraźne przełamanie modelu funkcjonowania nadzoru obowiązującego w danym typie spółki kapitałowej, to powinien o tym przesądzić w sposób wyraźny (tak F. Ostrowski [w:] *Kodeks...*, red. A. Szumański, R.L. Kwaśnicki, F. Ostrowski, Legalis, komentarz do art. 21⁷, nb 2). Wydaje się jednak, że można argumentować odmiennie. Skoro bowiem regulacja zawarta w art. 21⁷ k.s.h. ma charakter wyjątkowy i dotyczy nadzoru wykonywanego poza strukturą danej spółki kapitałowej, tj. w innych

spółkach należących do grupy, to wyraźnego przesądzenia przez ustawodawcę wymagałoby przeniesienie modelu funkcjonowania nadzoru obowiązującego w danej spółce dominującej na nadzór wykonywany przez radę nadzorczą tej spółki w innych spółkach uczestniczących w grupie. Jeśli natomiast ustawodawca wskazał w art. 21⁷ § 2 k.s.h. na radę nadzorczą spółki dominującej i nie przewidział wyraźnie możliwości jednoosobowego wykonywania czynności nadzorczych przewidzianych w tym przepisie, to uzasadniona wydaje się konkluzja o kolektywnym sposobie ich wykonywania, bez względu na typ spółki dominującej.

4. Zabezpieczeniu interesu spółki zależnej, do której ksiąg i informacji dostęp uzyskują członkowie rady nadzorczej spółki dominującej na podstawie art. 21⁷ k.s.h., służy uregulowany w § 3 tego przepisu obowiązek zachowania tajemnicy. Został on nałożony na członków rady nadzorczej spółki dominującej. Z mocy art. 21⁷ § 3 k.s.h. wiąże ich ustawy i nieograniczony w czasie zakaz ujawniania tajemnic spółki zależnej, który nie ustaje wraz z wygaśnięciem mandatu w radzie nadzorczej spółki dominującej. Obowiązek ten nie ogranicza się wyłącznie do tajemnicy przedsiębiorstwa spółki zależnej, a tym samym obejmuje wszelkie niedostępne publicznie informacje dotyczące spółki zależnej, bez względu na to, czy podjęła ona jakiekolwiek działania w celu zachowania ich w poufności. Przepis ten nie wyłącza przy tym ochrony informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa spółki zależnej wynikającej z przepisów ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, które również mogą znaleźć zastosowanie.
5. Regulacja zawarta w art. 21⁷ § 4 k.s.h. dotyczy sytuacji, w której umowa spółki dominującej nie przewiduje ustanowienia rady nadzorczej, a więc spółki kapitałowej, w której rada nadzorcza jest organem fakultatywnym. W takim przypadku przewidziane w art. 21⁷ § 1 k.s.h. kompetencje rady nadzorczej spółki dominującej sprawuje zarząd tej spółki. Przepis ten nie odnosi się do sytuacji braku rady nadzorczej w spółce dominującej, lecz wyłącznie do takiej, w której umowa spółki dominującej nie przewiduje ustanowienia tego organu. Tym samym poza zakresem regulacji zawartej w art. 21⁷ § 4 k.s.h. znajdują się przypadki braku w składzie rady nadzorczej (tzw. kadłubowa rada nadzorcza) czy też nieobsadzenia tego organu, mimo że został on ustanowiony w umowie spółki.

Art. 21⁸. [Sprawozdanie o powiązaniach umownych spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek ze spółką dominującą]

§ 1. Zarząd spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek sporządza sprawozdanie o powiązaniach umownych tej spółki ze spółką dominującą za okres ostatniego roku obrotowego i przedstawia je zgromadzeniu wspólników albo walnemu zgromadzeniu. Sprawozdanie to może stanowić część sprawozdania, o którym mowa w art. 231 § 2 pkt 1, art. 300⁸² § 2 pkt 1 albo art. 395 § 2 pkt 1.

§ 2. W sprawozdaniu o powiązaniach umownych spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek ze spółką dominującą są wskazywane w szczególności wiążące polecenia wydane tej spółce zależnej.

1. Artykuł 21⁸ k.s.h. zaliczony został w uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy IX.1515) do kategorii przepisów ochronnych dla wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek, a także dla wierzycieli tej spółki. Przewiduje on obowiązek członków zarządu spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek corocznego sporządzania i przedstawiania zgromadzeniu wspólników (walnemu zgromadzeniu) sprawozdań o powiązaniach umownych tej spółki ze spółką dominującą i ma charakter bezwzględnie obowiązujący. Jak podkreślono w uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy IX.1515), celem obowiązku uregulowanego w art. 21⁸ k.s.h. jest sprawdzenie, czy umowy między spółką dominującą a zależną były zawierane na warunkach rynkowych (*arms' length principle*). Sprawozdanie sporządzane jest za ubiegły rok obrotowy, a do jego obligatoryjnych elementów należy wskazanie wiążących poleceń wydanych spółce zależnej w okresie sprawozdawczym.
2. Sprawozdanie o powiązaniach umownych może zostać sporządzone jako część sprawozdania zarządu, o którym mowa w art. 231 § 2 pkt 1, art. 300⁸² § 2 pkt 1 albo art. 395 § 2 pkt 1 k.s.h. W przypadku skorzystania z tej możliwości będzie ono przedmiotem rozpatrzenia i zatwierdzenia przez zwyczajne zgromadzenie wspólników albo akcjonariuszy spółki zależnej oraz będzie podlegało złożeniu w rejestrze sądowym (zob. F. Ostrowski [w:] *Kodeks...*, red. A. Szumański, R.L. Kwaśnicki, F. Ostrowski, Legalis, komentarz do art. 21⁸, nb 4). Decyzja co do sposobu sporządzenia sprawozdania z powiązań należy do zarządu spółki zależnej. Przy czym możliwość ujęcia go jako części sprawozdania, o którym mowa w art. 231 § 2 pkt 1, art. 300⁸² § 2 pkt 1 albo art. 395 § 2 pkt 1 k.s.h., nie dotyczy tych spółek, które korzystają ze zwolnienia z obowiązku sporządzania sprawozdania zarządu na podstawie art. 49 ust. 4 i 5 u.rach. (F. Ostrowski [w:] *Kodeks...*, red. A. Szumański, R.L. Kwaśnicki, F. Ostrowski, Legalis, komentarz do art. 21⁸, nb 4).

Art. 21⁹. [Audyt w grupie spółek]

§ 1. Wspólnik lub wspólnicy mniejszościowi albo akcjonariusz lub akcjonariusze mniejszościowi spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek reprezentujący co najmniej 10% kapitału zakładowego mogą zwrócić się do sądu rejestrowego z wnioskiem o wyznaczenie firmy audytorskiej w celu zbadania rachunkowości oraz działalności grupy spółek. Przepisy art. 224–226 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Umowa albo statut spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek może przewidywać ograniczenie zakresu badania tylko do tej spółki oraz jej stosunków z pozostałymi spółkami uczestniczącymi w grupie spółek.

§ 3. Sąd rejestrowy wzywa spółkę, której wspólnicy albo akcjonariusze złożyli wniosek, o którym mowa w § 1, oraz jej spółkę dominującą do zajęcia stanowiska w spra-

wie tego wniosku w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania wezwania. Sąd wyznacza firmę audytorską po otrzymaniu tych stanowisk lub upływie terminu, o którym mowa w zdaniu pierwszym.

§ 4. Na wniosek spółki dominującej lub spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek sąd rejestrowy może ograniczyć przedmiot badania lub określić sposób udostępnienia wyników badania, uwzględniając uzasadnione interesy wnioskodawcy, o którym mowa w § 1, lub pozostałych spółek uczestniczących w grupie spółek, w szczególności potrzebę zabezpieczenia tajemnic przedsiębiorstwa lub innych prawnie chronionych informacji.

1. Instytucja szczególnego audytu (rewizji) w grupie spółek, jako prawo mniejszości o charakterze kolektywnym, jest kolejną regulacją prawa holdingowego należącą do kategorii przepisów ochronnych, skierowanych na ochronę mniejszościowych wspólników (akcjonariuszy) spółki zależnej (uzasadnienie do projektu ustawy nowelizującej – druk sejmowy IX.1515). Uprawnienie uregulowane w art. 21⁹ k.s.h. polega na możliwości wystąpienia do sądu rejestrowego z wnioskiem o wyznaczenie firmy audytorskiej w celu zbadania rachunkowości oraz działalności grupy spółek. Przysługuje ono wspólnikowi lub wspólnikom mniejszościowym albo akcjonariuszowi lub akcjonariuszom mniejszościowym spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek reprezentującym co najmniej 10% kapitału zakładowego. W przypadku, gdy spółką zależną jest prosta spółka akcyjna, przez 10% kapitału zakładowego należy rozumieć 10% liczby wszystkich akcji wyemitowanych w tej spółce (art. 4 § 2² pkt 1 k.s.h.). Regulacja z art. 21⁹ k.s.h. jest analogiczna do konstrukcji prawnej żądania zbadania rachunkowości i działalności spółki z art. 224–226 k.s.h., do których odpowiedniego stosowania odsyła art. 21⁹ § 1 zdanie drugie k.s.h.
2. Uprawnienie z art. 21⁹ k.s.h. dotyczy rachunkowości oraz działalności całej grupy spółek. Jednakże umowa albo statut spółki zależnej może przewidywać ograniczenie zakresu tego badania tylko do tej spółki oraz do jej stosunków z pozostałymi spółkami uczestniczącymi w grupie. Umowa (statut) spółki zależnej nie może natomiast wyłączać prawa mniejszości przewidzianego w art. 21⁹ k.s.h. ani też podwyższać progu reprezentacji kapitałowej służącego wyznaczeniu kręgu uprawnionych.
3. Ograniczenie zakresu badania może nastąpić także z mocy postanowienia sądu rejestrowego, na wniosek spółki dominującej bądź spółki zależnej uczestniczącej w grupie (art. 21⁹ § 4 k.s.h.). Wniosek taki może być uzasadniony w szczególności potrzebą zabezpieczenia tajemnic przedsiębiorstwa lub innych prawnie chronionych informacji. Z tych samych względów spółka dominująca bądź spółka zależna uczestnicząca w grupie mogą złożyć wniosek o określenie przez sąd rejestrowy sposobu udostępnienia wyników badania. Rozpatrzenie tych wniosków wymaga zawsze uwzględnienia przez sąd rejestrowy uzasadnionych interesów wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych występujących z żądaniem audytu lub pozostałych spółek uczestniczących w grupie spółek.

4. Regulacja zawarta w art. 21⁹ § 3 k.s.h. ma charakter techniczno-prawny i odnosi się do procedury wyznaczania biegłego przez sąd rejestrowy (uzasadnienie do projektu ustawy nowelizującej – druk sejmowy IX.1515). Wydanie przez sąd rejestrowy postanowienia o wyznaczeniu firmy audytorskiej wymaga uprzedniego wezwania zarówno spółki zależnej, której wspólnicy albo akcjonariusze mniejszościowi wystąpili z takim wnioskiem, jak i spółki dominującej do zajęcia stanowiska w sprawie tego wniosku w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania wezwania. Dopiero po otrzymaniu tych stanowisk lub upływie wyznaczonego na ich zajęcie terminu sąd rejestrowy wyznacza firmę audytorską.

Art. 21¹⁰. [Przymusowy odkup udziałów lub akcji wspólników lub akcjonariuszy mniejszościowych spółki zależnej]

§ 1. Wspólnik lub wspólnicy mniejszościowi albo akcjonariusz lub akcjonariusze mniejszościowi reprezentujący nie więcej niż 10% kapitału zakładowego spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek mogą żądać umieszczenia w porządku obrad najbliższego zgromadzenia wspólników albo walnego zgromadzenia sprawy podjęcia uchwały o przymusowym odkupie ich udziałów albo akcji przez spółkę dominującą, która reprezentuje bezpośrednio, pośrednio lub na podstawie porozumień z innymi osobami co najmniej 90% kapitału zakładowego spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek. Do dnia uiszczenia całej sumy odkupu wspólnik albo akcjonariusz mniejszościowy zachowuje wszystkie uprawnienia z udziałów albo akcji. Przepisy art. 417 § 1–3 i art. 418¹ § 2–4 i 8 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Żądanie, o którym mowa w § 1, może być złożone w każdym roku obrotowym tylko raz, nie wcześniej niż po upływie trzech miesięcy od dnia ujawnienia w rejestrze uczestnictwa spółki zależnej w grupie spółek.

1. Artykuł 21¹⁰ k.s.h. przewiduje prawo odkupu udziałów (akcji) wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych spółki zależnej przez spółkę dominującą (*sell-out right*). Jest to zatem regulacja należąca do przepisów ochronnych dla wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych spółki zależnej, zapewniająca im tzw. prawo wyjścia ze spółki zależnej, bez względu na typ tej spółki. Instytucja *sell-out right* była wcześniej uregulowana w przepisach o spółce akcyjnej (art. 418¹ k.s.h.), a nie występowała na gruncie przepisów o spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, stąd też art. 21¹⁰ § 1 zdanie trzecie k.s.h. zawiera odesłanie do odpowiedniego stosowania art. 417 § 1–3 oraz art. 418¹ § 2–4 i 8 k.s.h. do prawa odkupu w grupie spółek. Z uwagi na wyłączenie spółek publicznych zawarte w art. 21¹⁶ § 2 pkt 1 k.s.h. nie może natomiast do spółek zależnych uczestniczących w grupie spółek znaleźć zastosowania przepis art. 83 u.o.p. (uzasadnienie do projektu ustawy nowelizującej – druk sejmowy IX.1515).
2. Jak wskazano w uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy IX.1515), regulacja *sell-out* w art. 21¹⁰ k.s.h. nie tylko rozszerza możliwość zastosowania tej instytucji na spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, lecz także liberalizuje prze-

słanki jej zastosowania. *Sell-out right* w grupie spółek przewidziane jest dla wspólnika (akcjonariusza) lub wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych reprezentujących nie więcej niż 10% kapitału zakładowego spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek. W przypadku, gdy spółką zależną jest prosta spółka akcyjna, przez 10% kapitału zakładowego należy rozumieć 10% liczby wszystkich akcji wyemitowanych w tej spółce (art. 4 § 2² pkt 1 k.s.h.). Uprawnienie to polega na żądaniu umieszczenia w porządku obrad najbliższego zgromadzenia wspólników albo walnego zgromadzenia sprawy podjęcia uchwały o przymusowym odkupie ich udziałów albo akcji przez spółkę dominującą, która reprezentuje bezpośrednio, pośrednio lub na podstawie porozumień z innymi osobami co najmniej 90% kapitału zakładowego spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek. Do realizacji *sell-out right* przez wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych spółki zależnej wystarczające jest więc, że spółka dominująca reprezentuje w tej spółce co najmniej 90% kapitału zakładowego, choćby pośrednio lub na podstawie porozumień z innymi osobami. Ponadto, w art. 21¹⁰ k.s.h. nie przewidziano ograniczenia występującego w art. 418¹ § 1 k.s.h. co do liczby odkupujących (tj. nie więcej niż pięciu).

3. Żądanie inicjujące procedurę przymusowego odkupu należy zgłosić do zarządu spółki zależnej uczestniczącej w grupie najpóźniej na miesiąc przed proponowanym terminem zgromadzenia wspólników (walnego zgromadzenia) – art. 418¹ § 2 w zw. z art. 21¹⁰ § 1 zdanie trzecie k.s.h. Z uwagi na brak ustawowych wymogów co do formy tego żądania należy przyjąć, że może ono zostać złożone w każdej formie zapewniającej dojdzie do adresata w sposób umożliwiający zapoznanie się z jego treścią. Wspólnicy (akcjonariusze) mniejszościowi, którzy nie zgłosili żądania odkupu ich udziałów (akcji), a chcą być objęci uchwałą o przymusowym odkupie mogą – na podstawie art. 418¹ § 2 w zw. z art. 21¹⁰ § 1 zdanie trzecie k.s.h. – skorzystać z tzw. prawa przyłączenia. W tym celu powinni zgłosić do zarządu żądanie odkupu ich udziałów (akcji) najpóźniej w terminie tygodnia od odpowiednio: ogłoszenia porządku obrad walnego zgromadzenia – w przypadku spółki akcyjnej (tj. od dnia ukazania się właściwego numeru Monitora Sądowego i Gospodarczego – zgodnie z art. 402 § 1 w zw. z art. 5 § 3 i 4 k.s.h. albo od dnia doręczenia zawiadomienia o zwołaniu walnego zgromadzenia w trybie art. 402 § 3 k.s.h.), a w przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością – od dnia doręczenia zawiadomienia o zwołaniu zgromadzenia, wysłanego zgodnie z art. 238 k.s.h., którego obligatoryjnym elementem jest szczegółowy porządek obrad. Z uwagi na *ratio* omawianej regulacji nie może w tym przypadku znaleźć zastosowania teoria wysyłki. Początkiem biegu terminu na realizację prawa przyłączenia nie może być bowiem dzień wcześniejszy niż ten, w którym porządek obrad zgromadzenia został wspólnikom (akcjonariuszom) udostępniony w sposób umożliwiający zapoznanie się z jego treścią.
4. Uchwała o przymusowym odkupie powinna określać udziały (akcje) podlegające przymusowemu odkupowi przez spółkę dominującą. Jeżeli na zwołanym zgromadzeniu spółki zależnej nie dojdzie do podjęcia tej uchwały, to ta spółka jest zobowiązana do nabycia (udziałów) akcji wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych, w terminie trzech

miesiący od dnia zgromadzenia, w celu ich umorzenia (art. 418¹ § 4 w zw. z art. 21¹⁰ § 1 zdanie trzecie k.s.h.). Na podstawie art. 418¹ § 4 zdanie drugie w zw. z art. 21¹⁰ § 1 zdanie trzecie k.s.h. spółka dominująca odpowiada jednak wobec spółki zależnej za spłacenie całej sumy odkupu proporcjonalnie do udziałów (akcji) posiadanych w dniu odbycia zgromadzenia spółki zależnej, na którym nie doszło do podjęcia uchwały w sprawie przymusowego odkupu (zob. P. Błaszczyk [w:] *Kodeks...*, red. A. Szumański, R.L. Kwaśnicki, F. Ostrowski, Legalis, komentarz do art. 21¹⁰, nb 11).

5. Do zasad odkupu i wyceny odkupowanych udziałów (akcji) odpowiednie zastosowanie znajdują regulacje zawarte w art. 417 § 1–3 k.s.h. (zob. komentarze do tych przepisów). Oznacza to, że w przypadku, gdy spółką zależną jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, prosta spółka akcyjna albo spółka akcyjna niebędąca spółką publiczną, cena odkupowanych praw jest określana przez biegłego wyznaczonego przez zgromadzenie wspólników albo walne zgromadzenie tej spółki. Zarząd spółki zależnej pośredniczy w procedurze odkupu, tj. dokonuje odkupu na rachunek spółki dominującej, nie wcześniej niż po wpłaceniu przez nią ceny odkupu na rachunek bankowy spółki zależnej (art. 417 § 3 w zw. z art. 21¹⁰ § 1 zdanie trzecie k.s.h.).
6. Wspólnik albo akcjonariusz mniejszościowy spółki zależnej zachowuje wszystkie uprawnienia z udziałów albo akcji objętych procedurą odkupu aż do dnia uiszczenia całej sumy odkupu. Odnosi się to zarówno do praw majątkowych *sensu stricto*, jak i praw korporacyjnych. Przy czym uiszczeniem ceny odkupu nie jest moment dokonania wpłaty należności odpowiadającej cenie odkupu na rachunek bankowy spółki zależnej zgodnie z art. 417 § 2 w zw. z art. 21¹⁰ § 1 zdanie trzecie k.s.h., lecz moment zapłaty ceny na rzecz wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych (P. Błaszczyk [w:] *Kodeks...*, red. A. Szumański, R.L. Kwaśnicki, F. Ostrowski, Legalis, komentarz do art. 21¹⁰, nb 15).
7. Z uwagi na to, że realizacja *sell-out* może zagrozić płynności spółki dominującej, w art. 21¹⁰ § 2 k.s.h. wprowadzone zostało ograniczenie częstotliwości korzystania z tego prawa przez wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych. Żądanie inicjujące procedurę przymusowego odkupu może być złożone w każdym roku obrotowym tylko raz, nie wcześniej niż po upływie trzech miesięcy od dnia ujawnienia w rejestrze uczestnictwa spółki zależnej w grupie spółek.

Art. 21¹¹. [Przymusowy wykup udziałów (akcji) wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych spółki zależnej przez spółkę dominującą]

§ 1. Zgromadzenie wspólników albo walne zgromadzenie spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek może podjąć uchwałę o przymusowym wykupie udziałów albo akcji wspólników albo akcjonariuszy reprezentujących nie więcej niż 10% kapitału zakładowego przez spółkę dominującą, która reprezentuje bezpośrednio

co najmniej 90% kapitału zakładowego. Przepisy art. 417 § 1–3 i art. 418 § 2, 2b oraz § 3 zdanie drugie i trzecie stosuje się odpowiednio.

§ 2. Umowa albo statut spółki zależnej może przewidywać, że uprawnienie, o którym mowa w § 1, przysługuje spółce dominującej, która bezpośrednio lub pośrednio reprezentuje w spółce zależnej uczestniczącej w grupie spółek mniej niż 90% kapitału zakładowego takiej spółki, lecz nie mniej niż 75% tego kapitału. Przepis art. 21⁴ § 4 stosuje się odpowiednio.

1. Artykuł 21¹¹ k.s.h. reguluje, na zasadzie lustrzanego odbicia *sell-out right* z art. 21¹⁰ k.s.h., mechanizm ochrony spółki dominującej w postaci przymusowego wykupu udziałów (akcji) wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych spółki zależnej (*squeeze out*). Podobnie jak w przypadku *sell-out right* z art. 21¹⁰ k.s.h., również na gruncie art. 21¹¹ k.s.h. doszło do rozszerzenia instytucji przewidzianej dotychczas w przepisach o spółce akcyjnej (*squeeze out*) na spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, przy jednoczesnej liberalizacji przesłanek jej stosowania.
2. Przymusowy wykup w grupie spółek może objąć udziały (akcje) wspólników (akcjonariuszy) reprezentujących nie więcej niż 10% kapitału zakładowego spółki zależnej uczestniczącej w grupie. Realizacja *squeeze out* wymaga podjęcia uchwały o wykupie przez zgromadzenie wspólników albo walne zgromadzenie spółki zależnej. Wykup dokonywany jest przez spółkę dominującą, która reprezentuje bezpośrednio co najmniej 90% kapitału zakładowego. Jak podkreślono w uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy IX.1515), mając na uwadze wyważanie interesów spółki dominującej oraz wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek, art. 21¹¹ § 1 k.s.h. wymaga, aby próg co najmniej 90% kapitału zakładowego spółki zależnej był bezpośrednio spełniony przez spółkę dominującą, a więc bez udziału innych wspólników (akcjonariuszy) spółki zależnej, w tym działających w porozumieniu ze spółką dominującą. Niezależnie od tego, czy wykup dotyczy udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, czy akcji w spółce akcyjnej, do realizacji *squeeze out* w grupie spółek odpowiednie zastosowanie znajdują regulacje zawarte w art. 417 § 1–3 i art. 418 § 2, 2b oraz § 3 zdanie drugie i trzecie k.s.h. (zob. komentarze do tych przepisów).
3. Przewidziany w stosunku do spółki dominującej wymóg bezpośredniej reprezentacji co najmniej 90% kapitału zakładowego spółki zależnej może zostać złagodzony w umowie albo statucie spółki zależnej. Postanowienia umowne lub statutowe mogą stanowić, że prawo przymusowego wykupu udziałów (akcji) mniejszościowych wspólników (akcjonariuszy) spółki zależnej przysługuje spółce dominującej, która bezpośrednio lub pośrednio reprezentuje w spółce zależnej uczestniczącej w grupie spółek mniej niż 90% kapitału zakładowego takiej spółki, lecz nie mniej niż 75% tego kapitału. Zawarte w art. 21¹¹ § 2 k.s.h. odesłanie do odpowiedniego stosowania art. 21⁴ § 4 k.s.h. oznacza, że skuteczność uchwały o zmianie umowy albo statutu spółki zależnej, wprowadzającej modyfikację ustawowych przesłanek *squeeze out*, zależy od odkupienia przez

spółkę dominującą udziałów albo akcji tych wspólników albo akcjonariuszy spółki zależnej, którzy nie zgadzają się na taką zmianę. Wspólnicy albo akcjonariusze, obecni na zgromadzeniu wspólników albo walnym zgromadzeniu, zgłaszają żądanie odkupienia ich udziałów albo akcji w terminie dwóch dni od dnia zakończenia zgromadzenia. Natomiast nieobecni wspólnicy zgłaszają żądanie odkupienia ich udziałów w terminie miesiąca od dnia zakończenia zgromadzenia wspólników, na którym podjęto uchwałę o zmianie umowy, a nieobecni akcjonariusze – w terminie miesiąca od dnia ogłoszenia uchwały o zmianie statutu spółki zależnej. Wspólników albo akcjonariuszy, którzy nie zgłoszą żądania odkupienia ich udziałów albo akcji w terminie, uważa się za zgadzających się na zmianę (art. 21⁴ § 4 w zw. z art. 21¹¹ § 2 k.s.h.). Do procedury odkupu udziałów albo akcji odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy art. 417 § 1–3 k.s.h. (art. 21⁴ § 4 *in fine* w zw. z art. 21¹¹ § 2 k.s.h.).

Art. 21¹². [Odpowiedzialność spółki dominującej za szkodę wyrządzoną spółce zależnej]

§ 1. Spółka dominująca odpowiada wobec spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek za szkodę, która została wyrządzona wykonaniem wiążącego polecenia i która nie została naprawiona w terminie wskazanym w wiążącym poleceniu, chyba że nie ponosi winy.

§ 2. Za szkodę wyrządzoną jednoosobowej spółce zależnej spółka dominująca odpowiada, tylko jeżeli wykonanie wiążącego polecenia doprowadziło do jej niewypłacalności.

§ 3. Odpowiedzialność spółki dominującej ustala się z uwzględnieniem obowiązku lojalności wobec spółki zależnej podczas wydawania i wykonania wiążącego polecenia.

§ 4. Jeżeli spółka zależna nie wytoczy powództwa o naprawienie szkody wyrządzonej jej przez spółkę dominującą w terminie roku od dnia upływu terminu wskazanego w wiążącym poleceniu, każdy wspólnik albo akcjonariusz spółki zależnej może wytoczyć powództwo o naprawienie szkody wyrządzonej tej spółce.

§ 5. Powództwo o naprawienie szkody, o której mowa w § 1, 2 i 4, wytacza się według miejsca siedziby spółki zależnej.

§ 6. Przepisy art. 295 § 2–4, art. 296, art. 297, art. 300¹²⁷ § 2–4, art. 300¹³⁰, art. 486 § 2–4, art. 487 i art. 488 stosuje się odpowiednio.

§ 7. Przepisy § 1–6 nie naruszają prawa spółki zależnej, jej wspólników albo akcjonariuszy oraz osób trzecich do dochodzenia naprawienia szkody na zasadach ogólnych.

1. Artykuł 21¹² k.s.h. reguluje odpowiedzialność spółki dominującej względem spółki zależnej za szkody wyrządzone wykonaniem wiążącego polecenia. Rozwiązanie to wpisuje się w założenie, jakie przyświecało projektodawcy przepisów prawa holdingowego, a mianowicie – oparcie ich na zasadzie, że z decyzją powinna być zawsze związana odpowiedzialność; rozmiłanie się bowiem sfery „decyzji” oraz sfery „odpowiedzialno-

ści” z reguły prowadzi do rozwiązań patologicznych (uzasadnienie do projektu ustawy nowelizującej – druk sejmowy IX.1515).

2. Odpowiedzialność spółki dominującej uregulowana w art. 21¹² k.s.h. to odpowiedzialność odszkodowawcza, o charakterze kontraktowym, ukształtowana na zasadzie winy domniemanej (zob. uzasadnienie do projektu ustawy nowelizującej – druk sejmowy IX.1515; zob. także A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany...*, t. I, LEX 2023, komentarz do art. 21¹²; por. jednak A. Kappes, *Rzekoma ochrona spółki zależnej w prawie holdingowym*, PPH 2022/12, s. 14, którego zdaniem mamy tu do czynienia ze swoistą odpowiedzialnością odszkodowawczą wykazującą pewne podobieństwa do odpowiedzialności kontraktowej). Zdarzeniem wyrządzającym szkodę jest w tym przypadku wykonanie przez spółkę zależną wiążącego polecenia wydanego jej przez spółkę dominującą, zgodnie z zasadami określonymi w art. 21² k.s.h. Przy czym spółka dominująca zobowiązana jest do naprawienia wynikłej stąd dla spółki zależnej szkody tylko wówczas, gdy szkoda ta nie została naprawiona w terminie wskazanym w wiążącym poleceniu. Zgodnie bowiem z art. 21² § 3 pkt 4 k.s.h. jednym z obligatoryjnych elementów treści wiążącego polecenia jest wskazanie przewidywanego sposobu i terminu naprawienia spółce zależnej szkody poniesionej w wyniku wykonania wiążącego polecenia. Odpowiedzialność spółki dominującej z art. 21¹² k.s.h. aktualizuje się zatem dopiero wówczas, gdy bezskutecznie minął termin na naprawienie szkody wskazany w wiążącym poleceniu. Do tego czasu spółce zależnej nie przysługuje wymagalne roszczenie odszkodowawcze. Natomiast – jak wskazano w uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy IX.1515) – w razie, gdyby dla danej szkody termin naprawienia nie został wskazany, przyjąć należy, że powinna ona zostać naprawiona niezwłocznie. W takim przypadku odpowiedzialność spółki dominującej z art. 21¹² k.s.h. znajdzie zastosowanie, jeżeli niezwłocznie po wyrządzeniu spółce zależnej szkody nie dojdzie do jej naprawienia w inny sposób.
3. W stosunku do jednoosobowych spółek zależnych obowiązek naprawienia przez spółkę dominującą szkody został istotnie ograniczony w art. 21¹² § 2 k.s.h. Aktualizuje się on jedynie w przypadku, gdy wykonanie wiążącego polecenia doprowadziło do niewypłacalności tej spółki. Jak wynika z uzasadnienia do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy IX.1515), ograniczenie to zostało wprowadzone ze względu na odmienne kategorie interesów wymagające ochrony w wypadku spółki jednoosobowej. Nie występuje tu bowiem potrzeba ochrony interesów wspólników mniejszościowych. W doktrynie słusznie jednak zauważono, że na gruncie art. 21¹² § 2 k.s.h. nie jest jasne, czy sama niewypłacalność może być także uznana za szkodę spółki zależnej, co znacznie zwiększyłoby zakres obowiązku odszkodowawczego spółki dominującej, czy też niewypłacalność jest tylko przesłanką odpowiedzialności za szkodę bezpośrednio wyrządzoną wykonaniem wiążącego polecenia, co byłoby zgodne z wykładnią językową (tak A. Kappes, *Rzekoma ochrona...*, s. 15).

4. W art. 21¹² § 3 k.s.h. określony został wzorzec postępowania spółki dominującej, podlegający uwzględnieniu przy ustalaniu jej odpowiedzialności względem spółki zależnej. Zgodnie z tym wzorcem podczas wydawania i wykonywania wiążącego polecenia spółka dominująca zobowiązana jest do zachowania lojalności wobec spółki zależnej. Odstępstwa od tego wzorca będą więc przemawiały za przypisaniem odpowiedzialności spółce dominującej.
5. Regulacja odpowiedzialności spółki dominującej wobec spółki zależnej obejmuje również instytucję *actio pro socio* (art. 21¹² § 4–6 k.s.h.). Niewytoczenie przez spółkę zależną powództwa przeciwko spółce dominującej w terminie roku od dnia upływu terminu wskazanego w wiążącym poleceniu aktualizuje w tym zakresie uprawnienia każdego ze wspólników (akcjonariuszy) spółki zależnej. Każdy z nich, bez względu na liczbę posiadanych udziałów (akcji), może w takiej sytuacji wytoczyć powództwo o naprawienie szkody wyrządzonej spółce zależnej. W zależności od typu spółki zależnej odpowiednie zastosowanie – z mocy odesłania zawartego w art. 21¹² § 6 k.s.h. – do *actio pro socio* wykonywanego na podstawie art. 21¹² § 4 k.s.h. znajdują regulacje tej instytucji w przepisach dotyczących poszczególnych spółek kapitałowych – tj. 295 § 2–4, art. 296, 297, 300¹²⁷ § 2–4, art. 300¹³⁰, 486 § 2–4, art. 487 i 488 k.s.h. (zob. komentarze do tych przepisów).
6. Bez względu na to, czy powództwo o naprawienie szkody wytacza sama spółka zależna, w tym jednoosobowa, czy też wspólnik (akcjonariusz), realizując *actio pro socio*, właściwość miejscową sądu wyznacza się według siedziby spółki zależnej (art. 21¹² § 5 k.s.h.).
7. Niezależnie od odpowiedzialności spółki dominującej na podstawie art. 21¹² k.s.h., spółka ta może zostać pociągnięta do odpowiedzialności na zasadach ogólnych. Przepisy art. 21¹² k.s.h. nie naruszają bowiem ani prawa spółki zależnej, ani jej wspólników albo akcjonariuszy, ani osób trzecich do dochodzenia naprawienia szkody na ogólnych zasadach (art. 21¹² § 7 k.s.h.).

Art. 21¹³. [Odpowiedzialność spółki dominującej wobec wspólników lub akcjonariuszy spółki zależnej]

§ 1. Spółka dominująca, która na dzień wydania wiążącego polecenia spółce zależnej uczestniczącej w grupie spółek dysponuje, bezpośrednio lub pośrednio, większością głosów umożliwiającą podjęcie uchwały o uczestnictwie w grupie spółek oraz o zmianie umowy albo statutu tej spółki zależnej, odpowiada wobec wspólnika albo akcjonariusza tej spółki za obniżenie wartości przysługującego mu udziału albo akcji, jeżeli obniżenie było następstwem wykonania przez spółkę zależną wiążącego polecenia.

§ 2. Domniemywa się, że spółka dominująca dysponuje większością głosów umożliwiającą podjęcie uchwały o uczestnictwie w grupie spółek oraz o zmianie umowy

albo statutu spółki zależnej, jeżeli bezpośrednio lub pośrednio reprezentuje w spółce zależnej co najmniej 75% kapitału zakładowego.

§ 3. Powództwo o naprawienie szkody, o której mowa w § 1, wytacza się według miejsca siedziby spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek. Nie później niż z chwilą wniesienia tego powództwa wspólnik albo akcjonariusz, o którym mowa w § 1, wzywa spółkę dominującą do naprawienia, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wezwania, szkody wyrządzonej spółce zależnej wykonaniem wiążącego polecenia.

§ 4. Roszczenie o naprawienie szkody, o której mowa w § 1, wygasa z chwilą pełnego naprawienia przez spółkę dominującą szkody wyrządzonej spółce zależnej uczestniczącej w grupie spółek wykonaniem wiążącego polecenia.

§ 5. Roszczenie o naprawienie szkody, o której mowa w § 1, przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym wspólnik albo akcjonariusz, o którym mowa w § 1, dowiedział się o szkodzie. Jednakże w każdym przypadku roszczenie przedawnia się z upływem pięciu lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę.

1. Uzupełnieniem regulacji odpowiedzialności spółki dominującej za szkody wyrządzone wykonaniem wiążącego polecenia z art. 21¹² k.s.h. jest przewidziana w art. 21¹³ odpowiedzialność za wynikające z tego tytułu tzw. szkody pośrednie, która na gruncie polskiego prawa ma wyjątkowy charakter. Artykuł 21¹³ k.s.h. wprowadza odpowiedzialność spółki dominującej względem wspólników (akcjonariuszy) spółki zależnej za obniżenie wartości udziałów albo akcji będące następstwem wykonania przez spółkę zależną wiążącego polecenia.
2. Odpowiedzialność spółki dominującej na podstawie art. 21¹³ k.s.h. słusznie kwalifikowana jest jako postać odpowiedzialności deliktowej (tak P. Błaszczyk [w:] *Kodeks...*, red. A. Szumański, R.L. Kwaśnicki, F. Ostrowski, Legalis, komentarz do art. 21¹³, nb 2, który podkreśla, że pomiędzy spółką dominującą oraz wspólnikiem (akcjonariuszem) mniejszościowym spółki zależnej brak jest co do zasady istniejącego wcześniej stosunku zobowiązaniowego, którego niewykonanie lub nienależyte wykonanie skutkowałoby powstaniem szkody; źródłem obowiązku odszkodowawczego wobec takich wspólników (akcjonariuszy) jest natomiast określone w art. 21¹³ k.s.h. zdarzenie o charakterze pierwotnym i samoistnym, które obejmuje wykonanie przez spółkę zależną wiążącego polecenia spółki dominującej). Tym samym w zakresie nieuregulowanym w art. 21¹³ k.s.h. odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy art. 415 i n. k.c. w zw. z art. 2 k.s.h.
3. Zakres podmiotowy odpowiedzialności z art. 21¹³ k.s.h. został istotnie ograniczony. Odpowiedzialność przewidzianą w tym przepisie ponosi wyłącznie taka spółka dominująca, która na dzień wydania wiążącego polecenia spółce zależnej uczestniczącej w grupie spółek dysponuje, bezpośrednio lub pośrednio, większością głosów umożliwiającą podjęcie uchwały o uczestnictwie w grupie spółek oraz o zmianie umowy albo statutu tej spółki zależnej. Przy czym, ze względu na fakt, że powyższa przesłanka może odmiennie przedstawiać się w różnych spółkach zależnych, o czym decyduje struktura wspólników (akcjonariuszy) oraz postanowienia szczególne umowy albo statutu spółki

zależnej, przepis art. 21¹³ § 2 k.s.h. wprowadza domniemanie spełnienia wspomnianej przesłanki, w przypadku gdy spółka dominująca reprezentuje co najmniej 75% kapitału zakładowego spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek (uzasadnienie do projektu ustawy nowelizującej – druk sejmowy IX.1515). Ciężar dowodu w zakresie obalenia tego domniemania spoczywa na spółce dominującej. Uprawnienia do dochodzenia szkód pośrednich nie przewidziano w odniesieniu do wspólników (akcjonariuszy) spółki zależnej, w której spółka dominująca nie może – co do zasady – samodzielnie podejmować kwalifikowanych uchwał na zgromadzeniu wspólników (walnym zgromadzeniu), jak na przykład zmiany umowy albo statutu spółki. W uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy IX.1515) argumentowano to tym, że wspólnicy (akcjonariusze) mniejszościowi takiej spółki zależnej posiadają mechanizmy prawne (wykraczające poza zaskarżenie uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej) umożliwiające im zablokowanie podjęcia niekorzystnej dla spółki zależnej uchwały, głosując przeciwko tej uchwale. Natomiast w przypadku jednoosobowych spółek zależnych potrzeba takiej ochrony w ogóle nie zachodzi, ze względu na brak w tych spółkach wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych.

4. Przewidziana w art. 21¹³ k.s.h. odpowiedzialność spółki dominującej ograniczona jest wyłącznie do szkody spowodowanej wykonaniem wiążącego polecenia, co pozostawia poza jej zakresem najczęstsze przypadki szkód wyrządzonych wydawaniem i wykonywaniem poleceń w trybie nieformalnym (tak A. Kappes, *Rzekoma ochrona...*, s. 21).
5. Rozwiązania przewidziane w art. 21¹³ § 3 i 4 k.s.h. mają pełnić rolę swoistych norm „kolizyjnych” w kwestii relacji odpowiedzialności za szkodę pośrednią wobec wspólnika albo akcjonariusza spółki zależnej do odpowiedzialności odszkodowawczej spółki dominującej wobec spółki zależnej uregulowanej w art. 21¹² k.s.h. (uzasadnienie do projektu ustawy nowelizującej – druk sejmowy IX.1515). Zgodnie z art. 21³ § 4 k.s.h. roszczenie o naprawienie szkody pośredniej wygasa z chwilą pełnego naprawienia spółce zależnej szkody wyrządzonej przez spółkę dominującą w następstwie wydania wiążącego polecenia. Natomiast przepis art. 21¹³ § 3 zdanie drugie k.s.h. reguluje zagadnienia techniczno-prawne w celu uniknięcia wyżej wymienionej kolizji. Wspólnik albo akcjonariusz, występując z powództwem odszkodowawczym z art. 21¹³ k.s.h., zobowiązany jest do wezwania spółki dominującej do naprawienia, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wezwania, szkody wyrządzonej spółce zależnej wykonaniem wiążącego polecenia. Przy czym wezwanie ma nastąpić nie później niż z chwilą wniesienia powództwa o naprawienie szkody pośredniej. W doktrynie słusznie jednak zakwestionowano sens i znaczenie tych regulacji (zob. szerzej A. Kappes, *Rzekoma ochrona...*, s. 21; tak również A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany...*, t. I, LEX 2023, komentarz do art. 21¹³). Wątpliwości budzi bowiem to, czy od upływu terminu do naprawienia szkody spółce zależnej uzależnione jest samo powstanie roszczenia odszkodowawczego wspólnika (akcjonariusza) mniejszościowego, czy też może on już wcześniej dochodzić naprawienia szkody, licząc się z ewentualnym roszczeniem z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, w przypadku gdyby następnie doszło do naprawienia szkody spółki zależnej przez

spółkę dominującą. Niejasny jest także sens wymogu wezwania do naprawienia szkody, które może być dokonane nawet w dniu wytoczenia powództwa (zob. szerzej A. Kappes, *Rzekoma ochrona...*, s. 21).

6. Powództwo o naprawienie szkody pośredniej wytacza się według miejsca siedziby spółki zależnej uczestniczącej w grupie, której wspólnik (akcjonariusz) występuje z roszczeniami wobec spółki dominującej (art. 21¹³ § 3 zdanie pierwsze k.s.h.). Regulacja odpowiedzialności za szkody pośrednie przewiduje również szczególny przepis dotyczący przedawnienia roszczenia (art. 21¹³ § 5 k.s.h.). Roszczenie odszkodowawcze, o którym mowa w art. 21¹³ § 1 k.s.h., ulega przedawnieniu z upływem trzech lat od dnia, w którym wspólnik albo akcjonariusz dowiedział się o szkodzie, jednakże w każdym przypadku roszczenie to przedawnia się z upływem pięciu lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę.

Art. 21¹⁴. [Odpowiedzialność spółki dominującej za szkodę wyrządzoną wierzycielowi spółki zależnej]

§ 1. Jeżeli egzekucja przeciwko spółce zależnej uczestniczącej w grupie spółek okaże się bezskuteczna, spółka dominująca odpowiada za szkodę wyrządzoną wierzycielowi spółki zależnej, chyba że nie ponosi winy lub szkoda nie powstała w następstwie wykonania przez spółkę zależną wiążącego polecenia. Przepis art. 21¹² § 3 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Domniemywa się, że szkoda, o której mowa w § 1, obejmuje wysokość niezaspokojonej wierzytelności wobec spółki zależnej.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 nie naruszają przepisów ustanawiających dalej idącą odpowiedzialność spółki dominującej.

§ 4. Jeżeli obowiązek złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości powstał w czasie prowadzenia egzekucji, spółka dominująca nie ponosi odpowiedzialności, o której mowa w § 1, w czasie, gdy jest prowadzona egzekucja przez zarząd przymusowy albo sprzedaż przedsiębiorstwa spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek na podstawie Kodeksu postępowania cywilnego.

§ 5. Powództwo o naprawienie szkody, o której mowa w § 1, wytacza się według miejsca siedziby spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek.

1. Przepis art. 21¹⁴ § 1 k.s.h. reguluje odpowiedzialność odszkodowawczą spółki dominującej względem wierzycieli spółki zależnej za szkody powstałe w następstwie wykonania przez spółkę zależną wiążącego polecenia w sytuacji, gdy egzekucja przeciwko spółce zależnej okaże się bezskuteczna. Jest to odpowiedzialność oparta na zasadzie winy, choć domniemanej. Dodatkowo, spółka dominująca może zwolnić się z odpowiedzialności, wykazując, że szkoda nie powstała w następstwie wykonania przez spółkę zależną wiążącego polecenia. Domniemaniami objęte są więc takie przesłanki odpowiedzialności, jak wina spółki dominującej oraz związek przyczynowy pomiędzy powstaniem szkody wierzyciela i wykonaniem przez spółkę zależną wiążącego polecenia. Ponadto,

w art. 21¹⁴ § 2 k.s.h. wprowadzone zostało na korzyść wierzycieli domniemanie, że wspomniana wyżej szkoda obejmuje wysokość ich niezaspokojonej wierzytelności wobec spółki zależnej. Domniemania te mają charakter wzruszalny, a ciężar dowodu w zakresie ich obalenia spoczywa na spółce dominującej (P. Błaszczyk [w:] *Kodeks...*, red. A. Szumański, R.L. Kwaśnicki, F. Ostrowski, Legalis, komentarz do art. 21¹⁴, nb 1). Odpowiedzialność spółki dominującej ustala się z uwzględnieniem obowiązku lojalności wobec spółki zależnej podczas wydawania i wykonania wiążącego polecenia (art. 21¹² § 3 k.s.h. w zw. z art. 21¹⁴ § 1 zdanie drugie k.s.h.).

2. Jak podkreślono w uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy IX.1515), przepisy prawa holdingowego nie przewidują w zakresie odpowiedzialności spółki dominującej względem wierzycieli spółki zależnej tzw. odpowiedzialności przebijającej, w ramach której spółka dominująca odpowiadałaby gwarancyjnie wobec wierzycieli spółki zależnej. Argumentowane jest to tym, że wspomniana koncepcja odpowiedzialności przebijającej jest dyskusyjna od strony systemowej; prowadzi ona bowiem do naruszenia fundamentalnej zasady prawa spółek kapitałowych, a mianowicie braku odpowiedzialności osobistej wspólnika (akcjonariusza) za zobowiązania spółki kapitałowej, wyrażonej w art. 151 § 4 i art. 301 § 5 k.s.h. Podkreślono również, że przyjęta regulacja odpowiedzialności spółki dominującej względem wierzycieli spółki zależnej jest wąsko ujęta, a więc nie zagraża bezpieczeństwu prawnemu funkcjonowania spółki dominującej, a tym samym i całej grupy spółek, w przeciwieństwie do odpowiedzialności przebijającej.
3. Odpowiedzialność spółki dominującej przewidziana w art. 21¹⁴ k.s.h. obejmuje wierzycieli wszystkich rodzajów spółek zależnych uczestniczących w grupie spółek, a więc również spółek jednoosobowych.
4. Artykuł 21¹⁴ § 3 k.s.h. przesądza o braku wpływu odpowiedzialności uregulowanej w art. 21¹⁴ § 1 i 2 k.s.h. na przepisy regulujące dalej idącą odpowiedzialność spółki dominującej. Obejmuje to wszelkie inne podstawy prawne odpowiedzialności spółki dominującej za szkody wierzycieli spółki zależnej, a zatem zarówno te wynikające z przepisów kodeksu spółek handlowych, jak i odrębnych ustaw (A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany...*, t. I, LEX 2023, komentarz do art. 21¹⁴).
5. Artykuł 21¹⁴ § 4 k.s.h. przewiduje dodatkowe wyłączenie odpowiedzialności spółki dominującej względem wierzycieli spółki zależnej w czasie, gdy jest prowadzona egzekucja przez zarząd przymusowy albo sprzedaż przedsiębiorstwa spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek na podstawie kodeksu postępowania cywilnego. Wymienione sposoby egzekucji ograniczają bowiem spółkę dominującą oraz zarząd spółki zależnej w bieżącym zarządzaniu przedsiębiorstwem spółki zależnej oraz możliwości pozyskiwania informacji na temat sytuacji finansowej tego przedsiębiorstwa (A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany...*, t. I, LEX 2023, komentarz do art. 21¹⁴). Zastosowanie wyłączenia

z art. 21¹⁴ § 4 k.s.h. możliwe jest jednak tylko wówczas, gdy obowiązek złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki zależnej powstał w czasie prowadzenia egzekucji.

6. Przepis art. 21¹⁴ § 5 k.s.h. określa właściwość miejscową sądu na potrzeby powództwa o naprawienie szkody wyrządzonej wierzytelom. Powództwo to wytacza się według miejsca siedziby tej spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek, której wierzytel występuje z roszczeniem wobec spółki dominującej.

Art. 21¹⁵. [Ustanie uczestnictwa w grupie spółek]

Ustanie uczestnictwa w grupie spółek następuje wskutek podjęcia większością trzech czwartych głosów uchwały zgromadzenia wspólników albo walnego zgromadzenia spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek lub przez złożenie przez spółkę dominującą spółce zależnej uczestniczącej w grupie spółek oświadczenia o ustaniu tego uczestnictwa.

Artykuł 21¹⁵ k.s.h. dotyczy ustania uczestnictwa w grupie spółek, przewidując, że może ono nastąpić na dwa sposoby. Po pierwsze, na skutek podjęcia uchwały zgromadzenia wspólników albo walnego zgromadzenia spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek. Uchwała o wystąpieniu z grupy spółek wymaga kwalifikowanej większości 3/4 głosów. Po drugie, przez złożenie oświadczenia przez spółkę dominującą o ustaniu tego uczestnictwa. Jest to jednostronne oświadczenie woli o charakterze prawnokształtującym, adresowane do spółki zależnej (A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany...*, t. I, LEX 2023, komentarz do art. 21¹⁵). Skutek podjęcia tej uchwały bądź złożenia wspomnianego oświadczenia podlega ujawnieniu w rejestrze, na zasadach ogólnych, przy czym wpis stanowiący wykreślenie wzmianki o uczestnictwie w grupie spółek ma charakter deklaratoryjny, a nie konstytutywny. Jak wskazano w uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy IX.1515), przepis ten nie reguluje natomiast wyjścia z grupy spółek spółki dominującej, pozostawiając to zasadom ogólnym, gdyż taki przypadek oznacza faktycznie utratę bytu prawnego całej grupy spółek.

Art. 21¹⁶. [Stosowanie przepisów o spółce zależnej do spółki powiązanej ze spółką dominującą]

§ 1. Przepisy ustawy o grupie spółek dotyczące spółki zależnej stosuje się odpowiednio do spółki powiązanej ze spółką dominującą, jeżeli umowa albo statut spółki powiązanej tak stanowią.

§ 2. Przepisów ustawy o spółce zależnej uczestniczącej w grupie spółek nie stosuje się do:

- 1) spółki publicznej;
- 2) spółki, która jest spółką w likwidacji i rozpoczęła podział swego majątku albo jest spółką w upadłości;

3) spółki będącej podmiotem objętym nadzorem nad rynkiem finansowym w rozumieniu art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (Dz.U. z 2023 r. poz. 753, 825, 1705, 1723 i 1843).

1. Z art. 21¹⁶ § 1 k.s.h. wynika możliwość zastosowania przepisów o grupie spółek, przy czym tylko tych dotyczących spółki zależnej, także do spółek powiązanych (w rozumieniu art. 4 § 1 pkt 5 k.s.h.) ze spółką dominującą, co wymaga jednak wyraźnego postanowienia w umowie albo statucie spółki powiązanej. Objęcie spółek powiązanych regulacją prawa holdingowego odnoszącego się do spółek zależnych nie następuje zatem *ex lege*.
2. Z kolei z mocy ustawy, tj. na podstawie art. 21¹⁶ § 2 k.s.h., spod regulacji prawa holdingowego dotyczącej spółek zależnych wyłączone zostały:
 - 1) spółki publiczne;
 - 2) spółki, które są w likwidacji i rozpoczęły podział swego majątku;
 - 3) spółki w upadłości, co jest uzasadnione tym, że stosowanie przepisów o grupie spółek jest wówczas bezcelowe, a ponadto może generować wątpliwości prawne na styku z prawem upadłościowym (zob. uzasadnienie do projektu ustawy nowelizującej – druk sejmowy IX.1515);
 - 4) spółki będące podmiotami objętymi nadzorem nad rynkiem finansowym w rozumieniu art. 1 ust. 2 ustawy z 21.07.2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (Dz.U. z 2024 r. poz. 135 ze zm.).

TYTUŁ II

Spółki osobowe

DZIAŁ I

Spółka jawna

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Art. 22. [Definicja spółki jawnej]

§ 1. Spółką jawną jest spółka osobowa, która prowadzi przedsiębiorstwo pod własną firmą, a nie jest inną spółką handlową.

§ 2. Każdy wspólnik odpowiada za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem solidarnie z pozostałymi wspólnikami oraz ze spółką, z uwzględnieniem art. 31.

1. W § 1 art. 22 k.s.h. zawarta jest definicja spółki jawnej. Ma ona charakter negatywny, gdyż ujmuje spółkę jawną jako tę spółkę osobową, która nie jest inną spółką handlową. Pierwsza część definicji stanowi natomiast powtórzenie regulacji art. 8 § 2 k.s.h., zgodnie z którym atrybutem każdej spółki osobowej jest prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną firmą (zob. komentarz do art. 8 k.s.h.).
2. Specyfiką spółek osobowych jako jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, jest przede wszystkim to, że odpowiedzialność za ich zobowiązania ponoszą również wspólnicy. Charakter odpowiedzialności wspólników określony jest w art. 22 § 2 k.s.h. Jest to odpowiedzialność osobista, nieograniczona, solidarna ze spółką oraz pozostałymi wspólnikami. Uzupełnieniem tej charakterystyki jest art. 31 k.s.h., zgodnie z którym odpowiedzialność wspólników jest – w przeciwieństwie do odpowiedzialności samej spółki – sub-

sydiarna (zob. komentarz do art. 31 k.s.h.). W doktrynie i orzecznictwie nie budzi przy tym wątpliwości, że jest to odpowiedzialność za cudzy dług – tj. za dług spółki (zob. m.in. wyrok SN z 14.04.2016 r., IV CSK 503/15, LEX nr 2043748). Nie oznacza to jednak, że wspólnikowi nie można przypisać statusu dłużnika. Jak podkreśla się w orzecznictwie (zob. m.in. wyrok SN z 14.04.2016 r., IV CSK 503/15, LEX nr 2043748), skoro ustawa (art. 22 § 2 k.s.h.) czyni wspólnika odpowiedzialnym za dług spółki solidarnie ze spółką i pozostałymi wspólnikami, to wspólnik uzyskuje *ex lege* status prawny dłużnika wobec wierzyciela spółki ze wszystkimi konsekwencjami wynikającymi z tego stanu rzeczy. W związku z tym przyjmuje się, że wspólnik spółki jawnej jest wobec wierzyciela tej spółki dłużnikiem w rozumieniu art. 527 i 530 k.c. (tak SN w wyroku z 29.11.2006 r., II CSK 250/06, OSNC 2007/10, poz. 155). Ponadto, jak słusznie przyjął Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z 18.12.2008 r. (I ACa 726/08, LEX nr 508532), jeżeli w umowie przelewu wierzytelności strony ją zawierające postanowiły, że na rzecz nabywcy zostały przeniesione wierzytelności należne od dłużnika – spółki jawnej, a nie wymieniły jako dłużników wspólników, to umowa uprawnia nabywcę do dochodzenia nabytej wierzytelności nie tylko od spółki, lecz także od jej wspólników ponoszących za dług spółki odpowiedzialność *ex lege* na podstawie art. 22 § 2 k.s.h.

3. Na gruncie art. 22 § 2 k.s.h. mamy do czynienia z solidarnością bierną po stronie wspólników i spółki w rozumieniu art. 366 k.c. Sprawa o świadczenie, za które wspólnicy odpowiadają solidarnie, nie musi się więc toczyć z udziałem ich wszystkich, a wyrok nie musi dotyczyć ich niepodzielnie (zob. wyrok SN z 14.04.2016 r., IV CSK 503/15, LEX nr 2043748). Jak podkreślił Sąd Najwyższy w uchwale z 28.02.2013 r. (III CZP 108/12, OSNC 2013/9, poz. 107), „dłużnik solidarny, przeciwko któremu wierzyciel dochodzi roszczenia, nie może kwestionować skierowania powództwa właśnie przeciwko niemu, żądając dopozwania pozostałych dłużników. Gdy powód – wierzyciel pozywa tylko jednego ze współdłużników solidarnych, nie ma mechanizmów procesowych, które pozwalałyby na dopozwanie, wbrew jego woli, także pozostałych dłużników. Racje dłużników dotyczące charakteru zobowiązania i wzajemnych relacji między nimi nie mogą zwolnić żadnego z nich z odpowiedzialności względem wierzyciela. Dłużnikowi nie służy też *beneficium divisionis*, dzięki któremu mógłby domagać się ograniczenia należności zasądzonej wyrokiem do przypadającej na niego części długu. Wierzyciel nie jest jednak związany wyborem pozwanego – dłużnika, którego dokonał. Kierując pozew przeciwko jednemu spośród kilku dłużników, nie wykonuje on prawa podmiotowego kształtującego, dlatego na każdym etapie postępowania może zmienić decyzję. Solidarność bierna istnieje w interesie wierzyciela, nie może on być zmuszony do prowadzenia procesu przeciwko wszystkim dłużnikom, jeżeli jest to sprzeczne z jego interesem, a zwłaszcza jeśli powoduje zbędną zwłokę postępowania. W konsekwencji żaden z pozwanych dłużników nie jest uprawniony do tego, by kwestionować oddalenie powództwa w stosunku do pozostałych dłużników, cofnięcie wobec nich pozwu i umorzenie postępowania”.

4. Odpowiedzialność wspólników spółki jawnej na podstawie art. 22 § 2 k.s.h., jak każda odpowiedzialność solidarna, ze względu na wspólność obowiązków, przesądza zawsze

o materialnym charakterze współuczestnictwa (art. 72 § 1 pkt 1 k.p.c.) między pozwanymi w sporze o wierzytelność, której dotyczy. Nie uzasadnia ona jednak ani współuczestnictwa koniecznego, ani jednolitego po stronie pozwanej (zob. uchwałę SN z 28.02.2013 r., III CZP 108/12, OSNC 2013/9, poz. 107). Dla przyjęcia przewidzianego w art. 73 § 2 k.p.c. współuczestnictwa brak jest bowiem związku prawnego pomiędzy pozwanymi niezbędnego dla uznania, że współuczestnictwo ma charakter jednolity (tak również SA w Łodzi w postanowieniu z 11.02.2009 r., I ACz 89/09, OSAŁ 2009/1, poz. 1).

5. Wskazany wyżej charakter odpowiedzialności wynikającej z art. 22 § 2 k.s.h. uzasadnia interes prawny wspólnika do wstąpienia do procesu w charakterze interwenienta ubocznego po stronie spółki (zob. m.in. S. Sołtyński [w:] S. Sołtyński, A. Szumański, A. Szajkowski, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 404; tak również – na gruncie stanu faktycznego dotyczącego spółki komandytowej – SA w Łodzi w postanowieniu z 11.09.2014 r., I ACz 1153/14, OSAŁ 2015/4, poz. 20).
6. Wspólnik spółki jawnej, który spełnił świadczenie na rzecz wierzyciela tej spółki, może żądać od innego jej wspólnika zwrotu odpowiedniej części tego świadczenia wraz z kosztami procesu wytoczonego przeciwko niemu, chyba że pozwany wspólnik skutecznie podniesie zarzut wadliwego prowadzenia procesu przez wspólnika pozwanego przez wierzyciela (tak SN w uchwale z 28.02.2013 r., III CZP 108/12, OSNC 2013/9, poz. 107).
7. Odpowiedzialność wspólników, o której mowa w art. 22 § 2 k.s.h., powstaje *ex lege*, w związku z uzyskaniem statusu wspólnika spółki jawnej. Nie oznacza to jednak, że wspólnik zawsze ponosi odpowiedzialność jedynie za te zobowiązania, które powstały w czasie jego uczestnictwa w spółce, choć oczywiście jest to zasadą. Rozszerzenie odpowiedzialności na zobowiązania zaciągnięte przez spółkę w czasie, gdy dana osoba nie była jeszcze wspólnikiem, wynika wprost z art. 10 § 3 k.s.h. i art. 32 k.s.h. (zob. komentarze do tych przepisów). Ponadto, wystąpienie wspólnika ze spółki nie powoduje wyłączenia jego odpowiedzialności za zobowiązania powstałe w czasie, kiedy był wspólnikiem (tak SN w uchwale z 18.12.2008 r., III CZP 126/08, OSNC 2009/11, poz. 150). W orzecznictwie utrwalona jest również wykładnia art. 22 § 2 k.s.h., zgodnie z którą wspólnicy ponoszą odpowiedzialność za zobowiązania spółki nawet wówczas, gdy dłużnik główny (spółka) już nie istnieje, i to niezależnie od tego, czy byt prawny spółki ustał na skutek przeprowadzenia likwidacji (zob. m.in. wyrok SN z 27.04.2017 r., IV KK 108/17, LEX nr 2307132; uchwałę SN z 4.09.2009 r., III CZP 52/09, Mon. Praw. 2009/21, s. 1138; wyrok SA w Warszawie z 29.01.2016 r., I ACa 630/15, LEX nr 2004484; wyrok SA w Katowicach z 18.12.2008 r., I ACa 726/08, LEX nr 508532), czy też w sposób uproszczony – przewidziany w art. 67 § 1 *in fine* k.s.h. (zob. wyrok SA w Katowicach z 11.01.2017 r., I ACa 739/16, LEX nr 2254078; wyrok SA w Warszawie z 13.01.2010 r., I ACa 978/09, LEX nr 1120194).

8. Norma zawarta w art. 22 § 2 k.s.h. ma charakter bezwzględnie obowiązujący. Umowne zwolnienie wspólnika spółki jawnej od udziału w stratach (art. 51 § 3 k.s.h.) nie modyfikuje jego odpowiedzialności na podstawie art. 22 § 2 k.s.h. (zob. wyrok SN z 23.04.2009 r., IV CSK 558/08, LEX nr 512966). Ponadto, odpowiedzialność wspólników spółki jawnej za zobowiązania spółki nie jest w żadnym stopniu uzależniona od tego, czy dług spółki jawnej powstał wskutek okoliczności, za które odpowiada, czy też niezależnie od jego zawnienia; zależy ona wyłącznie od tego, czy za jakiś dług (także o charakterze odszkodowawczym) odpowiada spółka jawna (co podkreślił m.in. SA w Katowicach w wyroku z 1.03.2018 r., I ACa 801/17, LEX nr 2487689). Jednakże, jak słusznie przyjmuje się w orzecznictwie, zobowiązaniami spółki, za które ponoszą odpowiedzialność wspólnicy, są te zobowiązania, które spółka może zaciągać w ramach przyznanej jej zdolności (art. 8 k.s.h.), która obejmuje stosunki zewnętrzne między spółką a kontrahentami, tj. zobowiązania wobec wierzycieli niebędących wspólnikami, jak i wobec wierzycieli będących wspólnikami, gdy zobowiązania nie wynikają ze stosunku spółki (tak m.in. SN w wyroku z 23.10.2008 r., V CSK 172/08, LEX nr 483361; SA w Warszawie w wyroku z 8.09.2015 r., VI ACa 1591/14, LEX nr 1817537; SA w Białymstoku w wyroku z 9.04.2014 r., I ACa 902/13, LEX nr 1455541). W konsekwencji uznaje się (zob. wyrok SN z 23.10.2008 r., V CSK 172/08, LEX nr 483361), że przewidziana w art. 22 § 2 k.s.h. odpowiedzialność wspólnika za zobowiązania spółki nie rozciąga się na zobowiązanie spółki do wypłaty wspólnikowi udziału w zysku. Roszczenia wynikające ze stosunku spółki (w tym przede wszystkim roszczenie o wypłatę udziału w zysku – art. 51 § 2 i art. 52 § 1 k.s.h.) wspólnicy mogą kierować tylko wobec spółki, a nie wobec siebie nawzajem.

Art. 23. [Forma pisemna umowy]

Umowa spółki powinna być zawarta na piśmie pod rygorem nieważności.

W art. 23 k.s.h. przewidziana jest dla umowy spółki jawnej forma pisemna pod rygorem nieważności. Z uwagi jednak na fakt, że w umowie spółki wspólnicy zobowiązują się przede wszystkim do wniesienia wkładu (art. 3 k.s.h.), którym może być nieruchomości, powstaje problem relacji między art. 23 k.s.h. a art. 158 k.c. Zgodnie z art. 158 k.c. umowa zobowiązująca do przeniesienia własności nieruchomości powinna być zawarta w formie aktu notarialnego. Sąd Najwyższy w postanowieniach: z 14.01.2015 r. (II CSK 85/14, OSNC 2016/1, poz. 10) oraz z 25.11.2015 r. (II CSK 723/14, OSNC-ZD 2017/3, poz. 39) przyjął, że dopuszczalne jest zawarcie umowy spółki jawnej w formie przewidzianej w art. 23 k.s.h. także wtedy, gdy przedmiotem wkładu jest nieruchomości. W takim jednak przypadku konieczne jest zawarcie umowy przenoszącej własność nieruchomości na spółkę (w formie aktu notarialnego) – po jej zarejestrowaniu. Jednocześnie w uzasadnieniu wymienionych wyżej postanowień Sąd Najwyższy wskazał, że umowy spółek osobowych, które spełniają wymóg formy szczególnej, wywierają skutek rzeczowy w zakresie przejścia własności przedmiotu wkładu (w tym nieruchomości), do którego wniesienia zobowiązał się wspólnik. Wprawdzie przejście własności moż-

liwe jest dopiero z chwilą wpisu spółki osobowej do rejestru (gdyż wpis w tym zakresie ma charakter konstytutywny – art. 25¹ § 1, art. 94, 109 § 1 i art. 134 § 1 k.s.h.), jednak w orzecznictwie akceptowany jest pogląd, zgodnie z którym rejestracja spółki nie jest warunkiem w rozumieniu art. 89 k.c., lecz warunkiem prawnym (*conditio iuris*), niezależnym od woli współników (pogląd taki wyraził na gruncie kodeksu handlowego, w odniesieniu do rejestracji spółki z o.o. – A. Szumański, *Wkłady niepieniężne do spółek kapitałowych*, Warszawa 1997, s. 243–244). Tym samym nie dochodzi do naruszenia regulacji art. 157 § 1 i 2 k.c., a spółka w chwili rejestracji nabywa własność nieruchomości (zob. m.in. uzasadnienie postanowień SN: z 14.01.2015 r., II CSK 85/14, OSNC 2016/1, poz. 10, oraz z 25.11.2015 r., II CSK 723/14, OSNC-ZD 2017/3, poz. 39).

Art. 23¹. [Zawarcie umowy przy wykorzystaniu wzorca umowy]

§ 1. Umowa spółki jawnej może być zawarta również przy wykorzystaniu wzorca umowy.

§ 2. Zawarcie umowy spółki jawnej przy wykorzystaniu wzorca umowy wymaga wypełnienia formularza umowy udostępnionego w systemie teleinformatycznym i opatrzenia umowy kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym.

§ 3. Umowa spółki jawnej, o której mowa w § 1, jest zawarta po wprowadzeniu do systemu teleinformatycznego wszystkich danych koniecznych do jej zawarcia i z chwilą opatrzenia ich podpisami elektronicznymi współników.

§ 4. Umowa spółki jawnej, o której mowa w § 1, może być również zmieniona, w zakresie postanowień zmiennych umowy, przy wykorzystaniu wzorca uchwały zmieniającej umowę spółki udostępnionego w systemie teleinformatycznym. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio. Jeżeli umowa nie jest zmieniana przy wykorzystaniu wzorca uchwały, zmiana następuje przez sporządzenie nowego tekstu umowy spółki.

§ 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzorzec umowy oraz wzorzec uchwały zmieniającej umowę spółki jawnej, a także wzorce innych uchwał i czynności wykonywanych w systemie teleinformatycznym, mając na względzie potrzebę ułatwienia zakładania spółek, zapewnienia sprawności postępowania przy ich zakładaniu oraz sprawności postępowania sądowego w przedmiocie ich rejestracji, wdrożenia ułatwień w ich funkcjonowaniu, a także konieczność zapewnienia bezpieczeństwa i pewności obrotu gospodarczego.

§ 6. (uchylony)

1. Alternatywnym sposobem zawarcia umowy spółki jawnej jest wykorzystanie w tym celu wzorca umowy (zdefiniowanego w art. 4 § 1 pkt 12 k.s.h.). Następuje to poprzez wypełnienie stosownego formularza udostępnionego w systemie teleinformatycznym i opatrzenie go przez wszystkich współników podpisami elektronicznymi – kwalifikowanymi, zaufanymi albo osobistymi. Artykuł 23¹ § 1 k.s.h. stanowi *lex specialis* wobec art. 78¹ k.c., który do zachowania elektronicznej formy czynności prawnej wymaga opatrzenia złożonych oświadczeń woli wyłącznie kwalifikowanymi podpisami elektro-

nicznymi (które w ten sposób są równoważne oświadczeniom woli złożonym w zwykłej formie pisemnej). W przypadku zawarcia umowy spółki jawnej nie istnieje konieczność posługiwania się kwalifikowanym podpisem elektronicznym. Wystarczające jest skorzystanie z tzw. podpisu zaufanego, którego złożenie możliwe jest po uprzednim uwierzytelnieniu. Od 4.03.2019 r. istnieje możliwość posługiwania się w celu zawarcia umowy spółki jawnej przy wykorzystaniu wzorca umowy również podpisem osobistym. Jest to związane z wprowadzeniem nowego dowodu osobistego zawierającego w warstwie elektronicznej dane, które wraz z danymi znanymi wyłącznie posiadaczowi tego dowodu pozwalają zarówno na uwierzytelnienie go w systemach teleinformatycznych, w ramach których świadczone są usługi online, jak i na opatrywanie dokumentów elektronicznych podpisem elektronicznym.

2. Poza samym zawarciem umowy spółki jawnej z wykorzystaniem wzorca umowy możliwe jest również dokonywanie w analogicznej formie jej zmiany. Zmiana umowy spółki jawnej przy wykorzystaniu wzorca uchwały zmieniającej umowę spółki udostępnianego w systemie teleinformatycznym dopuszczalna jest jednak wyłącznie w przypadku umów zawartych z wykorzystaniem wzorca umowy oraz jedynie w zakresie tzw. postanowień zmiennych umowy (zdefiniowanych w art. 4 § 1 pkt 14 k.s.h.). Formularz uchwały zmieniającej, po wypełnieniu, powinien być opatrzony przez współników kwalifikowanymi podpisami elektronicznymi, podpisami zaufanymi albo osobistymi.
3. Korzystanie z wzorca uchwały zmieniającej udostępnianego w systemie teleinformatycznym nie jest jednak wyłączną możliwością zmiany umowy spółki zawartej za pośrednictwem wzorca umowy. Można tego dokonać również w „tradycyjny” sposób, tj. tak jak w przypadku zmiany umowy spółki zawartej w formie pisemnej (art. 23 k.s.h.). Ponadto, w przypadku gdy zmiana dotyczy innych postanowień niż postanowienia zmienne umowy w rozumieniu art. 4 § 1 pkt 14 k.s.h., można jej dokonać tylko w ten sposób. Zmiana następuje wówczas poprzez sporządzenie nowego tekstu umowy spółki, uwzględniającego wprowadzone zmiany.
4. Wzorzec umowy oraz wzorzec uchwały zmieniającej umowę spółki jawnej określone zostały w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 14.01.2015 r. w sprawie określenia wzorców dotyczących spółki jawnej udostępnionych w systemie teleinformatycznym (Dz.U. z 2017 r. poz. 963). Rozporządzenie to zostało wydane na podstawie delegacji zawartej w art. 23¹ § 5 k.s.h.

Art. 24. [Firma spółki jawnej]

§ 1. Firma spółki jawnej powinna zawierać nazwiska lub firmy (nazwy) wszystkich współników albo nazwisko albo firmę (nazwę) jednego albo kilku współników oraz dodatkowe oznaczenie „spółka jawna”.

§ 2. Dopuszczalne jest używanie w obrocie skrótu „sp. j.”

Obligatoryjnym elementem korpusu firmy spółki jawnej jest nazwisko (firma) co najmniej jednego wspólnika. Natomiast obligatoryjnym dodatkiem – oznaczenie formy prawnej „spółka jawna”. Dodatek może być używany w obrocie również w formie skróconej „sp. j.”. Wskazane wyżej elementy wyznaczają jedynie minimum w zakresie konstrukcji firmy spółki jawnej. Możliwe jest włączenie do niej również innych określeń dowolnie dobranych. Granice swobody wspólników wyznaczają jednak zasady prawa firmowego zawarte w art. 43² i n. k.c. Jedną z nich – zasada ciągłości (wyrażona w art. 43⁸ § 1 k.c.) odnosi się przede wszystkim do spółek osobowych, których firmy muszą zawierać nazwiska wspólników albo co najmniej jednego z nich (por. wyrok SA w Katowicach z 8.04.2014 r., V ACa 825/13, LEX nr 1458909). Utrata członkostwa przez wspólnika ujawnionego w firmie spółki osobowej wiąże się, co do zasady, z koniecznością zmiany brzmienia firmy, tak aby odpowiadała ona zasadzie prawdziwości (art. 43³ § 2 k.c.). Jednakże spółka zainteresowana utrzymaniem firmy w dotychczasowym brzmieniu (tj. obejmującym nazwisko byłego wspólnika) może nie dokonywać zmiany firmy, pod warunkiem uzyskania pisemnej zgody wspólnika, którego nazwisko ma zostać zachowane w brzmieniu firmy, a w przypadku jego śmierci – zgody małżonka i dzieci (art. 43⁸ § 1 k.c.).

Art. 25. [Obowiązkowe elementy umowy spółki jawnej]

Umowa spółki jawnej powinna zawierać:

- 1) firmę i siedzibę spółki;**
- 2) określenie wkładów wnoszonych przez każdego wspólnika i ich wartość;**
- 3) przedmiot działalności spółki;**
- 4) czas trwania spółki, jeżeli jest oznaczony.**

1. Artykuł 25 k.s.h. określa obligatoryjne elementy, jakie muszą zostać zawarte w umowie spółki jawnej. Należy je jednak odróżnić od *essentialia negotii* umowy spółki handlowej, które określone zostały w art. 3 k.s.h. (zob. komentarz do tego przepisu).
2. Firma spółki powinna być określona w umowie zgodnie z art. 24 k.s.h. oraz z uwzględnieniem przepisów art. 43² i n. k.c.
3. Siedzibą spółki jest miejscowość, w której wspólnicy prowadzą sprawy spółki (art. 41 w zw. z art. 33¹ § 1 k.c.). W doktrynie podkreśla się, że w przypadku gdy wspólnicy zamieszkują w różnych miejscowościach, siedzibą spółki jest ta, w której znajduje się faktyczne centrum zarządzania interesami spółki (zob. M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks...*, 2018, s. 115). Umowa spółki nie musi natomiast określać adresu, będącego konkretyzacją siedziby spółki.
4. Umowa spółki musi określać wkłady wnoszone przez każdego ze wspólników. Chodzi tu o taką konkretyzację wkładu, która będzie umożliwiała weryfikację należytego wywiązania się przez wspólnika z obowiązku jego wniesienia. Należy zatem wskazać w sposób jednoznaczny przedmiot wkładu oraz jego wartość. Nie jest natomiast wystar-

czające ograniczenie się jedynie do określenia rodzaju wkładu (wkład pieniężny bądź niepieniężny). Jednakże w przypadku niedostatecznie precyzyjnego określenia wartości wkładu zastosowanie znajdzie reguła interpretacyjna z art. 48 § 1 k.s.h., zgodnie z którą, w razie wątpliwości, uważa się, że wkłady wspólników są równe.

5. Przedmiot działalności spółki stanowi konkretyzację wspólnego dla wszystkich wspólników celu, o którym mowa w art. 3 k.s.h. Stąd też, jak podkreśla się w doktrynie, nie może być on sprzeczny z celem, dla którego zawiązana została spółka (zob. m.in. A. Kidyba, *Kodeks...*, t. I, 2017, s. 171). Opis słowny przedmiotu działalności spółki w umowie nie musi pokrywać się z opisem przedmiotu w Polskiej Klasyfikacji Działalności. Wymóg taki nie wynika bowiem z żadnego przepisu. Ponadto, zgodnie z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 17.11.2014 r. w sprawie szczegółowego sposobu prowadzenia rejestrów wchodzących w skład Krajowego Rejestru Sądowego oraz szczegółowej treści wpisów w tych rejestrach (Dz.U. poz. 1667 ze zm.), sąd bada merytoryczną zgodność przedmiotu działalności zgłoszonego we wniosku o wpis z przedmiotem działalności zawartym w umowie lub statucie oraz czy przedmiot przeważającej działalności zgłoszony we wniosku został określony na poziomie podklasy. Opis słowny przedmiotu działalności podmiotu wskazany we wniosku nie musi pokrywać się z opisem przedmiotu w Polskiej Klasyfikacji Działalności.
6. Określenie w umowie czasu trwania spółki jest konieczne jedynie wówczas, gdy jest on oznaczony. W przypadku natomiast zawarcia umowy spółki na czas nieoznaczony, umowa nie musi zawierać żadnego postanowienia w tym zakresie.

Art. 25¹. [Wpis konstytutywny, odpowiedzialność zawiązujących]

§ 1. Spółka jawna powstaje z chwilą wpisu do rejestru.

§ 2. Osoby, które działały w imieniu spółki po jej zawiązaniu, a przed jej wpisaniem do rejestru, za zobowiązania wynikające z tego działania odpowiadają solidarnie.

1. Artykuł 25¹ § 1 k.s.h. przesądza o konstytutywności wpisu spółki jawnej do rejestru. W przeciwieństwie do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, samo zawarcie umowy spółki jawnej nie wiąże się z powstaniem tej spółki jako podmiotu prawa. Warunkiem do tego koniecznym jest wpis do rejestru. Moment ten wyznacza początek istnienia spółki jawnej jako podmiotu odrębnego od tworzących ją wspólników.
2. Ustawodawca dostrzegł jednak pewną specyfikę okresu pomiędzy zawiązaniem spółki (tj. między zawarciem umowy spółki jawnej) a jej wpisem do rejestru, czemu dał wyraz w art. 25¹ § 2 k.s.h. Samo sformułowanie tego przepisu jest dosyć niefortunne, gdyż wskazuje na to, że w okresie, w którym spółka nie istnieje, możliwe jest działanie w jej imieniu, w tym polegające na zaciąganiu zobowiązań. Wywołuje to liczne kontrowersje w doktrynie co do zakresu podmiotowego tych zobowiązań (zob. szerzej K. Kopaczyńska-

-Piecniak, *Pozycja...*, s. 529 i n.; A. Nowacki, *Spółka osobowa przed wpisem do rejestru*, PPH 2018/6, s. 11 i n.; U. Promińska, *O potrzebie zmian Kodeksu spółek handlowych w zakresie regulacji handlowych spółek osobowych*, PPH 2018/9, s. 10–11). Z art. 25¹ § 2 k.s.h. wynika wprost, że za zobowiązania zaciągnięte po zawarciu spółki, a przed jej wpisem do rejestru, solidarną odpowiedzialność ponoszą osoby działające w jej imieniu. Nie została natomiast wyraźnie rozstrzygnięta odpowiedzialność samej spółki za te zobowiązania, choć określenie „osoby, które działały w imieniu spółki” sugeruje, że są to zobowiązania spółki. Oczywiście spółka mogłaby ponosić za nie odpowiedzialność dopiero z chwilą wpisu do rejestru. Żaden przepis nie przewiduje wprawdzie, że spółka jawna staje się z tą chwilą podmiotem zobowiązań zaciągniętych przez osoby działające w jej imieniu przed rejestracją. W doktrynie normę taką wyinterpretowuje się jednak z art. 25¹ § 2 k.s.h. oraz z art. 31 § 3 k.s.h. (zob. K. Kopaczyńska-Piecniak, *Pozycja...*, s. 532–534). Z zestawienia tych przepisów wynika bowiem, że zobowiązania zaciągnięte przed wpisem spółki do rejestru są zobowiązaniami spółki, za które wspólnicy odpowiadają solidarnie, ale w sposób pierwszorzędny (w przeciwieństwie do zobowiązań spółki zaciągniętych po wpisie do rejestru, za które odpowiedzialność wspólników ma charakter jedynie subsydiarny).

Art. 26. [Elementy zgłoszenia do sądu, przekształcenie spółki cywilnej]

§ 1. Zgłoszenie spółki jawnej do sądu rejestrowego powinno zawierać:

- 1) firmę, siedzibę i adres spółki;
- 2) przedmiot działalności spółki;
- 3) nazwiska i imiona albo firmy (nazwy) wspólników oraz adresy wspólników albo ich adresy do doręczeń albo adresy do doręczeń elektronicznych;
- 4) nazwiska i imiona osób, które są uprawnione do reprezentowania spółki, i sposób reprezentacji.

§ 2. Wszelkie zmiany danych wymienionych w § 1 powinny zostać zgłoszone sądowi rejestrowemu.

§ 3. Każdy wspólnik ma prawo i obowiązek zgłoszenia spółki jawnej do rejestru.

§ 4. Spółka, o której mowa w art. 860 Kodeksu cywilnego (spółka cywilna), może być przekształcona w spółkę jawną, przy czym umowa spółki jawnej nie może być zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy. Przekształcenie wymaga zgłoszenia do sądu rejestrowego przez wszystkich wspólników. Przepisy § 1–3 stosuje się odpowiednio.

§ 5. Z chwilą wpisu do rejestru spółka, o której mowa w § 4, staje się spółką jawną. Spółce tej przysługują wszystkie prawa i obowiązki stanowiące majątek wspólny wspólników. Przepisy art. 553 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

§ 6. Przed zgłoszeniem, o którym mowa w § 4, wspólnicy dostosują umowę spółki do przepisów o umowie spółki jawnej.

1. Dane wymagane przy zgłoszeniu spółki jawnej do rejestru (art. 26 § 1 k.s.h.) tylko częściowo pokrywają się z obligatoryjnymi składnikami umowy spółki wymienionymi

w art. 25 k.s.h. Dotyczy to firmy i siedziby spółki oraz przedmiotu jej działalności. Poza tymi informacjami, zgłoszenie spółki jawnej do rejestru powinno zawierać jeszcze: adres spółki, nazwiska i imiona albo firmy (nazwy) wszystkich wspólników oraz ich adresy (albo ich adresy do doręczeń, albo adresy do doręczeń elektronicznych), jak również nazwiska i imiona osób, które są uprawnione do reprezentowania spółki wraz ze wskazaniem sposobu reprezentacji. W przypadku adresów wspólników wystarczające jest wskazanie adresów do doręczeń. Nie muszą to być więc ich adresy zamieszkania. Jeśli chodzi zaś o dane osób uprawnionych do reprezentacji spółki jawnej, to art. 26 § 1 pkt 4 k.s.h. wymaga wskazania jedynie ich imion i nazwisk. Jednakże art. 19a ust. 5 ustawy o KRS zawiera dodatkowy wymóg wskazania adresów do doręczeń osób reprezentujących każdy podmiot wpisany do rejestru.

2. Z brzmienia art. 26 § 1 pkt 4 k.s.h. wynika, że jeżeli wspólnikiem spółki jawnej jest osoba prawna albo jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ k.c., to nie jest wystarczające wskazanie tych podmiotów (poprzez podanie ich nazwy albo firmy) jako osób uprawnionych do reprezentacji spółki jawnej. W art. 26 § 1 pkt 4 k.s.h. mowa jest bowiem wyłącznie o imionach i nazwiskach, bez alternatywnego wskazania na nazwę (firmę), jak ma to miejsce w art. 26 § 1 pkt 3 k.s.h. Oznacza to, że w każdym przypadku, gdy wspólnikiem uprawnionym do reprezentacji spółki jawnej jest osoba prawna bądź jednostka organizacyjna posiadająca zdolność prawną, w zgłoszeniu spółki jawnej do rejestru, w ramach danych, o których mowa w art. 26 § 1 pkt 4 k.s.h., należy podać imiona i nazwiska osób fizycznych uprawnionych do reprezentacji tych podmiotów (wspólników spółki jawnej). Każda zmiana osób reprezentujących wspólnika spółki jawnej będzie więc wywoływała konieczność zmiany we wpisie spółki jawnej, niezależnie od zmian we wpisach dotyczących osób prawnych bądź jednostek organizacyjnych będących wspólnikami (art. 26 § 2 k.s.h.). W związku z tym mogą pojawiać się wątpliwości, w sytuacji gdy zmiana osób uprawnionych do reprezentacji zostanie ujawniona we wpisie dotyczącym wspólnika (tj. osoby prawnej albo jednostki organizacyjnej posiadającej zdolność prawną), natomiast we wpisie spółki jawnej nadal figurowały będą nieaktualne dane w tym zakresie. Z jednej strony, domniemywa się, że dane wpisane do rejestru są prawdziwe (art. 14 i 17 ust. 1 ustawy o KRS). Z drugiej jednak strony obowiązuje zasada powszechnej znajomości wpisów (art. 15 i 16 ustawy o KRS). Już samo ujawnienie w rejestrze i ogłoszenie zmiany danych osób reprezentujących osobę prawną czy jednostkę organizacyjną będącą wspólnikiem spółki jawnej, nawet bez dokonania stosownych zmian we wpisie spółki jawnej (tj. zmian w zakresie imion i nazwisk osób reprezentujących spółkę jawną), może więc zostać uznane za wyłączające dobrą wiarę po stronie osoby powołującej się na nieaktualne dane dotyczące spółki jawnej (nikt nie może się bowiem zasłaniać nieznajomością ogłoszonych wpisów – art. 15 ust. 1 ustawy o KRS). Z tego względu, w przypadku spółek osobowych, w których wspólnikami uprawnionymi do reprezentacji są inne podmioty wpisywane do KRS, konieczne jest weryfikowanie danych osób fizycznych uprawnionych do reprezentacji spółki osobowej z danymi osób fizycznych uprawnionych do reprezentacji jej wspólnika – osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej posiadającej zdolność prawną, wpisanej do rejestru.

3. Zmiany danych wymienionych w art. 26 § 1 k.s.h. podlegają obowiązkowi aktualizacji, tj. zgłoszeniu do rejestru (art. 26 § 2 k.s.h.). Należy przy tym zaznaczyć, że wpisy zmiany tych danych nie mają charakteru konstytutywnego. Dotyczy to również danych w zakresie firmy, siedziby i przedmiotu działalności spółki, których zmiana następuje w trybie zmiany umowy spółki jawnej (należą one bowiem do obligatoryjnych elementów umowy spółki jawnej wymienionych w art. 25 pkt 1 i 3 k.s.h.). W przeciwieństwie do spółek kapitałowych (zob. art. 255 § 1 i art. 430 § 1 k.s.h.), żaden przepis nie przewiduje bowiem, że zmiana umowy spółki jawnej wymaga wpisu do rejestru.
4. Artykuł 26 § 3 k.s.h. przewiduje ustawowe uprawnienie, a zarazem obowiązek każdego ze wspólników zgłoszenia spółki jawnej do rejestru. Każdy wspólnik posiada zatem samodzielną kompetencję w zakresie zgłoszenia spółki do rejestru, niezależnie od sposobu reprezentacji przyjętego w umowie spółki na podstawie art. 30 k.s.h. Oznacza to, że nawet jeśli w umowie spółki wskazano, że wspólnik jest pozbawiony prawa reprezentowania spółki albo że jest uprawniony do reprezentowania tylko łącznie z innym wspólnikiem, to na podstawie art. 26 § 3 k.s.h. ma nie tylko prawo, lecz także obowiązek zgłosić spółkę do rejestru.
5. Przepisy kodeksu spółek handlowych przewidują możliwość przekształcenia spółki cywilnej w spółkę handlową. Może to nastąpić w sposób uproszczony, o którym mowa w art. 26 § 4–6 k.s.h. – przekształcenie spółki cywilnej w spółkę jawną, albo w trybie przewidzianym w art. 551 i n. k.s.h. – przekształcenie spółki cywilnej w inną niż jawna spółkę handlową, do którego odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy dotyczące przekształcenia spółki jawnej w inną spółkę handlową (art. 551 § 2 i 3 k.s.h.).
6. Przekształcenie spółki cywilnej w jawną wymaga jedynie dostosowania umowy spółki cywilnej do przepisów o umowie spółki jawnej (art. 26 § 6 k.s.h.), a następnie zgłoszenia do rejestru (art. 26 § 4 k.s.h.). Wyłączona jest jednak w tym zakresie możliwość korzystania z wzorca umowy spółki jawnej udostępnianego w systemie teleinformatycznym (art. 26 § 4 zdanie pierwsze *in fine* k.s.h.). Zgłoszenie powinno obejmować dane wymienione w art. 26 § 1 k.s.h., który znajduje w przypadku przekształcenia spółki cywilnej w jawną odpowiednie zastosowanie (art. 26 § 4 zdanie trzecie k.s.h.). Dane te powinny być zgodne z – dostosowaną do wymogów wynikających z przepisów o umowie spółki jawnej – umową zawartą pomiędzy dotychczasowymi wspólnikami spółki cywilnej. W przeciwieństwie jednak do zgłoszenia do rejestru nowo zawiązywanej spółki jawnej (w przypadku którego każdy wspólnik ma prawo i obowiązek dokonania zgłoszenia – art. 26 § 3 k.s.h.), zgłoszenie przekształcenia spółki cywilnej w jawną dokonywane jest przez wszystkich wspólników spółki cywilnej (art. 26 § 4 zdanie drugie k.s.h., który stanowi w tym zakresie *lex specialis* wobec art. 26 § 3 k.s.h.).
7. Dokonany na skutek zgłoszenia wszystkich wspólników spółki cywilnej wpis przekształconej spółki jawnej do rejestru powoduje, że spółka cywilna staje się spółką jawną (art. 26 § 5 zdanie pierwsze k.s.h.). Dochodzi zatem do przekształcenia *ex lege* spółki

cywilnej w jawną (zob. m.in. wyrok SN z 9.09.2009 r., V CSK 35/09, LEX nr 520041; z 20.03.2009 r., II CSK 568/08, LEX nr 652959; z 4.03.2008 r., IV CSK 496/07, LEX nr 465046, oraz z 9.01.2008 r., III CSK 196/07, LEX nr 361445). Konwencja językowa zastosowana w art. 26 § 5 zdanie pierwsze k.s.h. zdaje się sugerować, że mamy tu do czynienia z zasadą kontynuacji charakterystyczną dla przekształceń dokonywanych między spółkami handlowymi (art. 553 k.s.h.). Jednakże z uwagi na to, że spółka cywilna jest jedynie węzłem obligacyjnym między wspólnikami, a nie odrębnym od nich podmiotem prawa, nie może tu być mowy o kontynuacji *sensu stricto*, tj. o przysługiwaniu spółce przekształconej praw i obowiązków spółki przekształcanej (o którym mowa w art. 553 § 1 k.s.h.). Z tego względu ustawodawca w art. 26 § 5 zdanie drugie k.s.h. w sposób szczególny uregulował skutki przekształcenia spółki cywilnej w jawną. Z chwilą wpisu do rejestru spółce jawnej (przekształconej ze spółki cywilnej) przysługują prawa i obowiązki stanowiące majątek wspólny wspólników spółki cywilnej. Przepisy art. 553 § 2 i 3 k.s.h. znajdują natomiast w tym przypadku zastosowanie nie wprost, ale odpowiednio (art. 26 § 5 zdanie trzecie k.s.h.). Jak słusznie wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 7.05.2009 r. (IV CSK 14/09, LEX nr 510999), spółka jawna, będąca rezultatem „przeistoczenia” się spółki cywilnej, staje się właścicielem ruchomości i nieruchomości dotychczasowej wspólności łącznej wspólników tej spółki, bez potrzeby dokonywania jakichkolwiek dodatkowych czynności prawnych; wystarczające jest jedynie zgłoszenie do odpowiednich rejestrów, ksiąg wieczystych itp. (podobnie WSA w Krakowie w wyroku z 7.02.2012 r., I SA/Kr 2075/11, LEX nr 1137037). Własność nieruchomości przechodzi więc *ex lege*, bez zachowania formy aktu notarialnego (tak SN w wyroku z 23.11.2007 r., IV CSK 281/07, LEX nr 465902). Ponadto, jak słusznie przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z 6.11.2014 r. (II CSK 90/14, LEX nr 1604634), powstałej na skutek przekształcenia spółce jawnej przysługują wszystkie wspólne prawa i obciążają ją wszystkie obowiązki wspólników spółki cywilnej już z chwilą wpisu spółki jawnej do rejestru, co obejmuje także należące do tych wspólników prawo wieczystego użytkowania nieruchomości; skutek przejścia tego prawa na rzecz spółki jawnej w drodze sukcesji generalnej uchyla bowiem działanie konstytutywnego charakteru wpisu, przewidzianego w art. 27 u.g.n.

8. Przekształcenie spółki cywilnej w jawną wywołuje również z mocy prawa skutki w sferze prawnoprocesowej. W wyroku z 7.05.2009 r. (IV CSK 14/09, LEX nr 510999) Sąd Najwyższy wskazał, że wstępując *ex lege* w stosunki materialnoprawne wspólników spółki cywilnej, przekształcona spółka jawna wstępuje też w stosunki procesowe, na przykład jako strona toczącego się już postępowania sądowego ze wszelkimi uprawnieniami strony, zachowaniem terminów, obowiązków dowodowych itp. Jak słusznie podkreślił Sąd Najwyższy w wyroku z 26.10.2005 r. (V CK 285/05, LEX nr 319243), przekształcenie spółki cywilnej w spółkę jawną na podstawie art. 26 k.s.h. i przejście w związku z tym praw i obowiązków stanowiących majątek wspólny wspólników nie jest zbyciem rzeczy lub praw objętych sporem w rozumieniu art. 192 pkt 3 k.p.c.; przejście tych praw i obowiązków następuje niezależnie od woli strony toczącego się postępowania sądowego. W konsekwencji nie znajduje w tym wypadku zastosowania zasada

stabilizacji postępowania. To zaś oznacza, że w miejsce dotychczas pozwanych współników spółki cywilnej wchodzi automatycznie i niezależnie od woli stron postępowania spółka jawna. Odesłanie do odpowiedniego stosowania art. 553 § 2 i 3 k.s.h. oznacza, że przekształcenie spółki cywilnej w jawną wywołuje z mocy prawa skutki również w sferze administracyjnoprawnej oraz w ramach stosunku członkostwa w spółce przekształconej.

Art. 27. [Wzmianka o umowie majątkowej]

Współmałżonek współnika może żądać wpisania do rejestru wzmianki o umowie, dotyczącej stosunków majątkowych między małżonkami.

Artykuł 27 k.s.h. dotyczy sytuacji, w której współnik spółki jawnej zawarł ze swoim małżonkiem (niebędącym współnikiem) – na podstawie art. 47 § 1 k.r.o. – umowę dotyczącą stosunków majątkowych małżeńskich. Artykuł 47 § 1 k.r.o. przewiduje, że małżonkowie mogą przez umowę zawartą w formie aktu notarialnego wspólność ustawową rozszerzyć lub ograniczyć albo ustanowić rozdzielność majątkową lub rozdzielność majątkową z wyrównaniem dorobków. W takim przypadku małżonek współnika może żądać wpisania do rejestru wzmianki o zawarciu takiej umowy. Jest to szczególnie uzasadnione, jeśli małżonkowie ustanowili rozdzielność majątkową bądź umownie ograniczyli ustawową wspólność majątkową. Zgodnie bowiem z art. 47¹ k.r.o. małżonek może powoływać się względem innych osób (a zatem również wobec wierzycieli spółki jawnej, w której współnikiem jest jego współmałżonek) na umowę majątkową małżeńską, gdy jej zawarcie oraz rodzaj były tym osobom wiadome. Wpisy do KRS objęte są natomiast domniemaniem powszechnej znajomości (art. 15 i 16 ustawy o KRS).

ROZDZIAŁ 2

Stosunek do osób trzecich

Art. 28. [Majątek spółki]

Majątek spółki stanowi wszelkie mienie wniesione jako wkład lub nabyte przez spółkę w czasie jej istnienia.

Regulacja zawarta w art. 28 k.s.h. jest konsekwencją przyznania spółkom osobowym podmiotowości prawnej (art. 8 k.s.h.). Wszelkie nabywane przez spółkę jawną prawa stają się składnikami jej majątku, będącego masą odrębną od majątku poszczególnych współników (zob. również wyrok NSA w Warszawie z 11.10.2007 r., II FSK 1138/06, LEX nr 437845). Dotyczy to zarówno wkładów wniesionych do spółki przez współników (które z chwilą wniesienia stają się składnikami jej majątku), jak i wszelkiego mienia nabywanego przez spółkę w czasie jej istnienia. Pojęcie mienia, o którym mowa w art. 28 k.s.h., należy rozumieć zgodnie z art. 44 k.c., tj. jako własność i inne prawa

majątkowe. W świetle art. 8 w zw. z art. 28 k.s.h. nie może być już żadnych wątpliwości co do tego, że wspólnicy spółki osobowej nie są współwłaścicielami majątku spółki.

Art. 29. [Zasada reprezentacji]

§ 1. Każdy wspólnik ma prawo reprezentować spółkę.

§ 2. Prawo wspólnika do reprezentowania spółki dotyczy wszystkich czynności sądowych i pozasądowych spółki.

§ 3. Prawa reprezentowania spółki nie można ograniczyć ze skutkiem wobec osób trzecich.

1. Zarówno źródło, jak i zakres prawa reprezentacji przysługującego każdemu wspólnikowi spółki jawnej wynikają z ustawy – z art. 29 k.s.h. Z tego względu w doktrynie przyjmuje się, że wspólnik spółki jawnej ma status jej przedstawiciela ustawowego (tak m.in. A. Kidyba, *Prawo handlowe*, s. 152; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja...*, s. 129–130). Okoliczność działania wspólnika w charakterze reprezentanta spółki powinna być przy tym wskazana przy dokonywaniu czynności prawnej, co ma szczególne znaczenie w przypadku wystawiania weksla w imieniu spółki. Jak bowiem podkreślił Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z 16.04.2008 r. (I ACa 235/08, LEX nr 466417), nie jest dopuszczalne ustalenie wystawcy weksla na podstawie okoliczności „pozatekstowych”, na przykład w oparciu o rzeczywistą wolę kontrahentów, czy też ich nawet oczywistą świadomość co do tego, w jakim charakterze występują osoby podpisujące się na wekslu. Wykładnia weksla dopuszczalna jest bowiem jedynie w granicach jego tekstu. Z tego względu, jak skonkludował Sąd Apelacyjny w Poznaniu, jeżeli wspólnicy spółki jawnej podpisują weksel, działając jako reprezentanci spółki (art. 29 k.s.h.), to musi to zostać uwidocznione w tekście weksla; w przeciwnym wypadku wspólnicy sami stają się dłużnikami wekslowymi.
2. Zakres przysługującego wspólnikowi prawa reprezentacji określony jest w art. 29 § 2 k.s.h. najszerszej jak jest to możliwe – obejmuje wszystkie czynności sądowe i pozasądowe spółki, bez żadnych wyłączeń. Ponadto, wzmocniony jest zakazem jakichkolwiek ograniczeń, które byłyby skuteczne wobec osób trzecich (art. 29 § 3 k.s.h.). Uszczuplanie ustawowo określonego zakresu prawa reprezentacji przysługującego wspólnikom spółki jawnej może więc wywoływać jedynie skutki wewnętrzne – w relacjach między wspólnikami, nie wpływając na ważność i skuteczność czynności prawnych dokonanych przez nich w imieniu spółki z osobami trzecimi (zob. m.in. wyrok SA w Krakowie z 2.03.2010 r., I ACa 98/10, LEX nr 1680267, w którym przyjęto, że podział czynności między wspólnikami spółki jawnej według kryterium przedmiotowego wywołuje skutki tylko w stosunkach między wspólnikami i nie ma wpływu na sposób reprezentacji spółki jawnej). Inaczej niż ma to miejsce na gruncie przepisów o spółce cywilnej, zakres prawa reprezentacji wspólnika spółki jawnej został zupełnie oderwany od prawa prowadzenia spraw spółki i jego zakresu, wyznaczonego z zastosowaniem podziału na zwykłe czynności spółki oraz przekraczające zwykły zakres (co podkreślił SA w Łodzi w wyroku

z 22.01.2018 r., I ACa 581/17, LEX nr 2478624). Wspólnik posiadający prawo reprezentacji spółki jawnej może więc dokonywać w imieniu spółki również tych czynności, które wykraczają poza zakres przysługującego mu prawa prowadzenia spraw. W przypadku spółki jawnej brak jest regulacji, które wprowadzałyby jako wymóg ważności określonych czynności spółki o szczególnie istotnym znaczeniu (jak chociażby zbycie i wydzierżawienie przedsiębiorstwa spółki czy też decyzja w sprawie roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej spółce przy prowadzeniu jej spraw) podjęcie uchwały przez wspólników, co ma miejsce w przepisach dotyczących spółek kapitałowych (art. 228 pkt 2 i 3 i art. 393 pkt 2 i 3 w zw. z art. 17 k.s.h.). Tym samym prawo reprezentacji wspólnika spółki jawnej jest szersze niż członka zarządu spółki kapitałowej. W orzecznictwie słusznie przyjmuje się więc, że każdy wspólnik spółki jawnej posiadający prawo reprezentacji może wystąpić z powództwem w imieniu spółki (tak m.in. SA w Łodzi w wyroku z 22.01.2018 r., I ACa 581/17, LEX nr 2478624), nawet wówczas, jeśli pozwanym jest inny wspólnik, który wyrządził spółce szkodę w związku z prowadzeniem jej spraw (zob. m.in. wyrok SN z 8.02.2013 r., IV CSK 332/12, OSNC 2013/10, poz. 117, oraz z 5.09.2012 r., IV CSK 137/12, LEX nr 1229817).

3. W przepisach o spółce jawnej brak jest regulacji dotyczącej zasad reprezentacji spółki w umowach i sporach z jej wspólnikami, posiadającymi ustawowe prawo reprezentacji. W przypadku czynności prawnych problem ten można rozwiązać w oparciu o art. 108 w zw. z art. 109 k.c. Otwarta pozostaje natomiast kwestia zasad reprezentacji spółki jawnej w sporze z jej wspólnikiem. Biorąc pod uwagę regulację zawartą w art. 203 § 4 k.p.c., cofnięcie przez wspólnika uprawnionego do jednoosobowej reprezentacji spółki pozwu wniesionego przeciwko niemu przez spółkę (reprezentowaną przez innego wspólnika) należy traktować jako niedopuszczalne. Regulacja ta nie rozwiązuje jednak wszystkich problemów związanych z reprezentacją spółki w sporach ze wspólnikami. Powstaje chociażby pytanie, co w sytuacji, w której w dwuosobowej spółce jawnej obowiązuje reprezentacja łączna, a zachodzi podstawa do pozwania jednego ze wspólników. Jeżeli w spółce nie powołano prokurenta, to bez zgody wspólnika nie będzie możliwe wystąpienie przez spółkę przeciwko niemu na drogę postępowania sądowego. To zaś w praktyce pozbawiałoby spółkę prawa do sądu. Z uwagi na problemy, jakie wyłaniają się w związku z brakiem regulacji dotyczącej reprezentacji spółki jawnej w umowach i sporach ze wspólnikami, w orzecznictwie przyjęto, że należy w tym zakresie stosować art. 210 w zw. z art. 33¹ § 1 k.c. (zob. m.in. wyroki SN: z 8.02.2013 r., IV CSK 332/12, OSNC 2013/10, poz. 117; z 6.02.2013 r., V CSK 154/12, LEX nr 1331375).
4. Wspólnicy posiadający ustawowe prawo reprezentacji spółki traktowani są jako osoby zobowiązane do udzielania informacji, w rozumieniu art. 78 ust. 5 ustawy z 20.06.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2023 r. poz. 1047 ze zm.), w przypadku gdy spółka jawna jest właścicielem lub posiadaczem pojazdu (tak SN w postanowieniu z 28.06.2018 r., I KZP 1/18, OSNKW 2018/8, poz. 56).

Art. 30. [Pozbawienie prawa do reprezentacji]

§ 1. Umowa spółki może przewidywać, że wspólnik jest pozbawiony prawa reprezentowania spółki albo że jest uprawniony do jej reprezentowania tylko łącznie z innym wspólnikiem lub prokurentem.

§ 2. Pozbawienie wspólnika prawa reprezentowania spółki może nastąpić wyłącznie z ważnych powodów na mocy prawomocnego orzeczenia sądu.

1. Artykuł 30 § 1 k.s.h. wyznacza zakres swobody wspólników w ustalaniu reguł reprezentacji spółki. W umowie spółki możliwe jest pozbawienie wspólnika prawa reprezentacji spółki albo wprowadzenie tzw. reprezentacji łącznej, która może przybrać postać reprezentacji łącznej jednolitej (tj. z innym wspólnikiem) lub mieszanej (z prokurentem). W tym ostatnim przypadku mamy do czynienia jedynie z ustaleniem sposobu reprezentacji, a nie z zakazem na podstawie art. 29 § 3 k.s.h. ograniczeniem przysługującego wspólnikowi z mocy ustawy prawa reprezentacji (tak SN m.in. w uzasadnieniu uchwały z 30.05.2008 r., III CZP 43/08, OSNC 2009/7–8, poz. 93).
2. Zastosowanie w art. 30 § 1 k.s.h. alternatywy rozłącznej poprzez użycie spójnika „albo” oznacza, że są to jedyne dopuszczalne możliwości modyfikacji ustawowych zasad reprezentacji spółki jawnej, wynikających z art. 29 k.s.h. Sądy rejestrowe jednak akceptują również praktykę różnicowania sposobu reprezentacji (tj. jednoosobowej bądź łącznej) w zależności od rodzaju lub wartości czynności prawnych, co znajduje odzwierciedlenie we wpisach do rejestru. W uzasadnieniu uchwały z 30.05.2008 r. (III CZP 43/08, OSNC 2009/7–8, poz. 93) Sąd Najwyższy wskazał, że art. 30 § 1 k.s.h. nie wyłącza możliwości ustalenia reprezentacji łącznej tylko w zakresie czynności o większym znaczeniu dla spółki, podkreślając jednocześnie, że odpowiada to potrzebom gospodarczym i racjonalnie pojmowanej zasadzie współpracy oraz wzajemnej kontroli wspólników. Wątpliwości budzi jednak stwierdzenie Sądu Najwyższego, że nie stanowi to zagrożenia dla interesu osób trzecich. Już bowiem sam fakt, że Sąd Najwyższy musiał rozstrzygać kwestię skuteczności czynności dokonanej przez spółkę, której sposób reprezentacji został ustalony właśnie z zastosowaniem takiego podziału, wskazuje jednoznacznie na to, że powstają na tym tle poważne wątpliwości. Nawet wskazanie *prima facie* jednoznacznego kryterium kwotowego może okazać się problematyczne, chociażby w przypadku zawierania umów, w których występują świadczenia okresowe, bądź też w przypadku zaciągania zobowiązań bezterminowych o charakterze ciągłym. Regulacja zawarta w art. 30 § 1 k.s.h. powinna być interpretowana tak, aby sposób reprezentacji spółki podlegający ujawnieniu w rejestrze ustalany był jak najbardziej przejrzysty i nie wywoływał wątpliwości wśród osób trzecich, które nawiązują ze spółką stosunki prawne. Właśnie z tego względu wykładnia tego przepisu, oparta na wnioskowaniu *a fortiori* (skoro możliwe jest wprowadzenie reprezentacji łącznej w zakresie wszystkich czynności, to tym bardziej dopuszczalne jest objęcie taką reprezentacją tylko niektórych z nich), nie wydaje się właściwa. Prowadzi bowiem do obniżenia pewności i bezpieczeństwa obrotu z udziałem spółek osobowych.

3. Reprezentacja mieszana wspólnika łącznie z prokurentem, o której mowa w art. 30 § 1 k.s.h., odnosi się do zasad obowiązujących wspólników i nie przekłada się automatycznie na te, które dotyczą prokurentów. Zgodnie bowiem z art. 109⁴ § 1 k.c. prokura może być udzielona kilku osobom łącznie (prokura łączna) lub oddzielnie. Dla objęcia prokurentów analogicznym wymogiem współdziałania konieczne jest więc udzielenie im prokury łącznej, która zgodnie z art. 109⁴ § 1¹ k.c. może przyjąć postać mieszaną – tj. umocowania do dokonywania czynności prawnych wspólnie ze wspólnikiem uprawnionym do reprezentowania handlowej spółki osobowej. Przy czym, jak słusznie wskazuje się w doktrynie, nawet jeśli prokurent współdziała ze wspólnikiem spółki jawnej, nadal obowiązuje go zakres umocowania określony w art. 109¹ k.c., z ograniczeniami wynikającymi z art. 109³ k.c. (zob. m.in. S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 399–400, który podkreśla, że działający łącznie wspólnik i prokurent nie mogą dokonywać czynności wykraczających poza zakres ustawowego umocowania prokurenta, a w przypadku ich ewentualnego dokonania zastosowanie znajduje art. 103–105 k.c.).
4. Jeżeli wspólnik nie został umownie pozbawiony przysługującego mu z mocy ustawy prawa reprezentacji spółki, to jest to możliwe tylko na drodze sądowej oraz wyłącznie z ważnych powodów (art. 30 § 2 k.s.h.). W orzecnictwie przyjmuje się, że do powodów uzasadniających pozbawienie wspólnika prawa reprezentacji należą w szczególności: naruszenie obowiązku lojalności wobec spółki, uczestnictwo w działaniach i podmiotach konkurencyjnych, nieuczciwe postępowanie lub nierzetelne wykonywanie obowiązków przez wspólnika, malwersacje (tak SA w Krakowie w wyroku z 23.01.2013 r., I ACa 1300/12, LEX nr 1344068). „Ważne powody” w rozumieniu art. 30 § 2 k.s.h. nie ograniczają się jednak tylko do zawinionych działań wspólnika. Korzystanie z kompetencji w zakresie reprezentacji uniemożliwiać mogą również przyczyny obiektywne, choć dotyczące danego wspólnika, takie jak na przykład długotrwała choroba czy wyjazd poza terytorium, na którym spółka prowadzi działalność. Wówczas pozostali wspólnicy również mogą wystąpić z powództwem o pozbawienie wspólnika prawa reprezentacji, na podstawie art. 30 § 2 k.s.h.
5. W art. 30 § 2 k.s.h. nie zostało sprecyzowane, kto może wytoczyć powództwo o pozbawienie wspólnika prawa reprezentacji. Mimo że w odróżnieniu na przykład od art. 57 § 1 k.s.h., art. 30 § 2 k.s.h. nie wskazuje, że każdy wspólnik może wystąpić z przewidzianym w tym przepisie żądaniem, w doktrynie dominuje stanowisko, zgodnie z którym legitymacja czynna na gruncie art. 30 § 2 k.s.h. przysługuje każdemu wspólnikowi, i to niezależnie od tego, czy posiada on prawo reprezentacji spółki (tak m.in. A. Kidyba, *Kodeks...*, t. I, 2017, s. 208; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja...*, s. 141; S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 399). Pozostali wspólnicy mogą wówczas występować jako interwenienci uboczni. Gdyby bowiem przyjąć, że z powództwem takim może wystąpić wyłącznie spółka, to powstałyby wątpliwości między innymi co do możliwości jego wytoczenia w razie zastrzeżenia reprezentacji łącznej, gdyby żądanie dotyczyło wspólnika, którego współdziałanie

byłoby konieczne do jej zachowania (tak K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja...*, s. 141). Odrębność podmiotowa spółki jawnej nie wyklucza istnienia relacji prawnych pomiędzy wspólnikami i dlatego za nadal aktualne uznaje się (tak K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja...*, s. 141–142) stanowisko prezentowane jeszcze na gruncie kodeksu handlowego, zgodnie z którym w procesie o pozbawienie prawa reprezentacji wspólnik wytaczający powództwo występuje jako strona umowy spółki, działając w imieniu własnym, choć w interesie spółki (tak M. Allerhand, *Kodeks handlowy. Komentarz*, t. I, Bielsko-Biała 1991, s. 139).

6. Z względu na wyraźne oddzielenie sfery reprezentacji spółki od sfery prowadzenia jej spraw (o czym mowa była w komentarzu do art. 29 k.s.h.), pozbawienie wspólnika prawa reprezentacji nie oznacza, że jest on pozbawiony prawa, czy też zwolniony z obowiązku, prowadzenia spraw spółki (tak SA w Warszawie w wyroku z 3.02.2009 r., I ACa 550/08, LEX nr 1120153) i odwrotnie – pozbawienie wspólnika prawa prowadzenia spraw nie wywołuje żadnego skutku w zakresie jego prawa reprezentacji spółki.

Art. 31. [Egzekucja – zasada odpowiedzialności subsydiarnej wspólników]

§ 1. Wierzyciel spółki może prowadzić egzekucję z majątku wspólnika w przypadku, gdy egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna (subsydiarna odpowiedzialność wspólnika).

§ 2. Przepis § 1 nie stanowi przeszkody do wniesienia powództwa przeciwko wspólnikowi, zanim egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna.

§ 3. Subsydiarna odpowiedzialność wspólnika nie dotyczy zobowiązań powstałych przed wpisem do rejestru.

1. Regulacja art. 31 k.s.h. stanowi uzupełnienie art. 22 § 2 k.s.h., ograniczając wierzycieli spółki w możliwości prowadzenia egzekucji z majątku wspólników. Mimo że ich odpowiedzialność za zobowiązania spółki jest solidarna (art. 22 § 2 k.s.h.) ze spółką i pozostałymi wspólnikami, to ma jednocześnie charakter subsydiarny (art. 31 § 1 k.s.h.) wobec pierwszorzędnej odpowiedzialności samej spółki. Z tego względu możliwość prowadzenia egzekucji z majątku wspólnika uwarunkowana jest bezskutecznością egzekucji z majątku spółki. Nie oznacza to jednak, że wierzyciel nie może wytoczyć powództwa przeciwko wspólnikom, zanim egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna, co wyraźnie potwierdza treść art. 31 § 2 k.s.h. Rozwiązanie to pozwala w szczególności na zabezpieczenie powództwa (co podkreślił SN w uzasadnieniu wyroku z 16.06.2010 r., I CSK 453/09, LEX nr 607234). Subsydiarność odpowiedzialności wspólników nie rzuca zatem na powinność świadczenia przez wspólników, ale na kolejność zaspokojenia wierzyciela z określonych mas majątkowych (tak SA w Białymstoku w wyroku z 26.10.2004 r., I ACa 327/04, OSAB 2005/1, poz. 13; zob. szerzej P. Tereszkievicz, *Odpowiedzialność wspólników za zobowiązania spółki jawnej*, Warszawa 2008, s. 188 i n.). Jednakże w orzecznictwie podkreśla się, że w pewnych warunkach subsydiarny charakter odpowiedzialności wspólników spółki jawnej za jej zobowiązania nie stoi na

przeszkodzie zażądaniu spełnienia świadczenia bezpośrednio od wspólników i prowadzeniu egzekucji z ich majątków, z pominięciem procesu o zasądzenie świadczenia i egzekucji zobowiązania przeciwko samej spółce. Jest tak wtedy, gdy przed zaspokojeniem wierzyciela spółka jawna przestanie istnieć (likwidacja) albo gdy z innych przyczyn przeprowadzenie postępowania o zasądzenie świadczenia przeciwko spółce nie będzie dopuszczalne (tak SN w uchwale z 28.02.2013 r., III CZP 108/12, OSNC 2013/9, poz. 107, w której wskazano, że wierzyciel spółki może w takiej sytuacji zażądać zaspokojenia swojej wierzytelności bezpośrednio przez wszystkich lub dowolnie wybranych wspólników spółki, bez uprzedniego pozywania samej spółki o zasądzenie świadczenia; podobnie – na gruncie stanu faktycznego dotyczącego spółki komandytowej – SA w Warszawie w wyroku z 29.01.2016 r., I ACa 630/15, LEX nr 2004484, który przyjął, że po likwidacji spółki i wykreśleniu jej z rejestru wspólnik przestaje odpowiadać subsidiarnie, na zasadach określonych w art. 31 k.s.h., gdyż odesłanie z art. 22 § 2 k.s.h. staje się wówczas bezprzedmiotowe; nie można bowiem prowadzić egzekucji przeciwko nieistniejącemu dłużnikowi, a tym samym wykazać jej bezskuteczności wobec wierzyciela).

2. Z uwagi na regulację art. 31 § 2 k.s.h., w orzecznictwie jednolicie przyjmuje się, że przesłanka bezskuteczności egzekucji nie podlega badaniu na etapie postępowania rozpoznawczego, lecz dopiero na etapie nadawania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, na podstawie którego prowadzona ma być egzekucja przeciwko wspólnikowi (tak m.in. SA w Warszawie w wyroku z 13.07.2017 r., I ACa 756/16, LEX nr 2402421, oraz w wyroku z 27.03.2012 r., I ACa 964/11, LEX nr 1681150; SA w Gdańsku w wyroku z 28.03.2014 r., I ACa 752/13, LEX nr 1483711; SA w Białymstoku w wyroku z 26.10.2004 r., I ACa 327/04, OSAB 2005/1, poz. 13, oraz w wyroku z 30.11.2015 r., I ACa 630/15, LEX nr 1950437; SA w Katowicach w wyroku z 16.05.2017 r., V ACa 663/16, LEX nr 2307609; zob. również P. Tereszkievicz, *Odpowiedzialność wspólników...*, s. 188 i n.). Jednakże z uwagi na regulację art. 778¹ k.p.c. dla prowadzenia egzekucji z majątku wspólników nie jest konieczne wytaczanie przeciwko nim powództwa. Przepis ten przewiduje bowiem, że tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko spółce osobowej sąd nadaje klauzulę wykonalności przeciwko wspólnikowi ponoszącemu odpowiedzialność bez ograniczenia całym swoim majątkiem za zobowiązania spółki, jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, jak również wtedy, gdy jest oczywiste, że egzekucja ta będzie bezskuteczna. Jak podkreślił Sąd Najwyższy w uchwale z 12.05.2005 r. (III CZP 21/05, OSNC 2006/4, poz. 58), regulację zawartą w art. 778¹ k.p.c. należy traktować jako przykład powstałej z mocy ustawy rozszerzonej prawomocności wyroku, która oznacza, że wierzyciel, w przypadkach wymienionych w ustawie, może uzyskać tytuł wykonawczy przeciwko innym osobom niż wymienione w tytule egzekucyjnym. W związku z powyższym wierzyciel może wytoczyć powództwo wyłącznie przeciwko spółce, a następnie wystąpić (na podstawie art. 778¹ k.p.c.) o nadanie wydanemu przeciwko spółce tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności również przeciwko wspólnikom (pod warunkiem, że wykaże bezskuteczność egzekucji z majątku spółki bądź oczywistość tego faktu). Wówczas, jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale z 28.02.2013 r. (III CZP 108/12, OSNC 2013/9, poz. 107), podlegająca zaspo-

kojeniu wierzytelność obejmuje również zasądzone na rzecz wierzyciela koszty postępowania w sprawie przeciwko spółce oraz ewentualne koszty wszczętego przeciwko niej postępowania egzekucyjnego; ponadto odpowiedzialność poszczególnych wspólników w stosunku do wierzyciela może objąć koszty postępowania klauzulowego, które wierzyciel musiał przeprowadzić w celu doprowadzenia do przymusowego zaspokojenia swojej wierzytelności z majątku wspólników.

Drugą możliwością, z jakiej może skorzystać wierzyciel, jest wytoczenie powództwa przeciwko spółce oraz wspólnikom jako dłużnikom solidarnym. Wówczas tytuł egzekucyjny obejmował będzie wszystkich pozwanych dłużników solidarnych (tj. spółkę oraz pozwanych wspólników). Jednakże również w tym przypadku, z uwagi na subsydiarność odpowiedzialności wspólników (art. 31 § 1 k.s.h.), tytuł ten będzie mógł stanowić podstawę do prowadzenia egzekucji z majątku wspólników dopiero wówczas, gdy egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna. W zakresie nadawania klauzuli wykonalności nie znajdzie jednak wówczas zastosowania art. 778¹ k.p.c., lecz standardowe reguły wynikające z art. 776 i 777 k.p.c., w świetle których tytuł egzekucyjny, po zaopatrzeniu go w klauzulę wykonalności, pozwala na prowadzenie egzekucji jedynie przeciwko podmiotom w nim wymienionym.

3. W związku z regulacją art. 778¹ k.p.c. w orzecznictwie podkreśla się, że ustalona w toku procesu rozpoznawczego prawomocność wyroku przeciwko spółce wyklucza możliwość kwestionowania należności wierzyciela wobec spółki jako okoliczności prawomocnie przesądzonej (zob. wyrok SA w Warszawie z 13.07.2017 r., I ACa 756/16, LEX nr 2402421, w którym wskazano dodatkowo, że wprowadzie wspólnik pozwany z tytułu odpowiedzialności za zobowiązania spółki może przedstawić wierzycielowi zarzuty przysługujące spółce – art. 35 § 1 k.s.h., nie mogą być to jednak zarzuty zmierzające do kwestionowania słuszności prawomocnego orzeczenia wydanego przeciwko spółce jawnej). Skoro bowiem wspólnik ma ustawowe prawo reprezentacji spółki (art. 29 k.s.h.), to może już na etapie postępowania wytoczonego przez wierzyciela przeciwko spółce podnosić przysługujące jej zarzuty. W przypadku zaś wspólników nieposiadających prawa reprezentacji spółki istnieje możliwość wystąpienia z interwencją uboczną po stronie spółki w wytoczonym przeciwko niej postępowaniu (art. 76 k.p.c.). Na tym tle wyłonił się jednak problem zgodności z konstytucją art. 778¹ k.p.c., w zakresie, w jakim dopuszcza on nadanie przez sąd tytułowi egzekucyjnemu, wydanemu przeciwko spółce jawnej, klauzuli wykonalności przeciwko byłemu wspólnikowi tej spółki, niebędącemu już wspólnikiem w chwili wszczęcia postępowania w sprawie, w której wydany został tytuł egzekucyjny przeciwko spółce jawnej. Zgodnie z przyjętą w orzecznictwie wykładnią art. 778¹ k.p.c. wykreślenie spółki jawnej z rejestru przedsiębiorców nie wyłącza nadania na podstawie art. 778¹ k.p.c. tytułowi egzekucyjnemu, wydanemu przeciwko spółce, klauzuli wykonalności przeciwko wspólnikowi ponoszącemu odpowiedzialność za zobowiązania wymienione w tytule egzekucyjnym (zob. m.in. uchwałę SN z 4.09.2009 r., III CZP 52/09, Mon. Praw. 2009/21, s. 1138). Teza ta nie budzi wątpliwości co do możliwości nadawania na podstawie art. 778¹ k.p.c.

klausuli wykonalności w stosunku do wspólnika spółki jawnej tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko spółce, w sytuacji gdy posiadał on ten status (tj. był wspólnikiem) w chwili powstania zawisłości sprawy, w której doszło do wydania tytułu przeciwko spółce. Inaczej przedstawia się to z perspektywy byłego wspólnika spółki jawnej, który nie mógł wziąć udziału w postępowaniu, w którym orzeczono o obowiązku świadczenia po stronie spółki. Dopuszczenie możliwości zastosowania art. 778¹ k.p.c. również w takiej sytuacji prowadziłoby w konsekwencji do tego, że były wspólnik musiałby praktycznie bez procesu i bez możliwości podniesienia merytorycznego zarzutu znosić egzekucję z jego osobistego majątku, co – jak podkreśla się w doktrynie postępowania cywilnego – nie występuje w przypadku żadnego podmiotu ponoszącego solidarną odpowiedzialność (A. Mączyński, *Nadanie na podstawie art. 778¹ k.p.c. klauzuli wykonalności przeciwko wspólnikowi ponoszącemu odpowiedzialność bez ograniczenia całym swoim majątkiem za zobowiązania spółki osobowej*, Glosa 2014/1, s. 62). Z tego względu Trybunał Konstytucyjny, wyrokiem z 3.10.2017 r. (SK 31/15, OTK-A 2017, poz. 62), uznał art. 778¹ k.p.c. – w zakresie, w jakim dopuszcza nadanie przez sąd tytułowi egzekucyjnemu, wydanemu przeciwko spółce jawnej, klauzuli wykonalności przeciwko byłemu wspólnikowi tej spółki, niebędącemu już wspólnikiem w chwili wszczęcia postępowania w sprawie, w której wydany został tytuł egzekucyjny przeciwko spółce jawnej – za niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji RP. W związku z tym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, art. 778¹ k.p.c. został znowelizowany poprzez dodanie do niego zastrzeżenia, że przewidziana w tym przepisie możliwość nie dotyczy osoby, która w chwili wszczęcia postępowania w sprawie, w której został wydany tytuł egzekucyjny przeciwko spółce, nie była już jej wspólnikiem.

4. Subsydiarność odpowiedzialności wspólników nie obowiązuje w przypadku zobowiązań zaciągniętych przed wpisem spółki do rejestru. Trudno tu bowiem mówić o zobowiązaniach spółki, skoro ta powstaje dopiero z chwilą zarejestrowania (art. 25¹ § 1 k.s.h.). Podstawą odpowiedzialności za te zobowiązania jest art. 25¹ § 2 k.s.h., do którego nie znajduje jednak zastosowania art. 31 § 1 k.s.h. (zob. szerzej P. Tereszkiewicz, *Odpowiedzialność wspólników...*, s. 197 i n.).

Art. 32. [Odpowiedzialność nowego wspólnika]

Osoba przystępująca do spółki odpowiada za zobowiązania spółki powstałe przed dniem jej przystąpienia.

Artykuł 32 k.s.h. dotyczy zakresu odpowiedzialności za zobowiązania spółki osoby przystępującej do już istniejącej spółki jawnej. Nie chodzi tu jednak o wstąpienie w miejsce dotychczasowego wspólnika, lecz o zmianę składu osobowego spółki niebędącą skutkiem zbycia ogółu praw i obowiązków przez któregokolwiek z jej dotychczasowych wspólników. Pierwsza z tych sytuacji (tj. wstąpienie do spółki w trybie translatywnym) podlega bowiem regulacji art. 10 § 3 k.s.h. Z mocy art. 32 k.s.h. osoba przystępująca do spółki w trybie konstytutywnym ponosi odpowiedzialność nie tylko za te zobowią-

zania spółki, które zostały zaciągnięte po dacie jej przystąpienia, lecz także za te, które powstały wcześniej, według zasad wynikających z art. 22 § 2 i art. 31 k.s.h.

Art. 33. [Odpowiedzialność w razie umowy z przedsiębiorcą jednoosobowym]

Kto zawiera umowę spółki jawnej z przedsiębiorcą jednoosobowym, który wniósł do spółki przedsiębiorstwo, odpowiada także za zobowiązania powstałe przy prowadzeniu tego przedsiębiorstwa przed dniem utworzenia spółki do wartości wniesionego przedsiębiorstwa według stanu w chwili wniesienia, a według cen w chwili zaspokojenia wierzyciela.

1. Artykuł 33 k.s.h. odnosi się do sytuacji, w której umowa spółki jawnej zawierana jest z przedsiębiorcą jednoosobowym, który jako wkład do spółki wnosi swoje przedsiębiorstwo w znaczeniu przedmiotowym (art. 55¹ k.c.). Pomijając to, że nie jest do końca jasne, dlaczego ustawodawca w sposób szczególny odniósł się jedynie do takiego przypadku, gdy przedsiębiorstwo stanowi wkład jednoosobowego przedsiębiorcy (a więc osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą), nie obejmując zakresem art. 33 k.s.h. sytuacji, gdy wnoszone jest ono do spółki jawnej przez osoby prawne czy jednostki organizacyjne posiadające zdolność prawną, które wcześniej w oparciu o to przedsiębiorstwo prowadziły działalność gospodarczą (zob. szerzej K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja...*, s. 544–545; por. S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 408, który jako *ratio* dla tego rozwiązania wskazuje, że przedsiębiorca jednoosobowy nie prowadzi pełnej rachunkowości i dlatego trudno byłoby rozgraniczyć aktywa i pasywa przedsiębiorcy od aktywów i pasywów spółki), to regulacja zawarta w art. 33 k.s.h. rodzi również wiele wątpliwości co do jej relacji wobec art. 55⁴ k.c. oraz art. 22 § 2 i art. 31 k.s.h.
2. W przypadku wniesienia do spółki wkładu w postaci przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55¹ k.c., spółka – jako nabywca przedsiębiorstwa – ponosi odpowiedzialność za długi związane z jego prowadzeniem na podstawie art. 55⁴ k.c. Z kolei za zobowiązania spółki odpowiadają solidarnie wszyscy wspólnicy (art. 22 § 2 k.s.h.). Powstaje więc pytanie, czy art. 33 k.s.h. stanowi jedynie *superfluum* wobec art. 55⁴ k.c. w zw. z art. 22 § 2 k.s.h. i art. 31 § 1 k.s.h., czy też rozszerza w stosunku do wspólnika tworzącego spółkę jawną z przedsiębiorcą jednoosobowym wnoszącym do tej spółki przedsiębiorstwo zakres odpowiedzialności wynikający z art. 55⁴ k.c. oraz z art. 22 § 2 i art. 31 k.s.h. W przypadku przyjęcia tego drugiego stanowiska, wspólnik odpowiadałby według surowszych zasad niż sama spółka – nabywca przedsiębiorstwa. W art. 33 k.s.h. brak jest bowiem wyłączenia odpowiedzialności za te zobowiązania, o których nabywca przedsiębiorstwa nie wiedział, mimo zachowania należytej staranności (nawet zatem jeśli spółka nie odpowiadałaby za te zobowiązania jako nabywca przedsiębiorstwa, wspólnik tworzący spółkę z przedsiębiorcą jednoosobowym ponosiłby za nie odpowiedzialność na podstawie art. 33 k.s.h.). Ponadto, jeśli przyjąć, że art. 33 k.s.h. stanowi odrębną podstawę

odpowiedzialności wspólników w stosunku do reguł ogólnych wynikających z art. 22 § 2 i art. 31 k.s.h., wspólnicy odpowiedzialiby za te zobowiązania w sposób pierwszorzędny, a nie subsydiarny. Z art. 33 k.s.h. nie wynika również, że jest to odpowiedzialność solidarna. Co więcej, w doktrynie art. 33 k.s.h. interpretowany jest w sposób jeszcze bardziej rozszerzający odpowiedzialność wspólników w stosunku do odpowiedzialności samej spółki. Wskazuje się bowiem (zob. S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks...*, t. I, 2006, s. 408–409), że przepis ten znajduje zastosowanie również w takim przypadku, w którym przedsiębiorstwo wnoszone jest do spółki jawnej jedynie do używania, a więc gdy brak jest podstaw prawnych dla odpowiedzialności samej spółki za zobowiązania związane z prowadzeniem tego przedsiębiorstwa, a powstałe przed jej utworzeniem. Trudno jednak wskazać jakiegokolwiek uzasadnienie dla przyjęcia surowszych zasad odpowiedzialności wspólnika tworzącego spółkę jawną z przedsiębiorcą jednoosobowym niż samej spółki będącej nabywcą przedsiębiorstwa wnoszonego do niej przez tego przedsiębiorcę jednoosobowego na własność bądź też prowadzącej działalność w oparciu o to przedsiębiorstwo wniesione do niej jedynie do używania. Jeśli bowiem za zobowiązania związane z prowadzeniem tego przedsiębiorstwa powstałe przed utworzeniem spółki jawnej spółka ta odpowiada wyłącznie na podstawie art. 55⁴ k.c. (jako nabywca przedsiębiorstwa, które jest do niej wnoszone tytułem wkładu na własność), to odpowiedzialność pozostałych wspólników (poza tym, który wnosi wkład w postaci przedsiębiorstwa) powinna być konsekwencją odpowiedzialności spółki i mieć charakter określony w art. 22 § 2 i art. 31 k.s.h. Z tego względu najbardziej uzasadniona wydaje się taka interpretacja art. 33 k.s.h., która sprowadza rolę tej regulacji do potwierdzenia, że wspólnicy spółki jawnej tworzonej z przedsiębiorcą jednoosobowym wnoszącym do niej przedsiębiorstwo ponoszą odpowiedzialność za zobowiązania związane z prowadzeniem tego przedsiębiorstwa na zasadach określonych w art. 22 § 2 oraz art. 31 k.s.h., tylko w takim zakresie, w jakim spółka – jako nabywca przedsiębiorstwa odpowiada za nie na podstawie art. 55⁴ k.c. (zob. również K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja...*, s. 549, która przyjmując podobną interpretację, dochodzi do słusznego wniosku, że w jej świetle regulacja zawarta w art. 33 k.s.h. jest zbędna, gdyż odpowiedzialność wspólników można wyjaśnić, odwołując się do zasad ogólnych z art. 22 § 2 i art. 31 k.s.h.; podobnie A.J. Witosz, *Odpowiedzialność wspólników spółek osobowych. Przypadki szczególne*, Warszawa 2008, s. 113, który postuluje uchylenie art. 33 k.s.h.).

Art. 34. [Bezskuteczność odmiennych postanowień umownych]

Postanowienia umowne niezgodne z przepisami art. 31–33 nie wywierają skutków wobec osób trzecich.

Zmiany zasad odpowiedzialności określonych w art. 31–33 k.s.h. możliwe są wyłącznie *pro foro interno*, a więc tylko w stosunkach wewnętrznych spółki jawnej. Wobec osób trzecich, w tym w szczególności wierzycieli, przepisy te mają charakter bezwzględnie obowiązujący (art. 34 k.s.h.). Co istotne, art. 34 k.s.h. nie przewiduje możliwości

zmiany tych zasad ze skutkiem wobec wierzycieli, nawet jeśli wyrażą oni na to zgodę, co może rodzić pewne wątpliwości w kontekście art. 33 k.s.h., a to z uwagi na regulację art. 55⁴ zdanie trzecie k.c. Odpowiedzialność nabywcy przedsiębiorstwa wynikająca z art. 55⁴ zdanie trzecie k.c. może bowiem zostać wyłączona lub ograniczona za zgodą wierzyciela. Z kolei zmiana zasad odpowiedzialności wspólnika wynikających z art. 33 k.s.h. nie wywiera skutków wobec osób trzecich. Powyższe wątpliwości zostają jednak wyeliminowane przy przyjęciu interpretacji art. 33 k.s.h. wskazanej wyżej w komentarzu do tego przepisu, w świetle której przepis ten nie stanowi samoistnej (autonomicznej) podstawy odpowiedzialności w stosunku do zasad ogólnych z art. 22 § 2 oraz art. 31 § 1 k.s.h. Jeśli bowiem odpowiedzialność wspólników, którzy zawierają umowę spółki z przedsiębiorcą jednoosobowym wnoszącym wkład w postaci przedsiębiorstwa (art. 33 k.s.h.), stanowi konsekwencję odpowiedzialności samej spółki jako nabywcy przedsiębiorstwa (art. 55⁴ k.c.), to wyłączenie lub ograniczenie odpowiedzialności spółki – nabywcy przedsiębiorstwa za zgodą wierzyciela (na podstawie art. 55⁴ zdanie trzecie k.c.) przekłada się automatycznie na brak lub ograniczenie odpowiedzialności jej wspólników (z wyjątkiem wspólnika wnoszącego przedsiębiorstwo jako wkład do spółki, który traktowany jest w tym zakresie jako jego zbywca), odpowiadających za zobowiązania spółki według zasad określonych w art. 22 § 2 oraz art. 31 k.s.h. Nie jest to więc niedopuszczalna w świetle art. 34 k.s.h. modyfikacja odpowiedzialności wspólnika. Na podstawie bowiem art. 22 § 2 oraz art. 31 § 1 k.s.h. odpowiada on jedynie za zobowiązania spółki, a więc tylko w takim zakresie, w jakim sama spółka ponosi za nie odpowiedzialność.

Art. 35. [Zarzuty wspólnika]

§ 1. Wspólnik pozwany z tytułu odpowiedzialności za zobowiązania spółki może przedstawić wierzycielowi zarzuty przysługujące spółce wobec wierzyciela.

§ 2. Jeżeli zarzut wymaga złożenia oświadczenia woli przez spółkę celem uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli, potrącenia lub w innych podobnych przypadkach, wspólnik może odmówić zaspokojenia wierzyciela, dopóki spółka nie złoży takiego oświadczenia. Wierzyciel może wyznaczyć spółce dwutygodniowy termin do złożenia oświadczenia woli, po którego bezskutecznym upływie wspólnik lub wierzyciel może wykonać służące mu uprawnienie.

1. Artykuł 35 k.s.h. stanowi uzupełnienie przepisów kodeksu cywilnego dotyczących zobowiązań solidarnych (art. 366 i n. k.c.). W przypadku odpowiedzialności za zobowiązania spółki jawnej (art. 22 w zw. z art. 31 k.s.h.) mamy do czynienia z solidarnością dłużników – spółki i jej wspólników. Z tym że spółka odpowiada za własny dług, natomiast wspólnicy ponoszą odpowiedzialność za cudzy dług, tj. za dług spółki (stanowisko to jest ugruntowane w orzecznictwie – zob. m.in. uzasadnienie wyroku SN z 10.10.2007 r., I CSK 263/07, LEX nr 465944; uzasadnienie wyroku SN z 8.05.2008 r., V CSK 573/07, LEX nr 408478; uzasadnienie wyroku SN z 16.06.2010 r., I CSK 453/09,

LEX nr 607234). Ma to określone konsekwencje w kontekście zarzutów, jakie mogą być podnoszone przez współników pozwanych na podstawie art. 22 k.s.h.

Zgodnie z art. 375 § 1 k.c. dłużnik solidarny może bronić się zarzutami, które przysługują mu osobiście względem wierzyciela, jak również tymi, które ze względu na sposób powstania lub treść zobowiązania są wspólne wszystkim dłużnikom. Druga część tego przepisu odnosi się do typowego przypadku solidarności biernej, w którym więź prawna łączy wszystkich dłużników z wierzycielem. Z uwagi zaś na to, że współnicy spółki jawnej nie są ani stroną czynności prawnej dokonywanej z wierzycielem spółki, ani stroną stosunku prawnego łączącego spółkę i jej wierzyciela, trudno byłoby wskazać na zarzuty wspólne spółce i współnikom ze względu na sposób powstania lub treść zobowiązania (zob. K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja...*, s. 493). Stroną czynności prawnej, jak też stosunku zobowiązaniowego nawiązanego z wierzycielem spółki jest bowiem wyłącznie spółka, a nie jej współnicy. Zarzuty dotyczące sposobu powstania oraz treści zobowiązania są więc zarzutami spółki, na które współnicy mogą powoływać się wyłącznie z uwagi na istnienie ku temu szczególnej podstawy (art. 35 k.s.h.). Artykuł 375 § 1 k.c. nie przewiduje bowiem możliwości podnoszenia przez dłużników solidarnych zarzutów przysługujących innym współdłużnikom. Gdyby zaś zarzuty dotyczące sposobu powstania i treści zobowiązania spółki stanowiły zarzuty wspólne współników i spółki, o których mowa w art. 375 § 1 k.c., regulację zawartą w art. 35 k.s.h. należałoby uznać za całkowicie zbędną (zob. również P. Tereszkievicz, *Odpowiedzialność współników...*, s. 135, który podkreśla, że trudno jest zastosować do relacji między zobowiązaniem spółki a zobowiązaniem współnika przepis art. 375 § 1 k.c., ponieważ pozostaje on w sprzeczności z jednostronną zależnością zobowiązania ubocznego do zobowiązania głównego).

2. Do typowych zarzutów dotyczących sposobu powstania i treści zobowiązania spółki wobec jej wierzyciela, którymi na podstawie art. 35 k.s.h. mogą bronić się współnicy, należą między innymi: zarzut nieważności czynności prawnej, zarzut działania pod wpływem błędu, zarzut przedawnienia roszczenia. Natomiast zarzutem przysługującym spółce niezwiązanym ze sposobem powstania czy treścią danego zobowiązania, na który mogą powoływać się współnicy na podstawie art. 35 k.s.h., jest zarzut potrącenia. Przy czym, jeżeli w stosunku do spółki zaszły okoliczności powodujące utratę możliwości podniesienia określonego zarzutu (np. spółka zrzekła się zarzutu, uznała roszczenie wierzyciela czy też zawarła z nim ugodę), to również pozwany przez wierzyciela współnik nie będzie mógł powołać się na ten zarzut. W takim przypadku nie może być bowiem mowy o „zarzucie przysługującym spółce” w rozumieniu art. 35 k.s.h. Dlatego też, jak słusznie przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z 8.05.2008 r. (V CSK 573/07, LEX nr 408478), jeżeli doszło do przerwania biegu przedawnienia roszczenia w stosunku do spółki, to współnik pozwany z tytułu odpowiedzialności za jej zobowiązania nie może skutecznie podnieść tego zarzutu, powołując się na regulację art. 372 k.c. (podobnie SN w wyroku z 16.06.2010 r., I CSK 453/09, LEX nr 607234, oraz SA w Białymstoku w wyroku z 12.09.2006 r., I ACa 340/06, LEX nr 208151). Z kolei w sytuacji, gdy wierzyciel pozywa jedynie współnika spółki jawnej, nie podejmując żadnych czynności

w celu przerwania biegu przedawnienia roszczenia przeciwko spółce, musi się liczyć z możliwością podniesienia przez wspólnika na podstawie art. 35 k.s.h. zarzutu przedawnienia przysługującego spółce (stanowisko takie zajął SN w wyroku z 9.07.2008 r., V CSK 72/08, LEX nr 479312; podobnie SA w Białymstoku w wyroku z 26.10.2004 r., I ACa 327/04, LEX nr 143479). Odmienne stanowisko zajął natomiast Sąd Najwyższy w wyroku z 20.03.2009 r. (II CSK 568/08, LEX nr 652959), stwierdzając, że jeżeli w stosunku do wspólnika roszczenie nie uległo przedawnieniu, bo nastąpiła przerwa w jego biegu spowodowana zawezwaniem do próby ugodowej, to brak podstaw do tego, aby zwolnić go z odpowiedzialności. Powyższa teza zdaje się nie uwzględniać szczególnej regulacji art. 35 k.s.h. przewidującej możliwość podnoszenia przez wspólnika spółki jawnej zarzutu, który nie przysługuje jemu czy też wszystkim wspólnikom, lecz wyłącznie spółce. Jeżeli zatem w stosunku do niej nie nastąpiła przerwa biegu przedawnienia, to wspólnik może podnieść zarzut na podstawie art. 35 k.s.h., niezależnie od tego, kiedy doszło do wytoczenia powództwa przeciwko niemu. Podnoszony na podstawie tego przepisu zarzut nie jest „własnym” zarzutem wspólnika, lecz zarzutem spółki.

3. Zarzut przysługujący spółce w rozumieniu art. 35 k.s.h. to taki, na który sama spółka mogłaby się skutecznie powołać. W orzecnictwie prezentowane jest stanowisko, zgodnie z którym ma to miejsce jedynie wówczas, gdy w chwili wytoczenia powództwa przeciwko wspólnikowi istnieje podmiot działający w tej formie organizacyjnej, co prowadzi do konkluzji, że wspólnik pozwany z tytułu odpowiedzialności za zobowiązania spółki jawnej nie może przedstawić zarzutu, który przysługiwałby spółce w momencie, w którym spółka ta już nie istnieje (tak SN w wyroku z 10.10.2007 r., I CSK 263/07, LEX nr 465944). Teza o utracie przez wspólnika możliwości powoływania się na zarzut przysługujący spółce z chwilą jej wykreślenia z rejestru wydaje się jednak zbyt kategoryczna. Budzi ona wątpliwości, biorąc pod uwagę przyjmowane w judykaturze stanowisko, zgodnie z którym z momentem ustania bytu prawnego spółki jawnej bez przeprowadzenia likwidacji wspólnicy stają się jej sukcesorami (zob. m.in. wyrok SN z 10.10.2007 r., I CSK 263/07). Skoro bowiem, mimo wykreślenia spółki z rejestru, wierzyciel nadal może dochodzić przysługujących mu wobec niej roszczeń, z tym że od wspólników, to nie wydaje się uzasadnione odbieranie im możliwości podnoszenia – na podstawie art. 35 k.s.h. – zarzutów dotyczących przede wszystkim powstania i treści zobowiązania, na przykład zarzutu nieważności czynności prawnej dokonanej przez spółkę z wierzycielem.

Wątpliwości mogą pojawić się natomiast w kontekście podnoszenia przez wspólników zarzutu przedawnienia, którego termin upłynął już po wykreśleniu spółki z rejestru. W takim bowiem przypadku wierzyciel, w związku z nieistnieniem spółki, nie mógłby w stosunku do niej przerwać biegu przedawnienia i zapobiec możliwości podniesienia przez wspólników zarzutu na podstawie art. 35 k.s.h. W wyroku z 10.10.2007 r. (I CSK 263/07) Sąd Najwyższy uznał, że w takiej sytuacji wspólnicy nie mogą powołać się na zarzut przedawnienia, który przysługiwałby spółce w chwili, gdy nie istnieje ona już jako podmiot prawa. Teza tego wyroku może sugerować, że roszczenie przysługujące

wierzycielowi przeciwko spółce jawnej nie ulega przedawnieniu, w związku z jej wykreśleniem z rejestru, mimo dalszej możliwości jego dochodzenia, z tym że od współników odpowiadających za dług spółki na zasadzie art. 22 k.s.h. Wydaje się, że na omawiane zagadnienie należy spojrzeć z nieco innej perspektywy. Sam fakt wykreślenia spółki z rejestru nie powinien wyłączać możliwości podnoszenia przez pozwanych przez jej wierzyciela współników zarzutów na podstawie art. 35 k.s.h. Stanowisko zakładające sukcesję współników w przypadku rozwiązania spółki bez przeprowadzenia jej likwidacji uzasadnia wniosek, że współnicy mogą powoływać się między innymi na zarzut przedawnienia roszczenia spółki, z tym że pozwanie ich przez wierzyciela w momencie, gdy spółka już nie istnieje (a więc pozwanie ich jako następców prawnych rozwiązanej spółki), należy traktować jako przerwanie biegu przedawnienia dochodzonego od nich roszczenia. Oznacza to, że jeżeli wierzyciel wytoczy powództwo przeciwko współnikom wykreślonej z rejestru spółki przed upływem terminu przedawnienia jego roszczenia w stosunku do spółki, to współnicy nie mogą skutecznie podnieść zarzutu przedawnienia, gdy do upływu jego terminu dojdzie w trakcie toczącego się przeciwko nim postępowania. Jeżeli zaś wierzyciel pozwałby współników wykreślonej z rejestru spółki już po upływie terminu przedawnienia roszczenia w stosunku do spółki, to współnicy – jako jej następcy prawni – mogą bronić się zarzutem jego przedawnienia na podstawie art. 35 k.s.h.

4. Odrębnie należy odnieść się do omawianego wyżej zagadnienia w kontekście zarzutów wymagających złożenia oświadczenia woli przez spółkę (np. zarzut potrącenia). Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 10.10.2007 r. (I CSK 263/07, LEX nr 181271), art. 35 § 2 k.s.h. dostarcza dodatkowych argumentów na rzecz tezy o możliwości podnoszenia przez współników zarzutów przysługujących spółce, jedynie wtedy gdy istnieje ona jako podmiot prawa. Zdaniem Sądu Najwyższego tylko bowiem wówczas współnik ma możliwość złożenia oświadczenia woli o potrąceniu jej wzajemnej wierzytelności na warunkach określonych w tym przepisie i ze skutkiem dla siebie. Przepis art. 35 § 2 k.s.h. może być jednak wykładany inaczej, tj. przy zastosowaniu wniosku *a fortiori*. Skoro nawet wówczas gdy spółka istnieje jako podmiot prawa i – mimo wezwania przez wierzyciela na podstawie art. 35 § 2 k.s.h. – nie składa oświadczenia woli wymaganego w związku z zarzutem, na który powołał się pozwany z tytułu odpowiedzialności za jej zobowiązania współnik, temu ostatniemu przysługuje możliwość złożenia oświadczenia woli w zastępstwie spółki, to jest to tym bardziej uzasadnione w sytuacji, gdy spółka już nie istnieje (a więc nie może złożyć takiego oświadczenia), a współnik odpowiada za zobowiązania jako jej następca prawny.

W uzasadnieniu wyroku z 3.02.2006 r. (I CK 361/05) Sąd Najwyższy odniósł się – choć jedynie na marginesie swoich zasadniczych rozważań – do kwestii podnoszenia przez byłego współnika (pозwanego na podstawie art. 574 w zw. z art. 22 k.s.h.) zarzutu potrącenia przysługującego spółce jawnej przekształconej w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. Jak słusznie wskazał Sąd Najwyższy, wychodząc z zasady kontynuacji (na którą powoływał się pozwany w sprawie rozstrzyganej przez SN), można rozważać

w takim przypadku stosowanie art. 35 k.s.h. do wierzytelności spółki jawnej, a więc powstałej przed przekształceniem i istniejącej w chwili wykreślenia tej spółki z rejestru. W sprawie rozstrzyganej przez Sąd Najwyższy stan faktyczny był jednak inny i nie pozwalał na zastosowanie tego rozwiązania. Wierzyciel przekształconej w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością spółki jawnej pozwał wspólnika – na podstawie art. 574 k.s.h. w zw. z art. 22 k.s.h., który – powołując się na art. 35 k.s.h. – przedstawił do potrącenia wierzytelność przysługującą wobec wierzyciela, z tym że nie byłę spółce jawnej, lecz spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (tj. spółce przekształconej). Jak słusznie – na gruncie tak ukształtowanego stanu faktycznego – stwierdził Sąd Najwyższy, brak jest jakichkolwiek argumentów, aby po przekształceniu spółki jawnej jej były wspólnik miał prawo podnoszenia w procesie zarzutów opartych na prawie spółki przekształconej, wymagających złożenia przez nią oświadczenia woli. Żaden przepis nie przewiduje bowiem prawa wspólników wykreślonej z rejestru spółki jawnej do podnoszenia w procesie zarzutów opartych na prawie kształującym spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (tj. spółki przekształconej).

5. Oprócz zarzutów przysługujących spółce, wspólnicy na zasadach ogólnych – tj. na podstawie art. 375 § 1 k.c., mogą bronić się zarzutami przysługującymi im osobście względem wierzyciela, na przykład zarzutem nadużycia prawa przez wierzyciela, zarzutem potrącenia wynikającego ze stosunków prawnych nawiązanych nie między spółką a wierzycielem, lecz między poszczególnymi wspólnikami a wierzycielem spółki. W zależności od tego, na który z zarzutów powoła się wspólnik pozwany z tytułu odpowiedzialności za zobowiązanie spółki (tj. na własny zarzut wobec wierzyciela, czy też na zarzut spółki, na który na podstawie art. 35 k.s.h. mogą się powoływać wspólnicy), inne będą tego skutki. Zgodnie bowiem z art. 375 § 2 k.c. wyrok zapadły na korzyść jednego z dłużników solidarnych zwalnia współdłużników, jeżeli uwzględnią zarzuty, które są im wszystkim wspólne. Co znamienne, w art. 375 § 2 k.c., w odróżnieniu od § 1 tego przepisu, ustawodawca nie zawęży kategorii zarzutów wspólnych do tych, które mają taki charakter ze względu na sposób powstania lub treść zobowiązania. Oznacza to, że w pojęciu zarzutów wspólnych wszystkim dłużnikom solidarnym, o którym mowa w § 2 art. 375 k.c., mieszczą się te zarzuty, na które może się powoływać każdy ze współdłużników, niezależnie od tego, czy wspólność tych zarzutów wynika z więzi prawnej łączącej wszystkich dłużników z wierzycielem, czy też z istnienia szczególnej regulacji pozwalającej powoływać się na zarzut przysługujący jednemu ze współdłużników solidarnych każdemu z pozostałych współdłużników (np. art. 35 k.s.h.).

Jeżeli więc jeden ze wspólników spółki pozwany przez jej wierzyciela skutecznie podniesie na podstawie art. 35 k.s.h. zarzut przysługujący spółce, w związku z czym zapadnie wyrok oddalający wobec niego powództwo, to skutek materialnoprawny w postaci zwolnienia z długu wystąpi również względem wszystkich pozostałych współdłużników, którzy nie brali udziału w postępowaniu, w tym względem samej spółki (zob. szerzej K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja...*, s. 512–513). Podniesienie natomiast przez dłużnika jedynie zarzutu osobistego nie wywoła takiego skutku, a co za tym idzie –

ewentualny korzystny dla wspólnika wyrok nie zwolni pozostałych wspólników ani spółki z odpowiedzialności względem wierzyciela.

6. W art. 35 § 2 k.s.h. z zarzutów przysługujących spółce, na które mogą powoływać się wspólnicy, wyodrębnione zostały te wymagające dla swej skuteczności wcześniejszego złożenia oświadczenia woli przez spółkę. Chodzi tu przede wszystkim o zarzut potrącenia oraz zarzut dotyczący działania pod wpływem błędu (art. 88 k.c.). Brak oświadczenia woli spółki nie wyłącza możliwości powołania się przez pozwanych wspólników na tego typu zarzut. Wspólnik może bowiem odmówić zaspokojenia wierzyciela, dopóki spółka nie złoży stosownego oświadczenia. Przy czym wierzyciel może wyznaczyć do tego spółce dwutygodniowy termin. Co istotne, przepis nie wskazuje terminu, w którym wierzyciel może skorzystać z tego uprawnienia. Rodzi to pytanie o skutki jego bierności. Należy mieć bowiem na uwadze fakt, że omawiana sytuacja ma miejsce w ramach toczącego się już przeciwko wspólnikowi postępowania sądowego (co wynika z treści art. 35 § 1 k.s.h., w którym mowa jest o wspólniku pozwanym z tytułu odpowiedzialności za zobowiązania spółki). Wydaje się więc, że jeśli wierzyciel przed zamknięciem rozprawy nie wyznaczy spółce terminu na złożenie oświadczenia woli, to sąd powinien za miarodajny dla rozstrzygnięcia uznać stan, w którym trwa uprawnienie wspólnika do odmowy zaspokojenia wierzyciela, o którym mowa w art. 35 § 2 k.s.h. zdanie pierwsze k.s.h. (jak słusznie przyjął SN w wyroku z 3.02.2006 r., I CK 361/05, brak reakcji wierzyciela na podniesienie przez wspólnika zarzutu wymagającego złożenia oświadczenia woli przez spółkę prowadzi do oddalenia powództwa jako przedwczesnego). Nie wyklucza to wprawdzie możliwości ponownego pozwania wspólnika przez wierzyciela po bezskutecznym upływie terminu do realizacji prawa kształtującego przez spółkę. Jednakże powinno to zostać ocenione pod kątem nadużycia przez wierzyciela swojego prawa.
7. Brak wyznaczenia przez wierzyciela terminu na złożenie oświadczenia woli przez spółkę nie odbiera samej spółce (właściwie reprezentowanej) takiej możliwości. Artykuł 35 § 2 zdanie drugie k.s.h. od bezskutecznego upływu terminu wyznaczonego przez wierzyciela uzależnia jedynie możliwość wykonania przez wspólnika uprawnienia „w zastępstwie” biernej w tym zakresie spółki. Sama spółka może natomiast, niezależnie od wytoczonego przez wierzyciela przeciwko jej wspólnikowi postępowania, złożyć oświadczenie woli o potrąceniu swojej wierzytelności z wierzytelnością wierzyciela, czy też uchylić się od złożonego wierzycielowi pod wpływem błędu oświadczenia woli. W takim przypadku przełoży się to automatycznie na skuteczność zarzutu podniesionego przez wspólnika. To samo dotyczyć będzie sytuacji, w której spółka złoży swoje oświadczenie w wyznaczonym przez wierzyciela dwutygodniowym terminie, o którym mowa w art. 35 § 2 k.s.h.
8. Bardziej problematyczne na tle art. 35 § 2 k.s.h. jest natomiast określenie skutków braku złożenia przez spółkę, w wyznaczonym przez wierzyciela terminie, oświadczenia woli wymaganego dla skuteczności podniesionego przez wspólnika zarzutu. Oczywiście